

Drahé kameny

z koruny Svatováclavské

čili

Životy

**Světců, Blahoslavenců a domněním Svátých
národa československého.**

Podíl údů na rok 1871.

Číslo 56. — Cena 1 zl. 40 kr.

II. vydání.

V Praze 1871.

Nákladem Dědictví Svatojanského.

**Na skladě Jar. Pospíšila v Praze, E. Hölzla v Olomouci
a K. Vinikra v Brně.**

Drahé kameny

z koruny Svatováclavské

čili

Životy

Světců, Blahoslavenců a domněním Svatých
národa českoslovanského.

Podíl údů na rok 1871. — II. vydání.

V Praze 1871.

Nákladem Dědictví Svatojanského.

Na skladě Jar. Pospíšila v Praze, E. Hölzla v Olomouci
a K. Vinikra v Brně.

Pobožnému čtenáři pozdravení!

Novou knihu podává Tobě Svatojanské Dědictví s příhodnou zmínkou o jejím názvu, rozvrhu a účelu.

Knížky této název připomíná korunu Svätého Vácslava, okrášlenou drahým kamením. Bylať se stará koruna českých králů za kralování Jana Lucemburského někam poděla. Dle dovtipu některých učených mužů zmizela vinou marnotratného krále. Syn jeho Karel IV., Otec vlasti, zjednav tedy novou korunu z přečistého zlata, daroval ji sv. Vácslavu. O té koruně ustanovil: „Spočívati bude na hlavě sv. dědice Vácslava; za půjčení ke korunovací ať nový král obětuje tři sta hřiven stříbra na stavení a opravování hlavního chrámu pražského; po korunovací a po jiných slavnostech vrátí král téhož dne korunu třem kanovníkům hlavního chrámu, přísežným strážcům jejím v Čechách narozeným.“ — Korunu sv. Vácslava vstavil

*

pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic Karlu IV. na hlavu poprvé v neděli, den 2. září, léta 1347.

Mezi zeměmi s Českým královstvím již za Karla IV. navždy sloučenými nacházíme Moravu a Slezsko. Dle příkladu našich předků nazýváme tyto tři sesterské země dohromady Korunou českou. Pod korunou Svatováclavskou jest každý král český spolu i markrabětem moravským a vojvodou slezským.

Drahému kamení, jakýmž Otec vlasti korunu sv. Václava okrášlil, podobni jsou ti všichni, kdož v duchovním směru velikou mají zásluhu o Čechy, Moravany a Slezáky. Mnozí z nich jsou domácí plod; jiní, ač příchozí, blaze u nás působivše, zasluhují občanské právo samých rodáků.

Když před tisícetím pohanských bludů a hříchů mrákota skoro všechnu vlast naši pokrývala, přichvátali poslové Boží s jasným světlem učení Kristova, zrušili modlu, povýšili svatý kříž; a na tom stromě života počalo národu zrátí ovoce spasení věčného! — Vzbudil Duch Svatý rekyni, nadchnul hrdin, kteří svou v půtce o katolickou víru a spravedlnost vylitou krví zavlažovali vinici Páně, by hojnější vydávala úrodu. — Mnozí pod korouhví

Kristovou v tuhém, prodlouženém zápasu nad tělem, světem a ďáblem slavně zvítězivše, napodobili statečnost mučovníků a nevinnost andělů. — Jiným plápolalo srdce milostí k bližnímu; a ti obsypávali vlastence, cizince i vrahy své něžným kvítím skutků milosrdných. — V dotčeném valném zástupu rozeznáš osoby věku a stavu všelikého: tamhle biskupy, tuhle kněží; tam klášterníky, zde jeptišky; onde poustevníky, onde poustevnice; tam vdovy, tu manželky; tamhle panice, tuhle panny; sem tam i pacholátko. Jsouť rodu sprostého, panského ba i knížecího! — Ačkoliv bližnímu i v tělesných potřebách ochotně pomahali, předce však více o duši jeho dbali, aby jí na věky věků blaze bylo. Oni svým moudrým, líbezným, nábožným obcováním mnoho krajanů Spasiteli našemu získali a touž měrou Jeho království po vlasti naší zvelebili.

Sluhů a služebnic svých oběti, modlitby, almužny, posty a práce přijímal vděčně Hospodin; že kajcností svou Jeho spravedlivý hněv krotili, poshověl leckomus, uchoval leckdys celý národ obecných pohrom aneb vychvátil jej z neřesti záhubné. Dokad na zemi lkali, vyslychal rád jejich přímluvu; když pak doputovali, přidal prosbám oslavených přátel moci a důrazu. A tu starou lásku svou dochovali nám; předky naše milovali, nás také miluj!

Oui byli a jsou štědrí dobrodinci, velemocní prostředníci, řečníci, ochrancové vlasti naší! Ejhle, drahé kamení z koruny Svatováclavské — poklad, krása i sláva české, moravské a slezské země! —

Jakož na koruně Svatováclavské spatřiti lze drahých kamenů a perlí velikosti a ceny nesterjné: takž i vzácnost osob Čechy, Moravu a Slezsko druhy oslavivších rozličnou znamenáme. V knize této rozestavili jsme je ve tři sbory. V prvním a druhém sboru plesají Hospodinu září nebeskou osloněné duše světců a blahoslavenců. Tyhle duše církev buď za svaté, buď za blahoslavené slavným obřadem prohlásila, anebo aspoň úctu jim zdávna od duchovenstva a lidu konanou schválila. Smíme pak ty světce a blahoslavence ctíti zjevně a za přímluvu vyzývati důvěrně: jsouť Boží miláčkové a nebeského Jeruzalema měšťané! — Ale totéž nelze s toutéž jistotou tvrditi i o těch do třetího sboru postavených. Říkáme jim: Osoby domněním svaté, poněvadž se toho o nich jen domýšlíme, že jsou v nebi; schází nám jistota, dokavad Bůh sám jejich svatost zázračně nezaručí.

Tahle kniha, čtenáři milý, s účelem se potka, vydáš-li se na rozjímání životů v ní vypsanych

s tím upřímným úmyslem: Chci Pána Boha oslaviti, Jeho Svatých uctíti, sebe posvětit! — Ano, chval Hospodina v Svatých Jeho; z veselého srdce děkuj Duchu Svatému, že bratry a sestry naše v Kristu tolikerými dary omilostnil. V poctivosti měj svaté i blahoslavené dobrodince naší vlasti: oni v potu tváři s Boží hřívnou těžili; sám Pán Bůh je oslavil vyslycháním proseb jejich, tvořením divů a zázraků!

Vzývej miláčky Jeho s důvěrou statnou v pokušeních, souženích a protivenstvích; vzývej je v obecných nebezpečnostech a pohromách. Jejich svatých ostatků važ sobě nad ryzí zlato i drahé kamení. Život jejich budiž tobě zrcadlem milým, v němž se často zhlížej, abys poznaje vrásky a skvrny duše své, na její očistění, zúšlechtění, posvěcení dobře pamatoval. V tom jasném zrcadle uhlidáš s rozkošným úžasem vznešenou Svatých víru, naději, lásku; uzříš jejich velikou pokoru, smířlivost, stridmost, čistotu, horlivost v službě Boží; uvidíš jejich snažnost a setrvalost v plnění Božích a církevních příkázání; spatříš divnou jejich kajicnost, trpělivost a srovnalost s vůlí Boží. Bude-li srdce tvé po jejich ctnostech vřítí, budeš-li se v nich bez ustání cvičiti Pánu Bohu k vůli: tehdaž věř, že jsi opravdový ctitel Svatých,

jimž na tom záleží, abys podobným — příkladným životem Hospodina zvelebil a spasení své pojistil.

Dávno řekl sv. Bernard: „Proto nám Bůh ctnosti Svatých předložití ráčil, abychom v stopy jejich stoupajíce, doputovali se království nebeského.“ Zařídíme-li život svůj podle jejich života, setrváme-li v bázni Boží: přidruží nás nebeskému dvorstvu svému Kristus Pán, všech Svatých vůdce a koruna věčná.

Spisovatel.

Poznámka. Nebudiž nám ve zlé pokládáno, že jsme jméno páně spisovatelovo neuveřejnili; jednali jsme tak po výslovném přání tohoto skromného muže.

Ředitel dědictví.

S v ě t c i.

Sv. Cyrill a Methoděj,

apoštolé slovanských národů.

V první polovici devátého století po narození Páně bylo císařství řecké i Slovanů zalidněno. V městě Thesalonice či v Seluni plynula obyvatelům ze rtů čistě řeč slovanská. Tehdy žilo v Seluni nám Slovanům památné manželstvo, jsouc vzácného rodu a sedmi syny od Boha požehnáno. Hlava této rodiny, Lev, byl ve vojsku císařském druhým nejvyšším důstojníkem; jeho manželka posla asi ze slovanské krve. Dva z jich synův, Konstantin a Methoděj, stali se největšími dobrodinci slovanských národův:

Zbožně vychovaný a v umění světském řádně cvičený Methoděj ustanoven jest vladařem nad jednou krajinou slovanskou. On pak, pustiv brzo slavný ten úřad, obětoval se Pánu Bohu řeholním slibem v klášteře Olympském, kterémuž vůkolní Slované nejspíš „Hora“ říkali. Na té posvátné hoře trávil Methoděj mladý svůj věk prací domácí, službou Boží, modlitbou, svatým čtením, rozjímáním a postem; tu bojoval s vnitřním i zevnějším

pokušitelem; zde cvičil se v pokoře, trpělivosti, poslušnosti, mlčenlivosti, v lásce a v jiných ctnostech. Jsa spokojen i blažen, nikdy nezelel rozkoše a slávy světské, kterouž byl pro Boha pod horou svatou zahrabal. Opat kláštera dotčeného, zkusiv a shledav bratra Methoděje v umění Svatých, v moudrosti a ctnosti křesťanské dospělého, dal jej posvětit.

Konstantin, z bratrů svých nejmladší, narodil se l. P. 827. Pacholíček jevil bystrou mysl a pobožné srdce. Rád meškával samotou v pokojíku svém, čítaje pod křížem na stěně visícím ve spisích sv. Řehoře Nazianského, a vzýváje ho, by mu byl učitelem.

Čtrnáctiletému Konstantinu otec umřel. Teď naskytl Bůh jinochovi vhodné příležitosti k získání důkladnějšího vzdělání. Kancléř Theoktist, císaře Michala poručník, poslal pro Konstantina, aby, přijeda do Cařihradu, učil se s mladičkým císařem.

V Cařihradě naučil se Konstantin od mistrů nejslavnějších řeckému básnictví a řečnictví, též hudbě, počtářství, zeměměřictví, hvězdářství a libomudrctví. Však co prospěje člověku, byť všem po světě knihám rozuměl a je všechny v paměti choval, pakli svých vědomostí právě k tomu nepoužije, aby Pána Boha náležitě znal, ctil a miloval? — Věděl to moudrý Konstantin; protož i povinností křesťanských k vůli učenosti nezanedbával; a jen tím

dochoval on svou nevinnost u dvoru císařského, kdež vedle několika dobrých příkladů pohoršení svůdná hemžila se.

Hodnému Konstantinovi nabídnul šlechtný Theoktist urozenou a sličnou pannu v sňatek manželský, slibuje mu znamenitých důstojenství; on však ihned svému dobrodinci oznámil, že pro království Boží panicem zůstane. Cařihradský patriarcha Ignác přidružil Konstantina prostředkem menších svěcení duchovenstvu. Potom ustanoven jest Konstantin správcem knihovny při arcichrámu sv. Sofie; pak učitelem mudrctví v Cařihradě.

V tu dobu obraňoval Konstantin učení katolické Církve proti bludu svrženého patriarchy Annia či Janna, jenž upíral, že by slušno bylo a užitečno, ctíti obrazy svatých a světic Božích. Podobně hádal se Konstantin s přítelem, někdy učitelem svým, Fotijem, roztrušujícím, že člověk má dvě duše; i napomenul ho, aby z holé nenávisti k patriarchovi Ignáci v blud a věčnou zkázu pravověrných neuvodil. Buď pro učitelský svůj úřad, buď pro obšírnou a důkladnou učenost nazván jest Konstantin filosofem či mudrcem.

Ačkoliv Konstantinovi teprv před smrtí jméno Cyrill přidáno bylo, předce ho teď hned z obyčeje Cyrillem pojmenujeme.

Náš Cyrill, muž asi dvacetičtyřletý, posvěcen jest na knězství v Cařihradě. Toho času

pobízel jeden saracenský kníže křesťanstvo Cařihradské k učenému hádání o víru. Vyznávalť pověru smotanou od Mahometa podvodníka. S vědomím patriarchy Ignáce shromáždil císař Michal kněží nejučenějších a řekl našemu Cyrillu: „Slyšel-lis, mudrče, kterak se šerední Saracené naší víře rouhají? — Ty, svaté Trojice synu, sluho, učeníku, jdi a opři se jim; Bůh dá tobě milost, a sílu tvé řeči, a jakoby druhého Davida, vítěze nad Goliášem, tebe navrátí nám.“ — Dí mu Cyrill: „S radostí půjdu zápasit o víru křesťanskou; neb co mně na tom světě sladšího může býti, než žítí a umřítí pro svatou Trojici?!“ S průvodem a listem císařovým dojel náš Cyrill sídla knížete saracenského a hádal se před ním s mahomentánskými mistry. Brzo zvítězil nad ruhači, a ti mu ze msty jedu v nápoji podali. Ale Bohem zachráněný vítěz vrátil se zdráv do Cařihradu; z čehož křesťanstvo, velebic Hospodina, plesalo.

Po čase navštívil kněz Cyrill bratra Methoděje, a sloužil na Hoře Pánu Bohu modlitbou, bděním a postem.

V tu dobu bydlel mezi Černým a Chvalinským mořem, v dnešním jižním Rusku, národ kozarský, jemuž se Mahometáni a židé za učitele víry tuze vtírali, druh druhu ze závisti ostouzejíce. Jsa proto v rozpacích, požádal národ řeckého císaře

Michala za spolehlivé učitele náboženství. K tomuto dílu apoštolskému vybrání jsou od patriarchy a císaře kněží Cyrill a Methoděj. Seluňští bratři plavili se po Černém moři k řeckému kupeckému městu Korsuni, položenému na ostrově Tavrii, u nynějšího města Sevastopoli. Zde mezi křesťany učili se jazyku Kozarův, a hledali snažně vůkol ostatky sv. Klementa, římského papeže a mučenika, jenž tu roku 102. do moře uvržen byl. Na zdar hledání činil biskup korsuňský se svým stádcem pobožnost. Žádoucí svatý klenot našel náš Cyrill na jednom ostrůvku v rozvalinách dávno zapomenutého chrámku. Tělesné ostatky sv. Klementa i kotvu, kterouž on před vhozením do moře byl obtížen, podržel nálezce Cyrill, jenž hodlal darovati je Římanům. — Té doby obklíčil jest kníže kozarský vojskem svým město Korsuň. Cyrill pospíšiv k nepříteli, zjednal to svou přímlovou, že ihned odtrhl od města strachem trnouchého. Jak asi Korsuňští Boha chválili a Jeho poslům odcházejícím žehnali, snadno citem lze uhodnouti.

Na cestě k jezeru Azovskému začali na věrozvěstce a na jich průvod dorážeti suroví Černí Uhři, vztekem jako vlci vyjíce. Předce pak tito pohané propustili křesťany bez ublížení, byvše knězem Cyrillem uchlácholeni. Po jezeru dostali se bratři svatí do země Kozarův, prostoupené vysokými horami Kavkazskými. V knížecím dvoře očekávali je židovští a saracenští mistři, jsouce vykasani k učené půtce.

Hádání o víru poslouchal panovník s dvořany a pány. Všickni se toho hnedle dovtípili, že od nadutých mudrlantů v pověru a blud byli sváděni. Jim tedy zvěstoval Cyrill učení Krista Pána; přidal i důvodů, na nichž jest založena víra naše. Tož přední z knížecích rádcův potupil židovství i mahometánství a schválil slavně křesťanství, řka: „Pomocí Boží porazil host náš pýchu židovskou; ale vaši saracenskou nadutost jako plevu odfoukl za řeku. Bůh dal Kristovi panování nade všemi národy; bez víry v Něho života věčného získati nelze nikomu. Tať naše víra; buď Bohu chvála na věky!“ — Ahned dal se on i panovník s přítomným panstvem od blahozvěstců pokřtiti. Vnovězrozených bylo dvě stě. Cyrill podávaných darů nepřijal, leč zajatým křesťanům svobodu na knížeti zjednal. Na zpáteční cestě přes Korsuň proměnil Bůh k modlitbě Cyrillově slanou vodu v sladkou na uhašení trapné žízně jeho průvodu; týž apoštolský kněz předpověděl v Korsuni brzkou smrt biskupovi, a vykořenil v národku fulském poctu činěnou dřevu, srubiv dub mnohověký.

Posléz vrátili se bratři svatí šťastně s ostatky sv. Klementa do Cařihradu, kdež i zůstali. Cyrill sloužil Pánu Bohu při chrámě sv. apoštolů; Methoděj pak, jenž se byl zřekl nabízeného mu biskupství, úřadoval jakožto opat v klášteře „Polychron“ řečeném.

Brzo nastala svatým bratrům veledůležitá práce. Od věčnosti vyvolil je Bůh za apoštoly národů slovanských; a žádoucí čas Jeho milosrdenství byl již v úplňku. K velikému dílu vyšla pobudka z Moravy. Znalit ovšem Moravané křesťanství od mnoha let. Část jich předků pokřtili kněží od papeže Římského zpřímá k nim vyslaní. Potom pracovalo na Moravě za dráhný čas německé duchovenstvo, až i Pasovští biskupové pod vrchní správou Solnohradských arcibiskupův Moravu za dílec osady své klásti uvykli, ačkoliv se Římská Stolica staršího práva svého nikdy zřejmě nevzdala. Výtěžek z dosavadní práce německých duchovních na Moravě byl skrovný a chatrný: sbor německých biskupů vyjádřil se roku 852 v Mohuči o Moravanech, že v křesťanství málo prospěli. Jistě dobrá část národu moravského učení Kristova jen povrchně poznavši, přestávala na samých hrubých začátcích křesťanství tak u víře jak v ctnosti; ba, i těch bylo asi nazbyt, kteří dosud horlivě modlařili. Takové důmyslného i jemného národu kolísání mezi bludem a pravdou, neřestí a ctností, snadno lze vyložití tím, že Slovan svému učiteli a pastýři — jakožto Němci — nerozuměl a nedůvěřoval. S jedné strany vadila dotčenému duchovenstvu jeho nedostatečná známost slovanského jazyka; s druhé strany připravovalo je o vážnost i důvěru vůbec známé bažení mocnářů franských či německých po rozmnožení svého panství pod záminkou svatě horlivosti. Panovníci tito, nabízejíce

národům perlu křesťanského náboženství, pamatovali rovněž na sebe, aby jim sluhů, poplatníků a vojáků k utvoření velmi mocné říše přibylo. V podobné závislosti na říši německé nacházela se Morava, když nad ní roku 846 Rostislav panovati počal. Kníže tento, usiluje záhy zbaviti sebe i národ cizého poručenství, zakládal v zemi nových pevností, a učinil spolek s králem bulharským. Německý král Ludvík vida, že se mu Rostislav z poddanství vytahuje, vtrhl s vojskem do Moravy; ale vrátil se s nepořízenou. — Naznačený stav věcí překážel hrubě duchovním potřebám vlasti moravské.

Ušlechtilý Rostislav pečoval tuze o časnou i věčnou blaženost národa svého. Vědělt však dojista, že toho tehdy docílí, až všickni poddaní křesťanské náboženství důkladně poznají, vroucně zamilují a dle něho svůj život spořádají. Pro nedostatečnost německého duchovenstva uznal kníže za nutnou věc, obstarati národu učitele slovanského jazyka. Za takové poprosil skrze zvláštní posly řeckého císaře Michala, v jehož říši zdávna mezi Slovy křesťanství kvetlo.

Císař Michal oddělil s patriarchou k tomu apoštolskému dílu zkušené bratry, Cyrilla a Methoděje. Pozvav jich k sobě, pravil Cyrillovi: „Vím, že to věc nesnadná, mudrče! ale třeba, bys ty tam šel; nebo věc tu, kromě tebe, nikdo nemůže zpoříditi. Dám tobě pro ně dary mnohé; pojmi bratra svého,

opata Methoděje, a jdi: jsteť oba Seluňané, a Seluňané všickni čistě slovansky mluví.“ Dí mu Cyrill: „Ač obtížen jsem a nemocen na těle, s radostí půjdu tam, mají-li písmo pro jazyk svůj.“ Odpověděl císař: „Děd můj i otec můj, i jiní mnozí hledali jsou toho, a nenašli; — jestliže budeš chtíti, možná, že Bůh toho dopřeje tobě!“ Bratří vzali odpuštění od císaře. Cyrill pomodliv se Duchu svatému s Methodějem a s přátely, složil důmyslně písmena k označení všech zvuků slovanského jazyka. Tož začal čtení Nového Zákona překládati z řeckého jazyka na slovanský. Nejprve přeložil část evangelium sv. Jana, kteráž se tak počíná: „Na počátku bylo Slovo, a Slovo bylo u Boha, a Bůh byl Slovo.“ —

Vzradoval se císař, chvalořečil Bohu, a kázal napsati list Rostislavovi: „Bůh, jenž velí každému, aby v bezpečné rozumění přišel a na větší se skutek mužil, vida víru tvou i podnětí tvé, učinil nyní v naše leta, že nalezeno jest písmo k řeči vaší, čehož posud nebylo, abyste i vy připočtění byli k velikým národům, jenž slaví Boha svým jazykem. I vypravili jsme toho, jemuž to Bůh zjevil, muže čestného a blahověrného i zběhlého v písmě mudrce. I přijmi jím dar větší a čestnější nad zlato a stříbro i kamení drahé, i nad nejskvost-

nější zboží. I podporuj ho snažně a utvrď srdce všech, aby získali Boha; pobuď všech, aby nelenili, než ujali se cesty pravé. Však i ty, přivedeš-li je svým přičiněním k poznání Boha, přijmeš mzdu svou i v tomto i na onom světě za všechny duše, ježto uvěří v Krista Boha našeho od nynějška až do skonání světa; a památku svou zůstaviš budoucím pokolením podobně jako veliký císař Konstantin.“

Nesouce ostatky sv. Klementa, slovanské čtení sv. evangelia, a list císařův, ubírali se bratři Seluňané bulharským královstvím na Moravu.

Tehdejší Bulharové opanovali skoro před dvěma sty lety několik plemen slovanských v nynějším Bulharsku a Srbsku, a rozšířili pak své panství, tak že r. 861 i částka řeckých Slovanů jim pod moc slušela. Tito Bulhaři, Kozarů spolukmenovci, jsouce počtem nehojní a odevšad Slovanstvem obklopeni, znenáhla se poslovanštili až i v Slovany přelili, kteříž sobě zase jméno Bulharů přivlastnili. Dříve již usiloval náš Methoděj obrátiti bulharského krále Borisa na víru křesťanskou; on však zůstával pohanem. Nyní pak, když bratři Seluňští se u něho zastavili, otevřel on Duchu svatému srdce své a poprosil Methoděje za svátost křtu (r. 861—862). Boris nazván jest ze křtu Michaellem. K jeho obrácení přispěl prý obraz posledního soudu, vymalovaný s v. Methodějem.

Velebnost soudce Krista, též muky zatracencův na obraze vylíčené, mohou ovšem z milosti Boží sebe tvrdší srdce k nápravě skrušiti. Král Michal rozkázal všem svým poddaným kmenovcům, aby se dali pokřtiti. Jak pravdě podobno, naučili bratří Seluňští krále i několik Slovanův bulharských vnově nalezenému písmu a zůstavili jim opis slovanského čtení sv. evangelia.

Z Bulharska putovali svatí bratří pannonskou zemí, kterouž držel křesťanský kníže Kocel, z rodu knížat Moravských. Tento říše německé podřízenec panoval skoro samým Slovanům s hradu svého „Blatná“ řečeného. Z Pannonska či Blatenska vešli naši apoštolé do Slovenska, kteréžto knížetství měl právě v úděl od svého strýce Rostislava moravského chytrý Svatopluk, sedě na hradě Nitře.

Pannonsko a Slovensko slušely v ohledu církevním zpradáva přímo k osadě Římských papežů rovněž tak jako Morava. V Pannonsku zvěstoval učení křesťanské sv. Andronik, jeden ze sedmdesáti učeníků Páně. On byl prvním biskupem pannonským, maje stolicí svou v městě Srém řečeném. S městem vyvrátili biskupství to divoši Hunové v pátém století. Od počátku devátého století hlásali němečtí duchovní slovo Boží v Pannonsku; a biskupové Solnohradští zvykli tomu, tuto Slovanstvem zalidněnou zemi i se Slovenskem za dílec své osady pokládati, tak jako Pasovské biskupstvo pod touž zá-

minkou Moravu za část své osady považovalo. Však jim Stolice apoštolská staršího práva svého k Moravě,

Slovensku a Pannonsku nikdy zřejmě nepostoupila!

Z počátku l. P. osmistého, šedesátého a třetího přibrali se Cyrill a Methoděj na Moravu, nesouce ostatky sv. Klementa a čtení svaté slovanským jazykem vyložené. S Velehradem putoval proti sv. ostatkům kníže Rostislav a lid. Uctivše jich, a přivítavše blahověstův, provodili je na týž Velehrad, slavně i vesele.

Svatí bratři začali vzdělávati vinici Páně na Moravě a Slovensku. Pracující svědomitě, opatrně a horlivě, pouštěli se v půtku s pohanským obyčejem, neplechem a pověrou.

Dosaváde panovalo leckdes po vlasti moravské obětování modlám; a neřádná manželstva pelešila i v křesťanech zhusta. Dle pověsti stávaly modly na Radhosti, Špilberku a Petrově, jež srdnatí Cyrill a Methoděj sbořili. Křesťané sami měli pověrečných bájek plnou hlavu; naši svatí bratři slýchali o jakýchsi hlaváčích pod zemí bydlících, též o všelikém plazu, by byl běsem vtěleným. V potu tváří pracovali slovanskí blahověstci o vykořenění těch obyčejů a pověr, jimž prý pohodlné duchovenstvo německé nebránilo.

Měl-li národ ve víře a ctnosti křesťanské prospěti, ani do pohanství zpět lézti, byloť mu třeba lepšího, bytelného opatření. Štípek křesťanství aby kořenů hloub v mysli a v srdci domácích zapustil, mohutně rozvětvel, i na budoucí věky ovoce rodil ušlechtilé: založili naši apoštolé na Moravě

školu a semenisko k odchování duchovenstva ze synkův té vlasti. Poznavše vlastní zkušeností, kterým klíčem srdce Slovanův snáze otevřítí lze, převedli nejpotřebnější knihy kostelní na slovanský jazyk, počali hodiny a mši svatou slovansky zpívati a téhož přirozeného jazyka při udělování svátostí a při všelikém žehnání užívati.

Cyryll a Methoděj pracovali společně půl páta leta v Moravě a Slovensku. Zdělavše i osevše veliký kus půdy pusté, sklidili z Božího požehnání hojnou žeň do stodoly věčného hospodáře.

K nim, k otcům upřímným, hrnul a tulil se národ. Ústa lidu i zprávy písemné dochovaly památku poutí a prací konaných po Moravě od apoštolů slovanských na spasení zanedbaného stáda Kristova. Znajít Moravané městiště Cyryllem a Methodějem založených kaplí sv. Klimenta u Osvětiman a u Lipůvky; ukazují v Třešti a Starém Petříně kazatelny sv. Cyrilla; v Telči pak kazatelnu sv. Methoděje; podnes stojí v Podivíně nad studánkou Cyryllkou velebná kaple, v nížto bratři Seluňští křestili a nejsvětější oběť konali; dosaváde ctí zbožný a vděčný lid studánku Apoštolku v Přibicích, že v ní slovanští apoštolé předkův jeho křestili; podobně studánku Methodějku v Dědicích, z kteréž prý sv. Methoděj sebe občerstvil, když za poledního vedra dílem apoštolským všecek umdlel. — Možná, že horliví blahověstové s ostatky sv. Klimenta

pomezní hrady Litomyšl a Chlumeck Dobroslavův (Hradec Králové) navštívili, kdež záhy kaple sv. Klimenta byly založeny.

Roku 867 pozval jest papež sv. Mikuláš naše apoštoly do Říma. Příčin pozvání lze z okolností uhodnouti. Moravský kníže Rostislav, chtěje své panství i v církevním směru míti samostatné, jednal s římskou Stolicí o založení slovanského arcibiskupství a prosil, aby budoucí biskupské stolice v jeho zemích apoštolskými muži Cyrilem a Methodějem osazeny byly. Žádal-li kníže nakloniti sv. Otce prosbě této, jistě mu líčil potřebu národa, též veliký prospěch, jenž by vlasti a Církvi vzešel z přendání správy duchovní z ruk německých ve slovanské; neboť za ten krátký čas působení bratrů Seluňských se na Moravě a Slovensku království Boží velmi zmohlo, kteréž tu prvé pořád jen živořilo. — Nadšenost i blahoplnost Cyrilla a Methoděje byla nepochybně také od jinud papežovi známa; když panovník Boris r. 866 téhož sv. Otce po slavném poselstvu za dodání biskupů a kněží bulharské říši prosil, tehdaž sotva opominul přidati, či snahou a zásluhou on sám s rodinou, s čeledí a s předním panstvem svátostí křtu byl omilostněn. —

Jestliže z této strany zaslané noviny papeže těšily, tož jej suad z jiné strany mátlá zpráva našim apoštolům nepohodlná, že totiž přišedše z podezřelého Řecka uvodí v službu Boží jazyk slo-

vanský. — Ty a podobné věci pohnuly papeže Mikuláše vyzvat bratrů Seluňských do Říma. Jim přišlo pozvání do svatého města právě vhod. Nyní byli s to, uctívost k pastýři veškeré Círky vždy ve svém srdci chovanou slavně osvědčiti, víru svou katolickou před celým křesťanstvem vyznati, Římanům nalezený u Korsuně poklad doručiti, a požehnání z rukou náměstka Kristova vzíti. Když se loučili s Rostislavem, podával jim vděčný kníže zlata, stříbra i jiných darů: oni z lásky pracovavše, ničehož pro sebe nevzali; však zajatým ve válce lidem svobodu vyprosili.

Cyrill a Methoděj, nesouce ostatky sv. Klimenta i posvátné knihy slovanské, načali pouť do svatého Říma. V průvodu měli nejhodnější učeníky jazyka slovanského, jimž u sv. Otce svěcení na úřady a služby duchovní zjednati obmýšleli. Samým téměř slovanstvem putující, vzbuzovali obyvatelů k stálému vyznávání katolické víry a k bohulibému obcování. V Pannonsku vyšel proti nim kníže Kocel uctít sv. ostatků; pak hostil laskavě poutníky na hradě Blatné. Naučiv se písmu slovanskému, dal Cyrillovi učeníkův, a pustil k prosbě svatých bratrů zajaté cizince na svobodu; byloť jich s těmi, jež Rostislav propustil, devět set. V Benátkách vlaských, kdež poutníci odpočívali, kladlo duchovenstvo Cyrillovi překládání Písma svatého na slovanský jazyk za čin smělý a vše-
tečný; dostalo však vtipnou a slušnou odpověď.

Papež Mikuláš I. zesnul v Pánu dne 13. listopadu, roku 867. Již 14. prosince t. r. seděl na stolici sv. Petra apoštola Adrian II. Tento papež uslyšev o příchodu bratří Seluňských s ostatky sv. Klementa, vybral se z Říma ven za příčinou sv. ostatků v posvátném průvodu duchovenstva a lidu. Všechno množství, nesouc rozžaté voskovice a zpívajíc nábožné písně u velebném zvonů hlaholení, činilo poctu předrahým ostatkům římského biskupa a mučeníka. Poctivše sv. ostatků na přivítanou, vnesli je s plesáním do města a uložili v chrámě, jenž tam od starodávna v čest sv. Klementa papeže a mučeníka posvěcen stál.

Celý rok 868 strávili jsou Cyrill a Methoděj v Římě k vůli duchovní záležitosti národů slovanských. Ve sboru kardinálů, biskupů a jiných kněží učených zkoumal sv. Otec Adrian nejprvé víru bratrů Seluňských, zdaliž se ve všech kusech shodujě s učením sv. římské Církvě. I přesvědčil se papež i sbor o jejich pravověrnosti. Divili pak se všickni tomu velmi, slyšíce, jak náramné množství drahých duší prostředkem slovanského jazyka od nich Kristu bylo získáno, ve víře utvrzeno a k ctnostnému životu rozníceno. Papež, poděkovav Bohu, vysvětil Cyrilla a Methoděje na biskupský úřad a rozkázal biskupům Formosovi a Gauderikovi, aby z přivedených do Říma mládenců slovanských jedny na kněžství, jiné na jahenství a podjahenství světili. Mezi těmi mládenci stáli

nejspíš slavní učenci našich apoštolů: Gorazd či Horazd moravan, Kliment bulgar, též Naum, Angelar a Sáva. By pak vůbec v známost vešlo, že Stolice římská užívání slovanského jazyka k slavení služby Boží schvaluje, vzal papež z rukou Cyrillových kostelní či obřadní knihy slovanské a položil je z uctivosti na oltář v chrámě Bl. Panny Marie řečeném „u jesliček“. Tož pěli naši apoštolé s učeníky svými požehnaným jazykem slovanským hodiny a mši svatou v předních chrámech římských!

Leč radost obecná nad šťastným pořizem slovanské záležitosti proměnila se v tichý zármutek, když pracemi zmožený biskup Cyrill, apoštol slovanský, v Římě ochuravěl. Zkusiv bolesti, uznamenal on z vidění, že ho Bůh k sobě na hody zve. Tehdy zapěl mudrc křesťanský: „Řečeno mně bylo: vejdemo v dvory Hospodinovy; rozveselil se duch můj, i srdce rozradovalo se!“ — Od té chvíle jen Bohu chtěje sloužiti a samou duši svou obstarávati, oblečen jest Konstantin mudrc v řeholní roucho a nazván Cyrillem, kteréžto jmeno již za přední a vlastní jemu zůstává. Potom řekl vesele: „Od nynějška nejsem ani císařovi sluhou ani komu jinému na zemi, než toliko Hospodinu. Nebylo mne, a stvořen jsem; byl jsem a budu na věky!“ — Posléz cítě blizounko hodinku k odchodu, vztáhl Cyrill ramena k nebesům, a maje oči

zarosené, činil modlitbu za jednotu a zdar Církve svaté, zvlášt v slovanských národech. Pobízeje Methoděje k setrvání v apoštolském díle, pravil: „Hle, bratře, jako v jednom zápřeží jsme byli, jednu brázdu táhnouce; a já na záhoně padám, dni své dokonav. A ty rád máš Horu velmi; však pro Horu neopouštěj učení svého; mnohému ještě spasitelným můžeš býti!“ — A polsbiv ho i smutných učeníků, zvolal: „Blahoslaven budiž Bůh, jenž nás nevydá v loupež zubům našich neviditelných protivníků, nobrž sítě jejich potře a nás vychvátí z jejich záhuby!“ Ahned usnul v Pánu Cyrill, apoštol Slovanův, dne čtrnáctého února, léta Páně osmistého šedesátého a devátého, maje věku svého čtyřidcet a dvě leta.

Sv. Otec Adrian rozkázal duchovenstvu v městě meškajícimu, aby tělo zesnulého biskupa Cyrilla s touž slávou pochovali, s jakouž těla papežů bývají pochována. Než bratr Methoděj, ukloniv se, prosil papeže za tělo Cyrillovo, řka: „Slibem nás zavázala máti, který z nás prvé sejde, aby ho druhý přinesl do kláštera bratrského.“ Ale předstoupili kardinálové a biskupové s duchovenstvem a šlechtou římskou, papežovi řkouce: „Jakož jest Konstantin-Cyrill mnoho zemí schodil, a Bůh ho sem přivedl a zde duši jeho přijal, slušno, aby zde byl pochován co muž slavný.“ — Svolil papež, vece: „Za

svatost jeho a za lásku jeho k Římu, že přišel sem, pochovám ho v hrobě svém vlastním, v kostele sv. Petra.“ — Methoděj, vida nezbytí, pravil: „Ježto jste oslyšeli mne a nedali mně jeho tělo, pochovejte ho v chrámě sv. Klementa, s nímž přišel sem.“ — Toho mu dopřál papež. Tělo sv. Cyrilla v rakvi mramorové od duchovenstva slavně v chrám sv. Klementa vnešeno a po pravé straně hrubého či hlavního oltáře do pomníku naschvál zdělaného vloženo. Římané počali zde Cyrilla našeho ve dne v noci za přímluvu před Bohem vzývati, a dali pak nad hrobem obraz jeho vymalovati, kdež mnoho chorých od Boha uzdraveno.

Vedle Rostislava byl též Kocel pro svou zemi slovanského biskupství na sv. Otcí žádostiv. Papež Adrian posvědčiv snažné obou knížat prosbě, ustanovil našeho Methoděje metropolitou či arcibiskupem moravsko-pannonským, řádným pastýřem a učitelem v jejich i v příležitých vlastech slovanských.

Na Moravě zuřila mezitím válka. Již konec roku 867 vtrhl do země Ludvík, král německý, proti Rostislavovi, cizinců poručnictví strásajícimu; zase r. 869 vypravil on proti němu dvojí vojsko německé, dav mu za vůdce syny své Karlomana a Karla; ti však vrátili se z Moravy, nic s knížetem statečným nepořídívše, jemuž Čechové a Srbové severní (v dnešním Sasku) pilně pomahali.

Sv. Methoděj, přišed v čas ten válečný z Říma, zůstal u knížete Kocela a uvázal se v duchovní správu své osady pannonské. Ihned uvedl v službu Boží posvátný jazyk slovanský a opatřil ovčičky své pastýři téhož jazyka. Solnohradský arcipryšt Richbald, jsa teď v Pannonsku zbytečný, odjel do Němec. Methoděj, knížete i lidu miláček, spůsobil v Pannonsku mnoho dobrého a spasitelného. — Již pak se mračna stahovala nad hlavou svatého pastýře!

Ustavičnou snahou knížete Rostislava získala Morava se Slovenskem k roku 870 dostatečné samostatnosti, ba pohody k zbudování mocné říše slovanské; ale vinou jeho bratrovce Svatopluka brzy všechno na rub obráceno. Byltě Svatopluk od Rostislava Slovensko jakožto část Moravy v úděl dostal, tak aby toto knížetství do vůle moravského panovníka věrně spravoval a důchodů ztad jdoucích požíval. Pánovitý Svatopluk, nesa nerad poslušenství strýce přísného, propůjčil sebe Němcům za nástroj zkázy svého dobrodince. Vzdalť totiž Slovensko pod vrchnost a ochranu říši německé; zvěděv pak, že ho Rostislav ztrestati chce, zmocnil se úkladem sám pána svého a vydal jej nepřátelům. Král Ludvík rozkázal téhož roku 870 zrazeného knížete Rostislava pro nezdržení slíbeného poslušenství oslepiti a do nějakého kláštera v Němcích zavříti, kdež potom ubohý zahynul. Hned po zpáchané zradě vtrhl Ludvíkův prvorozenec, Karloman, do Moravy, opanoval celou zemi a postavil

nad ní vladaře německé. Touž dobou jali Němci arcibiskupa Methoděje a vydali bavorským biskupům, slušícím pod metropolitu solnohradského, kteříž neostýchali se nikoli soudu nad slovanským arcipastýřem. Na soudu Methodějovi vyčteno, že učí v zemích, jež oni za dílec osad svých kladou. Tiše hájil světec papežovo i své právo: „Já kdybych věděl, že vaše půda jest, chodil bych mimo; ale ona jest svatého Petra.“ A když mu vyhrožovali, řekl jim: „Nejsem lepší těch, kteří pravdu mluvíce, mnohými mukami tohoto života zbyli.“ — Soudu obcoval kníže Svatopluk, maje se k pastýři svému obojetně a uštěpačně. Jak předzvídati bylo, stalo se: Methoděj. svatý křivě tu odsouzen a potom kdesi ve Švábích uvězněn! — Z biskupů, Methodějových soudců, zemřeli v málu letech čtyři protivníci jeho, což žákovstvo našeho apoštola za zjevný soud Boží vykládalo. — Brzy stalo se rovněž Svatoplukovi. Němci vědouce, žeť on prvé po panství nad celou Moravou bažil, nevěřili mu. Karloman povolav jej k sobě, uvrhl do žaláře roku 871. Tož vstali stýraní Moravané a učinili z rodu domácích knížat poslého kníže Slavomíra knížetem svým, hrozíce mu zabitím, kdyžby nepozvolil. Vytloukání německých obsádek ze země dařilo se národu. Svatopluk, hodlaje kořistiti z Němců tísně, slíbil Karlomanovi, dá-li mu vojsko, že Slavomíra skrotí; čemuž onen rád uvěřil. Jak militně Svatopluk vojsko německé

do Moravy zavedl, srozuměl se rázem s rodáky, udeřil na Němce a potřel je; málokdo z nepřátel útekem zachránil se. I počal Svätopluk veškeré Moravě panovati.

Tehdáž i potom mořen jest Methoděj za nás Slovany, též za poslušnost svou a věrnost k římskému papeži; trpělť — půl třetího léta — v švábském vězení! V tom čase bylby mohl apoštol z Boží milosti na tisíce duší křesťanskému náboženství vyučiti, pokřestiti, ve víře utvrditi, s Bohem smířiti a oblažiti. Trudnou tu myšlénku však zapudiv, kořil se náš otec svatý tajným radám Boží prozřetelnosti, jež všechno libě pořádá k našemu spasení. Ba zkusil sám později, Bůh že dopouští, ale neopouští. Neboť sv. Adriana II. nástupce, papež Jan VIII., zvědév o násile a křivdě Methodějovi učiněné, napomenul arcibiskupa solnohradského s podřízeným jemu biskupstvem bavorským, též krále Ludvíka, aby hned trpitele nevinného z vazby propustili. Opozáhliví biskupové donuceni jsou pak církevní kletbou k vykonání rozkazu papežova. Slovanův arcipastýř, poděkovav Hospodinovi, kvapil k stádcí svému. Napřed navštívil vlast knížete Kocela, potom Moravu Svätoplukovu.

Léta 874 zjednán jest ve Forchheimě pokoj mezi německým králem Ludvíkem a vítězem Svätoplukem; zároveň utvrzeno, že Morava zachována býti má při svém vlastním arcibiskupství.

Methoděj svatý obral sobě i budoucím arcibiskupům stolicí v chrámě Bl. Panny Marie na Velehradě moravském. Zde mu často na mysli tanul zbožný Rostislav; ovšem že za nešťastného knížete slzí, modliteb i mší svatých Pánu Bohu obětoval; aniž třeba dokladu, že pakli toho před svým do Němec zavezením učiniti nemohl, jistě nyní Svatopluka, proti pánu a strýci hrubě zavinilého, otcovsky pokáral a k upřímnému pokání zbuditi usiloval.

Osočovaného i vězeného apoštola Slovanů potěšil Duch Svatý obrácením národa, jenž dosaváde byl urputně pohrdal vnucovanou z Němec perlou křesťanství.

Válečný Čechů spolek s Moravany utužen byl roku 871 svazkem přátelství, kdy česká kněžna, bez pochybnosti sestra Bořivoje panovníka, vzdána jest k sňatku manželskému Svatoplukovi moravskému. Nevěstě udělena jest svátost křtu na Moravě. Vlast česká, potřebujíc silného přítele na odolání laskominám souseda cizince, dala se v ochranu již tehdy mocného Svatopluka. U něho na Velehradě meškával za důležitým jednáním Hostivitův syn, Bořivoj, panovník český. Nebude lichým domněním, že král Svatopluk s chotí svou a s duchovenstvem slovanským snažně hleděl přikloniti Bořivoje k zamilování křesťanského náboženství. Na dvoře Velehradském slychal kníže host o Bohu Otci, nebes i země Stvořiteli; též o Synu jednorozeném, z pouhé

lásky k nám vtěleném i za hříchy naše ukřižovaném, jenž umíraje, Rodičku svou, Marii pannu, nám za matku odkázal, po svém pak z mrtvých vstání a na nebe vstoupení, Ducha Svatého ku posvěcení všech draze vykoupených seslal, a ctitelům svým opravdovým příbytků v nebi připravil. Tu vypravovali českému knížeti o hrdinství svatých mučovníků, kteří raději statku, zdraví, dobrého jmena, i života oželeli, nežby učení Bohem samým lidstvu zjeveného buď zapřeli, buď hříšným obcováním zlehčili. Před žasnoucím panovníkem vychvalovali Velehradští horoucnou k Bohu a k blížnímu lásku slovanských apoštolů Cyrilla a Methoděje, kteří na Boží zavolání matku i vlast svou opustivše, z otroctví ďáblova i zkázy věčné pohanů vychvacovali a do Církve svobodných dítek Božích v potu tváři shromažďovali. Aníž zůstalo vojvody českého tajno, že blahověst Methoděj k vůli ovčičkám Kristovým jazyka slovenského také tíseň vězení v cizině milerád snášel. — V ten a podobný způsob kypřili na dvoře Svatoplukově půdu srdce Bořivojova. Když pak se arcibiskup Methoděj sám na Velehradě objevil, shledal jej kníže český moudřejšího a milostnějšiho, než mu o něm bylo zvěstováno; i přilnul k muži svatému v důvěře veliké. Slova Božího símě, jímž Methoděj duši jeho začal osévati, ujalo se hned, jsouc svlažováno rosou požehnání Ducha Svatého na přímluvu osévačovu. Uvěřil Bořivoj kníže v Krista Pána, uvěřila rovněž jeho družina v tříd-

ceti mužích; a všickni prosili tuze arcibiskupa, by je skrze svátost křtu do lůna Círky katolické, v obec svatých, uvesti ráčil. Pokřestil je apoštol Methoděj na Velehradě v stoličném či hlavním chrámě Bl. Panny Marie, dle veliké podobnosti léta Páně osmistého sedmdesátého a čtvrtého.

Vyjádríti nelze rozkoš a vděčnost, jakouž oplývala srdce znovu zrozených v Duchu svatém milácků Božích, dědiců Kristových! Kníže Bořivoj a druzi jeho neměli stání na Velehradě, chvátajíce do Čech s perlou křesťanství. Apoštol Methoděj vypravil s nimi učeníka svého, kněze Kajcha, též jahnů a duchovních menšího svěcení s potřebu, daroval jim k slavení služby Boží posvěcenou obětní desku kamennou, posvátných kněh slovanských, nádob a rouch kostelních; i požehnal všech na rozloučenou. Každý se snadno dovtipí, že sv. Methoděj, co nejdřív mohl, naši vlast, znamenitý přírůstek své osady, sám úředně navštívil, kněžnu Ludmilus kněžici, něco panstva s jeho lidem pokřtil, několik známých zbudovaných kaplí posvětil, první školu pro mládež a semenisko pro české duchovenstvo založil. Oblíbeným sídlem českých vojvod býval Levý Hradec na levém břehu Vltavy, s půl druhé míle pod Prahou; na tomto hradě vzdělal Bořivoj chrámek v čest sv. Klementa, papeže a mučovníka. V této nejstarší svatyni — v území Čechů pražských — slavilo duchovenstvo prvotiny křesťanské národu našeho: zde obětovalo a pělo

mše svaté, čítalo a vykládalo Písmo svaté, přisluhovalo věřícím svátostmi, zpívalo hodiny, žehnilo lidu i věcem k jeho užitku — vše jazykem slovanským; knížecí pak rodina, šlechta a lid obecný volali k Bohu hlasem velikým: „Gospodi pomiluj ny“ (Hospodine ulituj nás). Bořivoj založil též na hradě Praze kapli v čest Bl. Panny Marie, a nejspíš i kapli sv. Klementa na Vyšehradě.

Sv. Methoděj pomýšlel také na obrácení Slovanů polských po řece Visle osedlých. Kníže těchto Vislanů, sídle bez pochybnosti na hradě Krakově, byl zapeklitý pohan, ruhač a škůdce křesťanstva. Jemu vzkázal Methoděj: „Radím tobě, abys volil býti křesťanem, sice nevol v cizině pokřestěn budeš.“ Proroctví vyplnilo se. Svatopluk moravský dobyl krajiny Vislanův (Krakovsko a Těšínsko) a připojil říši své, kterouž po roce 874 zdělal. Blahého působení Methodějova zúčastnili poněkud Polané, jižní Charvaté, Srbové a Dalmaté, v jichžto zemích se rád slovanský služeb Božích záhy ujal. Rusové přijali rád ten později z Bulharska.

Po roce 874 příslušely k říši moravské, (mimo vlastní Moravu se Slovenskem) území Vislanů či Charvatů tatranských, část Rakous, celé Pannonsko po smrti Kocelové dobyté, část Slezska, též Lužice a Míšeň, země slovanské až k břehu Labe proti městu Děvínu (v Sasích); podobně uznávaly Čechy

vrchní vládu Svatoplukovu. Známoť vůbec, že málokterý člověk štěstí a slávu unese bez porouchání duše své. Když tuze zmocněl Svatopluk, zprostopázně. Poněvadž jemu přísný pastýř a karatel Methoděj po chuti nebyl, nadržoval on německému duchovenstvu. Toto byvši roku 874 od Svatopluka z jeho zemí vypuzeno, nalezalo zase na dvoře jeho místa, jak mile on se přáteliti počal s němcem Arnulfem, vojvodou korutánským.

V příhodný čas tento pustili němečtí duchovní uzdu staré zášti a závisti. Osočovali totiž Methoděje arcibiskupa i slovanské duchovenstvo u papeže Jana VIII., viníce je z bludů kacírských, kteréž prý pod záminkou a zástěrou jazyka národního při službě Boží užívaného rozsévají. Svatopluk, uvěřiv podezřívacům, poslal list papeži v příčině nějakých pochybností svých ve víře katolické. Sv. Otec, uleknuv se toho, zapověděl r. 879 zvláštním listem našemu Methoději užívání slovanského jazyka k službě Boží; druhým pak listem, daným 14. června t. r. 879, rozkázal mu, aby přijda do Říma z nářku se očistil. Zároveň psal papež Svatoplukovi, aby v přesné víře trval a k římské Stolicí věrně stál. Tehdáž choval Svatopluk na dvoře svém úlisného kněze, němce Vichinga, jenž se byl snad slovanštině přiučil; tohoto milce dvořana chtěl míti biskupem na Slovensku, i poslal jej k vůli posvěcení s arcibiskupem Methodějem do Říma. Do svatého města přišli roku 880. Sv. Otec Jan VIII., pře-

svědčiv se o pravověrnosti Methodějově, povolil užívání jazyka slovanského při službách Božích, leč tak, aby mezi mši svatou evangelium napřed latinsky, potom slovansky se zpívalo; Svatoplukovi dal žádanou výhradu, aby před ním a jeho dvořany mše svatá zpívala se latinským jazykem; Vichinga posvětil na biskupství Nitranské, a podřídil jej Methodějovi; Svatopluka měl k tomu, aby, až lze bude, s dorozuměním arcibiskupovým kněze neb jahna k vysvěcení na biskupství do Říma poslal, by pak Methoděj sám kněží na úřad biskupský mohl světiti; duchovní, kteří by svého arcibiskupa zlehčovali a různice tropili, aby král z říše vyhnal.

Biskup Viching, vrátiv se z Říma, sňal kuklu přátelství a počal týrati svého arcibiskupa. Složiv sám list na potupu sv. Methoděje, vydával ten list za psaní sv. Otce, poslané králi Svatopluku. Král uvěřil Vichingovi. Trýzněný velepastýř stěžoval sobě zvláštním psáním u papeže. Sv. Otec napsav list 23. března 881, zaslal jej Methodějovi, v němž zarmouceného arcibiskupa těší a ujišťuje, že biskupovi Vichingovi ani ústně ani písemně nic k jeho zlehčení neporučil, a onen potupný list Svatoplukovi nezaslal; i zve Methoděje do Říma, by po vyšetření té věci Viching spravedlivou vzal pokutu. O dalším jednání s papežem příčinou toho schází nám důkladná zpráva.

Znamenitou zásluhu měl svědomitý a horlivý pastýř Methoděj o pořádná manželstva, zame-

zuje nepořádná ve své arciosadě učením i vyhrožováním kletbou církevní.

Roku 884, dne 29. června posvětil náš sv. apoštol kostel v Brně v čest sv. apoštolů Petra a Pavla, kterémužto posvěcení také král Svato-
pluk obcoval.

Jak pravdě podobno, dokonal asi této doby apoštol Slovanů převod celého Písma svatého (kromě knih Machabejských) z řeckého jazyka na slovanský. Některé částky byl již před mnohými lety s bratrem Cyrilem přeložil. Byl právě památný den sv. Dimitrije, patrona Seluňanův, kdy Methoděj překlad veškerého Písma svým slovanským žákům doručil a národům slovanským v dědictví odkázal. Tož radoval se otec náš uprostřed odchovců a velebil Hospodina z daru Jeho.

Náš světec, vida slunéčko života svého k západu schýlené, svolal své duchovenstvo, obřadu slovanského i latinského, na Velehrad, i otázal se ho — pro uvarování různic — koho míti chce pastýřem, až by se on (Methoděj) na věčnost odebral. Duchovenstvo poprosilo tazatele, aby jim sám hodného pastýře jmenoval. I ukázal jim Methoděj na výborného učeníka svého, snad již v Římě posvěceného biskupa, Gorazda, vece: „Tenť syn vaší země, muž svobodný i naučený dobře v latinské knihy a pravověrný; to budiž vůle Boží, i vaše láska i moje; on budiž nástupce

můj!“ — Gorazd Moravan tedy jmenován budoucím arcibiskupem Velehradským.

V květnou neděli roku 885 slavil Methoděj svatý naposledy službu Boží v chrámě Bl. Panny Marie; potom napomenul ovčiček a požehnal jich; duchovenstvu pak určitě oznámil den zesnutí svého a prosil je, by se zaň pilně Bohu modlilo, řka: „Střeďte mne děti, střeďte mne do třetího dne!“ — Stalo se, jak předpověděl z vnuknutí Božího. Svátostmi na cestu do vlasti věčné opatřen jsa, zesnul apoštol Slovanů z rána dne šestého dubna, léta Páně osmistého osmdesátého pátého. Plačky a slavně pochovali jeho tělo v hlavním chrámě Bl. Panny Marie na Velehradě.

Sv. Methoděj ostavil v podřízeném kněžstvu dvě stě slovanských odchovancův. Proti těmto vzešlo téhož roku 885 pronásledování, ovšem že návodem biskupa Vichinga. Ačkoli Gorazd s Klimentem statně hájil práva slovanského duchovenstva, předce pak z dopuštění Božího nešlechtnost vrch opanovala. Gorazdovi a ostatním duchovním bratrům jazyka slovanského bylo zprvu snášeti trápení v žaláři; potom vyvrženi jsou násilně do vyhnanství. Tehdáž v zemi Svatopluka nebylo.

Nejstarší a nejhodnější učenci našich svatých apoštolův, Gorazd, Sáva, Kliment, Naum a Angelar, našli v Bulharsku útočiště u zbožného krále Michala Borisa; i rozmahali tu křesťanskou víru,

ctnost a umění jak vyučováním a příkladem, tak i skládáním knih slovanských. Bulharský národ ctí je zároveň se sv. Cyrillem a Methodějem za světce „sedmipočetníky.“ Gorazd Moravan zesnul v Bulharsku; tělo jeho pochovali v chrámě, jenž po něm sluje chrám sv. Gorazda, při klášteře Arnaut-Beratu či Arbanského Bělehradu.

Sv. Ludmila a sv. Václav.

V době sv. Cyrilla a Methoděje skládal se národ český z rozličných plemen. Kromě jiných známa jsou po vlasti plemena Čechů, Pšovanů, Charvatů a Netoliců. Ze všech nejmocnější bylo plémě Čechů s dědičnými svými knížaty (vojvodami) z rodu Přemyslova, kteří na Vyšehradě a na Praze sídlili. Nad ostatními plemeny panovali jejich vlastní knížata (vojvody, leši), jsouce podřízeni velikému knížeti z rodu Přemyslova, správci, soudci a vůdci celého národa.

Hostivit byl posledním pohanským knížetem z rodu Přemyslova. Za panování jeho syna Bořivoje rozkazoval s hradu Pšova (kdež teď město Mělník) plemenu Pšovanů vojvoda Slavibor, maje dceru Ludmilu, pilnou ctitelku pohanských bůžkův. Tu pojav za ženu kníže Bořivoj zplodil z ní Spytihněva a Vratislava.

Na moravském Velehradě osvítil jest Duch svatý nejspíš roku 874 knížete Bořivoje, žeť uvěřiv v Krista Ježíše, poprosil za svátost křtu svého blahozvěstce arcibiskupa Methoděje. I pokřtil ho tu

s družinou apoštol národů slovanských. Hnedle pokřtěna jest i kněžna Ludmila, nejspíš také od samého sv. Methoděje. Bořivoj a Ludmila měli o to péči ustavičnou, aby synové jejich v křesťanské víře a ctnosti hodně prospívali.

Roku 894 zemřel Svatopluk moravský. Jeho synové usnadnili nesvorností svou nepřátelům vyvrácení moravské říše, s kterouž za živobytí Svatopluka český národ spolen byl.

Když Bořivoj kníže asi roku 894 v Pánu zesnul, vsazen jest starší jeho syn Spytihněv na knížecí stoli. Ten zočiv, kam se všechno na Moravě schyluje, odstoupil od ní, a dal českou zemi r. 895 na sněmu v Řezně v ochranu německé říše. Podobno, že odtamtud několik duchovních do Čech přivezl, neboť záhy se vyskytá v naší vlasti jazyk latinský o službách Božích vedle prvotného jazyka slovanského. Pak roku 907 zhynula žalostivě od Uhrův, tehdáž pohanův, říše moravská.

Spytihněv kníže, zdělav na Budči (mezi Prahou a Slaném) kostel sv. Petra apoštola, zesnul v Pánu okolo roku 912; i počal hned bratr jeho Vratislav českému národu panovati.

Vratislavova manželka Drahomiř (Drahomíra) pocházela z krajiny stodorské v dnešním pruském Braniborsku, kdež druhdy slovanští Lutici, urputní pohané, obývali. Kněžna Drahomiř byla nepochybně před oddavkami křesťanskému náboženství vyučena i pokřtěna. Urodila Vratislavovi syny Václava,

Boleslava, Spytihněva; též čtvero dcer, potom v rozličná knížetství provdaných, z nichž jen Přibislavu zejména známe.

Vácslav prvenec asi roku 908 na svět vyveden jest. Za pěstounku obral otec pacholeti matku svou Ludmilu. Ctná kněžna učila svého vnoučka znáti a milovati celým srdcem Pána Boha, též činiti blaze všem lidem pro Boha; cvičila ho v službě Boží, v poctě Svatých i v ctnosti všeliké; učila ho z paměti jakož také z posvátných knéh slovanských dle návodu kněze Pavla.

Nikoli však pouhou řečí, noprž také svým obcováním pěstovala moudrá paní kněžice Vácslava; bylať jistě stkvoucí hvězdou, osvěcujíc českou zemi světlem příkladů svých.

Nejpokornější poctu, jakouž někdy Ludmila z nevědomosti mrtvým bůžkům činila, nahrazovala ona po křtu svém stonásobně živému Bohu Otci, Synu a Duchu svatému. O Bohu nejraději přemýšlela a rozprávěla, s Ním přechoasto na modlitbách rozmlouvala, u Něho rady, též útěchy hledávala i nalezala. Modláren pohanských potupivši, chvátila do chrámů Páně. Zde obcovala velmi pobožně nejsvětější oběti, poslouchala dychtivě a ukládala v srdci dobrém slovo Boží, přijímala přechoasto a vždy hodně svátosti pokání a oltářní; tu zpívala rozkošně chvály Boží, vzývala důvěrně andělů, též světců a světic oslavených za mocnou u Boha při-

mluvu; zde kořivala se v protivenstvích dobrolíbezné vůli Otce nebeského.

Když jí manžel Bořivoj zemřel, ostříhala své čistoty vdovské, trudíc tělo bděním, prací, postem a všelikým obyčejem kajicných světic.

Láska k Bohu a láska k bližnímu jsou dvojčátka nerozlučitelná. Srdce, jenž upřímně miluje Boha, miluje i bližního pro Boha. Touž láskou hořelo srdce Ludmilino. Z lásky k svému Spasiteli prokazovala kněžna milosrdné skutky všem chudým, nemocným, pronásledovaným a jinak sklíčeným lidem; sbírala ráda poutníků; poučovala neumělých ve víře křesťanské; zbuzovala přívětivě pohanů, ještě dost četných, k zamilování pravdy a bázně Hospodinovy; utvrzovala i napomínala křesťanů, pokud se viklali ve svatém náboženství nebo váhali spravovati život svůj zákonem Kristovým. Proto nazývali **L u d m i l u** matkou chudých, nohou chromých, okem slepých a milostivou pomocnicí vdov a sirotků. Nade všecky pak ctíla a milovala světice tato posvěcené sluhy Boží jakožto řádné náměstky Krista Pána a klíčnický nebeského království. Na srdci tak svaté pěstounky odchovaný **V á c s l a v e k** zvykal všemu, čímž milost Boží lze získati. Potom vypravil **V r a t i s l a v** téhož prvorozence svého na Budeč; i počal se tu kněžic **V á c s l a v** u kněží učiti knihám latinským, a naučil se dobře.

Asi roku 926 zesnul v Pánu zbožný a slavný kníže **V r a t i s l a v**. Tělo jeho pohřbeno jest na

hradě pražském v chrámě sv. Jiří, kterýž byl tento kníže postavil.

Osmnáctiletý knězic Vácslav vsazen jest na knížecí stolicí. Pro jeho nezletilost ujala ovdovělá Drahomíř vladařství a poručnictví nad syny svými v ten způsob, že Vácslav již také při spravování země české spolu účinkoval. Bez pochybnosti hledával nezletilý kníže v důležitých věcech zemských dobré rady u kněžny Ludmily a u duchovenstva, čímž ledacos bylo odstraněno neb zmařeno, čemuž vladařka a zlí rádci její průchod zjednatí chtěli. Drahomíra byla touž dobou žena prchlivá, závistivá, podezřivá, vdova hrdá srdce ukrutného, tedy alespoň pohanstvím páchnoucí křesťanka. Vážnost i lásku, jakouž kníže a skoro všecken národ Ludmile prokazoval, kladla Drahomíř za svou ztrátu a výčitku. Jed srdce svého vychrlila kdysi takovým láním: „Vadí mně tato (Ludmila), jakoby ona byla paní mou; zahubím ji, zdědím zboží její a panovati budu, jakž mně libo!“ — Ludmila, zvěděvši to, vzkázala své nevěstě: „Z vladařství tvého ani mrvičky míti nežádám, leč prosím, bys mne až do skonání mého ponechala sloužiti Hospodinu, jak se mi líbí.“ — Utiskovaná kněžna odešla brzo na hrad Tetín (blízko Berouna), a žila tam soukromí Hospodinu Bohu svému.

Tehdáž otužil Duch svatý jemné srdce Vácslava knížete, aby z příští pohromy neuvadlo

hofem: ukázal mu ve snách síň kolem dvora kněze Pavla i s budovou — všechno pusté, takže v nich živé duše nepozůstalo; a vnuknul jemu výklad vidění, že bába jeho bude umučena, a duchovenstvo vyhnáno.

Kněžna Ludmila, tušíc blizouckou smrti své hodinku, poslala pro kněze Pavla, by před ní nejvyšší obět slavit a jí samu svátostmi ohraditi ráčil. Když se jí žádoucí milosti dostalo, prodlužovala na kolenou modlení, pěla žalmy, zbuzovala víru, naději a lásku, žel i lítost, a poroučela v ruce Boží ducha svého.

Na večer, kdy Ludmila již v ložnici odpočívala, přitrhli na Tetín dva Drahomírou nastrojení vrahové Tuňa a Gomoň (Homoň), majíce s sebou valný zástup lidu pavezami a meči ozbrojeného. Hradní bránu rozvrátivše, osadili nádvoří domu kněžnina zbrojenci svými, a vypáčivše dvěře vedrali se do ložnice vdovy svaté. Jimž Ludmila řekla: „Načež tak zuřivě vrážíte ke mně? Bohdejž byste pomněli s uzarděním, že jsem vás jako vlastní syny chovala, zlatem a stříbrem dařila i skvostně šatila! Mníte-li předce, bych vám byla čím ublížila, oznamte mně, prosím.“ — Položiti život svůj za milého Spasitele, byť sice žádoucné světici, ale ona považovala to za povinnost svou, aby — možná-li — náramnou urážku Boha nejvyššího zamezila, zlochů laskavou domluvou polepšila, i trest Boží od nich

odvrátila. Jemnou výstrahou velebné dobrodějky nezměklo kamenné srdce urozených zlosynů. Tuňa a Gomoň vztáhše rukou bezbožně strhli kněžnu s ložce na podlahu. Dí jim Ludmila: „Poshovějte maličko, až se pomodlím!“ — I modlila se, majíc ramena křížem roztažená. Pak prosila je, řkouc: „Jest-li jste přišli zabit mne, prosím, setnětež mi hlavu!“ Přálať sobě, proliti krev pro Pána Jesu Krista obyčejem mnohých svatých mučenic. Vrazi oslyševše prosbu nábožnou, zardousili provazem Ludmilu kněžnu v sobotu, dne patnáctého září l. P. devítistého dvadcatého a sedmého.*)

Tuňa a Gomoň pobravše vzácných věcí odešli s Tetína. Duchovenstvo a služebnictvo sv. Ludmily, jež bylo strachem smrti prchlo, přiběhši teď k bezduchému tělu své kněžny s pláčem velikým, pohřbilo je posvátným obřadem na Tetíně.

Drahomiř vztáhla ruce lakotné na svrchky (movité jmění) umučené tchyně; nástroje pak své vraždy odměnila hojně zlatem, stříbrem a skvostným šatstvem; i počala s nimi panovati bezbožně. Za této nejspíš doby dalo se pronásledování ducho-

*) Památku umučení sv. Ludmily konala Církev svatá v Čechách co rok v den 15. září až do roku 1245, kdy papež Innocenc IV. slavnost Narození Bl. Panny Marie s oktávem ustanovil. Že pak ten oktáv na den 15. září připadl, přenešen jest svátek sv. Ludmily mučenicice na nejprvé příští den šestnáctý, měsíce září.

venstva knížetem Václavem z vnuknutí Božího předpověděné; a v týž snad čas poslala Drahomír válečnou pomoc krajanům svým Luticům, by německému králi Jindřichovi snáze odolali.

Bohatstvím a důstojenstvím zhrdli vrahové Ludmilini, a činili šlechtě zemské úkoru, z čehož nepochybně reptání, potržky v zemi, a vladařce úzkosti vzešly. Drahomír ujednala s šlechtou jich záhubu. Zvětviv to, prchl Tuňa s veškerým přátelstvem z knížetství; také Gomoň pokusil se o útěk s bratrem svým; Drahomír kázala vše jich potomstvo zůstavené pobiti jedním dnem; když pak Gomoň s bratrem na útěku dostiženi byli, utraceni jsou dle nálezu sněmovního smrtí ohavnou.

Zmáhala se pověst o divech a zázracích na Tetíně: o vůni nadpřirozené, vanoucí z hrobu sv. Ludmily; o světlech v noci hrob ozařujících; též o slepci, jenž dotknuv se hrobu, prozřel a viděl dobře. Polekaná Drahomír rozkázala nad hrobem svaté mučnice chrám v čest sv. Michala archanděla vystavěti, to z úmyslu podvodného, aby totiž, stal-liby se tam opět jaký div, lid takové 'Boží působení nikoliv na uctění sv. Ludmily, noprž na uctění těch svatých vykládal, jichž ostatkové by do nového chrámu byli přinešeni a schováni. Ale vševědoucí a svrchovaně mocný Pán Ježíš zahanbil chytrácký úmysl ženy hrdé a závistné, nedopouštěje, by jeho zázraky mylně vykládány a tím zásluhy Ludmiliny zastřeny byly.

Knížete Vácslava svíral tichý žal nad zlým řáděním matky Drahomíry. Zavraždila mu nejmilější babičku, starostlivou a svatou pěstounku i rádkyni moudrou; vyhubila všechny Gomoňovy potomky a krevní přátele snad z části nevinné; vyhnala z pražského knížetství duchovenstvo, obzvláště ty kněze, kteří mladému knížeti co upřímní rádcové k užitku národa po boku stáli; zrážela jej z pobožnosti pod lichou záminkou, by sobě zemské správy lépe všimal; podpírala zločinů a tropila zmatků v zemi hříšným a libovolným vladařením; pohanstvo zdvihalo hlavu, doufajíc překotem řádu obdržeti zase vrch nad křesťanstvem; — mimo to popudila vladařka říši německou proti národu českému, z čehož byl strach, že naň statný král Jindřich vši silou udeří. Chtěje tedy vlast k pořádku navrátiti, počal kníže Vácslav samostatně panovati. Na sněmu zemském činil ráznou řeč, káraje provinilou část panstva. Kněžnu Drahomíru vypověděl na Budeč; ale brzo přivedl zase hodný syn zpátky na knížecí dvůr svůj ponapravenou rodičku. Kněžici Boleslavovi dal v úděl krajinu Pšovánův, kteráž byla po smrti lecha Slavibora na knížetství pražské spadla. Boleslav kázal v údělu svém na břehu labském postaviti hrad Boleslav (nyní Stará Boleslav) s chrámem sv. Kosmy a Damiana. O Boleslavovi došla nás zpráva, že v údělu svém proti vůli knížete Vácslava neobyčejnými břemeny lid utiskoval.

Vácslav kníže, jsa upřímný a věrný, spravedlivý a milosrdný, prozřetelný a svatý, panoval jistě podle vůle Boží. K obecnému dobru připovídal lechům a vladykám za pilné služby vzácnou odměnu, již pak zasloužilým dáti nezapomínal. On bděl svědomitě nad občanstvem, aby dobrých zákonů a obyčejů ostříhalo, však škodlivým zvykům, jichž rázem vykořeniti lze nebylo, ubíral jedu jakž mohl. Maje srdce k slitování rychlé, zrušil trest smrti; jeho jemné svědomí strašila myšlénka, žeby někdo nevinný buď omylem neb vinou soudcův z tohoto světa sklizen býti mohl; pročež obořeny jsou mučírny a šibenice. Chtěl totiž křesťanský kníže i skutečným a opravdovým zločincům, zachovaje jich na živě, prodloužiti lhůtu k činění řádného pokání.

V nehodách a v nebezpečenstvích vlasti své zůstával kníže Vácslav moudrým a zmužilým, ani soudné rozvahy ani udatného srdce nepotrácije. Hrozilo národu nebezpečí veliké Jindřichem králem německým, jenž podmaniv krutou válkou Slovanův polabských, přivalil se roku 928 s vojskem velikým až ku Praze. Vácslav objevil v té tísní znamenitou prozřetelnost panovnickou. Věda totiž, že vlasti tuze míru třeba, by od vladařství Drahomířina v světských a duchovních věcech pookřála, nepustil se v nerovný zápas s přemocným protivníkem, v němž by národ, životy a statkem bez rozumu plýtvaje, na konečnou záhubu neb na porobu vydán býti mohl. Zjednal tedy raději pokoj národu, slíbiv německé říši poplatek.

Hned zprvu, když vládu v zemi ujal, ustanovil Václav tak obstarávati vezdejší blaho národa, aby při tom péči o věčnou jeho blaženost s očí nespouštěl. Jakmile tedy mír a pokoj s králem Jindřichem ujednán byl, pracoval kníže náš pilně o utvrzení a rozmnožení Církve Kristovy po vší zemi české. Sešlých kostelů poručil opravit důkladně, sám pak stavěl nových chrámů; zapuzeného duchovenstva zpět povolav, navrátil mu jmění a přidal výživy s dostatek; jiných odkadkoli z ciziny přichozích sluhů Božích ctně vítal a štědře choval. Tož konala se služba Boží bez přítrže po vlasti jako ve velikých národech.

Kníže sám byl vzor hodných křesťanů. On vyznával horlivě víru svou v Krista Pána. Pohan-ským obětem a kvasům, na něž ho někteří lechové zvali, nikdy neobcoval. Poznal-li kterých pohanů mírné povahy, těch laskavě poučoval o zpozdilosti a bludnosti toho člověka, jenž se ďáblům a jejich porušitelným obrazům klaní; pak rozněcoval je k poznání a zamilování živého Boha, bytosti svrchované a věčné, vypravuje jim o nesmírně velikém pokladu, ježžby zavrhnouce modlářství a obejmouce křesťanství v nebi získali. Shledal-li však pohanů tupého rozumu a tvrdého srdce, ty děsil věčnými mukami, neuvěřil-li v Hospodina Boha a Spasitele svého.

Tehdáž měli chudí rodičové z pohanstva ten obyčej, že dítek svých v porobu či nevolnictví prodávali. Takové dítky kupovával kníže Václav,

dával je cvičiti v křesťanském náboženství, a pouštěl pokřesťené dědice Kristovy z tělesného otroctví na svobodu. Jako v cizině tak i v Čechách stával se dlužník stavu světského i duchovního, nemoha zaplatiti, otrokem věřitele svého. Kníže Václav, ctitel sluhů Božích, vykupovával zadlužených duchovníků svým nákladem z poroby. On poskytoval rád útěchy a pomoci mrzákům a nemocným lidem. Umřel-li kdo, zvláště cizinec, v knížetství, a domácí se k poctivému pohřbení těla neměli, pečoval kníže sám o slušný pohřeb. Jeho srdce pokorné schylovalo se až milo k chudině; bylť otcem nuzných, vdov, sirotek a ubožáků, nešetře nákladu pro Boha. Zvěděl to každý, že knížeti více záleží na blahu a modlitbě chudiny vděčné, než na reptání některých lakotných ač mocných mužů v národě. Strojival totiž Vratislav kníže na svůj svátek předním v zemi šlechticům hody skvostné a uděloval jim vzácných darů, snad rouch, zbraně a koní. Ten obyčej zrušil jeho syn Václav, a obracel uspořených tím peněz na zmírnění lidské bídy.

Puzen jsa nejhlubší uctivostí a nejvroucnější láskou k Pánu Ježíši, jenž pod způsobou chleba a vína sebe samého za nás Otci svému obětovati ráčí, vycházel kníže Václav o žních v noci na pole; nažav tu pšenice, vázal sám hrstě v snopy, snášel je na svém pleci v úkryt domu svého, vymlácel je sám, tříbil zrní na opálce, smílal na žernově, předposíval mouku, zadělával ji vodou vlast-

níma rukama naváženou, a požehnav zadělání ve jméno nejsv. Trojice Boží, pekával chleby k budoucí potřebě kněží obětníků. Podobně sbíral po vinicích hrozny, donášel tajně do sklípku, vytlačoval víno i schovával je pro kněžstvo k slavení nejsvětější oběti. Jedinkým toho svědkem býval jeho druh a přítel Podiven.

V postní dobu před velikonoci koná Církev památku nejznamenitějších dobrodiní, jimiž nás slitovná Boží láska omilostnila. Tehdy ustanovil Kristus Pán oběť mše svaté a velebnou Svátost oltární k našemu spasení; tenkrát vykoupil nás svým na kříži umučením z hříchu a z otroctví ďáblova, smířil nás s Otcem svým a zjednal nám naději věčné blaženosti. Proto velí naše Církev svatá, bychom zvláště v touž dobu kajicných a milosrdných skutků pilni byli. Kníže Václav plnil rozkaz ten velmi horlivě. V dotčenou dobu svatou nabývala jeho všední pobožnost sváteční pružnosti a spanilosti; neboť tehdáž rozhojňovaly se jeho modlitby, posty a milosrdné skutky: modlitba byla téměř ustavičná, půst tužší, udělování almužen štedřejší; pakli mu pro věci zemské den za světla k tomu nestačoval, tož noci nastavoval. Podřímnuv, vzal žaltář, a v průvodu Podivena vycházel ven, anižby toho strážci domu knížecího uznamenali. Po vrších a dolích neschůdných, po stezkách kamenitých bosýma nohama putuje, navštěvoval chrámy Páně. Z takové pouti leckdy chodidla jeho krvácela. Na podobné pouti

za tuhé zimy, když sníh a led byl, událo se, že druh Podiven, ač v obuvi jda, velmi křehnul. Dí mu kníže útrpný: „Podivene, stoupej v stopy mé!“ Ledva byl Podiven uposlechl, zhrál se v stopách světce. Pod skvostným rouchem nosíval kníže na holém těle draslavý pás.

Svatý a kajicný život knížete Václava nebyl ani jeho srdnatosti ani užitku Čechův na ujmu. Radslav, lech zlický (kouřimský), počal hubiti pražské knížetství. Václav svatý, povstav, táhl naň zbrojně. A když se oba měli již polem potkati, zzelelo se knížeti krve lidu, poslušného svých vojvodů, kteráž k vůli jednomu buřiči měla s obou stran býti prolévána. I vzkázal lechovi: „Bažíš-li po mém knížetství, nač by ti v boji zhy-nuli, nad nimiž panovati chceš? Já tvých lidí krev proliti nežádám. Bojujmež sami spolu; zvítězíš-li nade mnou, panuj všemu lidu mému; pakli já tě přemohu, ať tvůj lid mne za pána má!“ — Vyzvání Václava knížete přijal jest Radslav vesele. A když oba proti sobě na sedání jeli a již se vůči vojsk svých bojem potkati měli, v témž okamžení andělé s nebe stoupivše nad Václavem se vznášeli, a před svatou jeho tváří stkvěl se kříž. Radslav skočiv s koně, prosil na kolenou knížete, by mu ráčil odpustiti vinu. Dí jemu svatý vítěz: „Vrať se domů s pokojem a měj na svém dosti; já tvého nežádám!“ — Užili Čechové Boží ochrany pro zá-

sluhu svého vojvody, jenž se za lid svůj na každý den modlil.

Léta Páně 929 poslal kníže Vácslav posvěcených sluhů Božích na Tetín, by tělo svaté báby jeho na pražský hrad do chrámu sv. Jiří přenesli. Častěji připomenutý kněz Pavel a ostatní duchovní našli v pondělí 19. října v spuchřelé rakvi tělo sv. Ludmily i s rouchy vše neporušené, a přenesli je v noci 23. října, v pátek, na místo určené. Kostel sv. Jiří nebyl dosud vysvěcen. Poněvadž země česká asi od roku 895 v příčině duchovní správy k osadě řezenských biskupů příslušela, požádal kníže Vácslav řezenského biskupa Tutu za posvěcení chrámu toho.

Staříčský a osleplý biskup Tuta vypravil do Čech svého pomocného biskupa, jenž chrám v čest sv. Jiří posvětil a v něm tělo naší svaté matičky, mučenice Ludmily, pochoval. V první výroční den přenešení těla Ludmilina prosil dnou zlámaný a tuze shrbilý pacholík u dveří kostela svatojirského Pána Boha pro zásluhy sv. Ludmily za zdraví; načež hned zpřimen a dokonale uzdraven jest.*)

*) V příčině naší matičky sv. Ludmily učinil Pán Bůh l. 1100 zázrak, o němž svědek očitý a letopisec český, Kosmas, kapitolní děkan pražský, vypravuje: „Na hradě pražském založil kníže Boleslav II. r. 973 klášter pannám řádu sv. Benedikta při chrámu Svatojirském. Klášter ten abatyšemi spravovaný postavil na svém pozemku kostel

Kníže Vácslav hodlaje na pražském hradě vystavěti chrám ku poctivosti sv. Víta mučeníka, poprosil osadního biskupa Tutu po zvláštních poslích za požehnání k tomu dílu. Chrám ten od knížete svatého divným kovů leskem ozdobený, a ramenem sv. Víta obdarovaný posvěcen jest skrze řezenského biskupa — nejspíš Isangrima dne 22. září 933.

Týž svatý vojvoda, trvaje pořád v panictví, ostríhal čistoty svědomitě. Když pak zákon či řeholi sv. Benedikta poznal, roztoužila se jeho duše po ostatních prostředcích, jichž řehole k získání křesťanské dokonalosti navrhuje, totiž po dobrovolné chudobě a dokonalé poslušnosti pod správou starosty. Chtěl opravdu kníže náš pustiti panství zemské bratru Boleslavovi, putovati k hrobům sv. apoštolů do Říma, a se svolením papežovým zavříti se v některém klášteře benediktinském.

Zatím byla nespokojenost některých šlechticů s knížetem svatým velice vzrostla. Štvali naň bratra Boleslava pod vyľhanou záminkou, jakoby Vácslav

ke cti sv. Petra. Světil jej Heřman, biskup pražský, v den 3. října r. 1100. Abatyše Vindelmuth podávajíc mu ostatek z roušky neb závoje sv. Ludmily, prosila, by jej k svatým ostatkům na dotčený účel do schrány kladeným přiložiti ráčil. Zkoušeje, zdali jest ostatek po světici, kázal biskup přinesti kotlíček s uhlím řeřavým; potom vzyvaje nejsvětější Trojici, položil na uhlí ostatek; i obklíčil plamen tkaninu. Rozpálenou vytáhli a neporušenou shledali. Plakal biskup, plakal Kosmas a všickni přítomní velebfce Hospodina.“

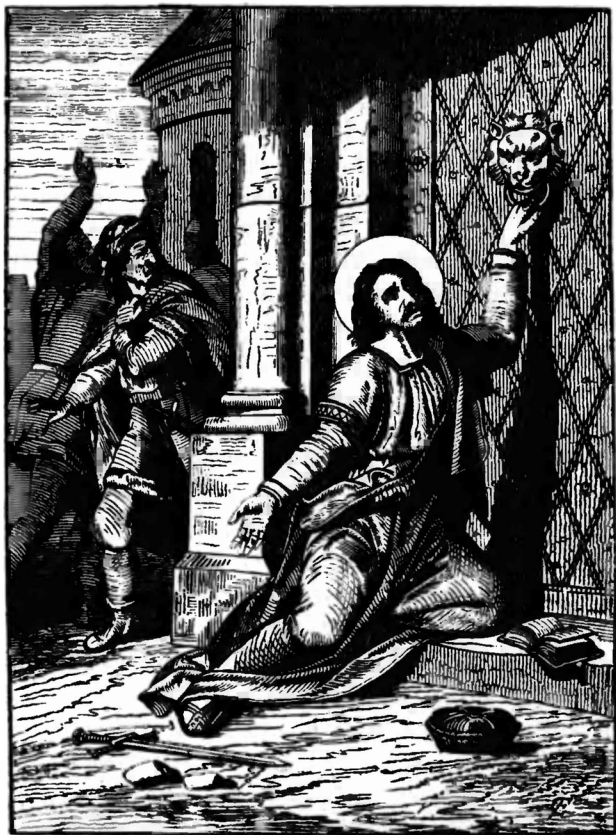
o jeho bezživotí ukládal; potom lahodili pánovitému Boleslavovi řečí lákavou: „Hle, kníže nám se zbláznil, žije jako mnich; ty jsa v boji zkušený, rač panovati nám!“ — Vrchního panství nedočkavý Boleslav svolil k radě ďábelské. Brzo nahodila se příležitost k spáchání zločinu.

Z pobožného obyčeje navštěvoval kníže Václav kostely po Čechách o výroční slavnosti jejich posvěcení. Přijel také s družinou na hrad Boleslavův (Stará Boleslav), kdež příští neděli, dne 27. září, posvěcení chrámu sv. Kosmy a Damiana slaviti se mělo. V touž neděli chtěl kníže po službách Božích jeti domů na Prahu; ale Boleslav nedal mu, prose plačtivým hlasem: „Jakže chceš odjeti? hody jsou připraveny nám!“ I zůstal tam Václav. Jsa vystřežen: „Chce tě zabiti Boleslav!“ — nedal tomu víry, leč na Boha to vzložil. A tu noc sešli se spiklí zemané na Hněvisův dvůr, a pozvavše Boleslava, uložili tu radu, kterak by zabili pána svého. Řekli pak: „Půjde na jitřní, tehdáž ulovíme jeho!“ — A když zvonili jitro, činil Václav dík Bohu, řka: „Sláva tobě, Hospodine, jakož dal jsi mně dočekati jitra tohoto!“ — I vstav, šel samotn na jitřní. A když z chrámu se vracel, zočil bratra Boleslava s jeho sluhami; i děkoval mu za včerejší kvas, vece: „Dobrý byl nám hospodář večer.“ — Zkřikl Boleslav, že ho chce dnes lépe častovati: „Tak tobě chci lepší býti!“ — a do-

byv meče, udeřil jej po hlavě. Vácslav, silnější a zmužilejší, obrátiv se, pravil: „Což jsi umyslil?“ — I uchopiv ho, povalil jej a padl nad ním, řka: „To ti Bůh, bratře, odpust!“ — Tuža pak přiskočiv, udeřil knížete Vácslava v ruku; kterýž jsa raněn, pustil bratra a běžel k chrámu. I ubili Vácslava knížete muži Česta a Tira ve vratech chrámových, a Hněvisa probodl mu žebra mečem. Zvolav kníže Vácslav: „V ruce tvé Hospodine, poroučím ducha svého!“ — vypustil duši v pondělí, den dvacátý osmý měsíce září, 1. P. devítistého třicátého a pátého. Vrazi rozsekše tělo svaté, zabili též nějakého Mstinu, a zbili druhů sv. knížete. Málokterý z přátel sv. Vácslava zachoval život útekem. Duchovenstvo jest zloupeno a vyhnáno. Pronásledování duchovenstva po umučení sv. Vácslava, s jakýmž pronásledováním jsme se taky po umučení sv. Ludmily potkali, dává patrně na jevo, že Vácslav kníže předně pro svou v křesťanské víře a ctnosti horlivost, pro štědrost k chrámům a lásku k sluhám Božím zavražděn byv, k mučenkům Krista Pána vším právem připočtěn býti zasloužil.

Na Boleslavi meškala tehdy také Drahomiř, snad k vůli manželce Boleslavové, kteráž buď k porodu náhlila, buď právě porodila. Tira radil Boleslavovi: „Jděm na paní, ať najednou odoláš bratru svému i matce své!“ — Dí mu Boleslav: „Nikam se nám nepoděje; až po ji-

ných ji dostihneme.“ — Mučovník svatý měl přítele kněze Chrastěje, kterýž jeho údy pokryl

tenkým prostěradlem. Přiběhla Drahomír hledajíc

tělo prvence svého, a uzřevši, padla k srdci jeho. Zebravši pak s pláčem údy syna svého, vnesla je v jizbu kněžskou. Obmyté a oblečené tělo položeno jest prostřed chrámu. Drahomiř prchla v Charváty; Boleslavovi honci ji nedostihli. Z rozkazu Boleslava přišel kněz Pavel a pohřbil tělo mučeničovo v chrámě sv. Kosmy a Damiana. Podotknouti sluší o krvi sv. Václava, že ji nebylo lze setřítí s té stěny, na kterouž při jeho umučení byla vystříkla. Boleslav pospíšiv na Prahu, počal panovati. Z rozkazu jeho utracen jest Podiven, jemuž někteří spisovatelé „mučenič“ říkají. Že sv. Václava krev o slitování k Bohu volala, počal se bratrovrah z hříchu káti. Dle jeho rozkazu přenešeno jest tělo sv. Václava z Boleslavi na pražský hrad do chrámu sv. Víta ve čtvrtý den měsíce března, 1. P. devítistého třicátého a osmého. Tehdy nalezeno jest neporušené. Brzy z Čech i z cizích zemí valem putováno k novému hrobu sv. Václava, kdež na jeho přímluvu Pán Bůh mnoho slepých, hluchých, němých, chromých a všelijak sklíčených milostivě vyslychati a béd zbavovati ráčil. Také vězni prosbou svatého dědice českého z žalářů vysvobození přicházeli k hrobu jeho poděkovat Bohu a Jeho miláčkovi. Kníže Svyatopluk II. uznamenav, žeby chrám sv. Víta v hod sv. Václava množství poutníků nemohl obsáhnouti, dal jej r. 1060 sbořiti a nový mnohem větší chrám stavěti.

Tehdáž i dříve požíval kníže Václav po

cizích vlastech úcty jakožto svatý mučeník. Ostatek „z pokrváceného roucha Václava mučeníka“ vložil biskup vormský, biskup Hildebolt, před rokem 996 do oltáře sv. Vavřince a Hypolita v Halberstadě; r. 1021 vložil Eluard, biskup mišenský, ostatků sv. Václava do oltáře sv. Remigia a Cyriaka; roku pak 1080 učinil totéž pasovský biskup Sigilbert v kostele Draskirchen. Ale v Čechách míval, a má sv. Václav mezi svatými dědici (krom sv. Jana Nepomuckého) od krajanů pravověrných nejvroucnější důvěru a poctu. V čest sv. Václava mnoho kostelů, kaplí a oltářů stavěno; jméno jeho v bitvách vzýváno a vítězství dobyté jemu co přímluvci u Boha přičítáno; jeho obrazem zpradáвна korouhve, pečeti a peníze znamenány; jménem jeho věci národu vzácné, užitečné a přemilé okrašlovány a jemu v dědičnou ochranu věnovány. Mezi domácími ctiteli sv. Václava stkvějí se litomyšlský (později olomúcký) biskup Jan z Všerub, jakož i otec vlasti, král a císař Karel IV. Oba vypsalí život a umučení sv. dědice. Ku poctivosti sv. Václava vyzdvihl a nadal dotčený biskup Jan r. 1355 krásný oltář v basilice (velikém chrámě) sv. Petra apoštola v Římě. Z barevných kamének skládaný obraz ukazuje sv. dědice mezi dvěma anděly. Před tím oltářem hoří světlo v stříbrném kahanu z nadání nejvyššího v království českém purkrabí Jaroslava Bořity hraběte z Martinic († 1649). Karel IV. založil v Boleslav

při prvním hrobě sv. Václava mši svatou na každý den; v Praze však ve Svatovítském chrámě ozdobil kaplu a hrob sv. dědice výbornou malbou a umělým dílem ze zlata, stříbra, z perlí a drahého kamení. Císař Sigmunt, král český, dal prý z kovu téhož hrobu (rakve), válkou s husity nuzen jsa, peníze bítí. Staroslavnou památkou pocty sv. knížete v Čechách činěné jest také píseň „Svatý Václave.“ Pražský arcibiskup, Jan Očko z Vlašimi († 1380) udělil tomu, kdož by, v milosti Boží jsa, tu píseň nábožně zpíval, odpustky čtyřiceti dnů. Již starý letopisec Beneš z Vaitmile († 1375) nazývá ji písní z pradávna zpívanou. Český lid zpívá ji dosavád v chrámu Páně. Všeliký věrný katolík, umí-li česky, okřívá srdcem, když zavzní ta velebná i líbezná píseň; zalétá myslí svou v dobu sv. dědice, až i uchvácen zbožným citem vylévá z úst vlastních proud nebesa prorážejících hlaholů. Císař a král Ferdinand III., kdykoli v hlavním chrámě pražském za jeho přítomnosti píseň Svatováclavská zevzněla, jevíval rozkoš srdce tím, že povystrkuje hlavu, posvědčoval a pak chutě s lidem do zpěvu se dával.

Ostatků sv. Václava nejhojněji chová kaple jeho na hradě pražském v mramorovém oltáři, jež arcibiskup Matouš Bilek z Bilenberka († 1675) nákladem vlastním postavil. Za oltářem stráží se přílba s drátěnou košilí sv. Václava, kterouž obyčejem tehdejších bojovníků pod krznem (rouchem

koženým) nosíval. Jinde v hlavním chrámě schován jest meč sv. Václava, kterým králové čeští v den svého korunování výborných mužů ploskou v rameno udeřiti a tím je rytíři sv. Václava činiti obyčej mají. Také kollegiatní chrám sv. Václava v Staré Boleslavi dochoval některých ostatků po témž světcí, zvláště jeho krev v láhvičce a kousky z jeho kostí. Kůr toho chrámu stojí nad původním chrámcem sv. Kosmy a Damiana, kdež tělo mučedníka sv. Václava zprvu odpočívalo.

Sv. Vojtěch. Sv. Gaudenc Radim. Patero svatých Bratří.

Zavražděním Vácslava svatého zbavena jest vlast českých Slovanů moudrého a statečného knížete i horlivého rozmahače křesťanství. Boleslav I., uchvátiv zločinem knížecí stolicí, zpamatoval se brzo. Čině pokání, usiloval nahraditi národu, oč jej byl připravil. Především pečoval svědomitě o nábožné dítek svých vychování. Ze skroušeného srdce obětuje Bohu syna Strachkvasa, poslal jej do Bavor do města Řezna, by v benediktinském klášteře sv. Emerama službě Boží zvykna, sobě duchovní stav oblíbil. Také Boleslav II., Dobravka i Mlada získali otcovou péčí dobrého křesťanského vychování. Podobně prospěl Boleslav I. svému národu v světském ohledu, rozprostraniv panství vlasti až za hranice. Na Maďarích vybojoval Moravu se Slovenskem, dobyl i větší části Slezska, též země Vislanův s hradem Krakovem. Dceru Dobravku prodal za souseda Mečislava, knížete polského, jenž sídlil ve Hnězdně; kterážto výborná křesťanka srdce manželovo k zamilování svatého náboženství přiklo-

nila, tak že on kníže roku 966 i s národem polským skrze kněží české v Krista Pána uvěřiv, svátost křtu přijal.

Za Boleslava I. zmizela samostatnost vojvod, kteří ve vlasti naší nad jednotlivými plemeny byli panovali a časem proti vojvodám pražských Čechů povstávali. Poněkou samostatnost dochoval jen charvátský vojvoda Slavník. Sídliť s rodinou na hradě Lubici čili Libici nad potokem Lubicí Bílou, nyní Cidlinou, do Labe se vylévajícím. Ztad dosahovalo panství jeho hor Krkonošů, a odtud až k Šumavě. Rod Slavníkův měl na hranicích svého panství hrady Kladsko, Litomyšl, Chýnov, Doudleby a Netolice; uvnitř pak stáli hradové župní: Chlumeck Dobroslavův (nyní Hradec Králové), Čáslav a Kúřim (Kouřim). Vojvoda Slavník, bratovec prý Radislava, vojvody zlického (kouřimského), uznával nad sebou Boleslava I. jakožto vrchního vojvodu, knížete a panovníka zemského.

Staří spisovatelé zachovali nám paměť ctností vojvody Slavníka i jeho manželky Střezislavy. Slavník byl spravedliv ku každému a velmi laskav na chudinu; maje všeho hojnost, nehověl pýše ani rozkošem světáků; ctil svěcené služby Boží a kráčel až mřlo podle jich návodu drsnou stezkou zákona Božího. Výše povystoupila v ctnosti Střezislava. Bylať vždy slova Božího žíznivá posluchačka i plnitelka; ustavičná družka modlitby a postu; paní moudrá i pokorná, nelibujíc sobě v zlatě, drahém

kamení a šperku; bylať svatá v řeči, svatá v skutcích; ubozí sirotci nazývali ji svou matkou, vdovy a poutníci sestrou přechochnou. Z požehnání Božího mělo toto manželstvo sedmero synů, Soběbora, Pobraslava, Pořeje, Čáslava, Vojtěcha i Radima.

Vojtěch, náš světec, narodil se na Libici okolo roku 950. Plesalo srdce rodičům, kdykoli na nemluvné krásného vzezření pohledli. Však jejich radost hnedle v žalost obrátila se; synáček tuze opuchnul, a byl z bolestí velikých na zhasnutí. Tož vnesli Vojtíška do kostela, a před oltářem Rodičky Boží slíbili Pánu Bohu oddati jej duchovnímu stavu, ostane-li živ, přímluvou bl. Panny Marie. Ihned ozdravělo pachole. Vděční rodičové střežli nevinnost Bohu obětovaného pacholíčka.

Vojtěch poručen jest od rodičů záhy kněžím; a ti vedli ho ku Kristu Pánu, k pramenu čisté osvěty. U nich naučil se on počátkům věd, i latině a žalmům Davidovým. Mezi těmito kněžími stkvěl se Radla, jenž vůbec slove učitelem, pěstounem a duchovním otcem sv. Vojtěcha.

Roku 972 odebral se Vojtěch s pěstounem Radlou do saského města Děvína na slavné školy při hlavním chrámě, kdež znamenitý řečník a mudroslovec Otrik svobodná umění přednášel. Děvínský arcibiskup Adalbert, řádu benediktinského, jsa na jinocha Slavníkovce velmi laskav, dal mu při biřmování vlastní své jméno. V Děvíně strávil Vojtěch s knězem Radlou devět let a vynikal tu ctností

a učeností nade všechny spolužáky. Spasitelné řeči a příklady pěstouna Radly, též arcibiskupa Adalberta povznášely nevinného mládence co den k vyššímu stupni křesťanské dokonalosti. Vojtěch, maje vždy na mysli slib rodičů svých, věnoval prázdné chvíle službám Božím, svatému rozjímání a pění žalmů. S obzvláštní vroucností ctil on matičku svou Pannu Marii, činil též poctu ostatkům svatých a světic Božích, putuje rád v ty kostely, kdež se chovaly. Puzen láskou útrpnou, docházel k chorým chudším, slepčům a vězňům, jichžto těšil a štědře almužnami poděloval. Ty milosrdné skutky konal on rád v noci, aby od lidí nebyl viděn a chválen.

Nejspíš že arcibiskup Adalbert miláčka svého Vojtěcha, uměním a ctností dospělého, roku 980 v hlavním chrámě sv. Maurice na kněžství posvětil. Vojtěch, vrátiv se roku 981 s Radlou na Libici, přišel v pravý čas; neb otec Slavník ještě toho roku v Pánu zesnul, za nímž zbožná Střezislava po šesti letech odputovala.

V tu dobu měla již vlast naše zvláštního svého biskupa. Byltě Boleslav II. o to v Římě jednal, by na hradě pražském při chrámě sv. Víta a Václava, mučeníků, založiti směl biskupství. Svolic papež Jan XIII., leč v ten způsob, aby v službu Boží uveden byl jazyk a obřad Církvě západní či latinské. Potud příslušely Čechy z ohledu správy duchovní k osadě biskupů řezenských pod vrchním dozorem arcibiskupů solnohradských co metropolitů.

Jak mile však sv. Wolfgang, biskup řezenský, českou říši ochotně z pastýřství svého propustil, založeno jest roku 973 pražské biskupství a podřízeno mohučským arcibiskupům jakožto metropolitům. Prvním biskupem pražským stal se Dětmar, rodilý Sas, řádu benediktinského, jenž čistě česky uměl.

Učený a zbožný biskup Dětmar úřadoval svědomitě; jím vyučeno a pokřtěno jest mnoho duší z ostatkův pohanstva, též posvěceno dvacet kostelů, jež byl nábožný kníže Boleslav II. vystavěl. Předce pak zdálo se na úmrtním loži pokornému pastýři, že by stáda Božího byl zanedbával. Pročež z bázně soudu Božího dal se biskup Dětmar obyčejem svatých lidí v hořekování: „Běda mně! bylť jsem docela jiným, než jakým bych teď býti chtěl. Ó mne nešťastného! pokání nemohu činiti, bude hned po mně. Snadněji bych sice doufal před milostivým Hospodinem svým vlastním vinám odpuštění, ale míru jejich dovršují nepravosti svěřeného mně lidu, který své bujně chťíce a rozkoše za právo měl. Nezastavil jsem toho litého plemene, svévolně v zahynutí kvapícího, jenž podnes nic činiti neumí, leč co mu satanáš v srdce zaznamenal. Běda mně, že jsem k tomu mlčel; toť jest, čehož želim, a na věky želeťi budu!“ — Hodný pastýř zesnul v Pánu dne 2. ledna, r. 982. Vojtěch náš, slyše nárek svého biskupa, ustrnul;

a ještě té samé noci posypal hlavu popelem, a chodě po kostelích činil pilné modlitby a almužny zaň i za sebe na usmíření svrchovaného soudce.

V neděli, dne 19. února t. r. 982 sešlo se duchovenstvo české s knížetem Boleslavem II. a s lidem v staroslavné naší kapli sv. Klimenta na Levém Hradci volit nového biskupa. K otázce, kdoby úřadu biskupského byl hoden, ozvalo se množství: „A kdož jiný, než vlastenec náš Vojtěch? Jeho skutky, rod, zboží a obcování shodují se s biskupským důstojenstvím. On nejlépe zná, kam jemu kráčeti jest; on rovněž správu duší opatrně vede.“ — Uchopivše Vojtěcha, postavili jej s předu a nutkali odpírajícího: „Chtěj nechtěj budeš nám biskupem. Známe tě skrz naskrz: umíš výborně ukazovati nám cestu do nebeské vlasti; a my rozkazy tvé všemi obyčeji plniti budeme. Duchovenstvo i lid všechn tebe úřadu biskupského hodna býti praví.“

Dle tehdejší neplechý bylo každému volenému biskupu třeba vzíti od císaře stvrzení a uvedení v úřad. Císař Ota II. meškal toho času v jižních končinách vlaských, veda válku s Řeky a Saraceny; když pak po svém do Lombardska příjezdu sněm do Verony položil, vypravil Boleslav II. do téhož města k císaři slavné poselstvo s voleným biskupem Vojtěchem. Kterýžto vzav z ruky císařovy berlu a prsten, posvěcen jest skrze mohučského arcibiskupa

Willigisa, tu ve Veroně přítomného, na biskupský úřad dne 29. června, l. P. 983.

V průvodu četného komonstva jel biskup Vojtěch na koni chatrně upraveném do milé vlasti. Před branou města Prahy slezl s koně, szul obuv a putoval bos městem do chrámu sv. mučenků Víta a Václava, provázen jsa od knížete, lidu a duhovenstva, jižto mu byli naproti vyšli poctivě. Přišed do chrámu, vzýval vroucně Ducha svatého za požehnání k úřadu apoštolskému. I posazen jest u hlavního oltáře sv. Víta na biskupskou stolicí; duhovenstvo pělo: „Tebe Boha chválíme“, lid pak zpíval: „Gospodi, pomiluj ny.“

Duch svatý ráčil našemu Vojtěchu vzácných darů k pastýřskému úřadu dáti, jichž on přičiněním zušlechtil. V jeho srdci družila se čitelnost jemná s pružnou, v dobrém neústupnou, silou; láska s přísností, pokora s vážností; on měl rozum bystrý a znamenitou věcí Božích i světských vědomost, kterážto, proudíc se mu z výmluvných úst, divně posluchačův zachvacovala.

Biskup Vojtěch, upřímný následník Kristův, rozděloval své důchody na čtvero: díl jeden obracel na potřebu a okrasu stoličného chrámu sv. Víta, druhé části užilo pražské duhovenstvo, třetí díl náležel chudině, skrovný ostatek jemu samému.

Pořádek jeho živobyť byl takový. Za dne i za noci strávil několik hodin s velikou pobožností na modlitbách, jež Církev svatá osobě duchovní ukládá;

v každý den, pakli mohl, slavil s čistým srdcem, pln víry a lásky, oběť Nového zákona. Před polednem vyslychal prosby chudých, opuštěných a utištěných lidí; čítal s kaplany Písmo svaté a jiné duchovní knihy, také rozmlouval s nimi k vzájemnému vzdělání a poučení; leckdy, zvláště v čas setí, neštítil se ruční práce na poli a jinde; vše to konal o lačném životě. V poledne krmil a napájel u stolu svého v čest svatých apoštolů dvanácte chudých; v neděli a ve svátek častoval takových hostů množství. Po nich teprv pamatoval na sebe obědem. Ať přišel k němu chudšas kdykoli, neodešel s prázdnou. Stalo se jednou před půlnocí, že biskup svatý z pobožného rozjímání vytrzen byl kvílením člověka před domem stojícího: lotr jakýsi ho svlékl do naha. Milosrdný velekněz byl za dne všecko rozdal; pochytiv tedy podhlavničku, vysypal z ní prach, svinul hedvábný povlak, a dal jej ubohému místo almužny. Slitovnost pudila pastýře svatého do příbytků osob nouzí a chorobou sklíčených, ba i do žalářů k vězňům, jichž bylo tuze mnoho. Těmto všem poskytoval on útěchy, pomoci a spasitelného naučení. Starostlivého a horlivého biskupa nebylo tajno, kde kdo z nemocných po Praze bydlí, kolik lidí zemřelo, a kolik jich bylo křtem svatým znova zrozeno. Dle příkladu Kristova mořil sv. Vojtěch tělo své tuhým postem a dlouhým nočním bděním. Stála sice v ložnici jeho postel měkce a skvostně vystlaná; on však spával buď na holé zemi, buď na sprosté žiňovce, maje kámen pod

hlavou. Přes noc netrpěl v domě biskupském ani služebnictva ani jakých osob kromě bratra svého Radima, již duchovního, a jednoho slepce, tak narozeného.

Pečuje tolik o tělesné blaho stáda svého, staral se Vojtěch tím horlivěji o věčnou blaženost duší ovčiček svých, krví Páně vykoupených. Srdcem jeho prostranné osady biskupské byla naše vlasť; směřovalo tedy všechno úsilí jeho k tomu cíli, aby krajanů v pohanství ještě vězících k poznání Vykupitele našeho přivedl, obec křesťanů ve víře utvrdil, k ctnostnému životu roznítil, a z ní zbytek pohan-ských neřestí a pověr vyplenil.

Z Čech vypravil se biskup Vojtěch v průvodu pěstouna svého Radly a několika jiných duchovních roku 984 do krajín své osady. Prohlížel úřadně Moravu, Slovensko a Krakovsko. Z těch stran poslal pak kněze Radlu do Uher ku knížeti Gejzovi, již křesťanu, žádaje, by národu uherskému Kristovo učení zvěstovati směl. Uhrům či Maďarům, tehdy skoro vesměs pohanům, byloť apoštola obzvláště potřebí, protože r. 976 němečtí kněží z jejich země vyhnáni byli. Kníže Gejza sídlil na hradě Střehomě čili Ostřihomě; i vyšel svatému apoštolu naproti. Brzo získal český biskup v Uhrách množství pohanů Pánu Ježíši a posvětil na mnoha místech rychle zbudované kaply k službě Boží. V samém městě Ostřihomě pokřtil právě narozeného synáčka Gejzova, nazvav ho Štěpánem, který se později stal

prvním králem uherským a v počet Božích světců vložen jest. V témž městě zvěstoval Vojtěch Krista Pána valnému shromáždění pohanův, jichž také několik tisíc na víru obrátil.

Vrátiv se z apoštolské pouti do vlasti své, pokračoval tu horlivý pastýř v rozmahání království Božího až do roku 989. Ale jemu zdál se posavadní výtěžek pilné práce příliš skrovným.

Tři hlavní příčiny ztrpčovaly v Čechách sv. Vojtěchu biskupský úřad, až se mu stal břemenem nesnesitelným. Mnozí, ačkoliv křesťané, hověli pohanským obyčejům. Boháč choval vícero žen; jiný, trhaje svazek řádného manželstva, vyhnal choť a pojal jinou; zase někdo, nedbaje záповědi, s příbuznou se oženil. Dotčenou neřest provozovalo zvlášt bujně a mocné panstvo, v níž sobě ani biskupem ani zemským knížetem brániti nedalo. Druhý pramen žalosti Vojtěchovy pocházel z velebného duchovenstva; rmoutilaf ho ženitba mnohých duchovních, od níž opustiti nechtěli. Arciť že z toho samého vředu tehďáž i později také v jiných zemích část duchovenstva neduživěla. Třetí podnět zármutku Vojtěchova byl mrzký obchod s křesťany ve válce zajatými, a jinak v porobu uvedenými, ježto židé kupovali a v Čechách prodávali. Vykoupit jich mnoho z otroctví náš sv. Vojtěch, ale k vykoupení všech důchody jeho ovšem nestačily. Pořád mu zněl v uších nářek biskupa Dětmara, i bál se rovněž účtů před Bohem z tolika nezdárných ovcí. Pokor-

nému biskupovi tanulo též na mysli, žeby kdosi jiný lépe dovedl pásti stádo Kristovo. Umínil tedy do Říma putovati a břímě úřadu biskupského složiti, pakli by sv. Otec dopustil. V ten čas přijel z Řezna do Prahy Christan, jinak Strachkvas, kněz řádu sv. Benedikta, povolení maje od opata kláštera sv. Emerama, navštívití bratra svého, knížete Boleslava. Vojtěch svatý, chopiv se Christana, namlouval ho, aby ujal biskupství české, řka: „Ty jsi bohabojný, v umění svatém dobře cvičený muž a bratr panovníkův; tebe uposlechne vděk nevděk lid tento nepodajný; potvrzení v úřadě zjednám tobě na římském papeži!“ — Ač světec u Christana nepořídil, přede odešel do Říma roku 989, maje v průvodu Radima, Radlu a probošta Velicha. Papež Jan XV. svolil k prosbě Vojtěchové, řka: „Poněvadž tebe, synu můj, následovati nechtějí, a ty u nich s užitkem pracovati nemůžeš, lépe jest tobě od nich odstoupiti a svou vlastní duši zachovati“.

Biskupského úřadu sproštěný Vojtěch ustanovil putovati do Jerusalema k Božímu hrobu. Tehdy meškala v Římě vdova Theofanie, matka císaře Oty III.; ta vnutila našemu Vojtěchu na dalekou pouť tolik stříbra, že je bratr Radim ledva zdvihnouti mohl. Daru jejího užili však do posledního peníze chudí lidé v příští noc z štědré pravice Vojtěchovy.

Propustiv sluhy své do Čech, načal světec pouť s třemi průvodci svrchu jmenovanými. Jdouce pěšky,

zastavili se na hoře Kasinské v klášteře benediktinském. Když byl opat Manso poutníka svatého přemluvil, aby nechaje pouti, stálého místa k sloužení Bohu obral, umyslí vlastenec náš zůstatí v témž klášteře a učiniti Bohu slib dle zákona sv. Benedikta. Než vyrozuměv tomu, že ho opat k svěcení nových kostelů chce užiti, změnil úmysl a pospíšil z kláštera. Odtud přišel do kláštera Valliluckého, řádu sv. Basilia, jež svatý stařeček Nilus spravoval. Ten poradil jemu, aby šel zpátky do Říma a tam poprosil za přidružení k sboru benediktinův v klášteře sv. Bonifacia i Aleksia. V tomto římském klášteře opatoval tehdáž Nilův přítel, učený a zbožný Leo, důvěrník papeže Jana XV.

Opat Leo, přijav s vědomím papežovým biskupa Vojtěcha, též bratra jeho Radima do svého kláštera, oblekl je v roucho řeholní na zelený čtvrtek, v den 17. dubna roku 990. Radim nazván jest Gaudentius. Kněz Radla i probošt Vellich byli od sv. Vojtěcha odpuštění vzali a do Čech odešli; později však stali se oba rovněž členy řádu benediktinského.

Nováckové řeholní Vojtěch a Radim strávili celý rok ve zkoušárně a přípravně k obranému stavu svatému. Vojtěchovi poručil opat nositi vodu na ramenou do kuchyně, a sloužiti bratrstvu při stole. Pokorný biskup měl z toho radost, že mu dáno, býti všech bratří služebníkem. Když zkušební rok prošel, učinili Vojtěch a Radim

řeholní slib, připovídající Bohu slavně, plniti zákon sv. Benedikta. Stalo se v zelený čtvrtek, 2. dubna, roku 991, před Augustinem, opatem římského kláštera sv. Pavla, poněvadž opat Leo právě v záležitosti a v poselství apoštolské Stolice vně Říma meškal.

Bratru Vojtěchovi byl klášter nebem na zemi; zde mu přáno, sytiti duši nejchutnějšími lahůdkami, modlitbou totiž, rozjímáním, postem, vědou posvátnou, a cvičením v ctnosti všeliké; tu nalezal klidu, v němž mohl ustavičně Bohu sloužiti a své spasení výhradně obstarávati. Ale klášterní jeho blaženost dlouho netrvala; musel hnedle zase do bouřlivého světa.

Boleslavovi II. a všem pořádným krajanům stýskalo se po svatém pastýři. Poslové národa českého vyřídili mohučskému arcibiskupu Villigisovi pilnou prosbu, aby přispěl pohnout Vojtěcha k návratu do vlasti. Metropolita Villigis dal jim listy, s nimiž Boleslava II. rodný bratr Christian a kněz Radla do Říma chvátili. Tož ve sboru kardinálův rokováno, zda-li prosbám českého národa povoliti slušno. Klášter sv. Bonifacia kladl odpor, když sbor žádost Čechů spravedlivou býti soudil. Spor rozhodl papež Jan XV. tím nálezenem: „Dáme jim, kohož řádně hledají, ač se po dobrém otci nezvrhli; dáme jim ho, leč tak: budou-li jeho poslušni, mějtež jej s Pánem Bohem, a vydávejtež užitek stý; nebudou-li však chtít odstoupiti starých neřestí, tehdy ať

tento miláček náš pro zachování své duše opustí stáda zlého.“ Také oznámil sv. Otec plnomocníkům Boleslava II. vůli svou, aby v Čechách založen byl mužský klášter řádu benediktinského, k čemuž oni rádi svolili; — mělať to snad býti náhrada církvi za důchody biskupství pražského, plynoucí v nepřítomnosti Vojtěchově do knížecí komory. Odcházejícího biskupa poctil papež darem prstenu a berly.

Slzí hojně cedě, rozžehnal se biskup Vojtěch s zarmouceným bratrstvem kláštera sv. Bonifacia. Pojav s sebou k dotčenému účelu několik benediktinův, mezi nimi též Radima, počal jeti zpět do vlasti v průvodu knížecích poslů. Dle starého podání nepršelo v Čechách od roku 989, kdy sv. Vojtěch ušel do Říma; jakmile tedy pastýř z pomezního hvozdu českého na Zelenou horu vstoupiv, žíznících krajů zočil, vztáhl ramena k nebesům, prose Boha o slitování nad vyprahlou vlastí; i spustila se hojná vlažička, kterouž země zotavěla.

Horlivému pastýři bylo zlým znamením, že mimo jakýsi župní hrad, snad Plzeň, jedá v neděli, v podhradí hluchý trh odbývati uzřel. Zalkav řekl průvodcům: „Z vaší přípovědi nadál jsem se dobré změny; nastojte! vaši kajicníci ani svátku nesvětí.“

Z Prahy vyšlo biskupovi vstříc duchovenstvo s lidem; všickni ho radostně vítali a jemu rukou dáním nápravu slibovali. Žádoucí nápravy a ně-

kterých důležitých věcí církevních poněkud ten samý rok 992 na sněmu zemském spoříženo, aby

totiž biskup směl manželské sňatky v pokrevném

příbuzenstvu od Církve zapověděné rozloučiti, kostelů na místech příhodných stavěti, a pro náležité kostelův opatření desátek sbíratí.

V neděli, den 15. ledna, roku 993, posvěcen jest skrze biskupa Vojtěcha v čest sv. Benedikta, Bonifacia i Aleksia u vsi Břevnova blíž Prahy prozatím ze dřeva zbudovaný kostel a klášter, jež v svatvečer téhož posvěcení osadili benediktini z Říma přivedení. Opatem jejich stal se Radla, někdy sv. Vojtěcha pěstoun, jež po řeholnicku sloul Anastás. Kníže Boleslav II. nadal ten klášter dědinami a stálým platem z komory knížecí; biskup svatý, jež při stavění kláštera tohoto, jakožto benediktin, sám také ruční práci konal, obětoval mu z rodinného jmění svého Bříství a Vikané (blíže Českého Brodu) a jiných vsí několik.

V potu tváři pracoval sv. Vojtěch na vinici Páně až do roku 995, za něhož se velmi smutného příběhu dočkal. Manželka jednoho pána z mocného rodu Vršova postižena jest v cizoložství svatokrádežném. Dle krutého z pohanství zbylého obyčeje směl její manžel sám ji zabiti. V smrtelných úzkostech příběhla hříšnice do biskupského domu, a slibujíc pokání podniknouti, žebrala u svatého biskupa o vychvácení z ruk mstivého přátelstva manželova. Slitovný pastýř skryl ubohou za oltářem v kostele sv. Jiří při panenském klášteře na hradě pražském. O půlnoci přitrhli rozkacení Vršovci s lidem zbrojeným k domu biskupskému, řvouce, aby jim žena

hříšná v moc dána byla. Biskup Vojtěch trval právě s několika duchovními na modlitbách v chrámě sv. Víta. Slyše hluk strašný, dovtípil se přičiny. Ahned vstav, poceloval duchovenstva, poručil sebe modlitbám jeho a vyšel z chrámu mezi zuřivce. I prosil je za nešťastnou kajicnici a pověděl jim určitě, že jí nezradí, byť mu samému bylo zahynouti, řka: „Hledáte-li mne, tu mne máte!“ — Úšklebně ozval se vladyka neb starosta Vršovicův (asi Kochan) vece: „Nemni svatoušku, že ti vstavíme na hlavu slavnou korunu mučeníctví, na sebe pak že uvalíme potupu z vraždy nad tebou spáchané; uděláme, co víc bude boleti. Nevydáš-li nám cizoložnici, popadneme rodné bratry tvé a pomstíme na nich, i ženách i dětech i statcích jejich!“ — V tom přiběhl zlatem porušený zrádce a vyjevil Vršovicům úkryt kajicné hříšnice. Kteřížto přiběhše k panen-skému klášteru, vyhrozili na vrátném klíče od kostela a vrazili do svatyně. Ubohá kajicnice, držíc se Božího oltáře, prosila o smilování; však jest násilou odtrhnuta i z chrámu vyvečena. Poněvadž útrpný manžel katem jí nechtěl býti, rozkázal vladyka Vršoviců, aby jí otrok hlavu stal.

Tím ukrutenstvím jest chrám Páně zneuctěn; církev svatá, jež místa Bohu zasvěcená za útočiště vyhlásila, jest potupena; pastýř však skrze neposlušenství prašivých ovcí v lehkost uveden. V tu dobu jenom živořil kníže Boleslav II., jsa mrtvicí poražen;

místo něho vladařil jeho syn nezdárný, Boleslav příjímám Ryšavec, přidržuje se ošemetných přátel Vršovicův. Svatý biskup věděl to, žeby spravedlnosti hledaje proti rodu Vršovu nic nepořídil; aniž měl naděje, že ho v čas nepořádku v zemi stádo bude poslouchati. Pustiv tedy kletbu, trest církevní, na Vršovice, ujel s pláčem do Říma ten samý rok 995 s bratrem svým Radimem. Leo, opat kláštera sv. Bonifacia, přijal oba s radostí upřímnou. Zde vzložena jest brzy na biskupa, jakožto domácího sborníka, důstojnost řeholní; všickni totiž bratří téhož kláštera měli za to jednosvorně, žeby jeho duševní krásu již jenom koruna mučenicví zvelebiti stačila. Pročež předložil opat bratra Vojtěcha všemu sboru bratří domácích a poručil jemu převorský úřad. Převor Vojtěch získal srdce všech bratří láskou i pokorou. Veda sám život svatý, utvrdil hodných podržencův v bázni Boží, liknavých pak a choulostivých ponuknul k horlivému následování Pána Ježíše. Všickni mysleli, že bratr Vojtěch již pořád u nich zůstane v klášteře; Bůh však neustal cvičiti ho v trpělivosti a v poslušnosti.

Když Jan XV. roku 996 v Pánu zesnul, posazen jest na stoličce sv. Petra Řehoř V., jenž t. r. 996 dne 21. května, v hod nanebevstoupení Páně, patnáctiletého jinocha, krále německého Otu III. v Římě na císařství korunoval. Mladičkový císař, poznav sv. Vojtěcha, oblíbil si ho, a dožádal sobě za zpovědníka. Tu v Římě meškal tehdy na dvoře císařském

Villigis, arcibiskup mohučský. Ten bez ustání prosil a nutkal papeže Řehoře, aby převor Vojtěch k osiřelému biskupství pražskému navrácen byl, až sv. Otec ve sboru kardinálů, též biskupův německých Vojtěchovi rozkázal, by nad osadou opuštěnou správu ujal. Náš světec, uposlechnuv hned, poprosil papeže za níže kladenou milost, vece: „Rád chci žíti a umříti s ovečkami, budou-li hlasu mého poslouchati; nebudou-li však jeho dbáti, tehdy ať smím zajíti k cizým, surovým národům, kteří dosud jména Páně neznají.“ Papež ustanovil tedy biskupa Vojtěcha apoštolem pohanův, jestliže by on pro spurnost stáda z vlasti ušel.

Slzy roně, rozžehnal se biskup náš s bratrstvem kláštera sv. Bonifacia, a odjel s Radimem ve společnosti lutišského biskupa Notkera do Němec za císařem Otou III., jenž byl v Mohuči dvorem usedl. Císař, Ina k Vojtěchovi svatému láskou synovskou, zdržel ho u sebe. Za dne i v noci, kdykoli císař pohodlí měl, dával mu biskup Vojtěch spasitelných naučení o pokoře a bázni Boží; vzbuzuje jej k tomu přelaskavě, aby povinností panovnických svědomitě dbaje, byl spravedlivým, milosrdným a pobožným; též aby se štítil pejchy a rozpásanosti, zpomínaje na smrt a na soud Boží. Od císaře dostal jeho duchovní otec na památku skvostná roucha, v nichž před ním o jedné slavnosti nejsv. oběť byl konal. Čím větší počtu císař s dvořany

sv. Vojtěchu v Mohuči prokazoval, tím pilněji cvičil se on v křesťanské pokoře. Když za noci v císařském paláci vše vůkol spalo, sbíral biskup náš zaprášenou a zmazanou obuv tak sluhů jak pánů, a vycídiv ji, ukládal zase tam, kdež prvé stála. Dělal to pořád, až číhač věc naň pronesl. Z Mohuče putoval týž světec pěšky do Paříže uctít ostatky sv. Diviše biskupa a mučeníka; do Turoně k hrobu sv. Martina biskupa; též do kláštera Floriackého k hrobu sv. Benedikta, zakladatele řádu toho, jemuž poutník sám byl zaslíben. Z pouti vrátil se do Mohuče. V tom městě měl obzvláštní vidění, jež mu biskup Leo v ten rozum vyložil, že ho Pán Bůh na přímluvu Bl. Panny Marie, matky milostivé, korunou mučenicví oslaví.

Při konci měsíce září t. r. 996 rozloučil se náš svatý biskup s císařem Otou a s mohučským arcibiskupem Villigisem, a jel do vlasti, maje po boku bratra Radima. Než cestu do Prahy zatarasila mu žalostná zpráva, že rodní jeho bratři na hradě Libici krutě byli povražděni.

Známo jest, čím Vršovici roku 995 svatému biskupu v Praze byli pohrozili, nevydáli jim cizoložnici. Ještě téhož roku naskytlá se jim příležitost k provedení msty nad rodem Slavníkovým. Po odjezdu sv. Vojtěcha do Říma, zdvihli se Vršovici proti jeho bratrům, na Libici v nedílnosti statků společně chlebícím. Spolehalíť se na Boleslava Ryšavého. Když kníže Boleslav II. zotavěl, zjednal

mezi oběma rody příměří a poslal syna Ryšavce s vojskem na pomoc císaři Otě, který podnikl tažení proti Luticům, maje rovněž pomoc od polského knížete Boleslava Chrabrého. Válečné výpravy Čechův k rukou císaře Oty účastnil se i Soběbor, nejstarší syn vojvody Slavníka. Císaři, též polskému knížeti postěžoval si Soběbor na krivdy, jichž byl s bratry svými v Čechách utrpěl. Boleslav Chrabrý pozvav Soběbora do Polsky, choval ho ctně u dvora svého. Že tehdáž se mezi Čechami a Polskem k válce schylovalo, uběhli Slavníkovci v podezření, žeby panovníků zahraničných proti vlasti popuzovali. Bez ohledu na příměří oblehl Boleslav Ryšavý s Vršovici hrad Libici, kdež právě tehdáž břevnovský opat Anastás, jinak Radla, meškal. Když Slavníkovci prosili za příměří, aby svátek sv. Václava v pokoji slaviti mohli, oslyšeni jsou od bezbožných nepřátel. Obrana udatných pánů libických byla marná; nepřítel vedral se do hradu. Dle rady opatovy hledali přemožení Slavníkovci s manželkami a s dětmi útočiště v chrámu Páně, odkud pak je Vršovici slibnými řečmi vylákali a zabili. Byliť povražděni Spytimír, Pobraslav, Pořej a Čáslav s manželkami a dětmi; kněží toliko ušetřeno. Staloť se roku 996.

Biskup Vojtěch obrátil se s bratrem Radimem do země polské ku knížeti Boleslavovi Chrabrému, jenž bratra jejich Soběbora u sebe hostil. Ctě vůli papežovu, vzkázal do Čech pro odpověď,

chtějí-li ho krajané posaváde míti biskupem. Dostav ale odpověď hanlivou, zůstal ve Hnězdně na dvoře knížecím přes zimu, kdež za ten čas vyučil a pokřtil několik tisíc pohanů.

Mezi tím nebylo přátelům sv. biskupa v Čechách volno. Břevnovský opat Anastás odebral se s některými podřízenými řeholníky ku knížeti Gejzovi do Uher; načež tam brzo ustanoven jest prvním opatem kláštera benediktinského na hoře sv. Martina; kterýžto klášter pak zemi uherské duchovenstvo vychovával a svými údy stolice biskupské opatřoval.

Vojtěch svatý byl sobě umínil zvěstovati učení Kristovo pohanům v pruské zemi. Na tu cestu vydal se z jara roku 997. Boleslav Chrabrý půjčil mu loď a třicet mužů ozbrojených pro ochranu. Apoštola provázeli kněží Radim bratr a Benedikt. Vojtěch podav se z Hnězdna k řece Visle, připlul k městu Gdansku. Zde získal mnoho pohanů Pánu Ježíši, jež také pokřtil a Božím Tělem nakrmil. Z Gdanska plul po baltickém moři velmi rychle; brzo vystoupil na břeh pruské země v krajině Sambii, odkud loď s plavci a zbrojenci nazpět poslal.

Vojtěch, Radim a Benedikt, zvěstující Prusům Krista Pána, přišli na ostrůvek při městečku Fischhausen, nedaleko nynějšího města Královce. Pohané sbili je pěstmi, a jakýsi zuřivec, popadnuv veslo, udeřil sv. Vojtěcha mezi lo-

patky, až mu kniha žalmů z rukou vyražena; on pak sám zavravorav, na zemi svalil se. Tehdy zvolal jest apoštol: „Díky tobě Hospodine, žes mi alespoň jedné rány dopřál trpěti pro ukřižovaného za mne Spasitele!“ Přepřaviv se s tovaryši na protější břeh, zůstal tam až do večera. Byla sobota. Jeden zeman zavedl je do svého domu. Když se lid z okolí zběhl a před domem řváti počal, vyšel mezi ně náš světec a oznámil jim tuto věc: „Říkají mně Vojtěch; jsem Slovan, mnich, někdy biskup, teď váš apoštol. Přicházíme k vůli vašemu spasení, abyste totiž němé a hluché modly opustíte, poznali svého stvořitele, jenž sám jest Bůh a krom něhož není Boha; a tak abyste věřice, v jeho jmenu život měli.“ Rozkacený zástup pohrozil však cizincům zabitím, jestliže pryč nepospíší. Potom v tu samou noc vloženi jsou muži apoštolští v loď a zpátky zavezeni. Když vyhnanci několik dní v jedné vesnici pomeškali, odhodlal se apoštol Vojtěch k zvěstování sv. evangelia Luticům, Slovanům tehdež osedlým v nynějším Brandenbursku a Meklenbursku.

V pátek, den 23. dubna, l. P. devítistého devadesátého sedmého vybrali se Boží sluhové pustým hvozdem na planinu a vkročili zpívajíce žalmy na Romové pole, modlářům posvátné. Tuto sloužil Radim či Gaudenc mši svatou, a podal řeholním bratrům svým Vojtěchovi a

Benediktovi Boží Tělo k svatému přijímání. Všickni tři poděkovavše Pánu Bohu, občerstvili se jídlem na trávníku; pak vstavše učinili opět poděkování Pánu Bohu příslušným žalmem. A když popošli, coby kamenem dohodil, cítili v údech takovou mdlobu, že se jim potřebné býti vidělo odpočinouti. Usednuvše, tvrdě usnuli. Mezitím přiběhli pohané a svázali je. Apoštol dodával srdce přátelům, řka: „Nermuťtež se bratří, vědouce, že pro jméno Hospodinovo trpíme. Zdali co tak hrdinského, spanilého a rozkošného, jako obětování života pro nejsladšího Ježíše?“ V tom vyskočil ze zástupu vztekem soplící pop modlářský Sikko a prohnal oštěpem sv. apoštola. Podobně proboden jest Vojtěch od jiných šesti pohanův. Ze sedmieran, z nichž byli oštěpové vytaženi, proudila se posvátná krev. Umíraje poroučel mučeník duši svou Pánu Bohu a činil modlitbu za spasení vrahů svých. Prusové usekli mu hlavu a vstrčili ji na kůl do země vražený; pak odvedli Radima a Benedikta v zajetí, z něhož ale Bůh brzo sluby své, způsobem nám posud neznámým, vysvoboditi ráčil. Radim a Benedikt spěchali s žalostnou novinou k polskému knížeti. Boleslav Chrabrý vykoupiv zlatem od Prusů tělo sv. mučeníka Vojtěcha, pochoval je prozatím v Třemošné, a odtud dal je přenesti do Hnězdna, kdež v chrámě Bl. Panny Marie slavně uloženo jest dne 20. listopadu, r. 998.

Bůh poctil umučeného miláčka svého, čině divy k jeho přimluvám. U hrobu sv. Vojtěcha docházeli jsou neuhem, nemocí a jinak sklíčením lidí uzdravení a polehčení. Jakmile císař Ota III. roku 999 v Římě o těch zázracích zpraven byl, chvátal odtud se svými dvořany do Řezna; potom následního roku 1000 pustiv se do Polsky, jel v průvodu dvou kardinálů a Boleslava Chrabrého do Hnězda v čas svatopostní. Uzřev město zdaleka, slezl s koně a putoval bos do chrámu Bl. Panny Marie; v chrámě poklekl u hrobu sv. Vojtěcha, a prosil s pláčem Pána Boha, by mu pro zásluhy téhož mučeníka milostiv býti ráčil.

Toho času panoval kníže Boleslav Chrabrý dosti znatné říši. Neboť hned po zesnutí českého Boleslava II. dobyl on roku 999 na ničemném Boleslavu Ryšavci všech k Čechám příslušných zemí, Krakovska totiž, Slezska, Moravy a Slovenska. Těmto zemím staral se pilně o zvláštní arcibiskupství u papeže Silvestra II., maje císaře Otu III. prostředníka. Věc na místo postavena jest roku 1000, když císař Ota v průvodu dvou kardinálů přišel do Hnězda na pouť k hrobu sv. Vojtěcha. Stolice arcibiskupská vyzdvižena jest tu ve Hnězdně v chrámě Bl. Panny Marie, a na ní posazen sv. Vojtěcha rodný i řeholní bratr Radim čili Gaudentius, maje pod sebou tři biskupy, kolobřezského, vratislavského a krakovského.

Pocta sv. Vojtěchu činěná rychle se po

vlastech rozšířila. Již roku 1000 založil císař Ota III. v čest našeho světce dva chrámy, v Cáhách a v Římě; též sv. Štěpán, první král uherský, založil v Ostrihomě arcibiskupský chrám ku poctivosti sv. Vojtěcha, biskupa a mučeníka. Sv. Štěpán, založiv arcibiskupství ostříhomské a dvacet biskupství v zemi své, vypravil do Říma opata svatomartinského Anastasia čili Ástrika (našeho Radlu) k papeži Silvestru II., prose, aby sv. Otec vše schválil a poslal Anastasia na biskupství koločské posvětití ráčil. Papež posvětil opata na to biskupství roku 1000, a poslal po něm sv. Štěpánu zlatou královskou korunu a čestný název „apoštolského krále,“ kteréhož názvu králové uherští dědičně užívají.

Ve Hnězdně přechovával jeden chrám asi od roku 1005 těla sv. mučeničků Benedikta, Matouše, Isáka, Jana a Kristina, o nichž se vypravuje, že s mnichem Barnabášem v Polsku blíž Kaziměře na poušti Bohu sloužili. Přišedše nejspíš z břevnovského kláštera roku 996 za sv. Vojtěchem do Hnězdna, pomáhali mu tam rozmahat křesťanství. Jedním z nich byl nepochybně onen kněz Benedikt, jenž sv. Vojtěcha do Prus provodil. O způsobu jejich života na poušti, též o jejich umučení pro slib dobrovolné chudoby došly nás zprávy spolehlivé. Postem příliš tuhým těla krotíce, jídali jedni obden, jedni dvakráte, jiní toliko jednou do téhodne. Masa ovšem neokusili ani ryb, chleba zřídka kdy požili.

Jídali zelin, jichž sobě sami ruční prací dobývali. V hody Boží velikonoční a svatodušní luštěnin za lahůdku požívali. Však i vody v nápoj sobě odměřovali. Hrubá žíněná roucha nosili; na rohožích spávali, kamení pod hlavu podkládající. Kromě nutné potřeby na sebe nemluvili. Vždy za jitra bičoval druh druhá na památku Kristových muk. Ve dne v noci trvali na modlitbách. Takhle činili pokání za své viny i za hříchy všeho světa. Kníže Boleslav Chrabrý navštívil je, poručil sebe i říši svou v jich modlitbu. Odcházeje zůstavil jim tajně měšec peněz do sta hřiven. Oni uhlédavše, by tu peníze ostaly, vzpomněli jsou řeči Kristovy: „Nemůžete Bohu sloužiti a mamoně;“ — i poslali s tou mamonou bratra Barnabáše za knížetem. Nežli se bratr na poušť vrátil, vtrhli tam loupežníci. Knížecího pokladu v chýších nenalezše, mstili dráči nad ubohými poustevníky věrnost v ostříhání svatého slibu dobrovolné chudoby. Mučice je po celou noc, domučili jich, hrdla jim podřezavše, dne 12. listopadu, l. P. tisícého a čtvrtého. Těla sv. pěti bratrů těchto zprvu v Kaziměři pochována, pak do Hnězdna slavně přenešena.

Dle starého seznamu Svatých řádu benediktinského zesnul sv. Gaudentius (Radim), první arcibiskup hnězdněnský, dne pátého ledna, l. P. tisícého a šestého. Tělo jeho pochováno v hlavním chrámě Bl. Panny Marie, v němž i tělo sv. Vojtěcha již odpočívalo.

Těla sv. Vojtěcha, Gaudencia, a pěti bratří, umučených poustevníků, odpočívala v Hnězdně až do roku 1039, kdy ztad zdvižena jsou a do naší Prahy přenešena. Událo se nížeapsaným způsobem.

Kníže Břetislav I. chtěl obnoviti velikost říše české, jak byla za dědů jeho. Zdvihnuv tedy válku proti Polanům, opanoval co prudká bouře Krakovsko, Slezsko, a posléz město Hnězdo. Běželi Čechové do hlavního chrámu Bl. Panny Marie, chtějíce vzíti a odnesti tělo sv. Vojtěcha. Ve vítězném vojsku Břetislavově byl Šebíř, biskup pražský; kterýž vida tu všetečnost a tu k dobrému i zlému náchylnou prudkost, odvracel je, řka: „Dřív za tři dny se postíte, z hříchů se kajte, všech nešlechtností, jichž sv. Vojtěch na vás nenáviděl, upřímně opraviti slibte!“ — Biskupovo napomenutí zdálo se jim bláznovstvím; zacpavše uši, obořili se uchvátit svaté tělo. Bůh však pohrozil neposlušným smělčům: stáliť u hrobu sv. Vojtěcha na smyslech poražení, celé tři hodiny ani hlasu ani citu ani zraku nemajíce. Ovšem pak skroušeně plnili rozkaz, tři dny se postíce a za prominutí prosíce. Potom vešli důvěrně v chrám Rodičky Boží a dlouho se na kolenou u hrobu svatého Vojtěcha modlili. Biskup Šebíř a kníže Břetislav ponuknuli lid, že slíbil s přísahou a pod uvarováním pokut duchovních i světských odstoupiti všech pohanských obyčejů a hříšných neřestí, které někdy sv. Vojtěchu přebýváním

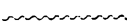
v Čechách tuze ztrpčovaly. Potom vzýval biskup nejsv. Trojici a počal zvolna bourati kladivem svrček hrobu pod velikým oltářem, až se svatého pokladu dolámal. Mezi tím pělo duchovenstvo kající žalmy a příhodné modlitby. Jak mile rakev otevřeli, občerstveni jsou všickni líbeznou vůní; a v týž den přemnozí nemocní zdraví nabyli. Kníže, biskup a páni čeští pohledše v rakev, uzřeli, ano tam celé tělo sv. mučnicka leží; i zajásalo množství; duchovenstvo pělo latinsky: „Tebe Boha chválíme,“ lid však zpíval: „Gospodi, pomiluj ny.“

Potom usazený kníže oslovil Božšho miláčka: „O Kristův mučeníče, blahoslavený Vojtěše, jenž jsi vždy a všudy svou nad námi lítost osvědčoval, rač touž láskou i teď na nás hříšné shlednouti a dopustiti, bychom tělo tvé na biskupskou stolicí tvou do pražského chrámu přenesli!“ Ahned biskup a kníže zdvihše z hrobu tělo svaté, přikryli je rouchou hedvábnu a vložili na veliký oltář; Čechové pak přistupujíce, kladli na týž oltář ku poctivosti sv. Vojtěcha s radostí oběť svou, jakž byli Bohu slíbili. Ještě zdvihli v tomtéž chrámě tělo sv. Gaudencia (Radima) arcibiskupa, rodného bratra sv. Vojtěcha; v jiném pak kostele vyzdvihli těla pěti svatých bratří, poustevníkův a mučnickův.

S vyzdviženými těly svatými a s hojnou kořistí válečnou vrátilo se vojsko české do vlasti pobožně a vesele. Dne 24. srpna t. r. 1039 vzdělalo stany

nad potokem Rokytnicí u Prahy. Na zejtří za svítání vyšlo z Prahy proti svatým ostatkům duchovenstvo s lidem obecným. Kníže Břetislav a biskup Šebíř, jsouce pokorně schýleni, nesli do Prahy na svých ramenou sladké břímě biskupa a mučenka Vojtěcha. Za nimi kráčeli opatové, nesouce ostatky sv. pěti bratří poustevníků a mučovníků; potom arcikněží s tělem Gaudentia svatého. A tak vnesli těla svatá na hrad pražský v chrám sv. Víta a Václava dne 25. srpna, l. P. tisícího třidcátého a devátého.

Pro odvezení sv. těl a jiných pokladů kostelních z Polské země byl kníže Břetislav u dvora papežského žalován ze svatokrádeže. Na pokání tedy založil Břetislav ve Staré Boleslavi nad kostelíkem sv. Kosmy a Damiana kollegiatní chrám sv. Václava, i nadal jej roku 1046. Do tohoto kostela přenešena jsou těla svatých pěti bratří mučovníků z hlavního chrámu pražského skrze biskupa Šebíře, jenž nový kostel ten 19. května, roku 1046 v čest sv. dědice Václava posvětil.

Sv. Prokop.

Náš sv. Prokop narodil se v druhé polovici desátého století ve vsi Chotáni (v Chotouni), v okrese Kouřimském. Rodičové cvičili jej od dětinství v bázni Boží; a když povyrostl, poslali jej ku kněžím, kteřížby ho všem potřebným a užitečným věcem řádně vyučili. Hodný synáček dělal svědomitým rodičům radost velikou; neboť jich vždy upřímně ctíl, ochotně poslouchal a vroucně miloval; také hříšných rozkoší se štítil, v učení znamenitě prospíval, a nevinný život svůj ctnostmi ozdoboval. Jeho oči, celý obličej i každé hnutí tělem jevilo dušičku tichou, poníženou, laskavou i veselou v Duchu Svatém. Tělo měl silné a zdravé. Vůbec byl od Boha všemi dary okrášlen, jichžto zvláště k duchovnímu stavu jest potřebí. Do tohoto stavu svatého volal jej Duch Svatý, a on neváhal, oddati se mu celým srdcem.

Když Prokop jakožto církevní či světský kněz za některý čas v Boží službě popracoval, zastesklo se mu v hlučném a zmateném světě, ženoucím se úprkem za svou modlou, jenž jest těla rozkoš, bohatství a sláva vezdejší. Zvolil tedy stav řeholní

a zaslíbil se Pánu Bohu dle zákona sv. Benedikta dobrovolnou chudobou, ustavičnou čistotou a dokonalým poslušenstvím pod správou svého duchovního starosty. S jeho povolením odešel Prokop asi roku 1009 do svého kraje, sloužit Bohu na poušti. Hledaje k tomu účelu příhodnou samotu, našel v houštině lesní nad řekou Sázavou jednu skálu a v ní jeskyni. Umíniv zde zůstat, učinil modlitbou počátek svému poustevničení. Když pak kousek lesa kolem vymítíl, zbudoval sobě ze dřeva chyšku, na skále však postavil z kamene kapličku v čest rodičky Boží. Zprvu živil se planými jablčky, potom i zelinami, jichž sobě, zemi děláje, pracně dobýval. Žízně ukájel pramenem z blízké studánky, však pod měrou. Za postem, ruční prací, modlitbou, čtením a rozjímáním svatých Písem uplynula mu rychle mnohá léta na poušti. Nebyl vůkol ani jednomu člověku znám; nikdo jej tu neviděl, jenom Bůh sám.

Poustevník Prokop byl tehdy s pomocí Boží v křesťanské dokonalosti již tolik utvrzen, žeť mu možno bylo, jiných touž a podobnou cestičkou bezpečně voditi do nebe. Vyndala tedy prozřetelnost Boží světlo to zpod kbelce a postavila na svícen, by jasně svítilo českému národu.

Knížeti Oldřichovi zachtělo se lovu po sázavském hvozdě; i vjel tam s lovčím průvodem. Ostav samotem, pustil se za velikým, masitým jelenem, chtě ho šípem z luku zastřeliti. Prchaje ku skále

Prokopově, doběhl jelen poustevníka svatého, dub osekávajícího. Překvapený kníže otázal se Božího sluby: „Kdo jsi a co tu činiš?“ Dí mu poustevník: „Říkají mně Prokop; já hříšník bydlím na této tiché samotě pod zákonem svatého Beneše za odplatu nebeského království.“ Oldřich, skočiv s koně, a skloniv hlavy před mužem Božím, poprosil ho skroušeně za svátost, řka: „Otče, zpovídej mne hříšného, proti Bohu zavinitého!“ — Prokop svatý vyslyšev zpověď, dal mu spasitelné poučení, pokání a rozhřešení. Plesali andělé nad duší ospravedlněnou; okřálo srdce Oldřichovo zlým vědomím navadlé! Voda, již sv. Prokop v číši své přinesl, požehnal, a knížeti s Bohem smířenému podal, chutnala mu nad nejlahodnější víno. Pak oznámil kníže zpovědníkovi, že by na té poušti rád klášter založil. Prokop svatý schváliv zbožnou žádost, vyvedl jej z houští a ukázal mu cestu. Oldřich poručiv se duchovnímu otci v modlitbu, odjížděl, přemýšleje, jakby co nejlépe přípověď svou splnil. Hnedle počal na poušti sázavské pro bratrstvo zákona sv. Benedikta klášter a chrám stavěti. Tomuto ústavu daroval prozatím Sázavu tudy tekoucí pořád až k jeskyni Zákolník řečené, se všemi rolemi a lukami tu ležícími. Stalo se roku 1032.

Novina o svatém poustevníkovi letěla po vlasti. Se všech stran chvátili pobožní lidé na poušť sázavskou. Někteří sv. Prokopu i darů přinášeli,

jež on zase mezi chudé rozdával. Vyprahlá srdce poutníků svlažoval svatý poustevník rosou slova

Božího i obracel je jakoby rádlem ku poznání a

milování Boha. Mnozí prosili ho snažně, aby je zvláště učil cestě spasení, že ho rádi budou poslouchati a s ním v klášteře bydleti. Všechn lid jej miloval a k němu se vinul, poněvadž zkusil, že plápolá plamenem lásky a stkví se moudrostí, čistotou a horlivostí o zvelebení jmena Kristova. Chudí nalezali v něm dobrotivého a štědrého otce, jenž jím s takovou radostí sloužil, jakoby byl Kristus Pán sám co host k němu zavítal.

Prokop svatý shromáždil bratrů řeholních, počal s nimi na poušti sázavské Pánu Bohu a lidem sloužiti.

Když byl kníže Oldřich r. 1037 umřel, dokonil syn jeho Břetislav I. stavbu kláštera sázavského a rozmnožil nadání, jež mu byl otec učinil, roku 1039. Chrám posvěcen jest s klášterským stavením v čest Bl. Panny Marie a sv. Jana Křtitele skrze pražského biskupa Šebřře. Biskup, kníže a domácí řeholníci nutkali Prokopa, by úřad opatský k sobě přijal. Dlouho nechtěl tomu pokorný sluha Páně, proto že snadno sice berlu nositi, ale trudno slyšeti rozkaz: „Vydej počet z vladařství svého!“ Když pak předce svolil, požehnán jest k úřadu biskupem dotčeným. Takto stal se Prokop svatý prvním opatem sázavského kláštera, v němž služba Boží slavila se jazykem slovanským.

Opat Prokop nic se nad bratry podřízené nevynášel, nobrž tak upřímně a srdečně s nimi obcoval, že ho více milovali, nežli se báli moci jeho.

Buď že opat učil, napomínal, káral; buď že přikazoval nebo zakazoval: pokaždé vniklo jeho slovo v srdce bratrů a stávalo se pravidlem života; poněvadž on sám napřed to činil, k čemu jiných vzbuzoval, a nikdy sobě toho nedovolil, čehož jim zapovídal.

Bratry své řeholní měl náš světec k tomu snažně, aby všeliký skutek dobrý na dobrém též úmyslu zakládali, slávy Boží a ne lidské pochvaly jsouce žádostivi. Jináč-li kdo jednal, káry a trestu neušel. Z opatova rozkazu sloužíval a zpíval v den sváteční jeden bratr po první v kůru hodině v klášterském chrámě mši svatou staroslovanským jazykem. Nejmenovaný bratr, slouže tuto ranní mši, prozpěvoval sobě vysokým hlasem, by se lidu zalíbil. Hlas jeho líbezný pochválili lidé, řkouce, že zpíval jako anděl. Opat zvědév, že se ten bratr hlasem chlubil, sezval bratry v hromadu, aby soudil provinilce. I káral ho, vece: „Ó bratře milý! proč tak činíš, že svou duši velmi viníš? Žel mi toho, že nevíš, že pro vinu takovou potratíš věčnou odplatu! I poznej hned svou vinu a střež se potom toho činu.“ Domluviv, přičinil jemu trest, obyčejem řeholním vyměřený.

Pečuje o věčnou svých duchovních synů blaženost, dbal týž opat rovněž o vezdejší jejich blahobyť. Jsa totiž přičinlivým a opatrným hospodářem, měl povžgý, z čehož by domácích uživil a ošatil, ba ještě zbylo něco pro chudinu. Pro sebe z kláš-

terského jmění nic nebral, dobýváje sobě potřebných věcí mozolem rukou svých; nadto ještě udílel rád nuzným z výdělku svého. Jak podobno, ujala se zásluhou sv. Prokopa v sázavském klášteře rozličná umění: rolnictví, krasopisectví, zpěv, řezbářství, sochařství, stavitelství a malířství; jeho zásluhou stalo se, že po Čechách památka našich největších dobrodinců — a p o š t o l ů v s l o v a n s k ý c h — tak hned neutuchla. Dle staré zprávy přepsal sv. Prokop sám slovanské čtení sv. evangelia písmem svato-cyrilským sličně; rukopis ten chová dosud město Remeš co posvátný klenot, na nějž druhdy králové francouzští o své korunovační slavnosti přísahali.

I světským lidem byl opat svatý dobrým otcem a pastýřem. On hosti pro Krista mile přijímal; chudým pomahal, neumělým radil a smutných těšil. Skrze něho množství hříšníků k napravení života přivedeno. Na spasitelnou památku umučení Páně slavíval Prokop s bratrstvem a s lidem křížovou pobožnost: tři dni se postili, a nesouce v posvátném průvodu kříže, písněmi srdce rozrývajícími kvílili hříchů svých. Slepým, hluchým, uěmým, chromým a poscdlým zjednal týž opat u Pána Boha modlitbou a postem zbavení břemen. Komu pak koli jest pomoženo, tomu zakázal rozhlašovati div; neb věděl, že Bůh toho nemiluje, kdo se před lidmi zvelebuje.

Prokop svatý měl také dar prorocství. Svým

klášterníkům příbuzným Vitošovi (Vítovi) a Jimramovi (Emeramovi) oznámil dva dni napřed své zesnutí, řka: „Synové moji milí! choval jsem vás od počátku jako slepice kuřátka svá; třetího dne mi jest s toho světa sejítí.“

Stroje se k životu věčnému, zápolil s pekelným pokušitelem, přijal svátosti, poroučel duši svou v milosrdenství Boží, a činil modlení za klášterskou obec i za lid. Napomenuv a požehnav synů svých duchovních, usnul v Pánu dne dvadecátého pátého března roku tisícího padesátého a třetího.

Šebíř, biskup pražský, pochoval tělo Prokopa, velikého divotvorce českého, na Sázavě v chrámu Marie Panny na nebe vzaté a sv. Jana Křtitele. Ahned stal se div. Opat svatý choval před svou smrtí u sebe malomocného žebráka, jenž po sedmi dnech počal odpuštění bráti, chtěje pryč do kraje svého. Milostivý opat neměl, coby mu dal, poněvadž, znaje den svého skonání, vše co měl, již prvé byl chudým rozdal. Řekl tedy ubožákovi: „Milý synu, do třetího dne tu pobuď; až mé tělo pochovají, kůtnici mou tobě dají!“ — Vzav potom slíbené roucho, oblekl je malomocný muž; ahned uzřel své tělo čisté a všechno zdravé!

Po sv. Prokopu seděli na stoličce opatství sázavského Vitoš, Jimram a Božetěch, stavitel, sochař a malíř výborný. Božetěch opat a bratrstvo dostali roku 1096 výpověď z kláštera, do něhož pak

jest uveden sbor benediktinů, latinského obřadu, z kláštera břevnovského.

Chtěl pak tomu národ český, aby křesťanstvo po veškerém světě Prokopa svatého poznalo, následovalo, ctílo, vzývalo a jeho mocných u Boha přímluv užilo. Přičiněním krále Přemysla Otakara I. a Blažeje, opata sázavského, vyhlásil papež Innocenc III. našeho Prokopa za svatého I. P. tisícého dvoustého a čtvrtého.*)

Na Sázavu přicházeli k hrobu sv. Prokopa zbožní poutníci z blízka i z daleka; jichžto duším i tělům rozdával Bůh vzácných milostí na přímluvu svého miláčka oslaveného. Přítrž tomu udělali Husité kacíři, jenž roku 1421 sázavský klášter i

*) Někteří spisovatelé podávají o té věci zevrubnější zprávu. Dle nich vyhlásil Innocenc papež opata Prokopa za světce v městě Římě dne prvního dubna r. 1204; tělo sv. Prokopa vyzdvihl pak z hrobu slavně kardinál Kvido dne čtvrtého července t. r. 1204 v sázavském chrámě Marie Panny; při čemž mnoho mrzáků, nemocných, posedlých i vězňův béd svých sprostěno bylo. Kardinál udělil ctitelům sv. Prokopa milost odpustků, daroval chrámu sázavskému z uctivosti k sv. Prokopa stkvostné mešní roucho a složil latinsky toto pozdravení sv. Prokopa: „Zdráv buď svatý Prokope, milosti plný, Pán s tebou! Požehnaný mezi svatými! Požehnaný Bůh nejdobrotivější, jenž tobě tolik milostí udělil. Svatý Prokope, okraso nebes, divotvorče země české, pros za mne velikého hříšníka nyní i v hodinu smrti mé. Amen.“

Nejspíš tehdy daroval sázavský klášter hlavnímu chrámu pražskému rameno sv. Prokopa.

s chrámem vydrancovali, a ohněm zřekli. Osiřel hrob svatý, jehož strážcové řeholní buď rozeznáni buď pobiti jsou. Teprv l. P. 1588 dobyl jest pražský arcibiskup Martin Medek ze zřícenin sázavského chrámu Panny Marie rakev s tělem sv. Prokopa; a přenesl je do Prahy a uložil slavně v kostele Všech Svatých dne 28. května; kdež se největší část ostatků sv. Prokopa dosaváde přechovává.

Když později sázavský klášter ze zřícenin povstával, vzal roku 1669 nazpět druhdy hlavnímu chrámu pražskému darované rameno sv. Prokopa, jež benediktin Matouš z Bilenberka, arcibiskup pražský, sám na Sázavu ctně přivezl. Tím oživla tam pocta sv. patrona českého, kterouž jemu zvláště v den jeho památky, čtvrtého července, zbožní ctitelé prokazují.

Sv. Hedvika.

Hedvika svatá narodila se okolo roku 1174. Otec její Bertolt byl vojvodou meranským a hrabětem tyrolským; matka Aneška byla dcera Dedy, markraběte mišenského.

Kromě čtyř bratrů měla Hedvika tři sestry; jedna z nich stala se abatyší kláštera lucingenského ve Frankách. Právě do toho kláštera dána jest dívka Hedvika na vychovanou. Zde pěstovala ji řeholnice Petruše.

Ledva dospělou Hedviku vdali rodičové za vojvodu Jindřicha I., jenž od roku 1201 částkou země slezské a polské vládl. Z Božího požehnání urodila mu Hedvika tři syny a tři dcery. Syn Jindřich pojal r. 1216 k manželství Annu, dceru krále českého Přemysla Otakara I. Ostatní synové, Boleslav a Kunrat, umřeli již před rokem 1216. Z dcer Hedvičiných památná jest nám Kedruta.

V manželském stavu hleděla Hedvika všemožně napodobiti panenství, kteréž z poslušnosti k rodičům byla zadala. Neboť uprosila chotě svého Jindřicha, že u ní tělesné rozkoše nepohledával

v postní, nedělní a sváteční dni; aniž jí vadil v zdrženlivosti za celou tu dobu od početí každého plodu až do jeho porození. Však po šestém početí namluvila na to svého manžela, že s ní před biskupem ustavičnou čistotu Pánu Bohu slíbil. Od toho dne nemluvili spolu, leč na veřejných a posvátných místech.

Nad kněžnu Hedviku bylo sotva kde laskavější manželky, svědomitější matky, pořádnější hospodyně, nábožnější a milostivější řečnice národu.

Hedvika, milujíc pro Boha velmi svého manžela a dívky, učila je rovněž sloužiti Jemu celým srdcem. U své choti přiučil se vojvoda Jindřich I. vroucné pobožnosti, uctivosti k duchovenstvu, upřímné lásce k poddaným. On založil roku 1203 z jejího vnuknutí nedaleko města Vratislavi klášter v Třebnici v čest Bl. Panny Marie a učinil mu hojného nadání, jež Hedvika svými věnnými statky rozmnožila. Klášter s chrámem Matky Boží posvěcen jest roku 1219; do něho uvedeny jsou z bavorského města Bamberka duchovní panny řádu cisterckého, jichžto abatyše sloula Petruše, druhdy pěstounka Hedvičina v klášteře lucingenském. Své dívky vychovávala vojvodkyně v bázni Boží, dávajíc jim spasitelná naučení, jakož i krásné příklady křesťanských ctností. Dívky zdařily se po matce; syn Jindřich zasloužil sobě přijmení knížete „pobožného;“ dcera pak Kedruta oběto-

vala život svůj službě Boží v klášteře třebsnickém, kdež i po Petruši obrána jest za abatyši. Podobně ručí nám velmi nábožné obcování Anny, choti Jindřicha příjmím Pobožného, za to, že Hedvičin příklad i návod snachu (manželku syna jejího) k následování Krista Pána roznítil. Mimo rodinu vedla Hedvika též svou čeleď do nebe. Kdož koli z domácího služebnictva sprostní a neuměli byli, ty buď sama buď někým k tomu způsobným učila, jakby se modliti, zpovídati a velebnou Svátost oltářní přijímati měli. Mezi ženskými vojvodkyni Hedviku obsluhujícími nacházela se staříčká Lavandrie, ježto ani „Otče náš“ neuměla. Deset neděl mořila se s ní kněžna sama, by ji modlitbě Páně naučila; stařenka musela v její ložnici léhati, a „Otče náš“ odříkávati, sic by za noci byla zapomenula, čemu se ve dne naučila. Onemocněl-li kdo z čeledi, navštívila ho milostivá hospodyně Hedvika, těšila jej Pánem Bohem, a dávši zavolat lékaře, strojila léků. Bez pobožnosti a počestnosti neobstál nikdo v její službě. Rovněž hnusily se jí osoby utrhačné, any jedinou pomluvou dvě duše otravují, svou totiž a posluchačovu.

Knížecí palác v městě Vratislavi byl zvláště tehdáž chudině útočištěm. Chovalaf v něm Hedvika několik vdov, sloužících Bohu postem a modlitbou bez ustání. Zde odchovávala kněžna svatá osiřelých děvčat, urozených i sprostých, bděla nad jejich nevinností, a dávala dospělým slušnou výpravu či věno, aby buď do kláštera aneb za muže jíti

mohly. Nuzné a chudé lidi měla Hedvika ráda vůkol sebe. Dřív než sama k jídlu zasedla, sloužila

chudším, podávajc jim pokrmů klečmo; aniž také

pila, dokud se z její číše ten nejneúhlednější chudšas nenapil. Vyčastované chudiny trnože líbala, ctíc nejmilejší přátely chudého Ježíše. Těch chudých, jichž sama co den při stole obsluhovala, bylo třinácte neduživcův na památku Pána Ježíše a jeho dvanácti apoštolů. Nejlepší pak a nejchutnější masná i jinačí jídla poslala se stolu svého chudým pánům svým, kteří též dostali vzácného vína, jehož ona neokusila. Jiných chudých zástup bral oběd a večeři ze své zvláštní kuchyně v paláci knížecím. Mladí kněžíci a šlechtici v jejím dvorstvu říkávali, žeby raději chtěli býti vojvodčinými žebráky než spolustolníky. Také malomocným prokazovala Hedvika velikou lásku. V zelený čtvrtek myla jim nohy a šatila je. Blíž města Vserub bydlely v jednom domě malomocné ženštiny; těm posílala několikráte do téhodne peněz, masa, šatstva i jiných věcí s dostatek. Šla-li kam, hrnuli a valili se za ní zástupové chudých jako za svou matičkou; žádný z průvodců kněžniných nesměl se na dotíravého nuzáka osupiti. V kostele ležela vedle ní hromada peněz, z kteréž ona se služebnictvem almužnu rozdávala. — Kdysi byla veliká drahota; Hedvika, ustrnuvši se nad chudinou, kázala prohlásiti, aby ubožáci do jejího hospodářského dvora pospíšili, kdež jim pro Boha uděleno bude almužny. Mělat tam kněžna hojnou zásobu obilí a jiných **potrav**. Když se chudí sběhli, odměřeno každému pro uvarování závisti stejně mnoho obilí; to když

z dvora zmizelo, došloť na masa, sýry, sůl a omastek.

Na své poddané venkovany byla Hedvika přelaskavá. Že jim z úročních poplatků ráda slevovala, říkávali její písařové, žertujíce: „Sotva najdeme, čehož bychom pro svou paní zapjali, leda samé slevunky!“ Bojíc se, by svěští soudcové (richtářové) její selskou chudinu v příčině nedoplatků příliš neobtěžovali, vyjížděla sama do vesnic a dávala poddaných svému kaplanu souditi. Memohla-li svých úročníků jináč od nastupujících úředníků vysvoboditi, tehdáž za ně sama doplácela. V tu dobu nebylo příliš krušno všem zadluženým a pro dluhy uvězněným, neboť mnohým z nich dostalo se od kněžny dobrotivé pomoci a výkupu.

Nemohouc k lidem v žalářích zavřeným, posílala jim Hedvika krmí, šatstva, košil a svíček, aby sobě tuze nezasteskli. Té milosti přála i zbojníkům a protivníkům svého manžela. Byl-li on na kteréši velmi rozlícen, tož za ně tak dlouho před ním na kolenou prosila, až se udobřil. Svou přmluvou dobyla mnohých ze žalářů; též mnohým na smrt odsouzeným vyprosila život. Dokud se klášter Bl. Panny Marie v Třebnici stavěl, netrestal vojvoda Jindřich nikoho na hrdle, nobrž k prosbám choti své proměnil trest smrti v ruční práci při témž klášteře. Když pak jednou dva oběšení zločinci, na rozkaz kněžny Hedviky s šibenice sňatí, mimo

nadání obživli, poručil její manžel, aby kudy by ona šla, vězení a žaláře otvírány a všickni z nich pouštěni byli.

Štědré lásky Hedvičiny užívali také chudáci chorobou sklíčení. Onemocněl-li kdo, jsa chud a opuštěn, buď ve Vratislavi buď jinde, kdež právě kněžna svatá meškala, brzo uzřel u svého lůžka svou vznešenou matku, kteráž mu i útěchy duchovní i hojné almužny poskytla. Této milosti zakoušely také chudičké šestinedělky.

Kdož z duchovenstva třeli nouzi, docházeli důvěrně k matce chudých a nevraceli se domů zkormoucení. Žádajíc míti účastenství zásluh cizích, podporovala světice katolíků do Jerusalema k Božímu hrobu, do Říma k hrobům sv. Petra a Pavla, i jinam putujících. Též rozličných řádů klášterové nazývali Hedvik u svou dobrodějkou. Vzácných darů obětovala kněžna do kostelů. Milujíc totiž okrasu Božího domu, ozdobovala chrámův a posvěcených sluhů Božích stkvostnými rouchy, jež buď sama vyšívala, buď ženským u dvora chovaným vyšívatí dala, anebo svým nákladem zjedнала. Z ročních velikých důchodů ostával jí toliko stý dílec, poněvadž 99 dílů nemocným, chudým, strápeným lidem a kostelům obětovala.

Milosrdní skutkové kněžny vratislavské prýštili se z pevné víry její křesťanské; a z té samé skály plynula její pobožnost, kajicnost, pokora a trpělivost.

Trávíc celý den v pobožnosti a v milosrdenství, jídala Hedvika až k večerou. Při stole dávala sobě čísti z Písem svatých; témuž čtení naslouchala tak pozorně, že zapomínala lžici s nabranou polévkou v ústa vložití neb sousto v ústech držené požití, ježto mezitím z očí slze kapaly. Umučení Páně ráda rozjímalá; obrazům a ostatkům svatých a světic Božích náležitou poctu pilně činila. Nosič s sebou obrázek bl. Panny Marie, brala jej často do ruky, aby naň hlídajíc k prudší lásce podněcovala duši svou. Týmž obrázkem Rodičky Boží leckdy neduživcům požehnala, a uzdravení jsou. Před svátky Panny Marie a jiných svatých postila se o chlebě a vodě. Otázaná, proč se v ty dny moří, pravila: „Svatých potřebujeme, a ovšem je ctíti máme, by nám pořád, zvláště pak v hodinku smrti, pomahali.“ Do chrámu Páně na mši svatou, na kázání a na hodiny chodívala kněžna ve dne i v noci bosa v dešti, v blátě, ve sněhu, kdy mrzlo, až praštilo. Zůstávaly po ní krvavé stopy. Kolik kněží uhledala, tolik mší téhož dne slyšela, modlíc se na zemi prostřená, neb na kolenou. Po mši svaté poprosila kněze, by na ni ruce vložil a svěcenou vodou jí pokropil; z čehož milosti zvláštní od Pána Boha očekávala i docházela, oblevy totiž neb uzdravení v čas choroby. Nelze vyjádřiti, jakouže víru, naději, lásku a pokoru k tajemství Vel. Svátosti oltární v srdci přechovávala. Když šla přijmout Boží Tělo, tolik se jí slz z očí

hrnulo, tolik se naklekala a rozprostírala, že plamenem její pobožnosti také jiní tu přítomní zachyceni bývali. Na svých modlitbách nikdy neseseděla, leč stojíc modlila se Pánu Bohu, dokud státi mohla; potom umdlevši, na nahá kolena padajíc klekala; pročež byla její kolena jako kost ztvrdlá.

Nechtíc tomu, aby tělo zbujnělo a duši rozkazovalo, krotila je Hedvika tvrdým postem a jinačí trýzní. Masa neochutnala skoro po čtyřicet let; v neděle a slavnější svátky jídala jednou za den; na suchém chlebě a vodě přestávala vždycky ve středu a v pátek, v svatvečery či vigilie slavnějších svátků, po celý advent a postní čas před Božím hodem velikonočním. Půst schvalovala propovědi asi takovou: „Jest nám toho třeba. bychom tělo sužovali postem, jenž hříšných žádostí potlačuje, k nebeským věcem duše povznáší, k ctnosti napomáhá, i k zasloužení věčné odplaty valně prospívá.“ Jakž pravdě podobno, spávala kněžna od toho dne, v který byla s chotěm svým ustavičnou čistotu Pánu Bohu slíbila, na podlaze koží pokryté aneb na holých prknech. Churavíc kladla se na slamník; peřiny nedopřála tělu ani za tuhé nemoci. Na nahém těle nosovala žíněný, uzlovatý opasek. Dokud se nemusela okázati v knížecí slávě, oblécela se do sprostných šatů. Zlosti nedopouštěla uchvacovat srdce; tomu, jenž něco proti její mysli učinil nebo jí zlehčil, domluvila tiše a vlídně:

„Proč jste to dělal? Odpusť Vám Pán Bůh!“ — Její moudrost, pokornost, smířenlivost a laskavost zračí se i v tomto šlechetném skutku. Choť Jindřich válčil s Kunešem, vojvodou mazovským, od něhož pak r. 1228 zraněn a na hrad Plock zavezen jest. Zvěděvši tu nehodu, řekla Hedvika: „Doufám v Hospodina, že hospodáře mého brzy uzdraví a vysvobodí!“ Že přátelské jednání s knížetem mazovským jalové zůstávalo, chtěl Jindřich II. zajatého otce zbrojnou mocí na něm dobytí. Na odvrácení nové záhubné války a pro ušetření krve křesťanské pospíšila Hedvika sama k nepříteli; s pomocí Boží dovedla zjednati pokoj a svobodu choti svému.

Protivenství a strasti uměla kněžna mile strpěti a z nich Hospodina velebiti. Manžel Jindřich, s nímž asi třicet let slib čistoty plnila, umřel jí roku 1238. Rozhostil se po třebnickém klášteře smutek veliký. Svého otce, dobroděje a ochrance plakala Kedruta abatyše, želely panny řeholní, však nad slušnou míru. Z toho je kárala ovdovělá vojvodkyně, řkouc: „Upokojtež se! čili chcete odpírati vůli Boží? To by neprospělo, Nejmilejší! Vždyť může a smí Tvůrce stvořem svým po libosti naložiti; a jakkoliv s námi naloží, máme mu toho vděčny býti, jsouce Jeho stvoření.“

Tělo vojvody Jindřicha I. pochováno jest v Třebnici při dotčeném klášteře panenském v chrámě Bl.

Panny Marie. Syn jeho Jindřich II., příjmím Pobožný, ujal vládu. Hedvika odešla do Třebnice a počala tam při klášteře, jež dcera Kedruta spravovala, Bohu sloužiti, však bez úvazku řeholních slibů, nechtějíc na něčí vůli býti u vykonávání skutků milosrdných. Potupivši světská drahá roucha, chodila kněžna v sprostném rouchu řeholním, od některé jeptišky obnošeném. Kdysi domlouvala kněžně sestra klášterská pro tuze otřelý plášť: „Paní, dlouho-li budete plášť ten nositi? Dovolte, ať jej zanesu chudému!“ Líbezně řekla jí kněžna: „Mrzí-li Vás ta věc, hned se polepším!“ I opatřila sobě nový plášť, starý pak dala chudásovi.

Hedvika chodila s řeholnicemi do kostela modlit se hodiny. Po jitřní tepala se v sborní síni metlami neb důtkami, a bděla na modlitbách až do rána! Jsouc kost a kůže, dávala pro památku Kristových muk tělo své až do krve proliti mrskati na každý takový den, na který měla obyčej, tvrdě postiti se. Nemocných jeptišek pilně obsluhovala, a klekajíc u jejich lůžek, potěšovala jich řečí nábožnou.

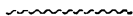
Brzy po smrti svého manžela pověděla Hedvika jeptišce Adlétě, že syn její kníže Jindřich zabitím sejde. I událo se takto. Tatarův pohanův nesčíslné vojsko, srdce udatného a cviku výborného, přiletělo na hubených koních z končiny Asie do Evropy opanovat křesťanstva. Zhubivši

ruské a polské země, cválalo do Slezska. Pročež utekly se na hrad Krosnu kněžna Hedvika s Annou, snachou svou, též Kedruta abatyše se sborem klášternic třebnických. Zde pravila Hedvika své důvěrnici Demuntě: „Věz, že jsem syna pozbyla; můj jedináček uletěl mně jako ptáček!“ — Po třech dnech přinesl posel žalostnou zprávu o zahynutí pobožného knížete Jindřicha II. Nesčekav vojska českého, podstoupil srdnatý kníže u Lehnice na Dobrém poli boj s krutými vrahy křesťanstva; bojoval hrdinsky s lidem svým, ale náramnému množství pohanův odolati nestačil. Asi deset tisíc chrabých Slezáků a Poláků v té bitvě zahynulo; mezi nimiž také jejich vojvoda Jindřich, dne 9. dubna r. 1241. Ovdovělou kněžnu Annu i Kedrutu abatyši těšila světice: „Boží jest v tom vůle; pročež buď nám libo, co Bůh ráčí!“ A vzezřevši a zdvihši ramena k nebesům, dopověděla: „Díky tobě Hospodine, žes mi dal syna, jenž mne pořád ctil a miloval; ač bych jej tuze ráda dosud zde živého viděla, předce mu toho srdečně přeju, že proliv svou krev, s tebou, Stvořiteli, již v nebi obcuje!“ — Tělo knížete Jindřicha II. pohřbeno jest ve Vratislavi v kostele sv. Jakuba, ježž byl založil.

Jak mile nebezpečenství od Tatarů minulo, vrátila se Hedvika s dcerou Kedrutou a jí podřízenými cisterciáčkami do třebnického kláštera.

Její v zásluhách bohatou a svátostmi řádně opatřenou duši vzal Pán Bůh k sobě patnáctého dne října měsíce, léta tisícího dvoustého čtyřicátého a třetího. Tělo pochováno jest při téměř klášteře třebsnickém v chrámě Bl. Panny Marie. Za svétici prohlásil kněžnu Hedviku papež Kliment IV. léta Páně tisícího dvoustého šedesátého a sedmého.

Velmi nábožná kněžna Anna, vdova po Jindřichovi II., mnoho chvalitebného ke cti a chvále Boží učinila. Ve Vratislavi založila a vystavěla pro klarisky, panny řádu sv. Františka, klášter s chrámem, v němž pak tělo její bylo pochováno; dostavěla kostel sv. Jakuba, kterýž byl někdy manžel její pro Menší bratry řádu sv. Františka založil; tamtéž založila a postavila kostel sv. Matěje se špitálem pro chudé a nemocné pomocí synů svých, Jindřicha III., Vladislava, Boleslava III. a Kunrata. Svrchu jmenovaný kostel se špitálem jakož i osadní chrám sv. Alžběty odevzdala k péči a k správě českým křížovníkům s červenou hvězdou. V Pánu zesnula dne 23. června, roku 1265.

Sv. Jacek.

Sbor kanovníků při stoličném chrámě sv. Václava v polském městě Krakově dožádal r. 1207 k biskupství Vincence Kadlubka, probošta sandomirského. Týž zbožný a učený velekněz potrvav v biskupském úřadu deset let, dal se do řádu cisterckého a učinil slavný slib dobrovolné chudoby, ustavičné čistoty a dokonalého paslušenství v klášteře Ondřejovském. Na uprázdnělou stolicí biskupskou zvolilo kanovnictvo r. 1218 ze sebe Ivóna, kanclíře Leška Bílého, knížete polského. Ivo pocházel z panského rodu Odrovonžů. Jeho vlastní bratr Evstach zplodil z choti své dva syny znamenité, Česlava i Jacka.

Jacek (Hyacint) byl r. 1185 na svět vyveden v Slezsku, v knížetství Opolském, v otcovské dědině Kameni. Rodiče měl nábožné. Z krakovských škol vybral se na obecná učení do Paříže a do Boloně, kdež za doktora bohosloví a duchovního práva byl prohlášen. Jeho zbožnost a nevinnost, pro kterouž mu Krakované „svatý mládeneček“ říkávali, ani v cizině úrazu nevzala.

Za biskupa Vincence Kadlubka přidružen jest kněz Jacek kanovníkům krakovským. Panická čistotnost, pobožnost, pracovitost, moudrost a spravedlivost v úřadování, též milostivost k nemocným nuzákům, jimž přes polovici důchodů svých nechával, zjedнала mu vůbec opravdovou vážnost a lásku. Podobně byl ctěn a milován jeho bratra Česlav, kteréhož také tehdy kapitola krakovská v lůně svém chovala.

Volený biskup Ivo jel ve svých i svého kostela potřebách do Říma. Vzal s sebou Jacka i Česlava, též Hynka moravana i dvořenína svého němce Heřmana. Právě tehdáž meškal v Římě svatý Dominik, horlivý ctitel Bl. Panny Marie, zhoubce kacířství, původ řádu kazatelského. Poutníci z Krakova slyšeli jeho kázání, jež tam činil z rozkazu papeže Honoria III.; hleděli na to, když mocí Boží vzkřísil mrtvého jinčcha Napoleona, bratrovce kardinála Štěpána; zvěděli o mnohých kacířích a zatvrzelých hříšnicích k slovu jeho sobě usmyslivších, jakož také o mužích vzácných a učených jej uprosivších, aby v řádu kazatelském Pánu Bohu směli sloužiti. Toť biskup Ivo několik bratří téhož řádu požádal na zvelebení jmena Božího v krakovské osadě. Dí mu sv. Dominik: „Bohdejž se kazatelský řád průvodcům tvým zalíbil; chtěl bych je vycvičiti a do jejich vlastí poslati, aby jazykem přirozeným srdci rodáků hýbali mocně k spasení věčnému!“

Ihned z vnuknutí Ducha Svatého přihlásili se k novému řádu Jacek, Česlav, Hynek a Heřman. Svatý Dominik oblekl nováčky v posvátné roucho, zavřel je do kláštera sv. Sabiny a cvičil je v ctnostech a obyčejích řádu svého. V čas příhodný vyslyšel z jejich úst slavný slib řeholní, dal jim požehnání a pustil je z Říma. Jmenované průvodce biskupa Ivóna, jenž byl dávno domů odjel, poručil Jackovi k opatrování. Kterýž veda je korusanskou zemí, naklonil ve Frysaku několik duchovních svým kázáním, že zákon sv. Dominika rádi přijali, jimž pak od měšťanů klášter zbudován. Tam ponechal Jacek bratra laika Heřmana němce.

Štyrskem, Rakousy, Moravou a Slezskem, slovo Boží sem tam hlásaje, vrátil se Jacek s Česlavem a Hynkem do Krakova. Roku 1222 postoupil jest biskup Ivo dominikánskému řádu v Krakově kostel Sv. Trojice s pozemkem vedlejším, kdež měšťanstvo veliký klášter vystavělo. Na zvelebení Boží služby v témž chrámu Páně obětoval krásné psaných knih, stkvostných rouch a drahého nádobí.

Horlivým kázáním a vzorným obcováním synů sv. Dominika mizel v Krakově i vůkol den po dni zpustlý mrav; sprostí a vznešení lidé chvátali do kostelů a zvykali častému hodnému přijímání svatých tajemství Kristových. Mnoho jinochů, kteří z pohoršlivého světa utíkali do kláštera Sv. Trojice, utvrdil převor Jacek v katolické víře, a vycvičil je v kajicnosti, pokoře a lásce. Z štěpničky své

rozesílal ušlechtilé vruby do nových klášterů. Jsa nepřítel pohodlí, ani chvíličky nezmařil. Zábavou bylo mu skládání kazatelských řečí, vyslýchání zpovídanců, navštěvování nemocných, pobožné čtení a rozjímání. Tělesnost svou skrocoval postem, bděním nočním a tepáním. Mimo církevní a řeholní půst kormoutil žaludek tuze v každý pátek, v svatvečer slavností Bl. Panny Marie a svatých apoštolů, na krajíčku chleba a číši vody přestávaje. Bylo-li lze, trávil noc jak noc v kostele, bděl dlouho na modlitbách a tepal skroušeně hřbet uzlovatými provazci. Ospalostí zmožen, hodil sebou kdekoliv na holou zemi, a tak dopřál skrovného zotavení tělu zemdlenému.

Kněz Jacek Odrovonž, zdařilý učeník sv. Dominika, odešel z Krakova na dílo apoštolské v křesťanech i pohanech. Putuje Polskem kázal pokání horlivě; pak zvěstoval blahé učení Kristovo pohanům v Prusích a na Litvě; hlásal též rozkolným a bludným Rusům přesnou víru katolickou. Z milosti Boží napravil mnoho hříšných katolíků, pokřtil drahně osob z modlářstva, sloučil valně rozkolníků s církví svatou. V slavném Kyjevě, ruském městě, vyzdvihl kostel Rodičky Boží s klášterem, kdež čtyry leta převoroval. S městem i klášter r. 1240 od pohanů Tatarů vyvrácen. Také on způsobil založení a osazení kláštera v Haliči, v tehdejší hlavní městě jednoho z ruských knížectví. Tak pečoval všude, kdežkoliv

apoštoloval, o založení dominikánských klášterů, aby spasitelná v duších změna potrvála. Kamž sám nemohl, tam vysílal svých podřízenců a učeníků. Touž měrou vznikli klášterové zákona sv. Dominika v Polsku, v Pomoří, v Rakousích, v Čechách, Moravě a Slezsku, ba i ve Švédsku. Pro lásku řeholnické chudoby konal bratr Jacek pouť apoštolskou bez peněz; nadchnut důvěrou v prozřetelnost Boží, lacině vážil nebezpečení od zvěře dravé, krutých pohanů a tuhých rozkolníků. Srdnatostí dmula se mu prsa, kdykoliv pomněl na divné vidění, jež měl roku 1221. Tehdáž v svatvečer Nanebevzetí Panny Marie o témž tajemství v chrámu Páně rozjímaje, počal horoucně a slzavě bažiti po sloučení s Kristem na nebesích. Ejhle, nad oltářem stkvělá záře, a v té záři vidí milostnou Rodičku Boží a ztad slyší hlásek líbezný: „Raduj se Jacku; začkoliv Synáčka mého poprosíš, na mou přímluvu vezmeš!“ Opravdu, Pán Ježíš žehnal dílu Svého sluhu, ba změlňoval mu mnohými zázraky tvrdou půdu srdcí zapeklených.

Pobožnému katolíku bude vhod čtení o divu některém, jímž Pán Bůh svého sluhu za živa i potom oslavil. Roku 1257 bydlela v městečku Srnkách bohabojná vdova, urozená paní Přibislava s jediným synem Vyslavem. Toho poslala v důležité potřebě do Krakova k převorovi Jackovi, vzkazujíc, aby svou návštěvou její dům poctiti ráčil. Jinoch Vyslav jel s panošem do Krakova. Vyřídív po-

selství, vracel se domů. Na cestě bylo mu přebřísti řeku Rabu za noci valně rozvodnilou. Vyslav utonul; panoš přinesl smutnou zprávu do Srník. Přiběhla k řece s susedstvem Přibislava, plačíc a kvílíc synáčka svého. Kněz Jacek, jda s řeholníkem Klimentem do Srník, převezl se na člunku. Přibislava, objímajíc nohy jeho, bědovala: „Kdež se poděju, já sirá vdovice? Veta po mém jedináčkovi; zmizela poslední hvězdička mé staroby! Zpomoz muži Boží!“ Polily slze Jacka; poodšed stranou, klekl a prosil Hospodina za ubohou matku. A když vstal, připlulo mrtvé tělo proti proudu ke břehu, jež hned vytáhše, před matkou prostřeli. Kteráz Jackovi k nohoun padši, žebronila: „Muži svatý, vrátils mně mrtvého, vrať i živého!“ Milosrdný kněz přistoupiv k umrlci, řekl: „Vyslave! Pán náš Ježíš Kristus rač tě vzkřísiti!“ Hned obživnul a vstal ten mládenec.

V zásluhách hojný, zralému výbornému hroznu podobný kněz Jacek onemocněl hrubě t. r. tisícího dvoustého padesátého sedmého, v 14. den srpna v Krakově. Oznámiv řeholním soubatrům: „Zejtra se na zavolání Hospodinovo s vámi rozloučím!“ vzbuzoval je k ustavičnému ostříhání pokory, chudoby a společné lásky. Nazejtří, ve svátek Nanebevzetí Panny Marie obcoval ještě mši svaté, přjal Boží Tělo a poslední pomazání; vzdychnuv pak: „V ruce tvé,

Hospodine, poroučím ducha svého!“ usnul v Pánu. Svaté skonání kněze Jacka zjevil Bůh jeho sestřenci blahoslavené Bronislavě, panně řádu premonstrátského, která již bez mála čtyrydset let pod Krakovem na Zvěřinci klášterčila. Ve snách viděla přejasnou dráhu nad dominikánským kostelem Sv. Trojice. Po dráze vedla Panenka Mařia v průvodu nebešťanů kněze Jacka v řeholním rouchu do nebe, zpívajíc: „Půjdu k hoře myrhové“ (Pís. Šal. IV. 6.)

Krakovský biskup Prandota tělo Jackovo slavně pochoval v kostele Sv. Trojice. V ten samý den zvelebil Pán Bůh svého miláčka vůči lidu. Jinoch Zegota, syn Zákliky a Florencie, spadl s koně a zůstal mrtev. Rodiče jeho, vzavše mrtvol, donesli jej k hrobu kněze Jacka i modlili se. Umrlec obživil a vstal zdrav.

Papež Kliment VII. povolil r. 1527 dominikánům, aby bl. Jacka hodinami a mší svatou ctili. Za světce prohlášen jest bl. Jacek l. 1594 papežem Klimentem VIII. Potom svolil Inocenc XI. (1676-1689), aby sv. Jacka a sv. Stanislava Kostku v království polském a v knížectví litevském za přední dědice zemské ctili.

Sv. Jan Nepomucký.

V plzeňském kraji položeno jest město Nepomuk, jemuž předkové naši také „Pomuky“ říkali. S půl hodiny odtad stojí pod Zelenou horou ves Klášter v rozvalinách mužského kláštera řádu cisterckého. Klášter tento byl asi roku 1153 založen, pak r. 1420 od kacírů Táborů vypálen a sbořen.

Pán Bůh město Nepomuk tím zvelebil, že tam v první polovici čtrnáctého století náš svatý Jan na svět vyveden jest. Otec jmenoval se Velflin; jmeno matky není povědomo.

Dle pověsti výprosili sobě sestárlí rodičové tohoto jedináčka na Pánu Bohu v pomuckém kostele klášterském pod obrazem Bl. Panny Marie; nad jejich domem bylo při narození jeho viděti podivnou záři; onemocnělé dítě nabylo zdraví mocnou přímlovou Rodičky Boží; když pak Jan povyrosl, učili ho nepomučtí klášterníci, jimž nábožný pacholíček při mši svaté posluhoval, počátkům vědeckého vzdělání.

Otec naší vlasti, český král a římský císař

Karel IV., byl roku 1348 obecné učení či vysoké školy v Praze založil. Na těchto právě školách dotvrtil se nejspíš Jan z Pomuk ve všelikém i potřebném i užitečném umění. Kdy a kým na knězství posvěcen byl, dosavad určití nelze. Dle pověsti vysvětil jej Arnošt, první arcibiskup pražský.

Roku 1372 byl kněz Jan Nepomucký císařským notářem. - Jsa na ten úřad pražským arcibiskupem zřízen, psal a podpisoval listiny v záležitostech kostelů, špitálů, vdov a sirotků. Notářem byl ještě roku 1380.

Roku 1381 byl Jan z Pomuk farářem u sv. Havla v Starém městě pražském; pak roku 1387 kanovníkem při kollegiatním chrámě sv. Jiljí na Starém městě; a v ten samý rok povýšen jest na obecném učení pražském za doktora církevního práva.

Léta 1389 byl též Jan Nepomucký kanovníkem kostela sv. Petra, Pavla a Klimenta na Vyšehradě, a zůstal jím až do svého skonání. Nejspíš že v tomhle důstojenství konal úřad kazatelský jazykem českým v kostele Matky Boží před Týnem. Dle pověsti získal tu svatý kněz jadrným a vroucným kázáním hojných zásluh u Boha; neboť zatvrzelí hříšníci dávali se na pokání, hodní však křesťané stávali se horlivějšími následníky svého Spasitele.

Jan z Jenštejna, arcibiskup pražský, ustanovil v dotčeném létě 1389 Jana Nepomuckého svým jeneralním vikářem a oficiálem, pak roku 1390 arcijahnem žateckým.

Jeneralní vikáři bývají pospolu dva; s Janem Nepomuckým byl Mikuláš Puchník. Oba spravovali ve jméno arcibiskupovo takřka veškerou osadu, a stvrzovali zbožná založení, též osoby duchovní v jejich úřadě a živnosti. Jakožto oficiálové rozsuzovali spory vzniklé mezi duchovními o živnost z úřadu jejich plynoucí; také rovnali trestní věci duchovenstva, a pořádali záležitosti manželské.

Osada arcibiskupství pražského byla tehdy na deset okresů či arcijahenství rozdělena; každé arcijahenství zahrnovalo několik děkanství. Hlavou takového okresu byl arcijahen, jenž z povinnosti v Praze bydlel; ztad vyjížděl na svůj okres oznamovat zákonů a rozkazů papežových a arcibiskupových. Kromě kanovníků na hradě pražském nemohl z pravidla nikdo býti arcijahnem. Proto počtěn jest skutečný vyšehradský kanovník Jan Nepomucký alespoň titulem či pouhým názvem kanovníka při hlavním chrámě pražském, a tudy svěřeno jemu arcijahenství žatecké.

Snad v tu dobu obrala sobě Žofie, choť krále Václava IV., jeneralního vikáře Jana Nepomuckého za zpovědníka. Ovšem lze hádati a uhodnouti, že moudrý a svatý otec duchovní královny radil, by u štědrého Boha velikých jistin na větší úrok sobě ukládala, takže potom skrze jeho ruce od ní mnoho almužen chudým vdovám, sirotkům, neduživcům a mrzákům rozdáváno.

Králové Žofii v manželském stavu štěstí nekvetlo. Tehdáž hanobil sebe Vácslav král chlastem, podezřivostí, prchlostí, zuřivostí a ukrutností; zanedbával dobrou obecnou správu; nadržoval zlým dvořanům, a cizoložil s lazebnicí Susanou. Bohabojná manželka Žofie usilovala obrátiti muže laskavou domluvou i prosbou na cestu spasení, obětovala na týž úmysl mše svaté i modlitbu, pro svou pak hořem sklíčenou duši hledala rady, útěchy a posily v častém přijímání svátosti pokání a velebné Svátosti oltářní.

Obyčejně pokládá prostopášník upřímnou domluvu za holou urážku; sám ten život hodného karatele bývá mu co stálá tichá výčitka trnem v očích. Šetří tedy bedlivě napomínatele, by na něm skvrnu viny nalezl a výčitky výčitkou zahnal. Vácslav král nemoha hrubé viny na své manželce uznamenati, divil se tomu, žež ona předce tak často k správě Boží dochází. Vnukl mu tedy zlý duch, že snad mu Žofie za nevěrnost manželskou oplácí rovnou měrou, čehož by se na ni nejspíš u jejího zpovědníka doptal. Tož chtěl zaslepenec tu slibováním tu vyhrožováním Jana Nepomuckého k zrazení svaté zpovědi svěsti; ale z úst věrného sluhy Božího uslyšel nestydatý smělec takovou odpověď, jakouž by jemu byl dal s pomocí Boží kterýkoliv řádný kněz katolický. Co se nyní králi nezdařilo, toho doufal on jindy buď po dobrém buď po zlém na zpovědníku svatém dosáhnouti. Jest

podobno, že podezřivý manžel vícekrát Jana Nepomuckého pokoušel.

Brzo naskytla se Vácslavu IV. vítaná příležitost, za kterouž by (na pobled dle zákona jednaje) u zpovědníka králové buď pořídil nebo aspoň nad ním se pomstil.

Podkomoří královský, Sigmund Huler, dal dva duchovní pod rozličnými záminkami utratiti; jeden jest spálen, druhý stat. Týž Huler tvrdil veřejně, by židovská víra lepší byla než křesťanská, počemž některé nedávno pokřtěné židy k tomu svedl, že se k židovským obřadům navrátili. Z rozkazu arcibiskupa Jana z Jenštejna obeslali jeho oficiálové Jan Nepomucký a Mikuláš Puchník ruhače Hulera k duchovnímu soudu. Než milec králův posměšně jim vzkázal, žeby k soudu přijíti chtěl, však se zástupem dvou set ozbrojencův. Vyhnal tedy pastýř ovci prašivou z ovčince Kristova. Za to pohrozil král veřejně arcibiskupovi a oficiálům trestem utopení.

Jiný miláček Vácslava IV. byl Hynek Pluh z Rabšteina. Že ho král biskupem míti chtěl, umínil klášter kladrubský, ažby opat jeho Racek umřel, zrušiti a z jeho statků nové biskupství v Kladrubech nadati. O svolení papeže a klášterníků kladrubských ovšem nic nedbal. Když ale opat Racek, již stařeček, v Pánu zesnul, zvolil sbor klášterníků kladrubských řádně Olona k opatství, jež také hned Jan Nepomucký nevšímaje sobě

hříšného práni králova, ve jméno arcibiskupovo dne 10. března 1393 v úřadu potvrdil.

Pod těmi dvěma záminkami — opravdu však pro zpovědní mlčenlivost — kázal Václav IV. dne 20. března t. r. 1393 pod pražským mostem před maltežským kostelem Panny Marie našeho Jana Nepomuckého zatknouti, do kapitolního domu na hrad pražský a odtud svázaného na staroměstskou radnici vésti, kdež se mučírna nacházela. Večer téhož dne 20. března přišel král do mučírny, dal Jana Nepomuckého napřed katem mučiti, potom vzav do ruky hořící pochodni, počal ho sám mučiti. Spálil mu boky a jiné částky těla, i rozedral ho až hrůza. Očekával, že Jan mukami zmožen bude a na odvrácení dalších muk jemu zpověd manželky Žofie vyjeví. Ale zmýlil se ohavný slídič a ukrutník; neboť Jan s pomocí Boží bolestem odolav, svátosti nezradil. Z rozkazu krále Václava strčili sluhové zmučenému zpovědníku dřevo do úst, vynesli jej té noci z mučírny na pražský most, přivázali mu k hlavě nohy do kotouče, a svrhli jej do Vltavy. Umučení Jana Nepomuckého pro jeho mlčenlivost v příčině svátostní zpovědi událo se v neděli smrtelnou, dvacátého března, léta Páně tisícého třístého devadesátého a třetího.

Dle pověsti oslavil Bůh mučensko ve vlnách ponořené tělo světly, jako hvězdami, po vrchu Vltavy plovoucími; tělo to od rybářů nalezeno a od

kanovníků pražských po kvapném odjezdu zděšeného krále Václava v chrám sv. Víta vnešeno.

Tělo umučeného zpovědníka králové Žofie

pohřbili v hlavním chrámě pražském blízko oltáře sv. Víta naproti kapli Navštívení Panny Marie; hrob přikryli kamenem mramorovým, v němž latinsky nápis ten vytesán jest: Jan z Pomuk. Brzy ohrazen byl hrob železnou mříží s loket vysokou, roku pak 1530 druhou tříloketní mříží, též železnou.

Arcibiskupu Janovi z Jenštejna podařilo se ujeti nástrahám ukrutného krále; i podal papeži písemnou stížnost, v kteréž svého jeneralního vikáře Jana z Pomuk svatým mučenkem nazývá.

Od roku 1415 až do roku 1620 mělo v Čechách rozkolné a bludné obyvatelstvo vrch nad stádečkem katolickým; však tím zděděná úcta a láska k umučenému zpovědníku králové nevyhynula. Kdykoliv katolíci volněji dýchatí směli, putovali jsou Čechové i cizozemci k hrobu Jana Nepomuckého, nic o jeho svatosti nepochybující. V pobožném mínění o tomto knězi utvrzovala jich ta zkušenost, že tupitelé jeho trestem od Boha stíháni byli. Za důvod této zkušenosti stůj tu aspoň jeden příklad. Od stavů českých vyznání luteranského a kalvinského zvolen jest 26. srpna 1619 za krále kalvinec Fridrich, kníže falcký. Na hradě pražském stáli k jeho obsluze urození mládenci, kteréž měl na starosti kalvinec Angličan. Muž ten uslyšel pověst, kdo na hrob mučéníka Jana Nepomuckého potupně šlápne, žeť v týž den hanby světské zakusí. Maje to za pověru nenáviděných katolíků,

povolal jest Angličan dva zámečnické tovaryše a vešel s nimi a s přátely do hlavního chrámu sv. Víta. Kopnuv do první vyšší mříže u hrobu Jana Nepomuckého, zahulákal: „Pryč s tou mříží, abychom si mohli na hrobě zatančiti!“ Jeden z dotčených zámečníků odpověděl pánovi: „Není radno, urouhati hrobu tohoto!“ Druh jeho vybušiv kus mříže kladivem, padl na zem a ležel jako bez ducha. Kalvinec překročiv druhou nízkou mříží, ledva že na hrob šlápnul, vyhozen jest z ohrady a poražen mocí tajnou. Tož počal víti a stýskati sobě na velikou v nohách palčivost. Vstávaje padl a řval: „Hořím! Shořím!“ Lidé vynesli oba dva z chrámu. Angličan ruhač vypustil na večer téhož dne ducha. Stalo se 23. prosince 1619.

Dřív než umučený zpovědník v Římě za blahoslavence prohlášen jest, činili mu římsští císařové a čeští králové slavnou poctu. Před jeho hrobem klekával Ferdinand I.; při témž hrobě rozsvěcoval Rudolf II. voskovic a modlíval se vroucně; mezi poutníky býval Ferdinand II. a Ferdinand III. — Císař Leopold I., český král, ctíl mučeníka Jana Nepomuckého zvlášť co ochrance dobrého jména.*)

*) Za kralování Leopolda I. ochránil Bůh na přímluvu Jana Nepomuckého dobré jméno mladého šlechtice českého, jenž zabrav se do Vlach s učitelem svým, tamo z pouhého podezření k právu pohnán a na smrt odsouzen jest. V patrném nebezpečí cti i hrdla vězící jinoch počal dů-

Rovněž putovali mnozí do Nepomuku na počtění našeho mučeníka. Domáci sousedé byli záhy ten dům, v němž on se narodil, v kaplu proměnili, na jejímž místě nyní kostel stojí ku poctivosti sv. Jana Křtitele a sv. Jana Nepomuckého.

Uctivost a láska Čechův k umučenému zpovědníkovi byla tolik horlivá, že jim vyčkati nedala, ažby on v Římě za blahoslavence prohlášen byl. Dávno před tou prohláškou měl Jan z Pomuk své obrazy a sochy v chrámech i na mostech, ba též oltáře. Již roku 1621, dne 16. července posvětil pražský arcibiskup Jan Lohel v hlavním chrámě naproti hrobu umučeného zpovědníka oltář v čest Navštívení Panny Marie, sv. Lucie, Otilie, Klimenta, a blahoslaveného Jana Nepomu-

věrně vzývati svrchu jmenovaného mučeníka, by mu ochrany u Boha zjednal. Islíbil hodný panic Pánu Bohu, znikne-li ohavné smrti a světské hanby, že na počest Janu Nepomuckému v klášteře tuhého řádu se zavře. Již stál pod šibenicí; tu vyskytl se jeden kníže z Němec, jenž toho šlechtice znal. Zaručiv se zaň, spůsobil, že s popravou sešlo a vyšetřování znovu začalo. Mezitím bylo několik padouchů k soudu dodáno, a ti se sami k tomu zločinu přiznali, pro kterýž nevinný šlechtic oběšen býti měl. Stav se řeholníkem, pověděl týž šlechtic, právě když mu posvěcení na knězství nastávalo, svrchu vypravovaný příběh světícímu biskupu, proboštovi hlavního chrámu pražského, Janovi Dlouhoveskému z Dlouhé vsi, žádaje ho, aby jmeno jeho rodu tajil. Biskup zaznamenal zprávu tuto v Praze dne 2. ledna 1698, s tím doložením, žeby chtěl pravdivost její stvrditi přísahou.

ckého zpovědníka. Památná jest socha našeho mučeníka, v Praze v kostele na Skalce chovaná, kterouž Matěj svob. p. Vunšvic od slavného mistra pražského Jana Prokova ze dřeva vydlabati dal. Sochař protestant přemýšlel mezi prací o tom, co o Janu Nepomuckém slyšel; i stalo se přímluvou téhož mučeníka, že týž umělec blud svůj poznal, zavrhl, a v lůno katolické Církve pospíšil. Podle té sochy dřevěné dal dotčený pan Vunšvic v Normberce sochu Jana Nepomuckého z kovu líti a 31. srpna 1683 na pražský kamenný most postaviti.

Pocta, již vlastenci a cizinci Janu Nepomuckému činili, nebyla dosud v Římě od řádné duchovní vrchnosti zjevně a přímo schválena. Prosiliť sice za to v sedmnáctém století arcibiskupové pražští s velebnou kapitolou a s císaři jakožto králi českými, ale teprv arcibiskup Ferdinand hrabě Khünburk dočkal se radosti této, že Jan Nepomucký napřed v desky blahoslavenců, pak i světců od Stolice apoštolské vložen jest.

Za blahoslavence prohlásil Jana Nepomuckého římský papež Innocenc XIII. dne 21. května 1721 a povolil, by se památka jeho v den 16. května výročně slavila v Čechách, Polsku a Rakousích; za světce však prohlásil ho papež Benedikt XIII. dne 19. března 1729 v Římě ve chrámu sv. Jana Lateranského u přítomnosti šest-

a třiceti kardinálů, určil k výročnímu slavení jeho svátku den 16. května a přidal tu milost, že v týž den kající poutníci plnomocné odpustky mohou získati v chrámě hrobu svatého Jana Nepomuckého.

Slavnost prohlášky Bl. Jana Nepomuckého za svatého konali Čechové velmi pobožně v Praze od devátého dne do šestnáctého dne října měsíce t. r. 1729.

Z mnoha divů v příčině Jana Nepomuckého apoštolské Stolicy v Římě předložených uznala tato za hlavní zázraky níže položené:

1. Terezie Krebsova, šlechtična z Mejnova, v Mostě narozená, vymkla si 28. května 1701 palec u levice. Z chybného léčení zmohl se neduh tolik, že ani nejzkušenější lékaři pomoci nemohli. Majíc rameno zapálené a oteklé, ubytovala se v Praze v ursulinském klášteře na Hradčanech, v němž její rodná sestra Anna Johanka co řeholnice Bohu sloužila. Představená tohoto kláštera, Eleonora hraběnka Berkovna, pečovala o nemocnou Terezii jako vlastní matka. Za výborné domácí a lékařské obsluhy bylo jí čím dál tím hůř; a než půl leta minulo, rameno zchromlo, uschlo a zmrtvělo, že ani ve vařící vodě tepla neb bolesti necítilo. Zkušený lékař oznámil jí, žeť si musí dát rameno uříznouti, pakli živa zůstati chce. Jsouc od lidí opuštěna, hledala mrzačka pilně pomoci u Boha.

Ctila vždy mučenka Jana Nepomuckého; také teď prosila ho za přimluvu. Učinila slib, že v jeho čest po devět dní kromě oběda jísti nebude, v tom čase že třikrát svátost pokání a oltářní přijme, a ke cti Rodičky Boží a Jana Nepomuckého modliti se bude. I učinila tak. Mezi tím měla pořád veliké bolesti. Tu noc před skonáním její pobožnosti zjevil se jí Jan Nepomucký v záři, v kanovnickém posvátném rouše, drže kříž a palmu a těše mrzačku: „Terezko, neboj se, bude ti spomoženo!“ — Ač bolestí tuze sklíčena, zara- dovala se panna, i poprosila představenou Eleonoru za povolení, aby nazejtří směla jíti do kostela Panny Marie Loretanské při kapucínském klášteře k sv. zpovědi a k sv. přijímání na doplněk slibu svého. Dne 21. listopadu (Obětování Panny Marie) roku 1701 šla Terezka za prudkých bolestí do svrchu jmenovaného kostela. Jak mile přijala Pána Boha ve Velebné Svátosti oltářní, projela celým ramenem ohnivá palčivost, obvazek odpadl, chromé a scvrklé prsty narovnal se, mžikem učiněny jsou ruka i rameno ohebné, šfavnaté, masité. Vrátivši se domů do kláštera, popadla Terezka uzdravenou levicí dosti velkou nádobu s vodou a unesla ji snáze než pravicí. Eleonora Berkovna svolala hned své podřízené řeholnice; ty uzřevše zázrak plakaly radostí a chválily Boha. Zkušený lékař Bohumír Schafhürt dosvědčil přísahou div ten mezi úředním jeho vyšetřováním s takovým přídavkem: „Boh-

dejž by leckterý nevěrec dřívější a nyníjší způsob ramena toho znal jako já, jistěby přesvědčen byl o pravdivosti zázraků, též o užitku z pocty svatým činěné!“ Tehdáž bylo zdravé Terezii Krebsové již třidcet a sedm let. Na památku téhož zázraku požehnal arcibiskup Ferdinand Khünburk 15. října 1720 základní kámen při dotčeném klášteře Voršilinek ku krásnému kostelu v čest Jana Nepomuckého na místě kostelíka sv. Anny.*)

2. Správce jinak vrchní strakonického panství, Vácslav Hodanek a jeho manželka Klára učili svou dcerušku Rozalii ctíti mučeníka Jana Nepomuckého. Dívčina ctíla ho tím, že chodíc do školy po mostě nad Otavou řekou tam klekávala a modlitbičky odříkávala před sochou umučeného zpovědníka. Bůh zjevil zázrakem libost svou v poctě mučeníkovi činěné. Roku 1718, dne 22. února, šla půlsedma let stará Rozálka za noci s rodiči svými podle mlýna „pětikolského“, sklouzla nad splavem na omrzlých prknech, spadla do mlýnské strouhy, a zanešena jest proudem pod jdoucí kolo.

*) Staršího založení ke cti mučeníka Jana Nepomuckého byly kaple: na Hradčanech v domě Jaroslava z Martinic; na Skalce r. 1691, při které r. 1706 pobožné bratrstvo vyzdviženo; v Hradci Králové požehnan byl již r. 1708 základní kámen kostela (nyní seminářského) v čest Jana Nepomuckého skrze biskupa Tobiáše Jana Bekera.

Když se matka její ze mdloby probrala, ihned počala vzývati Jana Nepomuckého. Asi dvě stě lidí sběhlo se u mlýna; při světle pochodní hledali děvenku, leč marně. Mezi tím volala mlynářka na stárka Antonína Mařenu a ptala se ho, čím to, že druhé kolo zůstalo státi? On šel, otočil ze vsí síly týmž kolem a zočil, že zespod kola bílého cosi pryč plove. Bylať to bílá žástěrka Rozálčina. I skočiv po ni do vody, pochytil Rozálku, která již byla nohama pod ledem, za vlasy a za levé rameno, a vytáhl ji z vody přes dva lokte hluboké. Rozálka vězevši celou hodinu pod vodou a pod kolem, zůstala živa a zdráva. Před několika lety spadli pod kola téhož mlýna dva chasníci, a ač se jim brzo pomahalo, vytaženi jsou rozmačkaní a mrtví. Ve mlýně procitla Rozálka ze mdlob po půl hodině, a vypravovala o Janu Nepomuckém, že se jí ve vodě zjevil v té samé podobě, v jaké ho na mostě socha líčí, těše ji: „Neboj se, však neutoneš!“ — Totéž vypravovala roku 1724 zdravá Rozálka před úředními vyšetřovateli téhož divu. —

3. Při prvním vyšetřování těla Jana Nepomuckého nalezen byl jeho jazyk pro zpovědní mlčenlivost od Boha zvlášť oslavený. Roku 1719 dne 15. dubna, o deváté hodině z rána, přistoupil pražský arcibiskup Ferdinand Künburk s duchovenstvem, s vyšetřovatelstvem, a se svědky mnohými k hrobu mučeníkovu. Že mramorovým na

hrobě kamenem dosud ani hnuto nebylo, rozpadl se ve dvě, když jej pozdvihli. Vykopavše rakev spráchnivélou, našli v ní zbytky oděvu kanovníckého a mučnickovy kosti v nejlepším pořádku ležící. Tělo odpočívalo hlavou na východ slunce, ruce byly skříženy, žebra byla po levé straně ještě šťávnata; koleno na pravé noze shledali odražené, lopatku na levé pleci rozstříštěnou, zadní část hlavy na levé straně proraženou, na pravé však straně tmavočervenou ránu; čelisti byly se všemi zuby pevně spojeny; vrchní kost patra byla strávena.

Hlínu z hlavy vysypavše, našli s náramným úžasem červený, čerstvý, neporušený jazyk mučenika Kristova, Jana Nepomuckého, jenž tu 326 let v hrobě ležel, ačkoli právě jazyk přirozeným věcí během nejrychleji hnije. Lékařové, chtěje se o tom zevrub přesvědčiti, nařízli konec téhož jazyka; i objeveny jsou žilky a nervy. Potom zavřen jest jazyk do schránky stříbrné. Schránku s jazykem vložili s kostmi mučnickovými do rakve cínové; tuto cínovou na klíč zamčenou dali do rakve dubové, již arcibiskup a Jan Blovský, doktor práv, zapečetili. Pak jest rakev s tělem do hrobu spuštěna, a kamenem ve dvě rozpadlým hrob poklopen. Při tom vyšetřování byli svědkové přísežní stavu duchovního i světského, lidé staří, učení, zkušení, poctiví; právníci, lékařové, ranhojiči.

Papež Innocenc XIII. prohlásil 21. května

1721 Jana Nepomuckého za blahoslavence. Slavnost prohlášky té odbyvala se v Praze dne 4. července t. r. 1721. Tělo Bl. Jana Nepomuckého jest z hrobu zdviženo, stkvostně okrášleno, v křišťálovou rakev vloženo a po hradčanském náměstí v slavném průvodu obnášeno. Jazyk svatý nesl arcibiskup Ferdinand Künburk v křišťálové do zlata zasazené schránce. Po slavnosti zavřeno jest zase tělo svaté do rakve a vystaveno mezi dvěma oltáři, tu kdež podnes odpočívá; však ale jazyk uložen jest do oltáře svatých ostatků v kapli sv. dědice Václava.

4. Před prohlášením blahoslaveného Jana Nepomuckého za světce vyšetřováno jest tělo i jazyk jeho skrze osoby od Stolicе apoštolské z Říma ustanovené. Dne 17. ledna roku 1725 tělo vyšetřováno a za to samé uznáno. Dne 27. ledna t. r. 1725 jest v kapli sv. Václava jazyk prohlížen, a uznán i přísahou stvrzen za ten samý, ač navadlý, jenž byl roku 1719 nalezen. Lékařové dokázali, že jazyk napuštěním živicí (balzámem) zachován nebyl, poněvadž ani porušeností nepáchl ani podstaty a barvy nezměnil. Dosvědčeno přísežně, že byl roku 1719 v schránce úředními pečeti zavřen, které úřad dnes neporušené shledal a strhnul. Když mezi vyslycháním svědků probošt vždy věrné kapitoly pražské Daniel Majer, světící biskup, jazyk svatý políbením uctil, počal týž jazyk nabíhati, nářez roku 1719 učiněný mocně

roztahoval se, tmavočervená barva téhož jazyka proměňovala se znenáhla v krvavou červenost, což dvě hodiny trvalo. Přítomní všickni, též Stolice apoštolská uznali to za veliký zázrak. Po vyšetření všeho uloženy jsou tělo a jazyk na dřívější místa. Od roku 1736 odpočívá svaté tělo v stříbrném hrobě.

Sv. Jan Kapistrán.

Městečko Kapistra v království neapolském došlo slávy sv. Janem, jenž tu 24. června 1385 narozen byl. Zplodil jej šlechtic Hera z choti své Johanky, šlechtičny vlaské. Otec mu záhy umřel; matka vdova nechala vdavek k vůli sirotkovi.

Panic Jan Kapistrán vypraven do města Peruže na obecné učení, kdežto setrvav deset let ve školách, učiněn jest doktorem duchovního a světského práva. Brzy ustanovil ho král Ladislav nejvyšším sudím dvorským a vladařem nad nějakou krajinou. Kapistrán zastával úřad opatrně, pilně a svědomitě, čině spravedlnost tak bídákovi jako boháči. K ukřivdění nedal se ani zlatem navnadit, ani hrůzou připudit. Mocný pán strkal mu drahou pomazanku, aby měšťana právně vyšetřovaného na smrt odsoudil; toli neučiní, že sám zahyne. Však šlechtný sudí zkusiv měšťana křivě osočeného, hned jej z nářku a z vazby tuhé vysvobodil. Že ho král a lid miloval, zasnoubil mu znamenitý šlechtic a úředník sličnou dcerku svou, z čehož budoucímu zeti polepšení důstojnosti a zbohatnutí

naděje kynula. V tom dopustil Pán Bůh, aby se ta jasná obloha nad Kapistránem zamračila. Pojednou byl od nepřátel králových zajat a v městečku Grufě uvězněn. Ubožák nadál se toho, že Ladislav svému věrnému sluhovi a miláčkovi hnedle svobodu zjedná; ten však naň zapomenul! Když několik měsíců marným čekáním prošlo, chtěje uteci skočil v noci oknem s věže. Že mu pouta na nohou překážela v chůzi, lezl čtvermo. Sedlák tudy jdoucí mně, by zlosyn byl, křičel a hulákal na poplach. Lapenému dali okovy z tíží čtyřiceti dvou liber.

Kapistrán modlíval se v žaláři hodinky v čest Bl. Panny Marie bez prvotného hříchu počaté; uměl je dávno z paměti. Nejspíš prostřednictvím Rodičky Boží vnukal mu Duch Svatý: „Poznal jsi vrtkavost štěstí vezdejšího, zakusils nevděčného a ošemetného světa; nuž dej rozkoší a slávu jeho za hřbet a přikaž sebe Pánu Bohu k stálé službě za mzdu nebeské věčné odplaty!“ Ale Kapistránovi se jaksí do toho nechtělo; dušička trvala na vahách, až milost Boží divným zjevením a viděním nad liknavou choulostivkou zvítězila. Nebeským světlem ozářený františkán, jenž důtklivou řečí vězně do řádu svého pobízel, byl bez mýlky sv. František Serafinský, téhož řádu otec a původ. Brzo vykoupil se Jan z žaláře, rozdal zbytek statku svého chudině a pospíchal vykonat vůli Boží. Ustrašená nevěsta přijela, žádajíc srdečnou

řečí a usedavým pláčem, aby přípověď sňatku splnil; on zase namlouval jí vroucně stav svatého panenství; a tak se rozešli.

Nad městem Peruží zdvihal se klášter, v němž bratrstvo sliby řeholní a tuhý zákon sv. Františka Serafinského svědomitě a rádo zachovávalo. Ty duše obstarával ve dne v noci kvardian Marek z Bergama, potvrzuje skutkem víru svou, že z nich ze všech na Božím soudu počet klásti bude. Na vrata pilně hlídaná zaklepal kdys poutník, snažně prose starostu, by jej do štěpničky sv. Františka přesaditi ráčil. Všechn sbor odbyl Jana Kapistrána na jednu i podruhé. On přišel zase; měl vůli upřímnou a statnou činiti pokání, oslavovati Pána Boha a pomahati svému bližnímu do nebe. Starosta Marek přijal třicetiletého muže do kláštera, oblékl jej v posvátnou kůtnici, a odevzdal řeholního nováčka Onufriovi, bratru laikovi, jenž by ho za celý rok zákonu sv. Františka učil, v řeholních cnostech a službách cvičil, zvláště pak tuhou kázní jeho povolnost a spůsobnost k řádu zkoušel.

Bratr Onufrij, horlivý mnich, slavný věrou, kterouž hory přenáseti lze, mrtvil v nováčku svém všelikou žilku pýchy, soběctví a rozmařilosti bázlivé. Duši trýznil zjevným zahanbováním, tělo tepal do živého, a poroučel mu ve jméno svatého poslušenství krušných věcí, jakýchž nikomu nelze podstoupiti, leč by se zdraví svého opovážil. Bylo

s podivením, jak vděčně a vesele učeník vůli a tělo svému pěstounu podroboval.

Minul rok perné zkoušky. Jan Kapistrán zaslíbil se Bohu a řádu dobrovolnou chudobou, ustavičnou čistotou a dokonalým poslušenstvím. Tak přidružen jest svaté obci františkánů, totiž Menším bratrům sv. Františka tužší kázně. V čemž ho dříve mistr Onufrij cvičil, tomu nechtěl Jan po zkoušce odbyté výhost dáti. Cvik v ctnostech a v ochotném trestání těla pro milého Vykupitele ostal mu navždy vzácným. Půst, noční bdění, tvrdé lože, důtky, drátěný aneb žíněný pás tovaryšily s ním skoro vesměs až do jeho skonání.

Cokoli k úřadu kněžskému přísluší, tomu učil ho řeholní spolubratr Bernardin Senenský. V malém času prospěl žák důkladnou známostí Písma svatého, a knih Otců svatých, zvláště pak uměním kazatelským. Tož posvěcen jest na kněžství a jmenován mistrem v bohosloví.

Že byl kněz Jan Kapistrán učeným, horlivým a vůbec příkladným, podávali si ho starostové řádu františkánského, papežové a knížata světská z ručky do ruky, vznášejíce naň důležité úřady a úkoly k zvelebení svaté Církve, k časnému i věčnému oblažení národů.

Slouže řádu svému prohlížel Kapistrán klášterů mužských i panenských. Všude rozněcoval bratry a sestry k svatému obcování, zahlazuje statečně každinkou od řádné kázně pouchytku.

Pořídív toho ve Vlaších, jezdil za touž příčinou po klášteřích v zemi francouzské, anglické a irské. Radou a snahou Kapistránovou rozmnoženy jsou v dotčených vlastech ústavy k vyučování mládeže uměním světským a duchovním. Z toho zjevna jest jeho moudrost a láska; neboť školy bohabojným a vzdělaným učitelstvem osazené jsou požehnaný pramen časné i věčné blaženosti občanů. Od roku 1499 spravoval všechny kláštery za horami vlaškými jakožto náměstek jenerála neb hlavy řádu františkánského, jemuž právě za úřadování Kapistránova mnoho nových založení přibylo. Navedl totiž Kapistrán svým kázáním drahně mužských a ženských k svatému obcování, pro kteréž jenom ve Vlaších čtyřicet klášterů z vyprošených obětí postavil.

Římští papežové Martin V., Evgen IV. a Mikuláš V. posílali Jana Kapistrána vykořeňovat kacířství Fratricellů. Tito svátostmi a řádem biskupstva pohrdali; skrytě rozpustilosti hovíce, zjevně svatouškováním lid mámili a na duchovní vrchnost poštváli. Nejhojnější roj těch sršanů lítal po Vlaších. Kapistrán vyhledával jejich knízda a varoval lid, by se jim svádět nedával. S pomocí Boží odvedl horlivý kněz svým kázáním mnohé Fratricelly šeredného bludu a navrátil je matiče Církví. Aniž ustal v díle svatém, když zarputilejší z kacířů na jeho život poléčili. Byloť některým sousedům v městečku Majoratě pět set dukátů

slíbeno, pakli by jej zavraždili. Leckdy byl mu nápoj otráven; ale prozřetelnost Boží bděla nad mužem apoštolským! V zemi vlaské uvěřili Kapistránovým přičiněním mnozí židé v Pána Ježíše a přijali křest svatý. Kapistrán měl v Římě s rabinem Gamaliem učenou hádku o křesťanské náboženství; uvěřil Gamaliel a potáhl za sebou čtyřicet židů do Církve katolické. •

Roku 1425 zuřila mezi reatskými a kandaličkými měšťany zášť, v níž do čtyř set lidí zabito. Papež Martin V. poslal Kapistrána smířit jich. Před branou města Reaty bylo smutné divadlo; na zemi ležel Kandaličan takřka mrtev, maje lebku od Reafana rozťatou; lékařové tvrdili: „Veta po něm!“ — Z vnuknutí Božího sbírá Kapistrán po zemi ssedlou krev a mozek, lepí mu to v lebku a praví: „Ve jméno Pána našeho Ježíše Krista vstaň, choď a děkuj Pánu Bohu!“ Jak mile dořekl a ho pokřižoval, vstal zdrav Kandaličan. Jeho družstvu, kteréž zde s Reafany bitku svedlo, dodala přítomnost Kapistránova srdnatosti, že do města vtrhnout usilovalo. Tím nastával nový, však krvavější boj. Tehdy vzkřiknul posel míru: „Kde pokoj svatý, tam Pán Bůh; kde rozbroj, tam ďábel. Pojď sem ďase, ať ten lid vidí, komu otročí!“ Hned se tu vyskytl vrah svorné lásky, soptě plamenem! Zařve lid ustrašený: „Běda! Milosrdenství!“ Rychle byla úmluva přátelství mezi oběma městy slavnou

přisahou stvrzena; Kapistrán zažehnal šelmu ošízenou! Pak skrušil slovem Božím srdce smířených, že padající mu k nohám za rozhřešení prosili. Papež, zvěděv to, oprávnil Kapistrána k rozhřešování takových kajicníků, jež sami biskupové směli rozhřešovati.

V zemi papežské dřeli lichvářové ubohých křesťanů bez nože. Lakomci a šejdířové, zvláště židovští, provozovali řemeslo lichvářské, přísných zákonů nedbajíce. Zželelo se Kapistránovi utiskovaných; pečoval a pracoval, až tomu odírání přítrž zjednal. Totéž dobrodiní způsobil křesťanstvu v zemi neapolské roku 1427, začož ho královna Johanka, sestra Ladislavova, byla poprosila.

Kapistrán rád nevinců obraňoval, ať byl křivdič kdokoliv. Učitel jeho, kněz Bernardin, zveleboval v lidu vlaském horlivě poctu nejsvětějšího jmena „Ježíš.“ Zástupové sklánějíce kolena, ctíli to jmeno přesvaté, kteréž jim mezi kázáním na korouhvi ukazoval. Právě proto byl r. 1427 z modlářství nařknut a do Říma pohnán. Tehdy dlel Kapistrán v Rietě, zaměstnán úkolem kazatelským. Když mu praveno o Bernardinovi, chvátal do Říma. Pořídív sobě v Akvile městě korouhev se znakem jmena Ježíš v záři zlaté, učinil občanům slavné kázání o tom jmenu nejsvětějším. Mnozí provázeli ho z Akvily do Říma pod tou korouhví. Již vchází Benardinův žák do města svatého, nesa korouhev rozvinutou; zbožným lidem

římským rozmnožený průvod zpívá o nejsladším jmenu Ježíš, putuje v pořádku velebném do arcichrámu sv. Petra, an na to sv. Otec vděčně hledí. Na zejtří zahájil papež Martin V. soud v příčině Bernardina kněze u přítomnosti mnoha kardinálů, biskupů a římských měšťanů. Žalobníků a odpůrců Bernardinových bylo tu osmdesát. Dobře hájil Boží věc Bernardin. Pokynul papež jeho žákovi, aby mluvil. Kapistrán měl divnou paměť; v ní přechovával všecko Písmo svaté Nového Zákona, též knihy církevního i světského práva; co ráčil, mžikem z ní vytasil. Teď všechny domněnky a námitky Bernardinových soků jednu po druhé opálal, až co plevy odletěly. Svrchovaný náměstek Páně, pochváliv Bernardina i Kapistrána, slavil po městě průvod pod korouhví jmenem Ježíš okrášlenou, a přikázal, aby hlasatelé slova Božího ve všech chrámech věrný lid k pokornému a vroucnému vzývání téhož nejsvětějšího jmena zbuzovali. Podobně zastal se Jan Kapistrán kněžny Blanky. Její choť František Sforza, vojvoda milánský, začal o řádném s ní oddání pochybovati. Měl po své chuti sto učených pánů. Jim všem opřel se Jan sám jedin a prokázal písemnou obranou tak světle a jadrně platnost sňatku, že vojvoda v témž manželstvu setrval.

Z rozkazu papeže Evgena IV. obcovoal Kapistrán r. 1438 církevnímu sboru v městě Feraře. Pak putoval do Svaté země a přivezl do Evropy poselstvo

Armenů obřadu řeckého, kteréž r. 1439 ve Florencii na obecném duchovním sněmu jednotu s Církví římskou obnovilo a její viditelné hlavě slib poslušnosti učinilo. Papež jmenoval Kapistrána strážcem Božího hrobu a jiných památných míst ve Svaté zemi. Od téhož sv. Otce vypraven jest Kapistrán v poselství ke dvorům knížat vlaských žádat pomoci křesťanům od Turků trápeným. Rovněž v poselství apoštolském pořídil Kapistrán u francouzského a aragonského krále i jiných knížat, že řádně voleného Evgena IV. za papeže uznali, od vetřelce Amadea, savojského vojvody, odstoupivše.

Vlaská města se drala o kazatele Jana z Kapistry. Příval na jeho kázání býval náramný; davu lidstva mnohokrát velikánské chrámy nestačily. Slouhy svého řeč zúrodnoval Duch Svátý, uštědřuje mu divotvornosti. Apoštolský kněz čině zázraky při nemocných, pečoval o chudinu věkem a všelijak k dobývání chleba nespůsobnou. Na jeho přímluvu mnoho špitálů po městech založeno. Ve Veroně sebrav žebrotou dvanáct tisíc dakátů i staviva, vyzdvihl tam špitál ku poctivosti Bl. Panny Marie.

Kapistránovi zjevoval též Duch Svátý budoucích věcí. V Boloni navštíviv apoštolského vyslance biskupa Kondulmeře, políbil mu Jan místo ruky nohu, vece: „Činím poctu budoucí hlavě Církve.“ Dotčený biskup senenský a kardinál byl potom 29. března 1431 na papežství volen; přijal

jmeno Evgen IV. Když roku 1444 Bernardin Senenský v Pánu zesnul, prosil Kapistrán Evgena IV., aby jeho za světce prohlášku obstarával. Svatý Otec mu to slíbil; načež Kapistrán: „Nikoli Vaše Svatost, ale Vašnostin v papežství nástupce to dílo dokoná!“ Opravdu teprv papež Mikuláš V. prohlásil r. 1450 Bernardina za světce.

Divotvorstvím a proroctvím zvelebený miláček obecného lidu, knížat, biskupů a papežů nedopouštěl pýše opanovat srdce. Mikuláš V. vida, že Kapistrán o vyhlášení Bernardina za světce pořád pečuje, optal se ho laškuje: „A kdo se tebe, synáčku, ujme, abys měl prohlášku?“ Odvětil Jan: „Otče Svatý, takové cti nejsem hoden, já nejhorší hříšník; Pane Bože, smiluj se nade mnou!“ — Papež mu chystal biskupskou stolicí v Akvile a Teatě; ale pokorný mnich ůhnul se důstojenství.

Tehdy zahrnila Němců vlast hnisem hříchů. Valná obyvatelstva část hověla buřičství, obžerství, opilství, cizoložství, nádhernosti a pokušitelské bujnosti v šatstvu a v kroji, též přílišnému hraní v kostky, vrhcáby a v karty. V slovanských pak zemích v Čechách a na Moravě chřadla většina národu rozkolem a bludem kacírským. Bedřich III., římský král, poslal k papeži Mikuláši V. pro slavného lékaře — Jana Kapistrána. Kněz ten povolán tedy do Říma z počátku r. 1451 a ustanoven

apoštolským misionářem a vyšetřovatelem kacířství po všech zemích za horami vlaskými ležících. Vzav od papeže Mikuláše požehnání k apoštolskému dílu, vybral sobě Kapistrán z řádu františkánského na pomoc sedm kněží a pět bratrů sluhů. S týmž řeholním průvodem pospíšil do města Asisi vyprosit sobě na Pánu Bohu hojné milosti k pořízení úkolu prostřednictvím Rodičky Boží a sv. Františka Serafinského.

Čině po městech kázání a divy, vstupoval misionář apoštolský v průvodu řeholního družstva horními Vlachami do Korutan, do země slovanské poněkud Němci obydlené. Z Běláku šli mu měšťané naproti, vystlali mu cestu rouchami a líbali podolek kůtny jeho. Byloť měsíce května r. 1451. Měl v Běláku Kapistrán dva tlumače neb řečníky, kteří jeho latinské kázání Slovincům v slovinskou, Němcům v německou řeč obraceli. Zde uzdravil z daru Božího několik hluščů, chromců, slepců, pakostů (suchým lámáním trápených) a morovou ranou udeřených člověků. Z Běláku jel do Kerka, potom do Štrasburka a do Břez, v kterýchžto korutanských osadách rovněž kázal a mrzáků zázračně uzdravoval. To samé činil v Judenburku a jinde po zemi čtyrské. Když v Rakousích k Novému městu s bratrstvem přijížděl, vyšlo proti němu knězstvo s lidem obecným v posvátném průvodu; také římský král Bedřich III. s mládenečkem Ladislavem, českým a uherským králem, vítal pobožně a vesele divo-

tvorce blahověsta. Misionář apoštolský rozhostil se v minoritském klášteře. Jistotně kázání jeho měšťanům i venkovanům v srdci utkvělo a hojný užitek vydalo; vždyť zde nad nemocnými a mrzáky Boží mocí přes šedesát zázraků učinil!

K pilným prosbám Bedřicha krále přibral se Kapistrán do Vídně. Byv slavně a nábožně uvítán, všel s družstvem svým do kláštera Menších Bratří u sv. Kříže, a ostával tam hospodou bez mála celý měsíc červenec. Skoro den jak den navštívil po městě do čtyř set nemocných a mrzáků. Již zprvu byl na jeho kázání tak valný shon lidu, že ani chrám sv. Štěpána ani hřbitov všeho množství ve své prostře směstnat nestačily. Pročež vycházejí z města, lámal horlivý kazatel zástupům lačným chléb slova Božího v širem poli. Z daleka sjížděli a scházeli se u Vídně poutníci, majíce s sebou mrzáků svých. Tábořili pod širým nebem, hladu, žízně a bídného lůžka nedbajíce. Modlitbou a prací Kapistránovou rozlilo se Boží požehnání po městě i vúkol. Zatvrzelci z hříchů se káli; mstiví protivníci podali sobě pravic na smířenou; kupci a obchodníci lichvářského zisku zanechali; král Bedřich přestal hovět lichevníkům; nespravedlivě nabyté zboží bylo buď vráceno buď nahrazeno. Paničky a panny jako modly ustrojené trhaly s těl svých šperk a šat drahé chlouby, kroje necudného. Doktoři a mistři na obecném učení, též mladí a bohatí šlechticové, úhrnem padesát mužů, nutkali svatého bla-

hověsta, by je přijmouti ráčil do tuhého, chudičkého řádu sv. Františka. Byl mezi nimi dvořan Ladislávka krále, šlechtic Vácslav z Volfštýna, jenž v kolbách neb turnajích svou srdnatost, sílu a cvik v umění rytířském slavně prokázal. Tento Čech a katolík měl bratra katolíka seděním na hradě Volfštýně blíž Třebles v Plzensku. Pro tyto nováčky řádu františkánského dostal Kapistrán v podměstí videnském klášter sv. Děpolta, z něhož se sestry třetího řádu sv. Františka (Terciárky) do města vystěhovaly.

Památný jest způsob, jakýmž slouha Boží přispěl k oblažení rozervaného manželstva. Šlechtná žena zkoušela hoře do syta. Podezřivý manžel nijak nechtěl její dvouměsíčné děcko za své vlastní znáti; často slýchala tu výčitku: „Tys mně plod přišantročil!“ Spor vznešen byl na Kapistrána k rozeznání. Kterýžto povolav manželstvo s děckem, řekl nemluvněti: „Ve jméno Pána Ježíše Krista pověz, kdo tě zplodil!“ Rozvázal Bůh jazyk dítěti; vztáhlo ručinku a ukazujíc na manžela své matky odpovědělo zřetelně: „Tenhle jest můj pantáta!“ Zapýřiv se, odprosiv táta svou ženušku a složil k nohám Kapistránovým měsíc peněz. Posel míru odevzdal oběť sudímu městskému, na chudé a na oprávkou některého kostela.

Ve Vídni počil Pán Bůh znamenitě miláčka svého, učiniv k jeho přímlově ve 28 dnech dvě stě

zázraků. Ty vzácné Boží dary rozdával Kapistrán všelijakým znamením. Nad některými neduživci a mrzáky vzýval nejsv. jmeno Ježíš; na jedny vzkládal ruce, říká: „Na nemocné budou ruce vzkládati, a dobře se míti budou“ (Mar. XVI. 18); — jiných pokřižoval; na některé dýchal, jiné kropil svčcenou vodou, anebo dotýkal se jich ostatkem sv. Bernardína. V sobotu před Božím hodem Svatodušním (1451) spadla Kateřině, blízko Vídně bydlící ženě, třiletá dceruška do studně a utonula. Ubohá matka měla smutný Boží hod. Nazejtří nesla umrlou holčičku do Vídně. A poštolský muž vida ženu, ana se davem lidstva s mrtvolkou trmácí, udělal nad bezduškou kříž; ahned oživla holčička, jakoby právě byla ze spánku procitla.

Z Vídně ubíral se Kapistrán s družstvem na Moravu a do Čech kázat Husitům, aby pravdu katolické víry poznajíce, rádi vešli v jednotu Církvě svaté, mimo kterouž spásy není. Název Husitů zdědili po svém mistru Janu Husovi, rodem z Husince v prachynském kraji.

Jan Hus, někdy pravověrec a ctných mravů kněz, učil v Praze na vysokých školách. Čítaje rád v knihách anglického mudrlanta Jana Viklefa, napáchnul jeho kacírstvím. Věře již více odsouzenému kacíři a svému rozumku než Duchu Svatému, počal veřejně učení svaté Církvě přetrásati a du-

chovní vrchnost hanobiti. Utrejch bludu a rozkolu podsejpal studentům a mistrům v koleji, měšťanům v kapli Betlemské. Na přízeň krále Václava IV. a obce pražské spolehaje, nedbal hrubě arcibiskupských a papežských trestů. Opět zakázala duchovní vrchnost roku 1413 slavit v Praze mši svatých, dokud by tam bludník a buřič ostával. Uklidiv se tedy Hus do bechyňského (táborského) kraje, skládal tam kacířských kněh a kázal lidu i zemanstvu obyčejně v širém poli. Totéž dělal v rakovnickém kraji, zvlášť kde byl jaký trh, svadba, posvícení. Kazatele z Církve vyloučeného provázeli zástupové pěšky a na vozích.

Český král Václav IV. měl rodného bratra Sigmunda, římského a uherského krále. Ten pobídnul r. 1414 Jana Husa k jízdě do švejcarského města Kostnice, kdež biskupstvo zevšad shromážděné (obecný sbor) o zvelebení svaté Církve rokovalo; tam že by snad mohl sebe z nářku kacířství slavně vyvesti a českého národu pověst očistiti! — Hus jel do Kostnice. Tam když r. 1415 u vyšetřování vžezel, počali v Praze svěťští lidé i pod spůsobou vína Velebnou Svátost oltární přijímati. Stalo se návodem mistra Jakúbka stříbrského bludně učícího, že pod obojí spůsobou — chleba i vína — přijímati musí, kdo chce spasen býti. Nový kus kacířský schválil Hus listem do Prahy zaslaným. Pili tedy učenci Husovi chutě z kalicha v tom bludném domnění, že jen pod obojí spůsobou Krista Pána

v celosti nabudou. Pročež slovou kališníci neb pod obojí.

V Kostnici usiloval obecný sbor i římský král Sigmund sklonit Husa k uznání a potupení bludu, hodlajíce zbaviti kajicníka odsouzení a trestu. Než pýcha mu rozum omráčila i srdce zatvrdila, že s ním ani otcovská rada ani výstraha nic nepořídila. Hus radši chtěl sebe na časnou i věčnou záhubu, též vlast na zkázu vydati, než pokorně vyznati: „Zbloudil a zhřešil jsem!“ Prohlásil ho tedy obecný duchovní sněm za kacíře 6. července 1415; ahned dal jej římský král Sigmund, budoucí dědic koruny Svatováclavské, z města Kostnice na popraviště vyvesti a dle říšského zákona na hořící hranici utratiti.

Pražané a 452 pánů a zemanů českých i moravských vykládali strestání kacíře Husa na potupu jazyka svého. Ze msty v Praze několik kněží pobito a do Vltavy hozeno, některých faroven vyloupeno a sbořeno. V krajích začali husitští podací pánové katolického knězstva s far sháněti a husitských kazatelů nasazovati. Václav IV. hověv za mnohý čas výtržnostem, pozdě bycha honil. Dalt jiskře ohněm býti, jehož pak uhasit lze nebylo. Vystřežen bratrem Sigmundem, začal teprva roku 1419 odpírati kacířům. Napřed poručil, aby farářové z Prahy vyhnání ke kostelům svým navraceni byli; pak opatřil obec Nového města pražského katolickým konšelstvem. Dne 30. července t. r. 1419 požádala

Novoměstská obec husitská svých konšelů za propuštění několika husitů vězňů. Toho jí odepřeno. Zuřivý zástup, veden zemanem Janem Žižkou z Trocnova, hnal útokem na radnici. Vedrav se do domu, smetal okny purkmistra Jana Podvinského, podrichtáře Niklaska s několika konšely, jež lid venku stojící na oštěpy schytl a dobil. Z toho Vácslav král raněn jest mrtvicí; umřel, řva jako lev, 16. srpna 1419. Nazejtří obořili se Pražané husité na farovny, kláštery a chrámy; zahravše katolických pastýřů a řeholnictva, vydrancovali jejich sídla, zloupili kostelů, porouhali soch a obrazů svatých, roztrískali varhan a posvátného náradí. Potom vrazilše do kartúzskeho kláštera před branou újezdskou, vyloupali jej a zapálili, na mnichy vztáhše ruce bezbožně, hnali je na Staré město do žaláře.

Drak husitského kacířstva byl z počátku dvouhlavý. Hlavou jednou byli Pražané skoro se vši šlechtou kališnickou; druhou hlavou byli Táboři s lidem sedlským a s obcemi některých měst.

V bechyňském kraji shluklo se 22. července 1419 do 40.000 lidu z venkovských měst a z vesnic k přijímání pod obojí způsobou na jednu horu, kteréž Tábor přezděli. Potom r. 1420 kacíři jinou horu osadili, a město na ní založené Tábořem nazvali. Táboři zaběhli v kacířském bludišti dál než Hus a Pražané. Poctu svatým činěnou nazývali modlářstvím; o kostelích v čest některému světci neb světici posvěcených pravili, že takový kostel

má vypálen a zkažen býti; půst, všeliké žehnání a svěcení měli v ohavnosti; modlení a obětování mše svaté za dušičky v očištění bylo jim bláznovstvím. Ze sedmera svátostí podrželi jenom křest. Stávalo se, že Táboři Velebnou Svátost pod spůsobou chleba po zemi rozhazovali a nohama tlačili, každému, kdož se jí klaněl, modlářů nadávající. Polním vůdcem Táborů byl nejprvé důmyslný a srdnatý Žižka. Tento zabiják a palič katolického duchovenstva umřel r. 1424. Část jeho tábořského vojska lišila se s ním od ostatní části onačejší věrou; ta po jeho smrti přijavši jméno „Sirotci“, volila sobě sama vojenských velitelů, ale zůstávala skoro pořád s Bratrstvem Táborů v dobré vůli.

Táboři a Sirotci obraňovali a rozplozovali své kacířství a buřičství v Čechách, Moravě, Slezsku a Lužici drancováním a pálením hradů, tvrzí, měst, vesnic; loupáním, požeháním, bořením klášterů a chrámů; mučením, zabíjením katolictva a jeho duchovenstva, že nad Církví svatou a nad řádným králem svým Sigmundem zrádu spáchat nechtělo. Pomahali jim v řemesle ukrutném dost dlouho Pražané s kališnickou šlechtou. V samém českém království mnoho set katolických osob buď pobito aneb umučeno.

Při všech vítězstvích nad okolními katolickými národy nebylo v Čechách blaze. Ustavičnou domácí a zahraniční válkou národ zhubeněl, země zpustla, množství přeslavných památek zbožnosti a mou-

drosti našich předků bylo zkaženo, pole zůstávaly ladem, obchod tuze váznul, řemesla hynula, na pěstování užitečných věd a umění nebylo ani pomyslení. To pak staroměstské Pražany a šlechtu kališnickou nejvíc hnětlo, že Táboři a Sirotci mocně v zemi rozkazovali. Spolčilo se tedy proti nim levnější husitstvo se zbytkem domácího katolictva, k němuž příslušeli Plzeňští a mocný pán český Oldřich z Rožmberka. Dne 30. května 1434 svedena jest bitva u Lipan mezi Kouřimí a Kolínem; na bojišti zahynulo třináct tisíc Táborů a Sirotků s vůdci udatnými, čímž moc jejich zchromla, že přestali panovat národu. Z kacířství Bratrstva Táborského vzešlo kacířství Bratrstva českého a moravského, kteréž posledně bludy své přelilo do kadlubu Kalvinova.

By zbédovaná vlast pořádkem v zemi a pokojem s katolickými národy okřála, přijat jest roku 1436 římský císař Sigmund také od kališnického panstva za krále českého. Po něm kraloval jeho zeť Albrecht císař, jenž umřel r. 1439. Jeho syn pohrobek Ladislav chován jest u dvora svého poručníka Bedřicha III., římského krále.

V tu dobu vězely všechny statky pražského arcibiskupství v rukách světských. Tím vinen byl cizozemec Kunrat z Vechty, jenž pomocí Václava IV. dotfel se arcibiskupské stolice a 21. dubna 1421 k Husitům poběhl. Ode dne a roku toho až do roku 1561 neměli Čechové řádného arcibiskupa.

Duchovní správa nad českým velmi ztenčeným katolictvem ostávala při důstojné kapitole hlavního chrámu sv. Víta na hradě pražském. Kapitola živila již od roku 1420 do roka 1436 ve vyhnanství; v Žitavě městě lužickém bydlelo dvanáct kanovníků, v Olomúci čtyři. V čas nejhorší zachovala víru svatě římské Círкви a králi Sigmundovi; podobně učinilo její pomocné duchovenstvo. Za tuto věrnost položili život svůj kněží oltářníci Pavel Rybka a Vácslav Vrabc s Jiřím Tobiáškem a Janem Vlčkem z Litoměřic, které Žižka r. 1424 v Libochovicích upálil. V městě Ústí zahynuli l. 1426 od kacírů kanovníci mistr Vácslav z Prahy a Matěj z Bělé s třídníkem Pelhřimem; pak r. 1427 v lužickém městě Lúbně kanovník mistr Jan z Loun s duchovními pomocníky Ondřejem z Jabloné, Prokopem a Markem, právě když v kúru Rodičce Boží chválu zpívali.

- Na hrad pražský vrátila se kapitola roku 1436. Poněvadž kapitolní statky v bouři husitské byly rozchváčeny, opatroval císař Sigmund kanovnictvo slušným vychováním a potřebami k službě Boží z komory královské. Tehdáž byl zbytek katolíků v Praze řádnými faráři ošmyšlen. Ale po malém času nastalo katolickému duchovenstvu protivenství, že z Prahy ujítí muselo. Neboť roku 1448, kdy v zemi krále nebylo, opanoval Prahu v husitském bludu vychovaný pán Jiří z Poděbrad a uvěznil katolického pána Menharta z Hradce, jenž potud

v Praze poroučel. Důvěrníkem a rádcem jeho byl Jan z Rokycan, farář při chrámu Matky Boží před Týnem v Praze, hlava českých husitů. Bažil tuze po arcibiskupském důstojenství, v němž ho však papež nepotvrdil, varován kapitolou Svatovítskou, která jej zpravila o vlku, jenž by ovčiček Kristových dával. Týraná kapitola uhnula se pronásledování; učinivši opatření, aby v hlavním chrámě služba Boží bez přítrže šla, ujela t. r. 1448 do katolického města Plzně, odkad se až roku 1453 ke korunovaci Ladislava krále do Prahy vrátila. Zatím sužoval Rokycana věrných synů Církve svaté. V postě r. 1451 začal mor v Praze hospodařiti a řádl zle až do sv. Martina. Když morem uchvácení katolíci o zaopatření svátostmi prosili, nutkáni jsou od duchovníků Rokycanových k přijímání pod obojí způsobou. Kdo nechtěl a umřel, zbaven jest od Rokycany církevního pohřbu a zahrabán jako nemá tvář. Z rozkazu Rokycanova i dětem v plénkách i bláznům dalo se posluhování pod způsobou chleba a vína. Rokycana kaceřoval a zatracoval papeže římské, biskupy, kněží, krále a národy všecky, kteří pod jednou způsobou přijímali a takové přijímání schvalovali. Tak to vyhlíželo v Čechách, když divotvorec Jan z Rakous ku konci července l. 1451 do Moravy přijel.

Apoštolský muž Kapistrán vykonával úřad kazatelský napřed v Brně, potom v Olomúci, ve vsi Drásově, zase v Brně, pak v Znojmě, v Jemnici, v Jihlavě a v jiných městech a vesnicích moravských. Na

kázání horlil proti bludu a rozkolu husitskému, z něhož Morava hrubě churavěla. Pravdivost řeči jeho stvrzoval Pán Bůh mnohými zázraky. Jest povědomo, že v Brně 34, v Olomúci 94 nemocní a mrzáci vyspělého zdraví sluhou Božím nabyli. Téhož blahověsta přičiněním jedenáct tisíc husitů na Moravě bludu odstoupilo a v jednotu Církve katolické s celinkým srdcem vešlo. Mezi nimi byli vzácní šlechtici, ba i duchovní. Ještě toho roku 1451 založeni jsou v Brně a v Olomúci klášterové řádu františkánského. V Brně postoupil na ten účel řeznický cech půdu, kde jatky stály. Pořádek pekařský dodával z lásky pečiva františkánům; začez mu vděčný Kapistrán udělil spolubratrství neb účastenství zásluh, jež by řád františkánský službou Boží a kajicným životem získal. Již l. 1454 byl v Brně františkánský klášter s chrámem ke cti sv. Bernardina posvěcen. Také olomúcká od Kapistrána spolubratrstvím řádu omilostněná obec vystavěla pomocí šlechty františkánům klášter za městem „na bělidlách“, kdež měl týž světec na jednom kázání 100.000 posluchačů. Chrám s klášterem byl r. 1468 v čest Bl. Panny Marie bez hříchu počaté a sv. Bernardina posvěcen.

Mezi českými městy, kamž Jan Kapistrán požehnání Boží přinesl, bylo prvním Krumlov, sídlo katolického pána Oldřicha z Rožmberka. Přijel tam s řeholním družstvem 15. října 1451. Muž apoštolský pracoval taky v Chebu, v Plzni, v Mostě, v Tachově, v Kadani, snad i v Hradci Jindřichově. V Chebu

užil s družstvem svým štědrého dobrodince Erazma, velmistra řádu křižovníků s červenou hvézdou. Z vděčnosti udělil křižovníkům spolubratrství řádu františkánského dne 23. prosince 1451. Týmž spolubratrstvím obdařil dne 23. dubna 1452 městskou obec kadaňskou. V Tachově, kdež posel Boží též kázal a zázraky činil, postavili měšťané františkánům klášter. V měsíci únoru 1452 zajel blahověst do Lužice a kázal v Žitavě, v Kamenici, Friberku; potom i v Míšni. Často prosil pana Jiřího poděbradského za průvodní list do Prahy, kamž ho láska tuze pudila. Chtěl tam jistě valnému množství dušiček bludem a hříchem zatmělých posvítiti na cestičku Boží pravdy a milosti. Však pan Jiří z vlastní vůle i z pobádání Rokycanova zatarasil dráhu do hlavního města poslu Božímu. Kterýžto nemoha s Rokycanou jakožto hlavou husitů o jeho kacířských kusích ústně jednati, činil to písemně, skládaje a zasílaje výborných listů do Prahy; ale „šelmu“ marně léčil! — V České zemi, kdež asi do června měsíce l. 1452 pracoval, obrátil a sjednotil Kapistrán s Církví svatou šestnáct tisíc husitů, mezi nimiž bylo mnoho šlechticů. Z Čech odjel do Bavor a odtud do Sas.

Do Vratislavi slezské přijel Kapistrán s řeholním družstvem 15. února 1453. Slavně přivítán kázal tam muž Boží po celý půst s hojným dušičkám užitkem a činil mnohé divy, klada nemocným a mrzákům na hlavu ostatek sv. Bernardina s tím

povzdychem: „Bůd vůle Boží!“ Ponuknul pak závistivý ďábel několik husitů, aby svatost a divotvornost Kapistránovu v podezření uvesti hleděli. Nastrojivše tedy mládence Petra, by se umrlcem tvářil, donesli ho v rakvi vůči lidu ke Kapistránovi žebroníce, aby nebožtíka vzkřísiti ráčil. Osvícen Duchem Svatým odpověděl misionář apoštolský a vyšetřovač bludů: „Váš umrlec ať má svůj díl s mrtvými na věky!“ Když dořekl, odcházel. Husité za ním pokřikovali: „Ejhle, svatoušek divotvorec neráčí umrlce vzkřísiti; však máme v sboru svém, jenž to dovede!“ Jak bylo umluveno, přistoupiv jeden husita k rakvi, vykřiknul: „Petře, tobě pravím: Vstaň!“ — Petr ostal ležet. Podvodník mumlal mu z ticha, aby vstal, teď že chvíle příhodná. Když sebou nehnul, zavrtěl a trásl ním; tak i druzí husité. Petr byl opravdu mrtev. Jeho tovaryši zmoudřeli, vyznali se Kapistránovi před lidem z rouhačné podvodnosti, zatratili husitský blud, a přijavše od papežského plnomocníka rozhřešení, přilnuli k matičce Církvi.

Na několikáté pozvání od polského krále Kazimíra i kardinála Zbynka, biskupa krakovského, přijel Jan Kapistrán 28. srpna 1453 do Krakova. Nazejtří kázal dvě hodiny v chrámě sv. Vojtěcha. V tom městě pracoval až do začátku r. 1454, uzdravil Boží mocí sto osob, mezi nimi slepých a chromých. Sto třicet mladých mužů, mezi nimi

vzácní šlechtici a mistři s vysokých skol, vyžadonilo na něm, že je přijal za nováčky do řádu sv. Františka Serafinského. Jim postoupen jest v Krakově dům v klášter, při němž kostel sv. Bernardina zbudován zatím ze dřeva. Ačkoliv král apoštolského kněze jako na rukou nosil, předce od něho soukromí z některých vad pokárán jest. Doprošený Kapistrán požehnal z počátku r. 1454 sňatku krále Kazimíra s Eliškou, sestrou Ladislávka, krále českého, přičiňuje proroctví, že z toho sňatku vykvete Kazimír, svatý dědic vlasti polské.

Roku 1453 dobyli Turci Cařihradu a ztroskotali řeckou říši. Křesťanstvo hrůzou ztrnulo. Papež Mikuláš V. zbuzoval křesťanské národy ku křížové válce s vrahem pohanem. Na to oslaveny jsou v Řezně, Frankfurtě (1454) a v Novém městě 1455 říšské sněmy, jimž dožádaný Kapistrán obcoval. Odtud bylo mu kvapiti do Rábu na uherský sněm. Přičiněním Kapistránovým odhodlali se k vypravení vojska proti Turkům král Ladislav, jeho náměstek v Uhersku a Sedmihradsku, Jan Hunyadi a stavové zemští. Dne 14. července 1456 sněmováno v Budíně. Tu prohlášen jest Kapistrán ve jméno papeže Kalista III. za sběrače křížáckého lidu proti pohanům kardinálem Karvajalem, jenž mu také řeholní roucho křížem červeným ozdobil. S chrabrým Hunyadem odebral se Kapistrán do sedmihradské země, kázal, rozněcoval k válečné obraně křesťanstva, a sbíral z lidu sprostého křížácké vojsko.

Na jeho kázáních spočinulo Boží požehnání; asi jedenáct tisíc rozkolníků obřadu řeckého, na mnoze Slovanů, vešlo v jednotu Církvě svaté, a do 50.000 mužů vzalo z rukou jeho kříž, dychtíce hraditi křesťanstva proti nájezdům krutého pohanstva. Bojovného lidu, jež vojvoda Hunyad řádně vypravil, bylo deset tisíc mužů. S tímto vojskem chvátali Hunyad a Kapistrán k pevnému městu Bělehradu v srbském knížetství, jež mocnář turecký Muhamet II. obklíčil, aby dobuda jeho, snáze Uherska opanoval. Měl množství vojska zbraní, bojičímí děly a praky, hojnou špiží opatřeného, též loďstvo na Dunaji. Ve svém táboře choval mnoho psů, aby zabitých křesťanů těla žrali. Vojsko křesťanské bylo sebráno z národů rozličných jazyků, i z kacířů a rozkolníků, v němž se troška udatných Čechů nacházela. Kapistrán zdržoval to mužstvo ve svornosti proti vrahu křesťanstva; dodával mu srdnatostí plamennou řečí, aby důvěřujíc Pánu Ježíši, za odplatu věčnou hrdinsky podstoupilo tuhý boj s mocným Turkem. Bůh patrně pomahal křesťanům. Křížáci, vzývající nejsv. jméno Ježíš, zkazili Turkům loďstva, dopravili špiže na Bělehrad, rozmnožili osádku v pevnosti, odrazili všecken útok na to město, a vyskočivše ven, dokonali slavně vítězství 22. července t. r. 1456 v bitvě pod Bělehradem. Do 40.000 Turků zahynulo; Muhamet poraněný od valného zbytku vojska svého na útěk stržen jest. Zpráva o tom vítězství došla papeže Kalista III. dne 6. srpna.

Z vděčnosti ustanovil sv. Otec, aby se v týž den po veškeré Církvi slavil hod Proměnění Páně.

Po vítězství bělehradském začal Jan Kapistrán z úplavice, zimnice a z kamene chřadnouti. Naposled bydlel v slavonském městě Iloku v klášteře františkánském. Zde uavštívil ho král Ladislav a vzal od něho požehnání. Do jizbičky Kapistránovy přicházeli a donášení byli nemocní a mrzáci, jichž apoštolský muž zázračně uzdravoval. Tehdy také budoucích věcí předpovídal. Baže po sloučení s Kristem, bědoval, že mu nebylo dáno vylíti krev pro jméno Jeho. Svátostmi opatřen dal požehnání svému řeholnímu řádu a zesnul v Pánu v sobotu, den dvacátý třetí měsíce října, leta tisícého čtyřstého padesátého šestého. Bezdušné tělo jeho vydávalo líbeznou vůni, ostávajíc ohebné. Pohřbeno jest při klášteře v chrámě sv. Františka v kapli bl. Panny Marie. Přímluvou duše oslavené mnozí neduhů a mrzáctví jsou zbaveni. Jana Kapistrána prohlásil za světce papež Aleksander VIII. dne 16. října 1690.

Obec města Brna vyvolila sobě roku 1738 sv. Jana Kapistrána za zvláštního ochrance. V témž městě přechovával klášter františkánský od roku 1460 plášť, roucho (tunyku) a kus pasu žíněného po sv. Kapistránu. Když pak r. 1786 klášter zrušen byl, přenešeny jsou tyto svaté ostatky do Dačic do františkánského kláštera sv. Antonína Padovánského, kdež jich v celosti jestě uzříti lze.

Blahoslavenci.

Bl. Ivan.

O nejstarším, prvním v Čechách poustevníku, jenž ze křtu Ivan (Jan Křtitel) slove, zdědili jsme dávno zapsanou pověst, jejížto jádro takhle vypadá.

Když v zemi české na vinici Páně, sv. apoštolem Methodějem štípené, duchovenstvo ušlechtilých hroznů víry svaté sbíratí počalo, jel Bořivoj, kníže náš, s čeledí na lov do krajiny pusté, nad potokem Loděnicí mezi Prahou a Tetínem položené. Uzřev laň, šípem ji z lučičtě postřelil. Kterážto utíkajíc, přiběhla pod vysokou skálu, z níž tekla pramen vody čisté. Tož vyšel z jeskyně neb ze skály člověk, maje bradu vousem hrubě zapuštěnou. I vzkřiknul na knížete: „Bořivoji, pročez jsi zabil mou laň?“ — Kníže, přistoupiv k němu, řekl: „Kdo jsi a co zde děláš?“ — Dí mu onen: „Já jsem Ivan Charvatský a poustevničím zde pro Boha čtyřicet dvě léta. Do tohoto dne nikdo mne neviděl mimo tebe. To zvířátko Bůh mně dal k obživě.“ — Počal jej Bořivoj zvatí na Tetín hrad: „Pro-

sím tebe, sluhu Boží, pojed' semnou; dejž choti mé požehnání a ochutnejž krmičky.“ — Vece Ivan: „Bude-li Bůh ráčiti, stane se. Pošli kněze. Laň vezma, rozděl na kusy a obětuj chudým, ať tito za naše duše prosí Hospodina!“

S Tetína poslal kněze na poušť kněze Pavla i koně. Ale Ivan putoval pěšky na hrad, obcoval v chrámě nejsvětější oběti a přijal Pána Boha ve velebné Svátosti oltářní. Chutných jídel, lahodných nápojů položili před ním v domě knížecím; on pak ničehož neokusiv, lámal Bořivoji a Ludmile svaté chléb slova Božího. Jimž požehnav, odešel do své pustiny.

Byltě Ivan kněze Pavla za to poprosil, aby jej třetího dne v jeskyni navštívití ráčil. Jenž přišed, opatřil na smrt nemocného poustevníka svátostmi. Tehdáž oznámil jest Ivan zjevně: „Já jsem král charvatský!“ Potom hnedle usnul v Pánu, asi léta devítistého devadesátého třetího. Ivanovu dušičku přenesl Bůh milostivý z temné jeskyně do světlého sídla věčné slávy a rozkoše; tělesnou pak její schránu pohřbil kněz Pavel v té samé skále a jeskyni. Lidé k hrobu Ivanovu důvěrně putovali, kdež i mnozí nemocní na přimluvu miláčka Božího zdraví nabyli. — Před čtyřmi sty lety psal někdo zase o Ivanu poustevníkovi; ten nazývá ho blahoslaveným a svatým, a skonává spisek svůj těmito řádkami: „Když Ivan umřel

a lid o něm zvěděl, že on mocný před Bohem řečník a ochrance, mnozí k hrobu jeho putovali a tam uzdravení docházeli, chromci, slepci, ďábelníci, ba i mrtev přinešený pacholíček obživnul. Byl tu shon diváků velebících Boha, jenž pro zásluhy bl. Ivana učinil divné věci. A jiných skutků množství učinil Bůh pro zásluhy bl. Ivana, jakož bylo veleznámo králům a knížatům, též pánům a Pražanům a jiným hodným člověkům v zemi české.“

Ivanova skalní jeskyně byla dle pověsti z rozkazu knížete Bořivoje I. v kapli neb v kostel upravena, skrze biskupa ke cti bl. Jana Křtitele posvěcena, též dvěma knězi opatřena.

Dotčenou kapli sv. Jana Křtitele v jeskyni neb ve skále odevzdal s vesnicí „Sedlec“ kníže český Břetislav asi roku 1037 benediktinskému opatství na Ostrově. Několik ostrovských klášterníků zbudovalo sobě na „poušti bl. Ivana“ chyžky. Tak zniklo převorství (probošství) sv. Jana Křtitele „ve Skále,“ jináč i „ve Skalách,“ nazývané a klášteru na Ostrově podřízené.

Ostrovský klášter byl od kacírů Husitů vyloupan, vypálen a pobořen. Nebylo ani pomyslení, aby statků zloupen jsa, k zvelebení mohl přijíti. Usedl tedy jeho opat Jan V. s bratrským sborem (konventem) r. 1517 na probošství Svatojanském „ve Skalách“, jináč „pod Skalou.“

Nejspíš z počátku bouře husitské skryli jsou klášterníci Svatojanští naschvál před rouhači tělo bl. Ivana. Tím pocta mu činěná nezatuchla. Na krásném obraze, jímž císař a král Ferdinand I. 1. 1552 hlavní chrám pražský nad dveřmi u kaple sv. Sigmunda ozdobiti dal, uzříti lze i bl. Ivana mezi svatými dědici české země. Svatojanský opat Vít Hiftl (1582—1589) tělo bl. Ivana našel, zdvihl a složil v dřevěné rakvi.

Český král a císař římský Matiaš II. a choť jeho Anna navštívivše r. 1612 hrob bl. Ivana, přispěli k jeho okrášení. Král dal ruku bl. Ivana do stříbrného poceláku vložit; králová ozdobila hrob damaškovým přikrovem; pak r. 1616 dala k svatému tělu oltář z bílého mramoru postaviti. K hrobu bl. Ivana zaputovali též císařové a králové čeští Ferdinand II. (1628), Ferdinand III. (1653) a Leopold I. (1656), jenž na stavbu nového chrámu (vedle starého kostela) 4000 zl. rejn. obětoval. Opatem Matoušem z Bilenberka vystavěný chrám posvěcen jest ke cti Bl. Panny Marie bez skvrny počaté a svatých ochranců téhož chrámu Jana Křtitele a Ivana poustevníka. Do nového konventského chrámu tělo bl. Ivana přenešeno.

Po bitvě na Bílé hoře (1620) hustlo putování k hrobu bl. Ivana. K výročnímu dni 24. června oživilo údolí sv. Jana Křtitele pod Skalou množstvím poutníků. V čest bl. Ivana založeno jest r. 1725 bratrstvo poustevníků českých; starším bratrstva

byl Dominik Stej, někdy učitel v Jablonné. Duchovní vrchnost schválila r. 1732 zřízení téhož sboru, k němuž kanovník pražského hlavního chrámu dohlížel. Bratrstvo poustevníků zašlo k rozkazu císaře Josefa II., jenž pak r. 1785 benediktinský klášter sv. Jana Křtitele pod Skalou zrušil. Poslední opat slul Jan Nepom. z Ebenholcu. Klášter s příslušnými statky vláda prodala. Obydlí sboru řeholního napřed v továrnu, potom v pauský zámek proměněno. Konventský chrám jmenován osadním (farním) kostelem, kamž nábožní Čechové dosavad putují. V lodi téhož chrámu na oltáři omříženém odpočívá tělo bl. Ivana v cínové rakvi.

Bl. Vintýř.

Uherský král sv. Štěpán, jemuž byl náš sv. Vojtěch křtitelem, pojal za choť sestru bavorského vojvody sv. Jindřicha, jenž r. 1002 na císařství zvolen jest. Oba měli příbuzného Guntera z rodu knížat durinských, jemuž Čechové zdávna Vintýř říkají.

Nejspíš u bavorského dvora poznali Vintýře synové knížete českého Boleslava II. Jaromír a Oldřich, kteří pro strach krutého bratra Boleslava Rysavce z vlasti prchnuvše, u dotčeného vojvody Jindřicha hospodu byli našli.

Někdy sloužil Vintýř pilněji světu svůdnému než Pánu Bohu. By pak v osidle pyšného a smilného ducha neuvíznul, osvítil mu Duch Svatý mysl rozkoší omráčenou. Prozřev, zhrozil se Vintýř širokaté rokle, jakouž byl hříchů přival mezi ním a Bohem prorval. Tož spěchal kajicník zaházet škaredou roklinu a obejmout Otce, jenž jest na nebesích.

V dolním Altajchu, v benediktinském klášteře sv. Maurice v Bavorách, opatoval znamenitý kněz

Gothart, později biskup hildesheimský a mezi světce počtený. Za některý čas meškal jest Gothart na benediktinském opatství v Hersfeldě, kříse tam mnišskou kázeň. Přišel za ním Vintýř a vznesl naň prosbu, by jej s Pánem Bohem smířiti a do řádu sv. Benedikta přijmouti ráčil. Opat odjel s ním do Altajchu a pustil jej na pouť do Říma, kdež by sobě přímluvou sv. apoštolů Petra a Pavla zjednal u Boha požehnání k stavu svatému.

Jak mile Vintýř z pouti do Altajchu se vrátil, oblečen jest leta Páně 1006 v řeholní kůtnici u oltáře sv. Maurice a Bl. Panny Marie. Že pak v tuhé zkoušce nováčků řeholních způsobným k nošení sladkého jha Kristova shledán jest, dovoleno mu zaslíbiti se Bohu a opatům altajchským chudobou, čistotou a poslušenstvím; načež přidružen jest bratrům laikům, kteří kněžského svěcení neměli.

Na výsluní milosti Boží v šlápějích svatého opata Gotharta postupoval Vintýř k cíli řeholnictva — k dokonalosti křesťanské. A když za malou dobu hodně daleko prospěl, nezbránil mu opat sloužit Bohu o samotě. Vzav od svatého Gotharta požehnání, odešel Vintýř roku 1008 na poušť.

Zbudovav sobě poustevnu neb chyšku na hoře Racinku, strávil tam bez mála tři leta, zaměstnan modlitbou, postem, půtkou s ďáblem a ruční prací. Lidé z okolí vypátravše poustevníka, počali k němu choditi na radu v příčině svého spasení; kdo měl,

bez dárku nepřišel. Však světská chvála pokoře k duhu nejde: moudrý poustevník zmizel s Racinka!

Opat Gothart povoliv synu svému daleko od lidského bydla poustevničiti, přidružil mu několik klášterníků, kteří po témž služby Boží způsobu bažili. S těmito bratry zašel jejich starosta Vintýř k potoku Rinchnachu do pustého hvozdu, jenž Bavyry od Čech dělí. Kus lesa vymýtivše, urobili sobě poustevnici chyšky a modlitebnu, a zdělávali půdu. V určitý čas scházeli se u Vintýře k vůli obecné pobožnosti a k poradě. O slavnostech církevních a řeholních míval Vintýř k bratrstvu spasitelnou řeč; neboť s hůry osvícený, vroucný následník sv. Jana Křtitele a sv. Benedikta uměl krusiti a rozněcovati srdce k horlivému milování Pána Ježíše. Kdo jej slyšel, slzičky unořil! Pokoušel-li koho zlý duch aneb vlastní pud, poradil mu zkušený starosta, čím by snáze odolati a ze samého zápasu hojných zásluh nabrati mohl.

Na Rinchnachu střídala se ruční práce s modlením, postěním a rozjímáním; lože bylo tvrdé, bdění prodloužené; strava chatrná, nechutná, skrovná; v nápoj voda z pramene bratrům odměřovaná. Někdy oživla poušť; z nenadání byl tu opat Gothart, později opat Ratmunt, s bratry z Altajchu; prohlédli chyšky, ohledali kázně; anebo přijeli na pouť k sv. Janu Křtiteli, v jehož čest byl Vintýř svou poustevnu a modlitebnu založil. Altajchští vozívali s sebou hosti, obyčejně stavu duchovního.

Vintýř před ně kladl, což nejlepšího k snědku ve své špižírně choval, čerstvé pak vody k pití podával jim do libosti.

K ctnému pozvání jezdíval Vintýř na rozkaz opatů altajchských do Uher k svatému Štěpánu. Blaze působilo sluby Božího rozmlouvání a obcování na rodinu královskou i na dvořanstvo. Vintýřovým návodem postavil král Štěpán v zemi své několik klášterů a chrámů, zejména i klášter Beel v lese Bákonu, který r. 1037 dokonán jest. Dle staré písemné zprávy navštívil poustevník Vintýř také Oldřicha, knížete českého, a byl jeho synáčkovi Břetislavovi okolo roku 1012 při křtu kmotrem. Tehdy nejspíš poznal svých řeholních bratrů v klášteře břevnovském u Prahy.

Na Rinchnach, kdež z poustevn klášter zni-
kal, Vintýřovi k vůli almužen v potravách i odě-
vích z Uher, z Čech a z Polska posíláno. Pasovský
biskup Berengar, jsa Vintýřem doprošen, posvětil
r. 1019 rinchnachskou v kaplu či v kostel osadní
upravenou modlitebnu ke cti sv. Jana Křtitele,
Rodičky Boží a sv. Kříže. Vůkolní rozumem a
mozolem poustevníků zdělanou půdu připojil Vin-
týřův vděčný ctitel, císař Jindřich III. r. 1040 i
s klášteřem opatství altajchskému.

Prokletiv cestu hvozdem Šumavou, osedl Vin-
týř posléz v Čechách na poušti Březnické u Hart-
manic blízko města Sušice.

Všeho poustevničení Vintýřova bylo třidcet a sedm let.

Stalo se pak, že kníže český Břetislav kmotra svého na poušti březnické navštívil. Vintýř uvítav ho laskavě a pohovořiv s ním srdečně, doložil řka: „Zejtra vezme Pán Bůh ztad duši mou; prosím, abys něčím pamatovati ráčil na břevnovský klášter, kdež tělo mé odpočine.“ Na zejtří přišel zase Břetislav do poustevny, maje po boku pražského biskupa Šebíře. Zočili Vintýř an se modlil; slyšeli, an Hospodina velebil. Biskup sloužil před ním mši svatou a opatřil ho svátostmi. Po dlouhé rozpravě o životu věčném zesnul Vintýř v Pánu devátý den října měsíce, leta tisícího čtyřicátého pátého. Z umrlce vanula vůně líbezná.

Duše Vintýřovy tělesná někdy schrána do Břevnova jest zavezena a tam v klášterském chrámě sv. Vojtěcha a Benedikta před oltářem sv. Štěpána prvomučenika velmi ctně pohřbena. Týž svatý ořbad vykonal biskup Šebíř; v průvodu byl kníže Břetislav, též valný zástup české šlechty, duchovenstva a lidu obecného.

Za čerstvé paměti, totiž desátý den po zesnutí poustevníka Vintýře, rozmnožil Břetislav dědiny břevnovského kláštera ochozem či okolím, v němž Vintýř naposled poustevničil. Obdarování zahrnovalo několik vesnic s příslušenstvím. Zvláštní zmínky zasluhuje obětovaná klášteru osada Podmokly se clem na poušti Březnické. Clo právě

dotčené založil kníže Břetislav na soumarské Vintýřem prokletěné cestě, po níž se zboží ku-

pecké z Bavor do Čech donášelo. Kníže přidal

poustevnu Rajhradskou na Moravě s kostelem sv. Petra a Pavla, kterouž pak r. 1048 hojněji nadanou v převorství benediktinské vyzdvihnul a břevnovskému opatství k vrchní správě odevzdal.

Vůči světu zvelebil Pán Bůh pokorného slouhu svého Vintýře. Zjevoval mu příštích věcí, jeho pak ctitelům činil zvláštních milostí.

Jak svrchu položeno, byl Vintýř knížeti Břetislavovi den skonání svého určitě oznámil. Druhdy zvěstoval německému hraběti Oldřichovi z Ebersberka: „Umřete dřív než já; nikoli Vaši příbuzní, ale cizí lidé budou po Vás dědití.“ Hrabě umřel r. 1030.

Na přímluvu svého pilně vzývaného miláčka tvořil Bůh blahoplných divů, z nichž aspoň některé níž vytknouti sluší. Marek Husterův ze vsi Vran, slepý po celý rok, byv do chrámu při klášteře břevnovském od svého otce doveden, prozřel tam a viděl dobře u výroční den Vintýřova úmrtí. Stalo se v přítomnosti mnoha lidu a biskupa pražského Mikuláše (1239—1258). Žena jmenem Bratřice ze vsi Hostěhorni měla dceru slepou od narození. I tato v břevnovském chrámě zraku nabyla. Div potvrzen před pražským biskupem Janem z Dražic (1258—1278). Svědků bylo do sta osob. Pražský měšťan Putina vezl do Břevnova svou na smrt nemocnou dcerušku; ta pak cestou duši vypustila. Když pak ji otec sklíčený předce k hrobu bl. Vintýře přinesl, vzkřísil ji tu Pán Bůh. I z Bavor, Durink a

z Uher do Břevnova mrzáků přivázeno. Český král Přemysl II. obětoval r. 1260 břevnovskému klášteřu pozemek u vsi řečené Kuromrtvy — ctě Vintýře, pro jehož zásluhy Bůh mnohé činí zázraky těm, kdož jej v rozličných potřebách svých za přímluvu vzývají.“

Papež Bonifác IX., maje toho věrnou zprávu, omilostnil každého, jenž by svátost pokání hodně přijma u výroční den smrti Vintýřovy břevnovský chrám navštívil, odpustky dvou let a osmdesáti dnů. List milostný dán v Reatě 9. července 1390.

Řád sv. Benedikta v Čechách i na Moravě slavil již před dvěma sty lety co rok dne 9. října svátek bl. Vintýře vyznavače mši svatou a hodinami.

Leta 1420 vtrhli kacíři Husité do Břevnova, vydrancovali a vypálili klášter s konventským chrámem sv. Vojtěcha; z postižených v něm řeholníků jedny zabili, druhé na hranici v Praze za živa spálili. Když v minulém století nový dnešní klášter a chrám konventský v Břevnově stavěli, nalezen jest ve zříceninách starého chrámu sv. Vojtěcha kámen s vydlabaným obrazem benediktina ozářené hlavy, an v pravici poutnickou hůl drží, levicí pak knihu k srdci tiskne. Dle obrazu a zbytečku písma usoudili domácí, žeby kámen byl s hrobu bl. Vintýře. Dal jej opat Bedřich Grundman r. 1761

zazditi na venkovské zdi nynějšího konventského chrámu sv. Markety nazad proti oltáři bl. Vintýře.

Na dřevní, někdejší poušti březnické připomíná bl. Vintýře vrch po něm nazvaný; kaplička, kdež dle podání jeho poustevna stávala; studánka hojecí, dobré vody, kterouž v minulých dvou stoletích nemocní a mrzáci tělo myjce a bl. Vintýře užívajíce, zdraví nabývali; z kteréžto studánky bl. Vintýř své žízň ukájel. Rovněž i osada či ves „Sv. Vintýř“, jináč „Dobrá voda“ řečená s místem poblízkým „Poušť“ nazvaným. Místo staré dřevěné kaple postavil tam r. 1620 jeden šlechtic z rodu Čejků Olbramoviců kapli kamennou, do níž postavena jest stará socha dřevěná, klíčící bl. Vintýře pláštěm přioděného, an v pravici knihu, v levici poutnickou hůl drží; v jeho pasu vydlabán latinsky skládaný nápis: „Sv. Vintýři, pros za —“ —

Kostelík bl. nebo-li sv. Vintýře u Dobré Vody prohlášen jest r. 1735 za osadní. Faru založili a nadali 19. října 1735 svob. pán František Villani na Kundraticích a Dobré Vodě, též ovdovělá kněžna říšská Eleonora z Mansfeldu. Z téhož kostelíka utvořil r. 1754 farář Jan Höffele pohodlný kůr, a přistavěl loď pro lid nákladem ctitelů bl. Vintýře, kamž vůkolní český a německý lid dosavád důvěrně putuje.

Bl. Česlav.

Bl. Česlav, sv. Jacka vlastní bratr, narodil se r. 1180 v Slezsku na otcovské dědině Kamení. Moudrctví a bohosloví študoval v Paříži, duchovní právo v Boloni, kdež doktorskou hodností poctěn jest. Rodem slavný a bohatý mládenec nezhorsil se v cizině svůdným příkladem rozpustilého světáctva. Kdykoliv se o něho pyšný a smilný duch pokoušel, hned jej ostražný panic zapudil, aby se mu v duši a v těle nezahnízdil. Když jej žádostivost do pasti hříchu vnaditi začala, vzehopil se k boji, řka: „Odolej, Česlave, odolej, aniž dej jiskře ohněm býti!“

Na kněžský řád posvěcený Česlav stal se za biskupa Vincence Kadlubka v Krakově kanovníkem, pak i strážcem kolegiatního kostela v Sandomíři. Z důchodů svých činil veliké pomoci kostelům, též nuzným duchovním žákům, jakož i pacholatům z chudé šlechty, jež rád v pobožnosti a v umění cvičíval.

Dle zprávy svrchu v životě sv. Jacka podané jel kanovník Česlav s krakovským biskupem, strýcem svým Ivónem do Říma, kdež potom s bratrem svým Jackem učinil Pánu Bohu slavný slib obyčejem řádu kazatelského. Na rozpuzení

téhož řádu od bratra Jacka vypraven jsa, byl mu takřka pravou rukou v zařizování dominikánských klášterů v Čechách, Moravě a Slezsku. Asi r. 1226 povstal první klášter téhož zákona pod Prahou na Poříčí u kostela sv. Klimenta, odkudž se pak dominikáni okolo r. 1232 do Prahy ke kostelu sv. Klimenta u mostu přestěhovali. Sbor dominikánů při kostele sv. Vavřince v městě Jabloné nazýval Česlava svým prvním převorem a dochoval tu zprávu, že z jeho rukou zbožná paní Zdislava roucho třetího řádu sv. Dominika přijala.

Jak milo Česlav do slezské Vratislavi s některým řeholním bratrem zavítal, postoupen jest jim skrze biskupa Vavřince kostel sv. Vojtěcha s klášterem, kdež potom Česlav do smrti převoroval. Roku 1235 stal se prohlížitelem klášterů dominikánských v Čechách i v Polsku.

Podřízenému řeholnictvu byl Česlav zrcadlem všeliké ctnosti. Oplýváje důvtipem, vědou a zkušeností, v nižádné důležité věci na svůj rozum nespolehal, noprž u moudrých mužů pokorně rady hledával. Jemu co zpovědníkovi svěřovala svatá kněžna Hedvika tajnosti srdce svého. Pilným slova Božího kázáním, soukromým poučováním, svátostmi posluhováním, mocným modlením a příkladným obcováním utvrdil Česlav množství osob v katolické víře a bázni Boží; jiných dušiček opatrně provodil do nebes po kolmé a úzké stezce dokonalosti křesťanské; však i drahně otroků nepravostí vypřáhnul

z pluhů knížete pekelného. Z lítosti nad hříšnictvem zarputilým podával sebe samého Pánu Bohu v obět smíření, mrskávaje tělo své do krve. Na vděčnou přímluvu jeho zbavoval Bůh lidi také béd tělesných; tof hlušcům sluch, šlepcům zrak, umrlcům život vrácen!

Česlav usnul v Pánu ve Vratislavi měsíce července, roku tisícího dvoustého čtyřidcátého druhého. Tělo v dominikánském kostele sv. Vojtěcha pochováno; ale r. 1330 pro husté divy z hrobu zdvižené pod oltář Česlavovi na počest vzdělaný přendáno. Slezáci, též Poláci ctíli vždy muže Božího. I v Čechách zůstávala jeho památka v poctivosti. V městě Jabloné chovali dominikáni v kostele sv. Vavřince z roku 1252 tělo své dobrodějky, domněním svaté paní Zdislavy, v hrobě mříží ohrazeném. Její ctitel Henkl, správce panství jablonského, utíkaje r. 1631 po nešťastné bitvě brajtnfeldské (u Lipska) vojsku nepřátelskému, spadl do řeky Jizery. Tonoucí muž, nemaje odnikud pomoci, vzýval Zdislavu za přímluvu u Boha, slibuje, že postaví na její hrob pěkný pomník. Dle jeho vyznání zjevila se mu Zdislava v rouše dominikánského řádu. Zachráněn jsa, zjednal náhrobek slíbený nákladem 500 kop, a okrášlil jej soškou paní Zdislavy, též soškami sv. Vavřince, sv. Václava a bl. Česlava. Poctu bl. Česlava zpradáвна prokazovanou schválil papež Kliment XI. dne 20. srpna 1712.

Bl. Bronislava.

Stanislav Prandota z panstva Odrovonžů pojal v manželství Annu Gryfovnu. Ta urodila mu asi roku 1202 Bronislavu na dědině Kameni v Slezsku.

Bronislavě uplynul dívčí věk v nevinnosti a pobožnosti. Na výsluní milosti Ducha Svatého rozvilo se poupě v roztomilou růžičku. Tehdáž počali její bratraci Česlav a Jacek následovati Pána Ježíše v novém chudičkém a lopotném řádě kazatelském. To když bylo nábožné Bronislavě zvěstováno, zplápolalo srdce v šestnáctém letě kvetoucí panny svatou, statečnou láskou. Hned odvrátila tvář od rozkošného a blýskavého živobyті, kteréž se na ni z nádherných domů panských vábivě usmívalo. Na Zvěřinci při Krakově, městě polském, stál a stojí klášter panen řádu premonstrátského. Tam zaslíbila se Bronislava choti svému, Kristu Pánu, chudobou, čistotou a poslušenstvím, obětujíc mu na věky tělo i duši. Všelický zákon sv. Augustina i sv. Norberta povždy svědomitě, ráda i zevrub ostříhala. Svou jizbičku posvěcovala ve dne v noci modlením a rozjímáním muk Páně; tělesnost skrocovala zíněným rouchem, dŭtkami, tuhým postem a bděním nočním. Svými

skutky kajicnými odbývala rovněž sotrpná panna za mnohé choulostivce, jimž krušno, udobřiti hodným a příslušným pokáním spravedlivého mstitele nepravostí. Ježto tehdy v domácím sboru nebylo jí rovně, žasly řeholní sestry nad její pokorou, vídajíce, ana klečmo žebromí, aby leckdy jejího těla, prachu ničemného, za trnož užily. Arciťže Bronislava jemněji než ostatní jeptišky cítila pravdivost řeči Kristovy: „Když učiníte všecko, co vám přikázáno jest, rcete: Služebníci neužiteční jsme; což jsme povinni byli učiniti, nčinili jsme.“ (Luk. XVII. 10.)

Hodná dceruška sv. Norberta sloužila Pánu Bohu v klášteře Zvěřineckém přes čtyřicet let. I vzala štědrú výsluhu. Svátostmi opatřená duše její vzlétla z dolu slzavého na nebesa k choti svému Kristu roku tisícího dvoustého padesátého devátého. Tělo pochovali v klášterském kostele sv. Augustina blíž velikého oltáře, odkudž roku 1612 zdviženo a lidu k počtění vystaveno. Ctitelé bl. Bronislavy zkusili a užili její mocné u Boha přímlyvy v rozličných potřebách, zvláště v čas morové rány. Papež Řehoř XVI. dovolil 31. srpna 1839 pannám řádu premonstrátského a všemu duchovenstvu v krakovském biskupství, aby co rok hodiny a mši svatou o blahoslavené Bronislavě po kostelích slavili. V témž biskupství světí se svátek bl. Bronislavy dne 3. září.

Bl. Aneška.

Český král Přemysl Otakar I. pojal r. 1198 uherskou královnu Konstancii za manželku. Mezi dítkami z toho sňatku byly Anna, Vácslav, Aneška a Přemysl. Anna vdala se r. 1216 za kníže slezské Jindřicha Pobožného. Vácslav r. 1205 narozený kraloval po otci r. 1230 zesnulém. Naši slavnou Anešku zrodila Konstancie I. P. tisícého dvoustého osmého.

Aneška děvenka usnoubena jest slezskému knězi Boleslavovi, synovi Jindřicha I. a Hedviky svaté. Proto poslána jest do Slezska do Třebnice, by v klášteře panen cisterciaček nábožného a budoucímu stavu příhodného vychování nabyla. Když po některém roce snoubenec Boleslav umřel, odvezena jest Aneška do Čech; rodičové dali ji na cvik pannám premonstrátského řádu v Doksanech.

Aneščino srdce bylo poupátkem roztomilým, kteréž se v dotčených klášteřích v spanilou růži svatých ctností rozvíjelo. Raňoučkým lístkem té růže byla ustavičná čistota, kterou Aneška Kristu Pánu obětovala, dřív než v pannu zrostla. Neboť brzy potom, jakž ji rodiče z doksanského kláštera

vzali, prosila Rodičku Boží za ochranu proti smrtelným ženichům, aby tělo bez porušení do hrobu složití mohla. Když pak Anešce za perlu panenství podávali s manželským sňatkem císařskou korunu, sáhla moudrá panna po trnové koruně svého ukřižovaného miláčka Ježíše.

Ejhle, sličná královna baží po chudičkém, uplivaném, strýzněném králi! V průvodu svých dvorních družek, vzácných panen českých, chodí Aneška den jako den ráno do chrámu Páně, třpytíc se zlatem a drahým kamením. Její pokornost zastírá světu skvostným ošacením horoucnou lásku, kteráž s trpícím Spasitelem ráda trpí: pod královským rouchem nosí Jeho učence na nahém těle žíněnou košili nebo drátěný pás. V chrámě obcuje mším svatým až do poledne, klečíc na holé podlaze. Odpoledne a s večera modlí se klečmo hodinky, prosí Pána Boha skroušeně za odpuštění hříchů, činí přímlovu za dušičky v očistci, též za všecken národ český. Po půlnoci sprostě oblečena putuje s důvěrnou družkou bosa po pražských kostelích, buďsi povětrí jakékoliv a zima sebe tužší. Ostaťků svatých uctivši, vrací se před svítáním na královský hrad. Ve svatou dobu před Božím hodem vánočním a velikonočním, v den před slavnostmi Panny Marie, také vždy v pátek a v sobotu postí se o chlebě a vodě. Málo spává na tvrdém ustlání. Milosrdných skutků pilně prokazuje a často svátostmi svou duši posvěcuje. Bude z ní

řádná choť Pána Ježíše, pakli se Mu slavnými sliby dokonale zasvětil!

Tehdáž skvítal ve svaté Církvi nový duchovní řád, jež sv. František Serafinský založil. Své schovance a následovníky, jenž slavné řeholní sliby činiti a společně v klášteřích bydleti měli, nazval svatý zakladatel Menšími bratry a sepsal pro ně zákon, který r. 1223 od papeže Honoria III. schválen byl. Dle toho zákona složil sv. František r. 1224 pravidla, jichž by ženské v klášteřích zavřené ostríhaly. Řádu pro mužské říkají „první řád,“ onomu pro ženské „druhý řád“ sv. Františka. Kdož v tom řádu Pánu Bohu sloužiti chtěl, slíbil veřejně do života zachovávat chudobu, čistotu a poslušství. Svatý František ztuzil ve svém řádu závazek chudoby tím, že klášterům samým či sborům zapověděl dědin a stálých důchodů. Sbor bratrů aneb sester řádu jeho, nemaje pojištěnou živnost, musel každého dne na samou Boží prozřetelnost spoléhati a na dárky milosrdných lidí čekati. Svému řeholnictvu nařídil sv. František přísně, aby v chudobě, pokře, lásce a v mrtvení těla neochabovalo.

Svatá Klára byla první abatyše prvního panenského kláštera řádu sv. Františka. Vystavěla jej ve Vlaších při kostele sv. Damiana u města Asisi. Po ní nazvány jsou sestry druhého řádu sv. Františka „klariskami.“

Svatý František vyzdvihl též spolek kajících bratrů a sester. Kdož chtěl býti údem

toho spolku, připověděl (bez slavného slibu), že jsa živ mimo klášter v obci světské, horlivěji než dosud svého spasení dbáti, bližního k tomu samému zbu- zovati a tím království Boží rozmahati bude. Tova- ryšstvu přidružen nebyl, kdo nechtěl vrátiti jmění nespravedlivě nabyté aneb odepřel smířiti se s pro- tivníkem; ani ten, na němž podezření z kacírského bludu nebo zlá pověst líply. Bratří a sestry téhož pobožného pořádku — třetího řádu sv. Františka (terciarové, terciarky) — nechávali zby- tečného fintění, vyhýbali se veselostem světáckým, rovnali své rozepře u přátel (bez soudního hluku), nepřisahali leč z nutné potřeby, chodili co den na mši svatou, modlili se často za duše v očistci, po- sluhovali nemocným, zvlášt z řádu svého, a opa- třovali almužnou kláštery řádu sv. Františka Sera- finského. Každého dne trvali v určitou hodinu na modlitbách, měli tvrdší půst než jiní světští křes- tané, a přijímali aspoň třikrát do roka svátost po- kání a oltární. Za to byli účastni všech zásluh a odpustků, jež řeholnictvo prvního a druhého řádu sv. Františka získalo. Cvičili a spravovali je bratří Menší na to zřízení.

Řád Menších bratří sv. Františka obdržel v Praze dům r. 1232, nepochybně přičiněním krá- lovny Anešky, která tehdy v Starém městě praž- ském, v podžidí, u řeky Vltavy (na Františku) sta- věla klášter pro klarisky, pečujíc rovněž o za- ložení špitálu pro chudé a nemocné, jichžto ob-

sluhu sobě pak na starost vzali kající bratři třetího řádu sv. Františka. Z téhož bratrstva vyvinul se náš domácí řád křižovníků s červenou hvězdou. Poněvadž Aneška sama toho dokázati nestačila, pomahali jí štědře matka Konstancie i bratři Václav král a Přemysl, markrabě moravský.

Roku 1233 vypravila do Prahy k prosbě Aneščině svatá abatyše Klára sbor svých pěti řeholních sester; ty uvedeny jsou v nový klášter. S klariskami zavřela se v něm královna Aneška, přivedši s sebou sedmero svých dvorních družek, vzácných panen z české staré šlechty. Honem míjel čas nováčkám, zaměstnaným úpravou duší k sňatku s nejvyšším miláčkem.

Aneščin klášter s chrámem sv. Františka Serafinského, též její špitál přijal papež Řehoř IX. r. 1234 pod ochranu Stolice apoštolské. Kterýžto věda, že královna v tom klášteře život svůj službě Boží obětovati chce, ujednal to, aby Aneška, až slavný řeholní slib učiní, při témž klášteře sv. Františka na úřad abatyšský zřízena byla.

Ve svátek Zvěstování Panny Marie r. 1235 byla u pražských klarisek veliká slavnost. Královna Aneška a její dvorní družky zaslíbily se Pánu Ježíši v chrámě sv. Františka před apoštolským vyslancem a kardinálem, jenž slul Jan Kajetan Ursin. Kardinál slavil mši svatou obklopen osmi biskupy. Pražský biskup Jan měl kázání, kterýmž přítomné množství vlastenců rozplakal. Duchov-

nímu sňatku obcovali Aneščin bratr Václav král
s chotí Kunhutou a příbuzná knížata ze Slezska

z Korutan.

Příklad královny Anešky mocně působil. Rok za rokem spěchaly šlechtičny a měšťky dobývat nebeského království pod korouhví Aneščinou. Za posledních let věku svého měla tato abatyše v klášteře sv. Františka do sta duchovních dcerušek na starosti. Jsouc pamětliva řeči Páně: „Vydej počet z vladařství svého!“ bděla Aneška bez ustání nad stádcem ovčiček Kristových, aby nižádnou z nich neztratila. Rovněž za ně u Ducha Svatého pilně činila přímluvy, aby den po dni hojnějším svých dušiček posvěcováním u ženicha svého, Pána Ježíše, horoucnější milost zasluhovaly. Pořád je k dokonalosti křesťanské rozněcovala i pobízela. Slyšely panny a dbaly; matčin hlas pronikal srdcem dcerušek. Aneščino svaté obcování bylo hodným přívazkem všeho napomínání. Káraná jeptiška neuběhla v pokušení kasat se na abatyši s výčitkou.

Aneška, zrcadlo řeholních ctností, zářila pokorou, láskou a chudobou. O svých klášternicích soudila: „Jsou hodnější a moudřejší než já!“ Ač ji papežové, svatá Klára *), též Vácslav král tuze ctili a milovali, předce zůstala poníženu. Leta 1238 nařídila abatyše svým jeptiškám, aby jí říkali:

*) Abatyše Klára poslala Anešce několik nábožných psaní a dala jí na památku páteř (růžence), lněný závoj, mističku a koflík. Tyto dárky učiněny jsou svatými ostatky, jakmile Klára l. 1253 zesnulá papežem Aleksandrem IV. již r. 1255 za světici prohlášena byla.

„Starší sestrol“ Chválena jsouc, cítila žalost; haněna jsouc, měla radost. Čím hůř jí kdo ublížil, tím hojnější láskou splácela mu. Abatyše nemocným sestrám sama uklízela, lože stlala, záživných krmiček strojila, a s lékařem snažně pečovala, by co nejspíš ozdravěly. Podle příkladu své sestřenice sv. Alžběty dávala Aneška sbírat prádlo chudých a nemocných, jež potom v klášteře sama prala i spravovala. Od ostrého louhu na kalné a hnisovaté prádlo mívala ruce bolavé. Z částky almužen klášteru dodávaných strojila pokrmy a rozesílala po Praze mezi chudáky.

Klariskám u. sv. Františka štědrých přátel ubývalo. Králová Konstancia, rodička Aneščina, zesnula v Pánu r. 1240; král Václav II. umřel r. 1253. Po žalostném zahynutí jeho syna Přemysla II. († 1278) pustla země česká nesvorností domácích a krutostí loupežných cizáků. V zápětí byl tu hlad a mor neslýchaný. Jako slunce z chmur vyrazivší zastkvěla se tehdy Aneščina láska k chudobě a důvěra v prozřetelnost Boží jádrným leskem. Když valný sbor pražských klarisek za prázdným stolem o hladu sedával, podněcovala je abatyše libým usmíváním a srdečnými slovy k velebení Hospodina, kterýž zkoušeti ráčí jejich horlivost v snášení chudoby. A Bůh zbuzoval dobrodinců věrným svým dívkám mimo nadání v svrchovaný čas

Plápol lásky k Pánu Bohu v srdci Aneščině zjevoval se její horlivostí v modlení, bedlivou při-

pravou k hodnému přijímání Velebné Svátosti a mrtvením těla. Domácích nebylo tajno, že abatyše někdy šest, jindy sedm hodin bez přítrže klečmo se modlívá, ba leckdys celou noc na modlitbách přebdívá. V pátek konávala Aneška obzvláštní pobožnost. Ležíc na zemi pod křížem, několik hodin, rozjímalá o přehořkém umučení Páně; potom stojíc pod týmž křížem považovala i stíhala všelikou muku Bolestné Matky, až pro žalost srdce tvář její slzami oplavenou vídali. V řeholním stavu ovšem hůř s tělem nakládala, než dříve. Od svých klášternic lišila se abatyše nejchatrnějším oděvem a nejhubenější stravou. Za prvních let netkla se vařiva, přestávajíc celý den na syrovém jablku a skyvě chleba. Od tvrdého postění, od léhání na holé podlaze, od nošení košile žíněné a bičování těla svého upouštěla jenom za hrubých nemocí svých; ledva ozdravěla, zase tělo obyčejnému trápení podrobila. Svatá Klára, ač sama skoro samým postem živa († 1253), napomenula Anešku, aby se přilíšnosti varovala!

Pevnou víru, silnou naději a horoucnou lásku Anešky náš odměňoval Pán Bůh již v tom slzavém údolí vzácnými milostmi. Zjevovalť jí tajných věcí přítomných i budoucích, ba oznámil jí myšlenky jejích některých duchovních dcerušek.

Když bylo Anešce čtyryasedmdesát let, navštívil ji Pán Bůh zase nemocí. Byloť to naposledy. Aneška se těšila na hodinku věčného sloučení

s nebeským chotěm svým. Duši svou očistila, posilnila, vykráslila svátostmi. Její dcerky truchlily a plakaly. Jedna z nich, panna Kateřina, byla před desíti lety zchromla. Teď k Aneščinu lůžku do-
 nešená mrzačka počala prositi „starší sestru“, aby jí pokřižovala, doufajíc takhle zdraví od Boha vzítí. Když se k tomu abatyše neměla, že ji ostýchavá pokornost zdržovala, tož popadla nedočkavá mrzačka pravici Aneščinu a tou sobě nohy sama požehnala; účinek byl ten, že zase choditi mohla.

Na rozžehnanou dala abatyše svým dcerám spasitelných napomínek: „Všecku péči uvrhujte na Hospodina, jenž vám spomůže v příhodný čas; ctnosti všelike pilny buďte, obzvláště lásky; Boha milujte nade všechno stvoření, jež pomine; chudobu jakožto podstatu našeho svatého řádu z toho srdce rády mějte; papežům, Kristovým náměstkům, čiňte čest a poslušenství!“ Tvář její zastkvěla se divnou září, kdy duše s tělem se loučila, chvátajíc k stvořiteli a choti svému.

Naše Aneška usnula v Pánu leta tisícého dvoustého osmdesátého druhého, v pátek, šestý den měsíce března. Tělo pochováno před velikým oltářem v kapli Bl. Panny Marie při chrámu sv. Františka Serafinského, jemuž později říkali: kostel svaté Anešky.

Na přimluvu své oslavené zhusta vzývané dívky Anešky učinil Bůh s rozličnými nemocnými veliké milosti. Českého krále Jana a Elišky Přemyslovny synáček Vácslav (Karel IV.) byl r. 1317 na Loketském hradě tuze onemocněl; však prostřednictvím naší Anešky z hrdla smrti vychvácen a k zdraví navrácen jest Božím spůsobením. Z ponuknutí dotčené králové (královny) Elišky prosil r. 1328 národ český papeže Jana XXII., aby Anešku naši slavně za světici prohlásiti ráčil, tak aby se jí po všem světě od katolíků pocta vzdávati mohla. Stolice apoštolská ji dosaváde za světici neprohlásila.

Řád křižovníků s červenou hvězdou ctí z dávna památku blahoslavené Anešky, své zakladatelky, hodinkami a obětí mše svaté u výroční druhý den měsíce března.

Bl. Petr Kanýzius.

Minulo sto let od toho času, co mistr Jan Hus kacířství své po Čechách roztrousil. Tož zepnul se v Němcích proti matce Církvi horší syn, Martin Lutr a strhnul v propast svých bludů miliony svých vlastencův a množství cizozemcův. Jeho kacířské učení, pobádajíc k rozpustilosti, zaplavilo hnedle říši německou. Lutrův koukol vzešel záhy v dědičných zemích rakouského mocnářství zvláště v Čechách, na Moravě a v Slezsku, kdež mu byl Hus půdu zkypril.

Na zastavení povodně kacířských novot zdělala prozřetelnost Boží pevnou hráz, totiž učený, horlivý a svatý řád jezuitský, jenž sebe Tovaryštvem Ježíšovým nazývá. Ten řád byl roku 1534 skrze svatého Ignáce Lojolu založen a r. 1540 od papeže Pavla III. potvrzen. Kolem otce Tovaryšstva Ježíšova trpytí se na nebi mnoho hvězdiček, mezi nimi též bl. Petr Kanýzius.

V Nymvekách, městě belgickém, narodil se Kanýzius v den osmý měsíce května, l. P. 1521. Na křtu svatém dáno mu jméno Petr. Otec jeho Jakub Kánys, doktor práva, purkmistr nymvecký,

a matka Jiljička Hovignanovna milovali celým srdcem katolickou Církev. Mimo Petra urodila Jiljička Vendelinku a umřela brzo; načež pojal vdovec Jakub k manželství Vendelinu Vandenberkovnu, z níž čtvero synů a čtvero dcer zplodil. Rodina byla bohatá a v obci vážená.

Sestra druhé choti Jakubovy, panna velmi nábožná, učila Petříčka Kanýziusa počátkům svatého náboženství. Símě dobré padalo v úrodnou půdu; domácí zastihli hošíka nejen za dne, noprž i za noci na kolenou v modlitbách pohrúženého. Ačkoli ještě rozumných let nedospěl, poznával svůdnost bohatství, slávy a rozkoše světské. Obavou puzen běžel kdysi do kostela sv. Štěpána; tu kleče před Velebnou Svátostí, vzkládal na Boha prosbu svou: „Pane Ježíši, nedopouštěj mně zasvětačeti a v hříších uvíznouti!“

Z Nymvek poslal otec patnáctiletého Kanýzia na študie do Kolína, města nad řekou Rýnem. Zde ostával pobožný mládeneček v domě kanovníka Herla. Domácím pěstounem byl mu světský kněz Mikuláš Eš. Z úst tohoto sluhy Božího slýchal schovanec výborná pravidla: „Sloužíš-li Bohu, panuješ! — V samé službě Boží najdeš spasení; mimo ni jest všechno klam a mam. — Znáš-li dobře Krista Pána, dosti víš, třebaš byl ostatně nevěda!“ Moudré řeči, laskavé výstrahy, též vzorné obcování kněze dotčeného uchovaly Kanýzia světácké náказы, zachránily mu ne-

vinnost a čistotu panickou. Mikuláš Eš vychovával ho dvě leta; roku 1538 odjel z Kolína. Ve víře a ctnosti utvrzený Kanýzius nezneužil nastalé volnosti k rozpustilosti. Tehdáž posílal mu otec peněz na knihy a příjemné zábavy: útrpný jinoch utrhuje sobě, obmýšlel chudých studentů peněžitými dárky a knihami. V masopustě vida hejření a bláznění světáků, odepřel sobě vína k ukonejšení hněvu Božího. Vnukal mu otec zasnoubení s urozenou, sličnou a bohatou pannou: on nesvolil, baže po stavu kněžském. Chtěl mu tedy otec zjednati kanovníctví, aby z tohoto stupénku vyšších duchovních úřadů dosáhl; než syn ho přemluvil, aby toho nechal.

Roku 1540 zavděčil se Kanýzius Pánu Bohu slibem čistoty. Týž rok prohlášen jest v Kolíně za doktora mudrctví. Jeho spolužák a přítel Vavřinec Surius, doktor mudrctví, jenž návodem kněze Eše a přičiněním Kanýziiovým z Lutrových bludů vybřednul, dal se t. r. 1540 do tuhého řádu kartuzského v Kolíně. Ostavil po sobě vzácnou pilné zbožnosti památku, vypsav latině životy svatých a světic Božích. Vybrané z nich kusy zčeštil vlastenec náš slavný, Albrecht Chanovský.

Tehdáž rozesláni jsou po Němcích od papeže Pavla III. tři z prvních devíti tovaryšů sv. Ignáce Lojoly, vesměs učení kněží. Poněvadž německy ještě neuměli, byloť jim působiti latinským jazykem v duhovenstvu, panstvu, úřadnictvu a mezi muži učenými všelikého stavu. Posluhovali svátostmi,

slovem Božím a duchovním cvičením, jež byl Duchem Svatým osvícený Ignác Lojola složil. Jeden z nich — Petr Faber — pracoval v Bormě, pak ve Špýru, potom r. 1542 v Mohuči. Toho času študovali dva kněží ze Španěl v Kolíně jakožto nováčkové řádu jezuitského. Nejspíš od nich slyšel Kanýzius o Fabrovi, žeby byl spolehlivým a bezpečným duší vůdcem k dokonalosti křesťanské; i dojel si k němu do Mohuče o velikonočních a odbýval u něho duchovní cvičení dle pravidel svatého Ignáce. Kněz Faber přijal ho, že tuze prosil, mezi nováčky řádu jezuitského dne 8. května 1543.

Vrátiv se do Kolína, postupoval nováček Kanýzius študiemi bohosloví na vysokých školách; kromě toho navštěvoval i obsluhoval nemocných, sbíral almužny na chudé a cvičil dítky v náboženství. Brzo přijel jezuita Faber z Mohuče do Kolína, kdež i zůstal k vůli obstarávání nováčkův řádu svého.

Když skonával rok 1543, dostal Kanýzius z domova návštěví o svém na smrt nemocném otci, jenž by ho rád uzřel. Hodný syn pospíšil do Nymvek. Otec zočiv ho ve dveřích, radostí zchvácen vypustil ducha. Za duši náhle vzatou modlil se starostlivý syn celou noc. Po pohřbu rozdal mezi chudé část svého podílu, namluvil tři mládence duchovnímu stavu a odjel s nimi do Kolína. Jeden z těch mláďenců přidružen jest tovaryšstvu Ježíšovu, dva dali se v kartuzském klášteře zavřít. Roku 1544 měl

kněz Faber již deset nováčků jezuitských v Kolíně na starosti; bydleli vespolek v najatém domě, majíce výživu z ostatku dědictví Kanýziova.

Světící biskup Népl posloužil v Kolíně Kanýziovi řádem jahenství dne 18. května 1545. Ten čas nabyl Kanýzius bakalárstvím práva k veřejnému vyučování Písmu svatému; začal tedy vykládati evangelium podle sepsání sv. Matouše. Již také horlivě kázával, zvlášt na bludy Lutrovy. Ku konci roku 1546 omilostněn jest v Kolíně svěcením na kněžství; a týž rok vydal on znova tiskem spisy sv. Cyrilla, arcibiskupa aleksandrinského a sv. Leona papeže.

Z rozkazu sv. Ignáce Lojoly jel Kanýzius na sklonku srpna 1547 do Říma, kdež pak skoro půl leta ostal. Svatý Ignác tovaryšstvu svému nováčků nepřidružoval, dokud jich nezkusil sám. Chtě zvědět, jsou-li spůsobní a spolehliví, podrobil je v Římě napřed za celý měsíc odbývání svých duchovních cvičení; potom zkoumal jejich pokornost a milosrdnost, prikazuje, aby na zjevných místech žebrali, lelkujícímu zástupu kázali, nemocným ve špitálních i v noci tak v tělesných jak v duchovních potřebách sloužili. Podobně naložil s Kanýziusem. Tehdáž očekávala osadu jezuitskou z Říma kolej v Mesině, městě sicilském. Svatý Ignác optal se Kanýzia, chtěl-liby s osádkou odejti. Jemuž Kanýzius: „Půjdu, kamkoliv ráčíš Otče můj; vítán mi bude úřad neb služba jakákoliv; k slovu

tvému chci býti kdekoliv buď učitelem buď žákem, stojím pohotově sloužiti řádu vrátnictvím, kuchyňstvím nebo zahradnictvím!“ — Svatý Ignác vypravil r. 1548 dvanáct synů svých do Mesiny; mezi nimi nacházel se Kanýzius. Pro požehnání šli sobě k papeži, jehož Kanýzius pěkně oslovil. Z Říma odešli 18. března. V nové koleji mesinské začali študentstvo učiti starožitným jazykům, pěkným uměním, mudrctví a bohosloví. Kanýziiovi uloženo cvičiti mládež v řečnictví; nechuť přemohl láskou k svatému poslušenství. Kromě toho činil vzdělaným obyvatelům jazykem latinským jadrné řeči o svatém náboženství; později kázával v den sváteční obecnému lidu vlasky. Strávil rok v Mesině, povolán jest Kanýzius od svatého Ignáce do Říma. Zde pak 7. září 1549 obětoval sebe slavným slibem Pánu Bohu a tovaryšstvu Ježíšovu.

Válkami a nákazou od Lutrových bludů měly ten čas v Němcích i ty katolických knížat země hrubý nedostatek katolických kněží a učitelů. Na vysokých školách bylo v studující mládeži vesměs málo kázně a bázně Boží. Málo kdo bažil po stavu kněžském, v němž hodného učenika Páně stíhalo protivenství. Zároveň byla nouze o mistry, kteřížby všem vědám kněžského úřadu vyučovati stačili. Na vysokých školách v bavorském Ingolštatu byl jenom jeden učitel bohosloví. Proto hledal bavorský vojvoda Vilém IV. pomoci v tovaryšstvu Ježíšovu. Na

rozkaz sv. Ignáce odebrali se z Říma do Bavor tří jezuité. Jedním z nich byl Kanýzius, jenž cestou 4. října 1549 v Boloně za doktora v bohosloví prohlášen jest.

V Ingolštatu na obecném učení hleděl Kanýzius všemožně získati studentstvo Kristu Pánu a Jeho choti, Církvi svaté, uče je zvykati modlitbě, službám Božím, častému přijímání svátosti pokání a oltární, též ochotnému veřejnému vyznávání katolického náboženství. V neděli a svátek činil řeč o ctnostech latinským jazykem; v postě i jindy kázavaje německy obecnému lidu, křísil v srdcích zbožný cit, uctivost a lásku k duchovenstvu. V prázdných hodinách navštěvoval nemocných a vězňů, mířil protivníkům, sbíral dárky chudině. Brzy zvolen jest za ředitele vysokých škol. Nového úřadu použil Kanýzius k hojnější oslavě Boží. Jeho návodem zapovězen jest prodej knih školních kacírstvím a necudnictvím naprzněných; jeho přičiněním zrušeny jsou obyčeje a svobody studentstva, pokud vědeckému prospěchu a ctným mravům vadily; maje lítost nad rodiči, jichž synové školským trestem napravit se nedali, psával jim, aby se o jejich nápravu sami pokusili, sic žeby ze škol vyhnání býti musili. Když půl leta minulo, odevzdal podle obyčeje úřad zmíněný; podávanou odměnu peněžní nevzal, žádaje, aby k nábožnému účelu obrácena byla.

Tehdejší rakouský panovník Ferdinand I., římský král, chltěje ve Vídni, kdež nové bludy

bujněly, jezuitskou kolej založiti, vznesl na papeže Pavla III. i svatého Ignáce pilné prosby o několik údů Tovaryšstva Ježíšova, netaje toho, že by rád měl ve Vídni druhy Kanýzia a Klaudia, kteří dosavad v Ingolštatu pracovali. Tito dva půjčení jsou mu jen dotud, dokud by vojvoda bavorský kolej v Ingolštatě nezaložil. V poslední den února 1552 rozloučil se Kanýzius srdečně s kazatelny s katolictvem ingolštatským. Mnozí učitelé a měšťané doprovodili ho slzice k Dunaji.

Kanýzius připlul k Vídni 9. března. V tomto městě počal učití bohovědě a dohlížeti k studiím domácím. O svém prvním kázání v kostele domini-kánském měl asi deset posluchačů. Na podzim, kdy mor zle začal řádit, neustal v kázání. Jeho statečná horlivost hnula radou městské obce; i nabídla kazatelovi příhodnější kostel Bl. Panny Marie na nábřeží. Kanýzius stal se brzo duchovním otcem a vůdcem klášterních sborů, mnohých duší z měšťanstva i panstva. V žalářích blaze působě, obrátil k pokání na smrt odsouzeného zločince, jenž byl o smíření s Pánem Bohem ani slyšeti nechtěl.

U Vídne živořilo z nedostatku knězstva několik farních osad bez pastýřů. Do jedné pustil se Kanýzius o vánocích t. r. 1552 odbývat dílo misio-nářské. Tu činil lidu kázání na každý den, svolá-val mládež na křesťanské cvičení, navštěvoval

nemocných a posluhoval kajícím svátostmi. Tutěž milosrdnost prokazoval v postě r. 1553 jiným osadám.

Když Kanýzius misii svatou dokonal, ustanoven jest od Ferdinanda I. dvorním kazatelem. Kdykoliv slovem Božím dvoru posloužil, chvátával do biskupského chrámu sv. Štěpána kázat obci. S kazatelny tepal hříchy stavu sprostého i vzácného, mrskal nevěru a rouhačnost mudrlantů, usiloval zjednat Církvi svaté a její hlavě viditelné úctu a poslušenství, o což ji Lutrovi náhončí ústně a písemně připravovali. Jednoho času obdařil dvorstvo a měšťanstvo světlým i srdečným výkladem učení o plnomocných odpustcích; i litovali jsou toho mnozí, že příkladem luteránů zmazení, předrahou milostí Božího slitování pohrdali.

Římský král Ferdinand I., znaje vzorný život, horlivost a učenost kněze Kanýzia, chtěl ho míti biskupem ve Vídni. Nutkal prosbami papeže i generála jezuitského řádu, aby slavné břemeno na jeho široké plece naložiti ráčili. Svatý Ignác pokynul Kanýziiovi, aby za jeden rok vídeňské biskupství v duchovních toliko věcech spravoval. Správu biskupství poručil a odevzdal mu papež Julius III. dne 3. listopadu 1554. Téhož roku posloužil Kanýzius platně Církvi veškeré, sepsav knihu katolického náboženství, jiuáč katechismus; byla i bude tvrdou hrází proti návalu všelikých bludů, zvláště protestantských. Za to mu ďáblem štvání kacíři „rakouských psů“ nadali. By naň zuřivci nesahli,

provázela ho po cestě do chrámů vídeňských z rozkazu králova stráž vojenská. Rouhání spláčeje blahodějstvím, zjednal to Kanýzius u svatého Ignáce Lojoly, aby každý kněz z Tovaryšstva Ježíšova měsíčně na obrácení kacířských severních národů mši svatou Pánu Bohu obětoval. Na ten samý úmysl prodlužoval Kanýzius své modlitby a trýznival tělo své důtkami a postem.

Boží prozřetelnost svěřila Kanýziiovi znamenitou částku starosti a práce při zakládání katolických škol v Praze královské. Na vyzdvihnutí škol k odchování mužů apoštolských, kteří by vlast kacířstvím prohnílou zhojili, pomyslíla nejprvé velebná kapitola Svatovítská. Ostavši dcerou Církví věrnou i v bouři husitské i v tísní za kralování Jiřího z Poděbrad, pečovala pořád o zachránění ostatečku stáda Kristova v zemi české. Za Ferdinanda I., římského a českého krále, byly vysoké školy pražské osazeny učitelstvem, kteréž mezi sebe nerado katolíka pouštělo, protože Husovým a Lutrovým bludům hovělo. Musíla tedy starostlivá kapitola o velikém nákladě hodných jinochů do ciziny posílat na katolické obecné učení v Ingolštatu, Vídní, v Krakově a v Římě. K vůli lepšímu opatření důležité věci této vypravíla roku 1552 svého probošta Jindřicha s Janem arcijahnem do Vídně ku králi Ferdinandovi, vznášejíc naň prosbu, aby založením katolických škol v Praze spomoci ráčil katolické po Čechách osadě, která z nedostatku knězstva a uči-

telstva katolického bídne hyne; za učitele do takových škol žeby se nejlíp hodili synové sv. Ignáce Lojoly. O to začal pobožný král r. 1554 s Kanýziem, svatým Ignácem a papežem jednati, žádaje za 12 jezuitů, mezi nimiž by dva byli doktorové bohosloví. Příštího roku 1555 v květnu měsíci poslal Kanýzia v příčině zakládání koleje do Prahy. Zde sídlil syn králův, zemský vladař, arcivojvoda Ferdinand. Jezuitskému řádu postoupen jest od husitské doby napolo zřícený dominikánský klášter a kostel sv. Klimenta proti obydlí křižovníků s červenou hvězdou. Nákladem z komory královské, obstaráváním Kanýziiovým, postavena jest t. r. 1555 částka koleje. Z počátku prosince jel Kanýzius do Ingolštatu; odtud vrátil se v únoru 1556 do Prahy. Dvanáct jezuitů, v Římě svatým Ignácem a papežem Pavlem IV. požehnaných, s rektorem neb starostou svým Ursmarem Gojsonem objevilo se 21. dubna 1556 v Praze. Škol svých otevřeli tuto jezuité t. r. v den sedmý měsíce července. V nižších školách učili náboženství, jazykům latinskému i řeckému a počátkům věd; školám těmto říkali gymnazium. Ve vyšších školách či v akademii učili básnictví, řečnictví, mudrcství a bohosloví. Návodem Kanýziiovým vyzdvižen byl také konvikt neb ústav pro synky z panstva i bohatého měšťanstva; potom zase seminář pro chudé studentstvo — budoucí knězstvo.

Jakož se navadlé kvítí rosičkou zotavuje, tak okřálo srdce upřímných katolíků pražských přícho- dem tovaryšstva Ježíšova. Kacířstvu však hnul se červ; tušiloť, že bludům jeho soud a potření na- stává. Šel-li kdo z jezuitů do kostela nebo do školy, házeno po něm kamením a blátem, ba svr- hnutím s mostu Karlova jim vyhrožováno! Kdysi sloužil mši svatou Kanýzius v kostele sv. Kli- menta; v tom vletěl do svatyně kámen hrubý oknem vhozený. Vladař Ferdinand opatřil tedy pronásledo- vaných Božích sluhů vojenskou stráží a dal vůbec ohlásit, že každou jim stropenou nezbednost přísně potrestá. Meškaje v Praze, lámal Kanýzius chléb slova Božího zástupům lačným. Hned roku 1555 činil kázání v chrámě sv. Víta; potom roku 1556 v postě kázal několikrát do téhodne; shon lidu byl veliký. Pokorou a láskou získal Kanýzius sobě a spolubratrům duchovním vážnost v srdcích něk- terých, katolické víře odporných. Ačkoliv bludníci jezuitům vyčítali, že mají papeže tuze rádi, předce k nim mnozí z nich syny své do škol poslali. Po- mocí králův českých, katolické šlechty a mnoha jiných dobrodinců vystavěli a upravili jezuité nynější kollej klimentinskou s kostely sv. Klimenta, sv. Salvátora, a s kaplí vlaskou. Pražská kollej stala se matkou kolejí v Olomúci, v Kladsku, v Hradci Jindřichově, Krumlově a v Chomútově; vysílala ze sebe jezuitů do Polska i Pruska k zakládání kolejí. Po bitvě na Bílé hoře užil Duch Svatý Tovaryšstva

Ježíšova k obrácení většiny národa v Čechách a v Moravě na víru katolickou.

V ten samý rok, měsíc a den, v kterýž kolej pražská škol svých otevřela, přišlo z Říma osmnáct jezuitů do Ingolštatu osadit kolej přičiněním Kanýziovým založenou. Téhož roku ustanoven jest Kanýzius od svatého Ignáce Lojoly provinciálem neb starostou a prohlídcem kollejí jezuitských v Němcích horních, v Rakousích a v Čechách; úřad ten vykonával do čtrnácti let.

Na rozkaz svatého otce Pavla IV. provázel Kanýzius roku 1558 do říše polské biskupa Kamila Mentuata, posla apoštolského, a pomahal mu v té práci, aby král Sigmund August v petrikovském sněmu protestantským stavům katolické Církve poškodit nedopouštěl. Při jejich žehnal Bůh. Na sněmu zmařeny jsou zlé obmysly a rady bludníků; neb pod uvarováním pokut, jakýmiž zákon zrádce vlasti stíhal, všechna změna v náboženství a loupež církevních zboží byla jest zapovězena. V jádru polského národu zočil Kanýzius skrovnější porušenost katolické víry, nežli v německém národě. Lidu pobožnost a přítulnost k Církvi svaté byla mu vděk. V jeho srdci zplápolalo přání, aby směl Polákům k vůli potrpěti, mezi nimi pracovati a umřít! Ale jinam volala ho prozřetelnost Boží. Ferdinand I. potřeboval jeho rady a pomoci k říšskému sněmu, jenž do Augšburka ke dni 3. března 1559 položen byl. Pročež vrátiv se do Němec,

byl Kanýzius císaři Ferdinandovi I. pravou rukou a nejlepším rádcem v záležitostech Církve svaté na sněmu augšburském.

Kanýzia ctil znamenitě augšburský biskup, kardinál Ota Truksas. Již před desíti lety zřídil jej za svého bohoslovce a vypravil do Tridenta, kdežby v obecném sboru učeností a pilností svou Církvi katolické raden a pomocen byl. Kardinál učinil mu kdysi po cestě z Dilinek tu poctivost, že mu nohy umyl. Bažil po tom silně, aby Kanýzia ve své luteránstvím zpustošené osadě za mnohý čas hostiti mohl. Ledva tedy v Augšburku v biskupském chrámě sv. Oldřicha kazatelna uprázdněla, vnuknul kapitole, aby úřad ten Kanýziiovi svěřila. Potom žádal jenerála jezuitského Lajneze o Kanýzia — „muže svatým obcováním a učeností po veškeré říši německé slovutného“ — aby směl sloužit Augšburčanům kazatelstvím. Jak mile Lajnez pokynul, odebral se Kanýzius s knězem a spolubratrem Seklerem do Augšburku a počal tu kázati 14. června 1559.

Nad říšským městem Augšburkem Církev svatá div nezplakala. Z hojného obyvatelstva ostal jenom desátý díl katolickým. Dvanáct řečníků protestantských pracovalo v potu tváře o zavedení zbytku katolíkův do svého bludiště. Katolici byli ve vyznávání svého náboženství tuze ochabli, zvlášť pro strach panujícího v městě protestantstva. Odvykli oběti mše svaté, poslouchání slova Božího, zpověd-

nici, stolu Páně, postu a průvodům posvátným. Na první kázání Kanýziovo v stoličném chrámě přišlo asi třicet katolíků; v hod Božího Těla r. 1559 v slavném průvodu všeho všudy dvacet katolíků!

Nového souseda — kněze Kanýzia — zhrozili se mistři protestantští. Znalíť odjinud jeho učenost, horlivost, srdnatost a příkladnost. Vrah, jenž nikdá nespí, pošeptal některým: „Připravíte-li ho v obci o vážnost a důvěru, zvítězíte!“ I roztrušovali ohavných věcí naň vymyšlených. O tomto úkladu činí Kanýzius v listu k Lajnezi jenerálovi takovou zmínku: „Což se ti luteránové natrmácejí, aby mne ohavnými nářky a šeredným rouháním ze cti zloupili, kterouž nesháním po lidech! Tak nakládají se všemi jezuity! Dost možná, že nás brzo zbijou a ztrýzní. Bohdejž jim splácíme láskou tím hojnější, čím hůř nás ostouzejí! Ačkoliv nás pronásledují, předce jsou naši bratří; jsme povinni milovati je pro Krista Pána, jenž krev svou za ně vycediti ráčil; snad by proti nám nehřešili, kdyby nás znalí!“ Mrzký prostředek, jakýmž sobě chytráci zpomoci chtěli, uškodil jim samým. Štěpán Agrikola, luterán velmi učený, dovťípil se, že v tom spolku pravdy není, kterýž tolik ubližuje a tak málo miluje! Brzy stal se upřímným synem a horlivým obrancem katolické Církve.

V Augšburku vykonával Kanýzius horlivě kazatelský úřad až do leta 1566. Kromě této práce cvičil dítek i dospělých zvláště v náboženství, dával návod k spasitelnému odbývání duchovních cvičení sv. Ignáce, pomáhal chudým měšťanům, nuzným studentům a všelikým bídákům, žebrouě za ně u boháčův. Hojně žehnal Pán Bůh lopotnému jeho dílu. Bojacní a ostýchaví katolíci učinění jsou statnými vyznavači svaté víry, neumělí osvícenými, líní nedbalcové rychlími plniteli svatých úkolů, otroci ďáblůvi Božími sluhami. Panny bohaté a vzácného rodu zavíraly sebe v klášteřích, což od mnoha let tam nebylo slýcháno. Množství pravdou a láskou vybojovaných protestantův uvedeno jest pod sladké jho Kristovo v Církvě katolické. Hrabě Marek Fuger měl choť Sibylu, protestantku tvrdé šíje, kteréž pražádný jezuita na oči nesměl. Bůh však slitovný ukázal jí ve snách Kanýzia pobízejícího, aby dbala o své spasení. Poslavši pro něho stala se jeho učenicí a vyznala slavně víru katolickou. Veřejného modlení protestantů, aby v bludu setrvala, Pán Bůh oslyšel! Za ní pospíšila do ovčince Kristova Voršila, choť hraběte Jiřího Fugera, kteráž potom tak řka svatý život vedla.

V Augšburku měl Kanýzius v postě a v adventu nejvíce na pilno; sám dostačiti nemoha, přibral sobě několik pomocníků z Tovaryšstva Ježíšova. Mimo svrchu jmenovanou dobu konal z Augšburka jízdy daleko, jsa poslům papežovým, biskupům,

císaři a jiným knížatům katolickým jako na drapačku. Jezdíval do Ingolštatu, do Vídně a do Prahy opatřit starších kolejí jezuitských a zřizovat právě zakládaných kolejí v Mnichově, v Inšpruku a v Dilinkách. Jsa důvěrným radou císaři Ferdinandovi, působil naň mocně, aby osazeno bylo zase arcibiskupství pražské, jehož stolice od roku 1421 prázdná zůstávala. Podal tedy císař na to arcibiskupství pražské vídeňského dotud biskupa Antonína Brusa z Mohelnice, Moravana, velmistra řádu křižovníků s červenou hvězdou na Starém městě pražském, jenž pak roku 1562 od papeže Pia IV. v tom arcibiskupství potvrzen jest. Ferdinand I. přikázal dávatí arcibiskupům pražským na vychovanou z důchodu královského 6000 kop platu ročního, a k zlepšení téhož platu ponecháno jest Antonínu Brusovi a některým v úřadu nástupcům — mezi nimi Janu Lohelovi — držení velmistrovství řádu křižovníkův s červenou hvězdou. Nový arcibiskup Antonín odjel do Tridentu na církevní sněm, kamž i Kanýzius od papežových vyslanců a od císaře povolán byl. Pokorný sluha Boží divil se tomu, že „husu mezi labutě zvou.“ Pro tuhý odpor Oty Truksasa, biskupa, i jeho kapitoly ponechán jest Kanýzius v Augšburce do skonání postu. V Tridentu sloužil platně obecnému sboru Církve svaté asi pět neděl, aby delším jeho tu prodlením augšburská obec nebyla ztenčena. Do Augšburku vrátil se 14. srpna 1562. Zde propůjčoval se Kanýzius rád venkovským farářům za uči-

tele v duchovních cvičeních, aby v jejich osadách ovoce misí jezuitských z požehnání Božího za mnohý čas čerstvé ostávalo. V městech, kudy z Augšburku jízdy konal, kázával jakoby na pozdrav, čímž mnoho vrtkavých katolíků ve víře ztvrzeno a něco luteránův obráceno bylo. V tu dobu dávali se leccjáci v božském umění nevyspělí a bludem načichlí Němci ve Vlaších za doktory bohosloví prohlašovati. Kanýzius, všimnuv si tohoto katolíků škodlivého jejich šmejdu, poradil sv. Otcí, aby zapověděl prohlašovati koho za doktora bohosloví, dokud by neučinil slavné vyznání katolické víry. Radě Kanýziově povolil papež Pius IV.

Když byl 19. ledna 1565 jezuitský generál, Lajnez, v Pánu zesnul, povolán jest k volení nového také Kanýzius do Říma. Kterýžto kázání postní v Augšburce dokonav, vypravil se do svatého města. Tu stal se 2. července t. r. svatý František Borgiáš hlavou Tovaryšstva Ježíšova. Meškajícímu v Římě Kanýziovi svěřil Pius IV. důležitou věc k vyřízení, aby totiž v německé říši světská i duchovní knížata k prohlášení zákonů tridentského sboru v příčině katolické víry a kázně přivésti usiloval. Kanýzius odjel z Říma asi měsíce září do Němec, kdež pak rozkaz papežův, jakž mohl, dobře vykonal. Po roce poprosil generála svého za propuštění z úřadu provinciálského, ale úřad zůstal při něm; jenom kazatelství při biskupském chrámě v Augšburku bylo s něho sňato a na jezuitu Rozefia

uzloženo. Když roku 1559 v Augšburce dílo apoštolské načal, bylo v každém tisíci městského obyvatelstva jen asi sto katolíků; teď když z Augšburka odcházal, byla polovice obyvatelů katolická.

V podzimku r. 1566 získal Kanýzius katolické Církvě ve švábském Víznsštejgu protestanta hraběte Oldřicha z Helfnštejna, který pak zádušky pobrané vrátil. Tutěž vězely dvě z protestantstva poslé a na smrt odsouzené ženy, kteréž se byly přísahou Krista Pána odvolaly a provozující kouzelnictví několik člověků otrávil. Bezbožnic od protestantských učitelů opuštěných ujal se milosrdný Kanýzius, i docílil toho, že v Pána Ježíše po katolicku uvěřivše, ohavných hříchů svých z celého srdce litovaly. Tehdáž bydlel Kanýzius obyčejně v Dilinkách u svých řeholních bratrů. Ctně dožadán činil r. 1577 v postě v stoličném chrámu kázání Vircburčanům; radil biskupovi, jakby osadu zvelebil; poučoval jeho duchovenstvo v hodném spravování úřadu pastýřského; cvičil mládež ve svatém náboženství; připravoval židovské děvče ke křtínám, a rokoval s biskupem o založení jezuitské koleje ve Vircburku. Sotva že v Dilinkách po namahavé práci a nemoci okřál, zahájil tu v koleji jezuitské augšburský biskup Ota Truksas duchovní sněm k zavádění oprav po své osadě podle pravidla sboru tridentského, v čemž mu pozvaný Kanýzius radou i snahou pomahal.

Na podzim r. 1567 připutoval do Dilinek svatý

mládenec a šlechtic polský Stanislav Kostka. V koleji jezuitské vypravoval Kanýziovi: „Slib svůj Bohu učiněný, že se dám do řádu vašeho, nemohl jsem ve Vídni splnit, neboť mně v tom bratr i pěstoun překáželi. Rád bych tedy hodně daleko od nich zašel do Říma; prosím pokorně Vašnost za radu a pomoc!“ Kanýzius jakožto provinciál pokusiv Stanislava v pokoře, nadál se do něho vzáctných prospěchů v ctnostech. I poslal ho v průvodu dvou jezuitských žáků do Říma k svatému Františku Borgiaši, jenž pak bohabojného šlechtice nováčkům přidružil.

Z počátku l. 1568 pozval biskup augšburský Kanýzia do Elvangu na svatou misi k času postnímu. Horlivý Kanýzius podrobil se rád tomuto úkolu apoštolskému; za celý měsíc tam kázal, zpovídal, mládež v náboženství cvičil, nemocných navštěvoval. Dotčený biskup — kardinál Ota — podporoval ho snažně tím, že v Elvangu sám svou osobou pokorně chudákům milosrdnými skutky lásku prokazoval. Dobré práci poželhal Pán Bůh; přes dvacet protestantů vrátilo se do Církve katolické; obecní rada ustanovila, že nikoho měšťanstvím neobmyslí, dokavad by slavně katolickou víru nevyznal tak, jakž to byl sbor tridentský určil. Po velikonocích chtěl Kanýzius zpátky do Dillinek; v tom dostal od vircburského biskupa to návěští: „V mé osadě roztrušují kteřísi pro-

testanti novinku, že Kanýzius již prohlé-
 dnul a stalse luteránem!“ Ihned jel Kanýzius
 do Vircburka, vstoupil v biskupském chrámě na
 kazatelnu a kázal lidu do třetice, čímž zmařen jest
 klam rouhačů. Letní dobu 1568 trávil Kanýzius
 v záležitosti svého řádu ve svatém Římě. Papež
 jednal s ním o zvelebení Církvě v Němcích a
 uštědřil mu milostí duchovních za to, že s jezuitou
 Pavlem Hofem katechismus tridentského sboru ně-
 mecky řádně vyložil. Asi v říjnu vracel se Kaný-
 zius tyrolským městem Inšprukem (Inomostím).
 V témž městě byly dvorem císaře Ferdinanda I.
 dcery, Magdalena a Helena, kteréž se svou (r. 1566
 v Pánu zesnulou) sestřičkou Marketou slib čistoty
 Bohu učinily a k založení jezuitské koleje inšprucké
 přispěly. Zpovídal je Kanýzius. Bažice po sou-
 kromém, světa odloučeném životě, zavřely se t. r.
 1568 v den 5. prosince s některými dvorními
 šlechtičkami v Halli (blíž Inšpruku) v domě klášte-
 říku podobném a sloužily tam Pánu Bohu bez slibů
 řeholních podle pravidla, jež byl dožádaný Ka ný-
 zius pro ten zbožný sborek naschvál složil a sepsal.
 Do tohoto domu dávaly se panny a vdovy bohabojné.
 Duchovní správu při něm konali jezuité, jimž
 v Halli kolej založena byla.

Postní kázání r. 1569 v biskupském chrámě
 augšburském měl Kanýzius, zastáváje řádného
 kazatele Pavla Hofa v Tyrolsku zaměstnaného. Po
 vclikonocích vyhověl svatý František Boršíáš prosbě

našeho Kanýzia, sňav s něho úřad provinciálský a vloživ jej na kněze Pavla Hofa. Tím nabyl Kanýzius pohody k spisovatelské práci, kterouž jemu vrchnost duchovní poručila.

V městě Magdeburku, jináč v Děvíně, spojilo se několik protestantských písalů k vydání letopisův, jimiž čtenáře namluviti chtěli, aby věřil, že Lutrovo učení jest prvotné ryzé učení křesťanské Církvě, ježto učení katolické Církvě není prý leč pozdní splácanina z domněnek a vymyšleností papežů a mnichů. Děvínští letopisové pouštěli do světa šeredných lží a ohavného rouhání. Svatý papež Pius V. a svatý František Borgiáš rozkázali tedy Kanýziovi, aby sepsal a vydal knihu na obranu Církvě katolické a jejího učení. Vyprosiv sobě apoštolské požehnání a přímluvu Tovaryšstva Ježíšova k té práci, vydal tiskem dotčenou obranu ve dvou dílech r. 1571 a 1577. V druhém dílu obraňuje zvlášť učení svaté Církvě o bl. Panně Marii a zastává Její bez prvotného hříchu ze sv. Anny početí, ačkoliv to tehdáž od Církvě svaté za článek víry nebylo ještě prohlášeno. První díl obrany skládal v jezuitské koleji v Dilinkách. Místo oddechu po práci učil dítek a dospělých nevědů svatému náboženství a posluhoval ve zpovědnici. Však ho z ústupu leckdy láska i poslušnost vypouzela. S tři dni cesty vzdálí žila šlechtická katolická rodina — matka s dětmi — na štíru po několik let. Protivné strany shodly se v tom, aby

jich Kanýzius porovnal. On přijel a smřil je s pomocí Boží. K rozkazu svého provinciála Hofa chvátal Kanýzius do Augšburku zastávat jezuitu Vendelina Folka, jenž hraběnkou Voršuli Fugerovou, jakožto poutnici, do Říma provázal. Tehdy bylo v Augšburku několik ďáblem posedlých osob. Šlechtičnu pannu Annu Bernhauzerovnu trápil zlý duch již osm let. Bydlela v domě hraběte Marka Fugera a choti jeho Sibyly; a ti se za ni u Kanýzia přimlouvali. V průvodu hraběte a choti jeho putoval Kanýzius 21. ledna 1570 s pannou posedlou do kostela bl. Panny Marie v Starém Etinku. Zde poprosiv Pána Ježíše za požehnání k dílu leckdy trudnému a Jeho přesvatou rodičku za mocnou přímluvu, vymítnul z ubohé panny protivníka Božího, krutého vraha lidského pokolení. Otec její, uzřev dcerku ďábla zproštěnou, spustil se bludů Lutrových, jimž od pacholectví hověl, a přivínil se k staré matičce — Církvě katolické.

Kanýzius ustanoven jest roku 1571 od svatého Františka Borgiaše řádným kazatelem v Inšpruku, kterýžto úřad zastával až do roku 1578 s velikým užitkem posluchačů. Bydlel v koleji jezuitské. Mezitím povolán byl r. 1573 do Říma; papež Řehoř XIII. zeptal se ho, kterak by lze bylo zvelebiti Církev v německé říši. Odpověděl Kanýzius, že rozmnožením učeného a příkladného duchovenstva; pročež aby kollej od papeže Julia III. k vychovávání knězstva pro německý národ v Římě

založená, ale z nedostatku podpor na mizinu přišlá, lépe již byla opatřena; podobně aby v německé říši konviktů s dostatek bylo založeno a snažně podporováno. Papež schváliv radu, začal ji hnedle v skutek uváděti po Evropě i po Asii. Když Kanýzius v Římě meškal (1573). obrán jest Ebrhart Merkurián za jenerála Tovaryšstva Ježíšova.

Od roku 1578 do 1580 vzdělával Kanýzius duchovními řečmi pobožná bratrstva v Inšpruku a v Halli, též své řeholní bratry v kolejích tamnějších. Z Inšpruku do Halli cestu konáváje, zastavoval se v osadách a cvičil mládež ve víře a v cnosti. Dítky ho tuze milovaly. Pozván od vojvody Viléma měl v letech 1578 a 1579 postní kázání v sídelním městě Landshutu. Tehdáž provázel časem provinciála Hofa, když prohlížel jezuitské koleje.

Ostatek věku svého — sedmnáct let — strávil Kanýzius ve švýcarském městě Frýburku, kamž s bratrem svým řeholním Andrenem r. 1580 poslán byl utvrzovat katolictva ve svatém náboženství. Začali tedy kázati a křesťanské cvičení odbývati — Kanýzius v předním chrámu sv. Mikuláše, Andren pak v kostele bl. Panny Marie. Nejprvé usiloval Kanýzius poučiti důkladně obyvatelstvo o těch kusích a člancích katolické víry, proti nimž kacíři Zvingli a Kalvín nejhůř řádili. Potom hleděl k tomu, aby choulostiví katolíci veřejnému vyznávání své víry svaté zvykali, což

prostřednictvím bl. Panny Marie, matky a pomocnice křesťanstva, vyříditi doufal. Pročež vyzdvihnul ve Frýburku bratrstvo ku poctivosti bl. Panny Marie, kteréž zde brzy tak jako v Ingolštátě a v Inšpruku ovoce ušlechtilé vydávalo. Muži a mládenci, ženy a panny, ctili bez ostýchání, ba horlivě Rodičku Boží, přijímali často svátost pokání a oltářní, docházeli každého dne na mši svatou, navštěvovali a obsluhovali nemocných a vězňův, rozdávali chudým almužny a cvičili neumělých ve svatém náboženství. Posvátnému bratrstvu udělil papež Řehoř XIII. odpustků.

Ve Frýburku začala jezuitská kolej roku 1580 znikati. Na podzim r. 1582 otevřelo Tovaryšstvo Ježíšovo v témž městě svých škol výborných. Předtím vymohl Kanýzius u obecné rady rozkaz ten, aby měšťané synků svých na protestantských školách studujících domů povolali. Jezuitský jenerál Klaudyus Akvaviva zbaviv Kanýzia, dle prosby jeho, pečování o frýburskou osádku jezuitův, poručil řízení koleje knězi Michalovi.

Stareček Kanýzius neustal v kázání, zpovídání, v poučování svých domácích bratrů a ve spisování knih spasitelných, dokavad mu zdraví pracovat dopouštělo. Z daleka přijížděli a přicházeli k němu katolíci k vůli svátostnému smíření s Pánem Bohem, jakož i pochybnostmi zmítaní protestanti, aby je katolickému náboženství důkladně naučil a

s Církví svatou sjednotil. Obzvláště za posledních let svých podněcoval Kanýzius lid světský a duchovenstvo k pilnému rozjímání o životě a mukách Pána Ježíše; také vzbuzoval všech horlivě, aby s vroucného srdce činili poctu Rodičce Boží. Tehdáž putovával den jak den do kaple bl. Panny Marie za městem. Matky posílaly za ním dítek svých do kaple, aby šly sobě k němu pro požehnání. Sluha Boží ptával se dítek, mají-li růženec, zdaliž se na něm modlí? Nedbalých káral a k této pobožnosti libezně namlouval. On sám modlil se na každý den růženec za dušičky v očištcí. — Tento miláček římských papežů i svatých Ignáce Lojoly, Františka Borgiáše, Karla Borromejského, Filipa Neria, neštítal se domácích sprostých prací; aby duše jeho v pokoře Bohu milé trvala, poklízel frýburskou kollej chvoštištěm, umýval a cídil misky po bratřích.

Asi na sklonku srpna měsíce 1597 onemocněl Kanýzius hrubě na jatra; vodnatost počala se z nohou po těle rozcházeti. K vůli dýchání musel pořád zrovna seděti. Ani v tuto dobu nepřestával mořit těla postem a důtkami. Trpělivost jeho byla tuze příkladná. Dne 20. prosince přijal svátost pokání, nazejtří pak Boží Tělo a svátost posledního pomazání. Domodliv se modlitbičku za blahou hodinku, zulíbal kříž svatý a zesnul v Pánu 21. prosince, den sv. Tomáše apoštola, roku tisícího pětistého devadesátého sedmého. K prosbám měšťanstva

počováno jest tělo Kanýziovo až po několika dnech v chrámu sv. Mikuláše před hrubým oltářem. Když jezuitský kostel sv. Michala ve Frýburku dostaven byl, přenešeno jest tělo sluhy Božího z chrámu sv. Miskuláše do kostela sv. Michala dne 31. března 1625, jenž velkou část ostatků Kanýziových dosavad přechovává.

Čtvero divů, o nichž se tvrdilo, že je Pán Bůh na přímluvu Kanýziovu učinil, uznal papež Pius IX. po tuhé zkoušce za opravdové zázraky. Jeden z nich jest tento níže položený. V Surpěři (nedaleko Frýburku) bydlel starosta Beat Buman s chotí Marií Annou a s čeledí služebnou. V kuchyni nevšimly sobě rezu na dně nádoby, v kteréž se k jídlu vařilo. Hospodář Buman a dva čeledínové umřeli z otrávení. Hospodyně Maria, poživši traveniny, ostala sice živa, ale zmrzačela. Pro ochromělost musela buď seděti buď berlami tělo bídně postrkovati. Na krku a jinde vyrážely se jí škrvny temné, znamení jedu v krvi. Bolest měla náramnou. Lékařové nic nepořídili. Její trýzeň trvala přes dvanáct let. Ubohá, ctíc kněze Kanýzia, nosila ostatek po něm. Vnukl jí Duch Svatý, aby hledala pomoci nad hrobem sluhy Božího. Dovezenou do Frýburku vnesli konec června 1729 do jezuitského chrámu sv. Michala. Modlíc se chvíli Pánu Bohu nad hrobem Božího sluhy, jejž za přímluvu prosila, dobrou v těle proměnu náhle ucítla. Vzchopila se, odhodila berle, vzdala chválu Pánu Bohu a

odešla. Potom urazila pěšky několik mil cesty, aniž by se byla nemoc vrátila.

Papež Pius IX. prohlásil kněze Petra Kanýzia za blahoslavence v bazilice sv. Petra v Římě dne dvacátého listopadu, leta Páně tisícého osmistého šedesátého čtvrtého.

Bl. Jan Sarkander.

V slezském městě Skočově bydlelo katolické a bohabojné manželstvo: šlechtic Řehoř Sarkander a Helena, z rodu Gureckých z Kornic. Měli, pokud známo, čtyry syny, Václava, Pavla, Mikuláše a **J a n a**.

Nejmladší, **J a n S a r k a n d e r**, narodil se v Skočově dne 20. prosince roku 1576.

Otec Řehoř umřel roku 1589; ovdovělá Helena vystěhovala se s **J a n e m** synáčkem na Moravu do města Příbora, kdež měli příbuzných.

J a n S a r k a n d e r prodlil v Příboru asi tři léta. Zde naučil se počátkům věd a prospěl nábožností. Odtud poslán jest do Olomouce na latinské školy, kteréž Tovaryšstvo Ježíšovo spravovalo. Jezuité vychovávají mládež v ten způsob, aby jí v této časnosti i na věčnosti blaze bylo. Učíce žáky mnohým dobrým věcem, jež by k vezdejšímu svému užitku obrátiti mohli, pečují zároveň o jich duše, aby se věčně věkův s Kristem Pánem radovali. Pročež jich v katolické víře utvrzují, ctnostem přivčívají, zvláštními pobožnostmi a svátostmi po-

svěcuje. Za šest v Olomouci ztrávených let prospěl Jan Sarkander uměním a ctností znamenitě. Obohativ rozum a paměť důkladnými vědomostmi, dochoval srdce nevinné a nábožné přímluvou bl. Panny Marie, již byl sobě vyvolil za matičku, když do bratrstva Mariánského vstoupil. Z Olomouce odjel roku 1600 do staroslavné Prahy. Zde učil se mudrctví u jezuitů v semenisku sv. Václava, až pak dne 13. května 1603 za mistra téhož umění prohlášen jest. Náklonnost k duchovnímu stavu pudila jej z Prahy do štyrského Hradce, kdežto jezuité bohovědě učili výborně. V témž Hradci zapsav r. 1604 jméno své do knihy bratrstva Nanebevzetí Panny Marie, posvěcen jest na knězství a prohlášen za mistra bohovědy okolo roku 1608.

Kněze Jana Sarkandra poslal biskup olomoucký, kardinál František Ditrichštejn do slezského města Opavy, kdežby kaploval u svého bratra Mikuláše, jenž se později stal kanovníkem olomouckým. Jsa od biskupa svrchu jmenovaného z Opavy na Moravu povolán, kaplanil Jan ve vsi Charvatech, pak v městě Uničově, kdež na konec roku 1609 již co farář se vyskytá. Roku 1610 ustanoven jest farářem ve Zdouňkách. Osada zdounecká byla rozsáhlá i kacířstvím od mnoha let nakvašena. Chtě jí očistiti, pozval roku 1611 z Olomouce jezuitu Jana Drachovského k práci perné, však bohumilé. S pomocí Boží obrátili dvanáct bludařů na víru katolickou. Za tříletého úřa-

dování ve Zdoukách bděl náš Jan bystře nad katolickým stádcem svým, hleděl jadrným a laskavým poučováním bludné ovce získati, pomahal, seč byl, chudině, sousedů rozepře rovnal přátelsky, a často hospodářů i hospodyň napomínal, by děti a čeládku opatrnou kázní a dobrým příkladem do nebe vodili.

Roku 1613 stal se Jan Sarkander farářem v Boskovicích. V tom městě bylo kacífův nazbyt. Nový horlivý pastýř pozval do své osady duchochvaty jezuity, Jana Drachovského, Havla Zaidelhubera a Vojtěcha Chanovského, jichžto pomocí padesát měšťanův zbloudilých do ovčince Kristova přivedl.

Z jara 1616 přesazen jest Sarkander od biskupa Ditrichštejna na vinici Páně do města Holešova. Zde byla duchovní správa trudnější než v Boskovicích. Od sta let měli v Holešově Bratři, jenž se potom v kalvinstvo takřka přehli, za vrchnosti jim příznivé hnízdo teplé a prostranné; katolický osadní kostel s farovnou ocítil se v rukách jejich; katolíkův zbyla jen troška. Než před samým uvedením Jana Sarkandra v úřad pastýřský všelico změnilo se. Nová vrchnost, pan Ladislav Popel z Lobkovic, upřímný katolík, vrátil katolíkům farní kostel a dal jej r. 1614 v čest Nanebevzetí Panny Marie posvětit. Z Olomouce povolání jesuité Drachovský, Chanovský a Stefet počali osadu tříbiti. S těmi pracoval v potu tváři nový farář Sar-

kander, usiluje poučováním srdečným, prokazováním dobrodiní a pilnou u Boha přimluvou skloniti tvrdou šíji kacířů pod sladké jeho Kristovo. Z obce zarytých Bratrů, jimž sbor či modlitebna odjat a v kostel sv. Anny posvěcen byl, přivinulo se až do konce roku 1617 dvě stě a padesát duší k Církví svaté. Při farním kostele vyzdvihl Sarkander, Rodičky Boží ctitel horlivý, bratrstvo mariánské.

Osadou do Holešova náležely také vsi bystřického pána Václava Bítovského z Bítova. Tento luterán a hrubý protivník katolického duchovenstva zapověděl poddaným dávatí desátek faráři holešovskému. Nemoha u něho ničehož po dobrém poříditi, vznesl Sarkander stížnost svou na tehdejšího hejtmana markrabství moravského Ladislava z Lobkovic, podacího pána či patrona fary holešovské. U něho hájil právo své a budoucích pastýřů, jakž byl při úvodu ve farní úřad přísáhl. Pan Bítovský zanevřel tuze na svědomitého kněze, a vyvřel naň v pozdnější pohodlnější dobu všečen svůj vztek.

Ku konci roku 1617 nabídnul biskup Ditrichštejn Sarkandrovi děkanství kollegiatního chrámu v Kroměžíři; ale pokorný a horlivý pastýř duší uprosil ho, že směl ostati v Holešově. Tu začala se brzo nad hlavou jeho děsná mračna sháněti.

Svrchu psaného roku 1617 byl arcivévoda Ferdinand v Praze na království korunován. Stavové koruny české katolického i protestantského náboženství slíbili Ferdinandovi II. s přísahou věrnost.

Kterýžto král, jsa horlivý katolík, znechutil se protestantským stavům českým. Bažice po takovém králi, jenž by hověl jejich bludům, strhli se Ferdinanda na počátku r. 1619, po čemž také moravské protestantské stavy vzbouřili. Jak v Čechách tak v Moravě dobrý rád od buřičův na ruby obrácen jest.

Protestantské panstvo moravské, uchvátivši vládu, ssadilo a uvěznilo hejtmana zemského Ladislava Lobkovice a jmenovalo hejtmanem pana Ladislava z Žerotína; též zvolilo třidcet správců zemských. V předních městech Olomouci a v Brně složilo bez mála všecky katolíky s úřadů a nasadilo protestantů. Prohlašujíc horlivých katolíků a věrných přátel markraběte Ferdinanda za zrádce vlasti, bralo statky duchovenstvu a katolíkům kostely; rozkázalo jesuitům, aby pod ztracením hrdla ve třech dnech se Moravy uklidili; drželo do mnoha neděl kanovníkův olomouckých ve vězení, v němž i biskup Ditrichštejn za některý čas chován jest. Vůdce vojska stavovského pan Hartman Buchheim dal nejen domy kanovníkův dotčených ale i biskupský chrám sv. Václava vyloupati, načež jeho paní manželka jídala z mističek svěcených, na nichž o mši svaté Boží Tělo spočívá. Ta potom zaběhši do lesů, zhynula hlady. Jakož v Brně a v Olomouci, tak i v krajích vzepnulo bludařstvo bujně hlavu svou.

Tehdáž měl obzvláště Jan Sarkander proč se obávati. Byltě pravdu katolickou rozmohl a bludu pohubil, miloval jesuity a Ladislava z Lobkovic,

jemně taky ve zpovědnici svátostí posluhoval. Nyní obdrželi zase vrch v Holešově kacířští sousedé nad katolíky, a zlý sused Sarkandrův, bystrický pán, Vácslav Bítovský, stal se komisarem protestantských stavů moravských. Návodem tohoto štváče počali holešovští bludaři domácím katolíkům zkázou statků i životů hroziti, pakli svého pastýře nezaženou. Tož katolíci sami prosili faráře svého, aby z osady někam do času ušel, čímž že ovčičky své nesnáze pozbaví, sobě však život zachrání. Maje lítost nade stádcem stísněným, učinil mu Sarkander po vůli a oznámil, že na Jasnou horu odputuje. S této hory, pod kterouž se polské město Častochoz rozkládá, kynul z dávna poutníkům slavný klášter Paulánů s kostelem, v němž starožitný obraz Rodičky Boží střežen jest. Poláci, Rusové (s Církví sjednocení), Uhři, Slezáci, Moravané i Čechové putovali na Jasnou horu s takovou důvěrou, jakouž jen katolické náboženství v srdci zplozuje.

S povolením své duchovní vrchnosti rozžehnal se Jan Sarkander s osadou v letě 1619. Právě tehdaž vyjížděl z holešovského zámku štolba pana Ladislava z Lobkovic na cestu do Polska. Poutník Sarkander přidruživ se, jel s ním. Na dorozumění nebylo pomýšlení: štolba uměl jen vlasky a německy; kněz latinsky a česky.

Na Jasně hoře hostili mniši poutníka Sarkandra několik neděl. Čas ztrávil sluha Boží samou pobožností: obětoval mše svaté, modlitby,

posty, almužny za Církev, zvláště pak za holešovskou osadu. Ó jak snažně doprošoval se tam přímluv Panenky Marie u Pána Ježíše, aby na stísněné katolictvo milostivě shlednouti ráčil!

Když se poutník s Jasně hory vracel, slyšel v městečku slezském v Rybníce tu pověst, že bludníci farní kostel v Holešově opanovali. Zašel tedy opět do Polska a pomeškal v Krakově. Vrátil se na sklonku měsíce listopadu do Holešova, zastihl ve farnově chudobných katolíků, jenž se tam byli uhostili.

Stavové čeští z protestantstva dali 4. listopadu 1619 kalvince Fridricha falckého na království korunovati. Stavové moravští z protestantstva přijali jej za markrabě.

V tísní veliké byl řádný král Ferdinand II.; taky polského krále Sigmunda III. za válečnou pomoc proti buřičům požádal. Sigmund katolík poslal mu několik tisíc Poláků a Kozáků. Vojsko to vtrhnuvši do Moravy, hubilo statky protestantského panstva. Bystřický statek pana Bitovského byl 5. února 1620 popleněn. Holešovští strachem trnuli.

Sarkander napomenul svých dušníků, aby přijmouce svátost pokání a oltářní, Pánu Bohu se poručili. Zrána 6. února zvěstováno, že se vojsko polské k Holešovu podává. Hodný pastýř sezvav lid zvonem v průvod posvátný, šel s ním vstříc vojsku, nesa Boží Tělo v svátostnici (v monštranci). Předslal i řečníků, by vůdce za ušetření města

poprosili. Vojáci zočivše průvod, skákali s konf, a klaněli se vtělenému Synu Božímu. Katolíkům k vůli nechali drancování a všelikého ukrutného skutku. Tehdáž meškal v Brně Fridrich falcský, přijímaje od protestantských stavů moravských slib poslušenství. U něho nařkl Bítovský Jan a Sarkandra, že prý jel do Polska v poselství Ladislava z Lobkovic zjednat Kozáků, aby dědiny panstva jemu, Fridrichovi, věrného plenili. Hnedle obíhal úřední list s rozkazem, aby Sarkander zatčen byl a odevzdán právu. Pronásledovaný kněz ušel z Holešova a hledal útočiště na tovačovském zámku u panstva z přízně Ladislava z Lobkovic; — odtad zašel do blízkých lesů; ale právě tu jest od nepřátel nalezen, svázán a pak do Olomouce zavlčen. V Olomouci přivedli Sarkandra před dům, v němž pan Ladislav z Žerotína s některými protestantskými pány hodoval. Mezi nimi byl pan Vácslav Bítovský, ten čas sudí zemský. Kterýžto přivítav muže velebného jedovatým úsměškem, kázal jej v okovy dáti a do žaláře pod zemi strčiti.

Poprvé vyslýchán jest Jan Sarkander před soudem bezprávným dne 13. února 1620. S Ladislavem z Žerotína vešli do domu, v němž byl žalář, pánové Buchhejm, Bítovský, Beneš Pražma z Bilkova, Ctibor Žernovský ze Žernova, Jan Skrbenský z Fulneka, též tři radové olomoučtí. Všickni tito vyšetřovací komisarové byli tvrdí luteráni. Také povolán jest k tomu městský sudí, vůbec vážený

katolík Jan Scintilla (Jiskra). Spoutaného Sarkandra přivedl žalárník do síně, v níž komisaři

zasedli. Žerotín, vynadav již napřed knězi popů,

padouchů a zrádců vlasti, zeptal se ho, kterakže Polané a Kozáci do Moravy byli vybidnuti. Načež Sarkander: „Vzácní pánové! o tom já pranic nevím.“ — Tou ač pravdivou řečí rozvzteklení komisaři počali ho rouhačně okřikovati: „Ty že o ničem nevíš? Nejsi-li tajný důvěrník Lobkovicův? Jistě on mezi jinými nešlechtnostmi také tu v příčině Kozáků tobě v uši pošeptal; pročez přiznej se a pověz, co jsi kutil v Polsku?“ — Na jeho upřímnou odpověď, že šel do Polska k vůli pobožnosti, křiví vyslechačové ovšem nedbali. Žerotín pohrozil mu právem útrpným, řka, že ho dá katem zmučiti, pakli se zejtra sám po dobrém nepřizná. Uhobý kněz odveden zase do žaláře.

Dne 14. února pod večer vstoupil Bítovský, jakožto náměstník nepřítomného Žerotína, s jinými komisary do žaláře Sarkandrova, vedle něhož byla mučírna. Jan Scintilla musil též dostaviti se. Bítovský načal výslech: „Běda tobě, buřiči a zrádce vlasti! Což jsi bez příčiny byl v Krakově?“ — Dí mu Sarkander: „Na zpáteční cestě z Častochovské pouti praveno mně v Rybníce, žeť se v Holešově v osadní kostel nekatolický kazatel uvázal, ovčičky pak moje žeby rozptýleny byly; pročez odešel jsem do Krakova hledat sobě tam nějaké služby církevní. Však nic vhodného nenaleznuv, vrátil jsem se do Ryb-

níka, potom do Holešova.“ — To samé byl muž Boží již včera komisarům pověděl. Bítovský vykřikl na kata: „Chop se ho!“ — Tehdy poklekl Sarkander a promluvil v ten rozum: „Děkuju Pánu Bohu za dopuštění té strasti na mne; před Ním slavně vyznávám, že nejsem tím vinen, z čehož mne vy pánové viníte, pročez svých duší a kněžské velebnosti mé ulitujíce, račtež usmysliti sobě!“ — Když ale Bítovský opět na kata zařval: „Chop se padoucha a zrádce vlasti!“ — počal se urouhaný kněz z kůtnice svláčeti a modliti: „Račiž Pane Bože v čas trápení jazyka mého ostříhati, by ničehož neprořekl, což by dosavádní řeči mé odporovalo a pravdu zvrátilo; ejhle, Tobě muky své obětuju ve jmeno umučeného Syna tvého Ježíše Krista!“ — Ihned přistoupil ku skřipci čili k sloupu, na němž měl býti mučen. Z kamene do podlahy zapuštěného čněly háky; k nim přivázali katané nohy jeho, tělo pak na skřipci ztahovali, až mu z kloubů údy vypáčili. Mezi tím dotazoval se ho Bítovský na štolbu Lobkovicova, proč byl do Polska jel? zdaliž se mu po cestě s ničím nesvěřil? — Odvětil Sarkander, že se štolbou nemohl hovořiti, poněvadž ani vlasky ani německy neumí. Jeden z komisarů tupil kněze, jenž prý jakožto zpovědník Lobkovicův jistotně o všem ví a předce zapírá. Nyní z rozkazu Bítovského ztažen jest trpitel ještě více; tož mu se rtů

plynula jen modlitba a jmena: „Ježíš, Maria, Anna!“ — Mučení trvalo celou hodinu.

Druhé tázaní útrpné dalo se 17. února. Přední vyšetřovatel pan Ctibor Žernovský vstoupil do žaláře Sarkandrova s komisary Benešem Pražmou, Vilémem Ullersdorfem a se šlechticem Petrem Kopřickým. Žernovský uzřev sluhu Božího, nadal mu vyzvědačův a zrádcův vlasti, a zeptal se ho: „Co jsi kutil v Polsku? byl-li tam poslán od Lobkovic pro Kozáky?“ — Zdvořile a upřímně odpověděl Sarkander to samé, co za minulých dní. Šlechtic Kopřický, urouhav muže velebného, vyčítal mu horlivost v rozšiřování katolické víry a v ztenčování bludů kacířských. Pak dali komisaři Sarkandra na skřípec natáhnouti a boky jeho páliťi hořícími svícemi, kteréžto katování dvě hodiny trvalo. Mezi mučením vzýval trpitel zase Pána Ježíše, Panenku Marii a svatou Annu.

Dne 18. února vešli podnapilí komisarové Žernovský, Pražma, Buchhejm, Ullersdorfer a tři radové protestantští, též hofmistr Bukovského do mučírny. Žernovský vyzvídal na Sarkandrovi o štolbě Lobkovicově, a cože s ním v Polsku dělal. Odpověď zněla jako včera. Vztekem lomcovaný Pražma zařval na kněze ubohého: „Jen pověz, co jsi od Lobkovic ve zpovědi o tom slyšel, sic to z tebe plamenem a jinak vymučíme!“ — Načež Sarkander: „Bych věděl, že mne na tisíc kusů rozsekáte, že mne železem,

ohněm i všelikou mukou zahubíte, předce bych s pomocí Boží raději to chtěl snášeti, než proti svátosti zaviniti, jejížto pečeť nesmí kněz zrušiti!“ — Buchhejm vzkřikl na kata: „Chop se padoucha, natáhni jej co nejtžeji, pal a muč statně!“ — Kat páčil, až krev mučnickova plamen voskovic ulévala. Chtějice kata rozvztekliti, posmívali se mu komisaři, že jest mistr hudlař. Kat se přičinil všemožně, aby svého mistrovství dokázal; páčil kněze Jana smolnicemi, síry přidávaje; kolem pak u skřipce zprudka otáčeje, roztáhl katan násilou tělo, až kámen z dlažby jest vyvrácen. Tím se obličej mučnicka všecken skroutil, kosti praskaly, klouby vymknuté skřípaly, z hrdla se mu dral žalostný chrapot s povzdechy „Ježíš, Maria, Anna!“ — Komisaři nadáli se toho, že jim mučený kněz něco ze svaté zpovědi vyradí; poněvadž jim však sklaplo, umínili ho zkusiti trápením bolestnějším. Jejich návodem rozpustil kat pryskyřici, smolu, síru a lůj, přiliv oleje; v té ředině namácel peří a házel Sarkan-drovi na prsa, v boky, na bedra a život, a zapálil. Když se na mučnickovi nohavice zňaly, bylo jest tělo v jednom plápolu. Smutná podívaná! Požár strávil sem tam kůži i s masem, s polámaných a doutnajících žeber a jiných kostí odpryskovaly drobty, feřavými mřížkami v bocích a na prsou prohlédaly vnitřnosti očadlé, život propálený sotva střev zdržoval; pod skřipcem kalužina krve a tuku! — Ač

trýzeň přes tři hodiny v onen den úhrnem trvala, předce komisaři z věrného sluby Božího tajemství zpovědní nevymučili. Pořád jen ty vzdechy „Ježíš, Maria, Anna!“ z úst jeho slyšíce, pukali zlostí a rouhali se Rodičce Boží a sv. Anně. — Mučeník od skřipce odvázaný sklesl na zemi polomrtev; katané mníce, že jest po něm, nechali jej nahého ležeti; když pak po hodné chvíli z mdloby se probral, odnesli jej do žaláře, položili na slámu a přikryli jeho kůtnicí. V zejtřek přišli zase komisaři a poručili katovi, aby knězi Janovi smolný věnec na hlavu vstavil a zapálil. Městský sudí Scintilla, radní Mandel a notář Pavel Slacký odporující rozkazu, žádali komisarstvo, aby od ohavné ukrutnosti upustilo. Ale komisaři nedbali, až kat sám s katany tomu se opřel.

Jan Sarkander byl tak zmučen, že na živé ostatí nemohl; trápil se však ještě celý měsíc. Katolíci a katoličky sprostého i vzácného stavu navštěvující mučeníka v žaláři, přinášeli mu léků, prádla, pokrmů. Žalářník, prožluklý bludník, vítal je proklínáním, žádal od nich plat, z dárků pak dotčených ostalo mu vždy cosi za lubem. Bylo-li třeba mučeníka poobráti na loži, zacpával sobě opilec nos, a převaloval mučeníka nohou, štítě se puchu z hnijících ran; když se však katolíci, láskou puzení, sami k tomu měli, tož rádil až Boží dopuštění. Chvalnou zmínku zasluhuje Jan Rudolf Mandel, soudní notář olomoucký. On mučeníkovi laho-

dných jídel, prádla čistého, a pohodlného nábytku dodával; on jej zdvihal a ukládal; čistil a obvazoval mu rány; podával mu krmí a nápoje, ba i v noci milerád mu sloužil. Trpitel za každinkou službičku velmi děkoval, za dobrodince i za protivníky Bohu se modlil, těch pak, kdož z lítosti nad ním slzeli, takto těšil: „V přebolestné trýzni své radostí oplývám!“ — Pro velikou lásku a úctu k modlitbám od Církve svaté nařizeným odbýval pořád duchovní hodiny. Jan Rudolf Mandel a jeho dceruška obraceli mu listy; a když těch tu nebylo, obracel sobě listy sám — jazykem, rukama vládnouti nemoha.

Svátostmi opatřený mučeník Jan Sarkander modlil se umíraje z žalmu stého-čtrnáctého ty řádky: „Obrat se duše má v odpočinutí své, neboť Hospodin dobře učinil tobě. On zajisté vytrhl duši mou od smrti, oči mé od slz, nohy mé od pádu. Líbiti se budu Hospodinu v krajině živých. — Zesnul v Pánu před půlnocí sedmnáctého března t. r. tisícého šestistého dvacátého.

Když svrchu připomenutý Scintilla mučenskkovo tělo ku pohřbu oblékal, zočil jeho líce zrumělé jak čerstvé růže, a z údů již neporušených čil vanot líbezné vůně. O této těla proměně presvědčili se mnozí katolíci za těch sedm dní, za kterých tělo bez pohřbu ostávalo; neb byli jsou komisarové protestantští zapověděli pochovati je v kostele. Když

ale na veliké prosby katolíků protestantští v Brně shromáždění stavové k takovému tělu Sarkan-
drova pochování svolili, nalezlo odpočinek dne 24.
března ve farním kostele bl. Panny Marie v kapli
sv. Vavřince. Poněvadž ten košťel s kaplí r. 1784
zrušen byl, přenešeno jest odtud mučeníkovo tělo
do kostela sv. Michala, již farního (prvé domini-
kanského) roku 1785.

Léta Páně tisícího osmistého a šedesátého,
dne šestého května prohlásil sv. Otec, papež Pius IX.
v chrámě sv. Petra v Římě Jana Sarkan-
dra za blahoslaveného mučeníka, jehož kostí částička
do Říma zaslána jest. První slavnost v čest blahosla-
vence mučeníka Jana Sarkan-
dra konala Morava
v olomúckém hlavním chrámě sv. Václava od 22.
do 25. září 1860. Tělo mučeníkovo bylo dne 21.
září t. r. v kostele sv. Michala zdviženo a prohlé-
dnuto, pak 22. září v posvátném průvodu do hlav-
ního chrámu sv. Václava k veřejnému ctění pře-
nešeno, kdež se podnes chová. Některých ostatků
z těla téhož blahoslavence darováno kostelům, při
nichž on druhdy na vinici Páně pracoval, též ko-
stelu v Příboru a chrámu sv. Michala v Olomouci.
Na blízku téhož farního chrámu sv. Michala stojí
ku poctivosti všech svatých mučeníků posvěcená
mešní kaple, jížto vůbec „Sarkandrovská kaple“
říkají. Zde bývala mučírna, v které Jan Sarkan-
der byl trápen; podnes uzří tu poutník ten samý
skřípec (sloup s kolem), na němž on mučen byl,

těž pramen, který dle vážné pověsti k jeho prosbě Boží mocí ze skály se vyprýštil; dosud patrné jsou zde ty dvéře, jimiž kněz Jan dotčený ze žaláře do mučírny vcházel.

Z mnoha divů Stolicy apoštolské v Římě k zkoušení podaných stvrzeny jsou tři níže položené hlavní zázraky, jež Pán Bůh na přímluvu miláčka svého Jana Sarkandra učiniti ráčil:

1. Roku 1720 náhle a dokonale uzdraven jest v mešní kapli Sarkandrovské poutník Josef Vinkler, ranhojič z Prostějova. Byl žloutenicí tak seslábl a zšereděl, že o výdělek přicházel.

2. Roku 1736 v červnu měsíci náhle a dokonale uzdraven jest v kapli Sarkandrovské poutníček Jan Jiří Kimel ze Slezska. Po dvě leta bylať jej mořila zděděná dna či pakostnice.

3. Léta 1747 náhle a dokonale uzdraven jest Filip Kunert, z Vistonic u Olomouce. Měl pravou chřípi (dírkou v nose) vycpanou polypem neb houbou.

Osoby domněním svaté.

Přibislava.

Kníže český Vratislav měl s chotí svou Drahomírou čtvero dcer; a ty vdány jsou rozličným knížatům. Jedna z nich jmenem Přibislava vdala se nejspíš za některého z knížat charvatských v naší vlasti; neboť sídlila — dle pověsti — na hradě Jablonném nad řekou Jizerou. Jak podobnoť, uchýlila se k ní matka Drahomíra po umučení sv. Václava; ujelaf ovšem z Boleslavi v Charváty, když přátelé krutého knížete Boleslava o její bezživotí ukládali.

Přibislava byla od dětinství cvičena v bázni Boží. Po smrti manžela svého zasvětivši ostatek živobyčí službě Boží, setrvala v čistotě vdovské, v postech, modlitbách a skutcích milosrdných. Pán Bůh ráčil prý ctnou Přibislavu nejedním divem oslaviti. Kdy v Pánu zesnula, není povědomo. Dle pověsti pohřbeno jest tělo její blíž hradu Jablonného pod horou Krutinou; nad hrobem pak vystavěl ke cti její kaplu nějaký pán český Chotislav.

Roku 1367 tělo Přibislavino s tělem Podivenovým pochováno při novém hlavním chrámě sv. Víta na hradě pražském před kaplou sv. Václava dědice. Odtud přendána jsou těla Přibislavy a Podivena roku 1673 do samé kaply sv. Václava, a sice do ozdobných skříní se sklem.

Maria Mlada.

Kající bratrovrah Boleslav I., kníže český, umřev 15. července 967 zůstavil dívky odchované v bázni Boží. Syn Boleslav II., dědic knížetství, zasloužil sobě přímění: „Pobožný.“ Druhý syn Strachkvas, jež byl otec z pokání k duchovnímu stavu oddělil, stal se knězem řádu benediktinského v řezenském klášteře sv. Emerama, kdež po řeholnicku Christianem (Christanem) nazván jest. Pro jeho učenost a ctnostné obcování kladl jej sv. Vojtěch za hodného biskupství pražského. Téhož Boleslava I. dcera Dobrava přispěla tuze k obrácení národa polského na víru křesťanskou; o druhé pak jeho dceři Mladě budiž tu zvlášť pojednáno.

Dle zprávy letopisce Kosmy byla jest Mlada pannou v Písmech svatých-řádně cvičenou, přívětivou, chudých a opuštěných štědrou dobrodějkou, ctností vůbec ozdobenou, a při tom při všem pokornou.

Asi roku 970 putovala do svatého Říma. Obmýšlejíc dáti výhost slávě a rozkoši světské, poprosila papeže Jana XIII., by svoliti ráčil k založení

kláštera pro panny řádu benediktinského na hradě pražském. Mimo to vyřídila sv. Otcí prosbu svého bratra Boleslava II. za dovolení, aby v Praze při chrámě sv. Víta a Václava pro českou říši samostatné biskupství směl vyzdvihnouti. Znamenajíc papeže k vyslyšení obou proseb volného, zavřela se kněžna v Římě do jednoho panenského kláštera a bydlela v něm aspoň jeden celý rok, učíc se zákonu sv. Benedikta a zvykajíc kázni a obyčejům řeholním. Potom učinila slavný slib čistoty, chudoby a poslušenství dle pravidla sv. Benedikta. Papež uctil kněžnu Mladu tím, že ji Marií nazval, a na abatyšský úřad požehnal; přidal též listinu, kterouž povolil knížeti Boleslavovi založiti biskupství a klášter panenský na hradě pražském.

Kněžna Mlada, již abatyše Maria, vrátivši se z pouti římské, založila a nadala s pomocí bratra Boleslava II. roku 973 panenský klášter zákona sv. Benedikta při chrámě sv. Jiří na hradě pražském. V tomto nejstarším českém klášteře trávila zbožná bratrovna sv. Václava ostatek života svého, sloužíc Bohu horlivě a pečujíc svědomitě o svou drahou duši, též o spasení sester podřízených. V Pánu zesnula dne osmého února roku devítistého devadesátého čtvrtého. Její tělo odpočívá dosaváde v chrámě sv. Jiří v kapli sv. Anny na hradě pražském.

Jindřich Zdik.

Mezi zdárnými Čechy, kteříž upřímně Církev svatou a vlast milovali, třeptí se Jindřich Zdik, syn Božetěchy († 1117) a Kosmy, letopisce českého († 1125).

Výborně vzdělaný a ctnostný Zdik oblíbiv sobě duchovní stav, posvěcen jest na kněžství. Biskupem moravským stal se roku 1126; posvěcení udělil mu t. r. dne 3. října ve Vurmusu Adalbert, arcibiskup mohučský. Hned potom světil biskup Jindřich Zdik, maje dovolení pražského biskupa Menharta, kapli na hoře Řípu v Čechách ke cti sv. Jiří. Dalť totiž kníže český Soběslav I. starou sešlou kapli tam sbořiti a ze základu novou kamennou vystavěti na poděkování Pánu Bohu, že přímluvou sv. Václava a Vojtěcha dopřál mu slavného vítězství nad německým králem Lotharem II. v bitvě pod Chlumcem.

Biskup Jindřich získal sobě znamenitou zásluhu při Církví svaté na Moravě. Nový chrám v Olomouci dostavěv a upraviv, posvětil jej dne 30. června 1131 v čest sv. Václava; i přenesl do něho

biskupskou stolicí ze starého kostela sv. Petra. Při novém stoličném chrámě založil kapitolu (sbor) dvanácti kanovníků a děkana. Týž chrám sv. Václava obohatil drahými rouchy k službám Božím, částičkou z dřeva kříže Kristova, též ostatky sv. Kristina poustevníka a mučeníka, jež darem vzal od kapitoly ze Staré Boleslavi.

K snadnějšímu a lepšímu opatření správy duchovní rozděлил všechnu osadu biskupství olomúckého v drobné farní újezdy; mimo to zjednal horlivý pastýř s pomocí papežského vyslance kardinála Kvidy průchod církevnímu zákonu o bezženství duchovenstva. Lna celým srdcem k papežům římským, vrchním v Církvi náměstkům Páně, hledával u nich rady a poučení v důležitých věcech biskupského úřadu.

Jindřich Zdík byl tuze nábožný. Již roku 1123 vykonal nebezpečnou pouť k Božím hrobu do Jerusalema. Druhou pouť do Svaté země podnikl r. 1136. Zde poznal kanovníký řád premonstrátský, jež byl svatý Norbert založil; tož umínil zákona i pravidel jeho svědomitě ostríhati, pokud by úřadu biskupskému nevadilo. Léta 1138 v Boží hod velikonoční oblečen jest po křesťanské dokonalosti bažící poutník nad Božím hrobem v Jerusalemě do bílého roucha premonstrátského řádu; od kteréžto chvíle on až do smrti pokrmů z masa nejedl. Tu v Jerusalemě daroval mu patriarcha Villalin částičku z dřeva kříže, na němž Spasitel náš umučen byl.

Vrátiv ze z pouti, vychvaloval biskup v Praze nový řád sv. Norberta i způsobil to, že do Čech a na Moravu jest uveden. Premonstrátského řádu klášterové strahovský (Hora Sion), litomyšlský (Hora Olivetská), želivský v Čechach, hradištský v Moravě ctili a ctí biskupa Jindřicha co spoluzakladatele aneb velikého dobrodince svého.

Kterakou láskou srdce Jindřicha Zdika k Pánu Ježíši a k bližnímu hořelo, znamenati lze i z toho, že on roku 1141 do Prus odjel zvěstovat učení Kristovo pohanům. Svou klidnou a lícobnou povahou, příkladným životem, moudrou radou a řečí záchvatnou hodil se olomoucký biskup Jindřich výborně k rokování o věcech obecných jak duchovních tak světských, zvláště pak k míření mocných protivníků. V tomto ohledu konal on platné služby papeži Evgenovi III., císaři Kunratovi III., českému panovníku Vladislavovi II. a jeho strýcům, moravským údělním knížatům. Dle svědectví papeže Evgena III. byl biskup Jindřich jeho věrným pomocníkem, krále německého moudrým rádcem, mužem milování nejhodnějším. Souvěký svatý Bernard nazýval ho mužem svatým a učeným. Český letopisec Jarloch dí o něm: „Byl květ biskupů tehdejších, muž Bohu přemilý, u papežského a císařského dvoru slovatný, sloup a svíce Čech i Moravy.“

Olomoucký biskup Jindřich Zdik poslal za poslední své nemoci do kláštera Želiva svému při-

teli opatu Godešalkovi na památku dvě destiček s mistrnou řezbou z kosti slonové. Jedna destička byla roztomilými obrázky okrášlena, druhá pak voskem polita a ku psaní obyčejem starodávným jako připravena. Posel dodal též dvojí list, jímž biskup opata i bratrstvo mu podřízené tuze prosí, aby modlitbou na jeho duši zpomínali. Z listů těch biskupových vane libá vůně jeho pokorného, skroušeného a do vůle Boží zcela odevzdaného srdce. Umírající biskup obmvlil papeže Evgena III., též patriarchu jerusalemského předrahyými mešními rouchy. V Pánu zesnul v Olomouci dne 25. června, roku 1150. Tělo slavně pohřbeno na Strahově v konventském chrámě bl. Panny Marie.

V r b a t a.

Ve vsi Podlažicích blizounko u města Chrasti stával klášter řádu sv. Benedikta, jenž léta Páně 1159 dokonán a řeholním bratrstvem pod správou opata Hugy osazen byl. Toto opatství založeno jest od českého šlechtice Vrбаты, kterýž k rukám jeho svých dědin od potoka Žejbra až k horám čelakovským Pánu Bohu obětoval. Zesnul v Pánu dne dvacátého prvního prosince, roku neznámého. Vůkolní lid považoval zbožného dobroděje Vrbatu za světce a ctil zároveň s klášteřem jeho památku u výroční den jeho zesnutí. Asi hodinu cesty od Podlažic pode vsí Skalou stál před husitskou dobou osadní kostel, jemuž říkali: „U s v a t ě h o Vrбаты.“

Opatům kláštera podlažického udělila Stolica apoštolská ve XIV. století právo k nošení koruny (biskupské čepice) a berly o slavnostech. Tenhle nejchudší benediktinský klášter potkala konec měsíce dubna r. 1421 pohroma i zkáza od tehdejších kacířů jazyka českého. Pražané, Hradečtí, též Táboři Žižkou vedení rozbořivše v kraji chrudimském

kláštery v Pardubicích a Sezemicích, přitrhli ku klášteru podlažickému, načež jej i s krásným konventským chrámem vydrancovali, vypálili a sbořili. Opata Jana s dvěma podřízenými knězi na hrad Richmburk zavlekli a tu za živa upálili. Založení nábožného pána Vrba ty. všecko vyvráceno, protože dědiny klášterské rozchvácené v rukách světských uvízly.

V rozvalinách podlažického kláštera vyzdvihl r. 1696 hradecký biskup František hrabě z Talmberka kostel v čest sv. Markety; podobně vystavěl ze základu nový kostelík sv. Jana Křtitele pod vsí Skalou, jináč v Podskalí.

Godešalk a Jarloch.

Radou a štědrrou pomocí biskupa olomúckého Jindřicha Zdika založen jest v Praze na Strahově první v Čechách klášter řádu premonstrátského. Ubytovali se v něm řeholníci od téhož biskupa ze slavného kláštera steinfeldského ve Vestfalsku vyprošení, jichž opatem byl Geza. Léta 1145 osadil týž biskup Jindřich klášter někdy benediktinský v Litomyšli strahovskými premonstráty. Brzo vznikl v Čechách třetí mužský klášter Bílého řádu na Želivě.

Pobožný, moudrý a statný kníže Soběslav I. založiv roku 1139 v Čáslavsku klášter želivský, osadil jej benediktiny ze sázavského kláštera sv. Prokopa. Reginhart (Regnart), první a jedinký opat želivských benediktinů byl umělým malířem, řezbářem a nejspíš i stavitelem. Kterýžto v hustém hvozdě planin nadělav, postavil nad konventem (obydlím řeholníků) ke cti sv. Petra apoštola kostel, jenž skrže pražského biskupa Otu (1140—1148) jest posvěcen. Ku konventu pak přistavěl nákladný chrám či basiliku, kterouž také biskup posvětil

v čest bl. Panny Marie. Benediktini dlouhého pobytu v klášteře želivském neměli; neboť ledva byl Ota biskup dne 10. července 1148 v Pánu zesnul, povstali kdosi proti Regnartovi a dovedli toho, že jej i s bratrstvem volený pražský biskup Daniel ze Želivska vypověděl.

Hledě na spanilé zkvítání řádu sv. Norberta, prosil dotčený biskup steinfeldského opata Ervina za osadu premonstrátskou pro želivský klášter. Vybrav na sklonku t. r. 1148 z konventa svého sbor bratrů, pobídnul jich Ervin, aby sobě opata zvolili. Tož volen jest kněz domácí Godešalk na opatství želivské.

Godešalk (Gottschalk) narodil se roku 1116 v Kolíně nad Rýnem. Otec jeho Berner a matka Herca byli ušlechtilí rodem, ušlechtilejší obcováním zbožným. Naučiv se v rodišti svém počátkům věd, odjel Godešalk k vůli svobodným uměním do Paříže. Navštěvuje zde škol po několik let, hodlal dáti se na lékařství, aniž pak ustati v učení, ažby se vyšinul na vrch veškeré vědy. Člověk míní, Pán Bůh mění! Když Godešalk asi roku 1135 své rodiče v Rejně-Kolíně navštívil a opět do Paříže odjeti chtěl, porazila jej zlá zimnice, ku kteréž se dychaviční nemoc přidružila. S cesty sešlo! — Jinoch přemýšleje o vrtkavém štěstí a marné slávě toho světa, počal srdce k samým Božím a spasi-telným věcem obracet. Když jakž takž ozdravěl, zastavil se v Kolíně steinfeldský opat Ervin s pod-

řízeným klášterníkem Jindřichem, slavným lékařem. Jeli do Francie do arcikláštera Premonstrátu na jeneralní kapitolu (obecný sbor opatův) řádu sv. Norberta. Godešalk poprosil opata, by ho přijal do svého kláštera. K přimluvě Jindřichové poslal Ervin hned jinocha do Steinfeldu. Zde oblečen jest Godešalk v bílé řeholní roucho; a po dvou letech přivtěлил jej opat Ervin domácím bratrstvu prostředkem slavných slibů; pak roku 1144 dal jej na knězství posvětití.

Od začátku svého řeholnictví znamenal při sobě Godešalk zvláštní správu Boží po cestě vedoucí do nebe. Jestliže se kdy za křehkého mládí od stezky dokonalé spravedlnosti pouchýlil, tož se mu zjevil duch kteréhosi nebožtíka (o jehož svatém z toho světa vykročení Godešalk povědomost měl) a napomenuv ho, roznítíl mu srdce k vytrvání v bohomyslnosti. Touž dobou naštědřil jej Duch svatý darem slzí, jichž na modlitbách a mších svatých zbožné a skroušené srdce očima hojně vylévalo. Úžasný prospěch v ctnosti všeliké, zvlášť v pokoře, zjednal Godešalkovi vážnost a lásku velikou. Opat Ervin i bratří soudili jej hodna povýšení; pročež jest volen r. 1148 na opatství želivské.

Opat Godešalk přišel ze Steinfeldu s podřízeným sborem bratrů dne 20. ledna 1149 do Prahy na Strahov, kdež nazejtří k žádosti hospodáře opata Gezy k sboru jeho řeč o sv. Anešce učinil. Brzy

potom uveden jest s bratrstvem do kláštera želivského. Z počátku třeli nouzi; zvěděv to milosrdný biskup Jindřich Zdik, zaslal jim potrav, a daroval klášteru statek Staniměř na Moravě.

Skoro v ten samý čas vznikl panenský klášter bl. Panny Marie, řádu premonstrátského, v Louňovicích. Hlavní zásluha o jeho založení přičítá se Jindřichovi, svrchu dotčenému sborníku steinfeldskému, lékaři znamenitému. Jakož dříve za mužskou osadou strahovského kláštera premonstrátky z Donevaldu steinfeldským opatem Ervinem vyslané v Doksanském klášteře usedly, tak podobně přišly za osadou želivského kláštera duchovní panny z Donevaldu, jež opat Godešalk v louňovickém klášteře zavřel. Časnou a věčnou blaženost premonstrátek louňovických obstarávali převorové (proboštové) s několika bratry ze želivského kláštera do-
dávání, bydlice na převorovně při panenském klášteře. Vrchní dozorství náleželo opatům želivským co otcům téhož kláštera panenského.

Asi roku 1165 dožádán jest Godešalk za osazení dvou klášterů, založených od pána (šlechtice) Oldřicha z Bernic. Na ten účel vypravil opat bratrů želivských do Jaroše (Jeruš) a sester louňovických do Bernic (Pernek.) Ti dva nové klášterové premonstrátští kladli se tehdaž ještě za kláštery moravské. Jarošský klášter zprvu převorství vyhlášen byl později za opatství, a kvete dosavad v dolních Rakousích.

Roku 1181 počal Godešalk obstarávati zařízení panenského kláštera premonstrátského v Kounicích dolních na Moravě. Pán mocný, Vilém z Kounic, činil roku 1176 nájezdy do Rakous s vojskem knížete českého Soběslava II. i znojemského knížete Kunrata, a účastnil se pálení kostelů. Výčitkami svědomí a laskavým sestry Miroslavy domlouváním zbodený šlechtic putoval skroušeně do Říma k vůli svátostnému rozhřešení. Poručil mu papež, aby na pokání klášter založil. K vyřízení úlohy poprosil pan Vilém opata Godešalka za radu a přispění. Opat poslal k němu na Kounice bratry kněze Manduvina, převora želivského, Eberharta, z příbuzentsva Kounického pána, a Richvina, žáka (klerika) menších svěcení, kteřížby řeholnicím obydlí uchystali. Sám pak jel Godešalk téhož roku 1181 do Premonstrátu, kdež se opatové řádu sv. Norberta k rokování o řeholních věcech shromažďovali. Když prosební dopis Viléma z Kounic v příčině založení kláštera v obecné schůzi opatův dočten byl, schválil všecken sbor úmysl Vilémův a poručil vyřízení této věci Godešalkovi. Brzo zniknul pod hradem Kounicemi klášter „Růže nebeská“ s basilikou bl. Panny Marie. Roku 1183 dne 9. října v neděli po slavné mši svaté vyslal Godešalk z Louňovic sbor premonstrátek s jich převorem, zbožným a učeným Petrem, do kláštera kounického.

Tehdejší klášterové řádu premonstrátského byli ovšem přesné víry a ryzé ctnosti semeništěm; do-

brou solí a jasným světlem lidu i duchovenstvu; příkladem a učením jejich obyvatelů kaženo panství knížete světa tohoto, a rozmaháno království Boží. Zřejmoť tedy, že Godešalk skrze kláštery samy, jichž otcem a vůdcem se stal, k zvelebení Círky svaté v Čechách a na Moravě přispěl znamenitě. Však obstarávaje spasení bližního svého, pamatoval on zároveň na svou dušičku. Jeho kajicné i svaté obcování vydává mu platné svědectví, žeť toho snažně pilen byl, aby se duše jeho Kristu Pánu vždy líbila. Dle úsudku souvěkých nezkalil on jaktěživ skvrnou smrtelného hříchu roucha nevinnosti, jež byl na křtu svatém oblékl.

Opat Godešalk, muž modlitby, byl vždy první v chrámě k zpívání hodin za dne i za noci, poslední však, jenž odtud odcházel. Maje modlitbu za chléb vezdejší, modlil se na každý den hodiny o nejsv. Trojici, o Duchu svatém, kajicné žalmy stupňů, a konal zádušní službu o devateru čtení s dlouhou přímluvou. — Na perutech svatého rozjímání zalétal do nebes, roznícen čtením Písma a spisů sv. Bernarda, jež tuze ctil. Vytrhoval-li ho někdo z té sladké zábavy, říkával sluha Boží, že mu bývá při tom tak u srdce, jako hladovci, když mu kdo sousta utrhne. Z těch a podobných pramenů vody živé vážil opat útěchu, sílu a pomazání Ducha svatého, kterým jeho rozmlouvání a kázání oplývalo. Následuje sv. Augustina, hlásal Godešalk slovo Boží pilně a horlivě, zvláště v neděle a

svátky v Želivě, v Louňovicích i jinde. Zaznamenány jsou slovnosti v Praze odbývané, o kterých dožádaný opat chléb slova Božího lámal a rozdával. V zelený čtvrtek 25. března 1182 volilo české duchovenstvo k biskupství pražskému Jindřicha Břetislava, bratrance panujícího knížete Bedřicha. Té volbě obcoval též Godešalk, a kázal v týž den před solnohradským arcibiskupem Vojtěchem,rodným bratrem českého knížete Bedřicha, na hoře Sion neb na Strahově; a tutéž zase v hod Božího vzkříšení. Potom t. r. dne 25. dubna, když podotknutý arcibiskup vnově světil basiliku strahovskou, zvelebil jest opat želivský tuto slavnost svým kázáním, apoštolskou srdnatostí dýchajícím, před mnohými opaty a skoro veškerou velebnou kapitolou biskupství pražského.

Duši svou krmil Godešalk takřka den jak den chlebem andělským; aniž kdy mši svatou sloužití obmeškal, kromě tehdáž, když přeútlé svědomí jeho čehosi za podstatnou vadu považovalo. Na dalekou cestu brával s sebou hybný oltářík, aby přijda někam, kdežby mešní kaple nebylo, předce Beránka Božího obětovati mohl.

Slib dobrovolné chudoby plnil opat bedlivě; pranic svým majetkem nenazýváje, spokojen byl s týmž oděvem a s touž stravou, s čímž nejmladší jeho podřízenec za vděk přijímal. Ukřižovaného Krista Pána pořád na mysli maje, mořil Godešalk tělo své a krotil statně svou žádostivost. Každého

dne cvičil se Godešalk několik hodin v mlčelivosti; z úst jeho bratří marného slovíčka nezaslechli. Měl-li kdy, oddával se rád ruční práci, a pomáhal bratrstvu o žních na poli. Jsa unaven, nesedal; žízni trápen, nápoje nepožádal; jen při obědě a večeri přál tělu potřebného občerstvení, však pod měrou. V řeholním stavu masa nejedl; o chlebě a vodě postil se v svatvečery slavnějších svátků, též dvakrát alespoň do téhodne. Když se na dalekou cestu někam strojil a předzvídal, že mu pro strmáčenost těla neb pro pobízivost hospodářovu nebude lze hověti postu, zdvojnásobil on za to doma již napřed obyčejný půst svůj. Jednoduše oblečen jsa, nezhríval údů skřehlých ani za najprudších mrazů. Bývalo parno, jen se slévalo; opat konaje cesty, jezdíval na koni v kápi, ač sobě lehčejším oděvem řeholním pohodlí učiniti směl. V lázni těla nemyl. Noc trávil obyčejně v konventském chrámu bl. Panny Marie. Tu bděl na modlitbách dlouho; když pak víčka očí sama se přivřela, dřímal buď kleče buď stoje na nedvědím spraku rohožkou postlaném. Ustavičným stáním a klečením otekly mu nohy, kolena i stehna; kterouž chorobu z lásky k svému Spasiteli mlo snášel, nepřičiňuje nižádného lékařství. Věru, Duchem svatým puzený opat nakládal s tělem svým tak příkro, že bratrům pěkněji slušelo, hrdinskou jeho milost k Pánu Bohu obdivovati, nežli všetečně a opovážlivě jeho kajicnost následovati! — Jakož ale opat sebe samého nejtuzší

kázni podroboval, tak zase skroušeným proti obyčejně řeholní kázni zavilcům rád milosrdenství prokazoval. Vítěze nad svou hněvivostí kárával, a těšival zároveň podřízence těmito slovy: „Jdi a ne hřeš více!“

Roku 1183 umínil sobě Godešalk navštívit sbory synů a dcer svých, a rozžehnati se s nimi; neb tušil, že ho Pán Bůh z údolí slzavého brzy povolá. V den sv. Mikuláše doslouživ z rána na Želivé mši svatou, rozloučil se s domácím bratrstvem a jel do Louňovic, pak i na Moravu do Kounic, Jaroše a Bernic, v průvodu bratra Jarlocha.

Jarloch (Gerlák), nejspíš příbuzný znamenitého pána, Jiřího z Milevska, narodil se v Čechách roku 1165. Mravní a vědecké odchování dvanáctiletého Jarlocha bylo svěřeno želivským klášterníkům. Nevinný jinoch cítil se v klášteře blaženým; tož poprosil Godešalka, by jej prostředkem zkoušky řeholní a slibů slavných za syna přijmouti ráčil. Opat svolil; sborníci želivští pocalovali přibylého bratra. Jemný Jarloch lnul povždy něžnou láskou k svému opatovi, ten pak schyloval se k němu srdcem právě otcovským. Jarlocha bratra, žáka nižších svěcení, pak i podjaha, ustanovil Godešalk kaplanem svým. Kdykoliv tedy opat mši svatou sloužil nebo hodiny odbýval, družil mu dotčený bratr jakožto sluha obřadní. Godešalk brával ho s sebou na cesty v záležitostech Církvě a země české, i u věcech některých řádu Bílého. Z častého

obcování s učeným a velmi nábožným opatem rostl Jarloch čerstvě v umění a v bázni Boží; cestováním pak získal ovšem vzácné zkušenosti.

Když byl Godešalk na Moravě kázeň a hospodářství podřízených klášterů shledl a s nimi se rozloučil srdečně, ucítil hrubou mdlobu všeho těla. Jeda zpátky do Čech, zastavil se v Bítově u některých šlechticů; a ti mu vzácnou činili počtu. Navštívil také moravského biskupa Pelhřima, meškajícího u markraběte Kunrata Oty k vůli posvěcení kostela dačického. Oba přivítali nemocného opata jakoby posla Božího a hostili jej ctně a starostlivě, zvláště markrabě, jenž zdávna, kde jak mohl, z úst Godešalkových spasitelná slova s radostí k sluchu a k srdci připouštěl. Tu slavil opat vánoce; načež okolo Zjevení Páně do Louňovic na převorovnu dopraven jest. Žeť se mu nemoc zhoršila, přikvapili k němu ze Želiva bratři kněží Kunrat převor, Arnolt a Christian, jimž nejspíš Jarloch truchlivou zprávu o nemocném opatu z Louňovic přinesl. Godešalk potěšiv se jimi, propustil je; Jarlocha podržel u sebe až do zesnutí svého. Strahovský opat Albert, navštíviv Godešalka a zočiv, žeť nemocný příliš slábne, zapřisáhl jej, aby sobě pokrmů z masa strojiti dal. Pokorný opat, chtěje starostlivé lásce jeho vyhověti, ochutnával masa neb srkal polívku masnou za některý den; od čehož však, úlevy necítě, brzy nadobro upustil. Jeho duchovní dcery, majíce nad ním velikou lítost, tím

sobě polehčovaly, že mu po bratřích, k vratům kláštera přicházejících, všelijaká jídla, náčinky, obkladky a léky zasílaly; lásku láskou spláceje vzkazoval jim opat, že jim uděluje požehnání. Mezi těmito klášternicemi byla Judita či Jitka, tuze nábožná dcera sestry Godešalkovy. Od bratrů kdysi nutkán k ochutnání krmě zvlášť upravené, řekl opat: „Nepůjde mi k duhu; ale vám k vůli okusím!“ — On již věděl, že mu poslední hodinka nastává, poněvadž nedávno slyšel ve suách s nebe hlas: „Pojďme a vstupme na horu Hospodinovu a do domu Boha Jakobova“ (Isai. II. 3); a za jiné noci: „Veselil jsem se z toho, když mi jest povědino: Do domu Hospodinova půjdeme!“ (Žalm. CXXI. 1.) Měl také vidění, kterýmž ponuknut za spolubratrství všeho řádu cisterckého prosil.

Z nezáživnosti mdlého žaludku chřadlo vůči-
hledně tělo Godešalkovo. Seslablý opat nemohl
leč potichu mši svatou sloužiti, jsa oltářním sluhou
podpírán; však ve svátek Očišťování bl. Panny Marie
(2. února 1184) z milosti Boží tolik zmocněl, že
mši svatou zpěvmo sloužil, syny a dcery nejsv.
tělem Kristovým krmil a jim spasitelnou řeč činil,
samý jen průvod hromniční s nimi vykonati nemoha.
Svatého čtení slova: „člověk byl v Jerusa-
lemě, jemuž jméno Simeon...“ (Luk. II. 25.)
popotáhl opat kazatel na svůj tehdejší stav, na
očích maje příklad sv. Řehoře, jenž vykládaje knihu

Jobovu cos podobného byl učinil. V neděli druhou po Devítníku (12. února) konal Godešalk naposledy oběť nejsvětější, při čemž ho bratři Jarloch a Marsil podpírali. Až dotud za všecken čas této své nemoci neopominul opat ani jednoho dne sloužit Bohu mší svatou a hodinami; ale po mši, kterouž byl 12. února slavil, ulehl a nemohl pak bez cizé pomoci z lůžka vstáti. V pondělí (13. února) poslaly sestry bratra Marsila ke Godešalkovi s prosbou, aby přijda k vratům budovy konventské jich požehnati ráčil. Upřímný opat, spodepřen na své syny, kráčel bídňě, odpočíval kratinkou cestou dvakrát, u samých pak vrat omdlel. Rychle mu převor Manduvin udělil svátost pomazání. Zotaviv se, říkal opat před bratry obecnou zpověď; načež dal jeptiškám požehnání. — Těch dnů rokoval Godešalk s bratrstvem o důležité věci, kdože by totiž z domácího sboru na opatskou stolicí po něm sazen býti měl? — Zprvu podáváno jest opatství převoru kounického, hodnému Petrovi; ten však tuze prosil, aby úřad opatský vzložen byl na bratra jiného. Bratři přestali na Otě, jenž byl strážcem basiliky želivské. — V pátek (17. února) přijal opat vroucně Velebnou Svátost oltářní, kterouž mu podávali od pondělka. Potom přicházeli k němu bratři, z nichž každý pokleknuv, vzal od něho zvláštní požehnání. Naposledy požehnal opat kaplana svého Jarlocha; i zavřel spasitelná naučení těmito slovy: „Miluj okrasu domu Božího a

postav na odpor zeď pro dům Israelský.“ Řeč ta směřovala nejspíš k budoucímu Jarlocha úřadu opatskému v Milevském klášteře, jež pan Jiří z Milevska na své dědině zakládal pro premonstráty. Plakal Jarloch, až mu srdce usedalo. — V týž den okolo deváté hodiny kůrní (před polednem) zůstal opat náhle jako bez sebe; procitnuv zasténal: „Věru, nevím čeho bych se bál (před soudnou stolicí Boží); však lépe mi, abych se všeho obával srdcem skroušeným!“ — Příští noc poroucheli bratři a sestry v sborech různých duší opata umírajícího Pánu Bohu, any se jim slze z očí hrnuly.

V sobotu ráno (18. února) pěli bratři Marsil a Vilém mši svatou v čest bl. Panny Marie k užítku svého opata; jenž jim pak poděkoval, řka: „Dobře jste učinili.“ — Vzkázaly jsou řeholnice Godešalkovi, aby i v tento den svou duši Božím Tělem nakrmil. Odepřel jim toho lítostivě: „Ó jak rád bych; ale nesmím!“ Bál se pro náramnou slabost žaludku zlehčiti Velebnou Svátost. —

Jarloch uzřev, an opat hnedle skoná, oslovil ho: „Pane, aj hodinka, na niž jste se vždy těšival; pozdvihnětež nyní hlavy: ejhle blízko jest vykoupení vaše!“ Dí mu opat: „Bohdejž!“ — Mezi konventskou mší sundali opata s lože na žiňovku popelem posypanou převorové Kunrat želivský a Manduvin louňovický; počemž hned — dle slov Jarlochových — „jeho svatá

dušička tělesné vazby jest sproštěna; na kterouž mnozí z vůkolstojících patřili, ana ve způsobě ptáčka líbezně prozpěvujíc z jeho úst k nebesům letěla.“

Sluha Boží Godešalk usnul v Pánu l. 1184 v den 18. února. Jeho mrtvé tělo dali bratři v čistém oděvu premonstrátském bez mešního roucha do rakve a vnesli je do chrámu bl. Panny Marie, kdež hned za duši oběť nejsvětější jest činěna. Po odchodu bratří zavřeny jsou dvěře, a sestry k rakvi puštěny. Pod večer slavili oddělení sborové bratrů a sester zádušní vigilií, v noci pak pěli žaltář. Jitřních chval v kůru před svitáním dne 19. února dozpívavše, obětovali zádušní mši svatou, a činili v kůru dlouhou přímluvu; načež tělo opatovo do Želiva převáželi. Rozléhal se pláč těch bratrů a sester, jimž bylo zůstatí v Louňovicích. Byla právě první neděle v postě. Když se v Načeradci s tělem opatovým v kostele zastavili, sloužil tam v tu chvíli osadní kněz Radoslav mši svatou; a ten podotkl před dušníky svými o Godešalkovi: „Láskám vašim jesti více třeba jeho přímluvy u Boha, nežli jemu vaší modlitby!“ — Bratrů s tělem k želivskému klášteru se podávajících potkal sbor valný premonstrátův proti nim vyšlých, kteří zocívše rakev, rozplakali se.

Biskup český Jindřich Břetislav byl sobě zůstavil pochování těla Godešalkova. Přijel do kláštera ve středu, na zejtrí pak slavil posvátný obřad.

Velebnou schránu duše Godešalkovy poponášeli na svých ramenou k hrobu čtyři opatové, biskup Jindřich a kníže Děpolt, jenž měl tehdy v úředě župu či krajinu čáslavskou, chrudimskou a vratislavskou (mýtskou.) Tělo opata Godešalka pohřbeno jest 23. února ve čtvrtek v konventské basilice Bl. Panny Marie u velikém smutku a pláči duchovenstva, šlechty a lidu obecného.

Hned potom v pátek suchých dnů na sv. Matěje apoštola udělil biskup Jindřich v témž konventském chrámě volenému Otě požehnání k úřadu opatskému; na zejtří pak, v sobotu suchých dnů, světě v témž chrámě žakovstva, zřídil bratra Jarlocha, někdy kaplana Godešalkova, na jahanství.

Roku 1186 den 7. června, v sobotu suchých dnů, posvěcen jest předřečený želivský sborník Jarloch na knězství. Bylť on a zůstal miláčkem biskupa Jindřicha Břetislava až do skonání jeho. Následního roku 1187 stal se bratr Jarloch prvním opatem kláštera Bl. Panny Marie na Milevsku, jehož opat želivský Ota k prosbě pana Jiřího z Milevska sborem svých klášterníků želivských osadil.

Vlast svou miloval opat Jarloch upřímně. Složiv v letopisech svých, což se koli důležitého v Čechách za jeho živobytí událo, bděl on dosud jakoby strážný duch nad světskými i duchovními vůdci národu. O dějiny řádu premonstrátského má Jarloch trvalou zásluhu, poněvadž ve svých letopisech mnohých klášterů téhož řádu původ a vzrůst

pravdivě líčí. Želivský klášter bohdejž mu toho vždy dobrým spomíná, že prvního jeho opata Godešalka život a skutky věrně, vroucně a pilně vypsál.

Byltě pak Godešalkův velebitel rovněž příčinlivým dědicem cností velebeného mistra. Záhy zkoušel Bůh opata Jarlocha. Již roku 1190 vyhořel klášter milevský. Ačkoliv opat i potom strastí mnoho zkusil, přece oplývala jeho duše pokorná klidem svatým, očekávajíc Božšho milosrdenství důvěrně. — Jak asi opat Jarloch moudrou radou i ctným obcováním vlasti a Církví k zdaru napomáhal, kolik synů svatých odchoval a s nimi mnoholi duší Pánu Ježíši získal: vše to a takové stojí zlatem psáno v knize života, s kteréž v poslední den svrchovaný soudce před očima všeho světa záslonu sejme!

Milevský opat Jarloch zesnul v Pánu dne sedmého května měsíce, léta asi 1228. Tělo jeho ctně pochováno v konventské basilice bl. Panny Marie na Milevsku.

Dle starožité pověsti činil opat Jarloch Boží mocí divy mnohé za dnův života svého, a oznamoval věci budoucí, kteréž potom v pravdě se vyplnily; po smrti pak jeho dáli se nad jeho hrobem rozliční divové, neb tu mnozí nemocní bývali uzdravováni.

Hroznata.

V století dvanáctém žil v Čechách mocný šlechtic Sezima, z jehož rodu posli pánové z Krašova, z Gutenšteina a z Vrtby. Sezimova choť Dobroslava byla též rodu vzácného, z něhož posli páni Černínové. Ta urodila jemu Vojslavu a Jitku též syna Hroznata.

Hroznata byl před časem a skoro mrtev na svět vyveden. Jak mile však zarmoucená matka Dobroslava ten svůj plod Kristu Pánu i Rodičce Jeho obětovala, vydalo dítě známku života pláčem; tělo prv studené a tuhé učiněno teplým a ohebným. Synáčka přímluvou bl. Panny Marie zachráněného vychovávala jest Dobroslava vděčná velmi pobožně. Od dětinství rostl Hroznata v bázni Boží.

Vojslavu vdali rodiče do Polska za Otu, župana či vladaře krakovského. Tuto starší sestru svou doprovodil jinoch Hroznata do Polska a po meškal u ní v Krakově. Jednoho dne vyrážeje se na břehu s mladými zemany, spadl neopatrný Hroznata do řeky Visly; mohloť býti asi v třetí hodinu s poledne, když se voda nad ním zavřela. Voj-

slava přiběhla všecka zděšená; k jejíž prosbě rybáři Hroznata hledali, však nenalezli. Teprv k večeru vytáhl ho za vlasy plavec, jenž se byl pod vodu na dno spustil. Vojslava i sběhlý lid nadáli se mrtvoly; však místo utopence uzřeli jsou jinocha při dobré paměti. Zástupu žasnoucím vypravoval Hroznata: „Dokud jsem pod vodou vězel, držela nad mou hlavou překrásná panna ruce své, ohrazujíc mne vůkol, by mne vlny nezalily. Věřím, že tou ochraňkyní byla mné matka milosti, královna milosrdenství a prostřednice naše — Maria!“ Té chvíle slíbil vděčný panic pilnými službami horlivě rozmahati čest bl. Panny Marie.

Když se byl Hroznata do Čech vrátil a v rozličném umění vzdělal, činil platné služby své vlasti svítě panstvu zbožným obcováním, věrností k panovníkovi a láskou k svým poddaným. Z hodné manželky dočkal se v několika letech spanilého synáčka; než ledva byl nad dědicem jmena i bohatství svého zaplesal, zemřel mu týž prvorozenec, za nímž i matka hořem uhnětená odešla. Hospodin Bůh chtěje opanovati celé srdce Hroznatovo, drtil pouta, vízící je k tvorstvu. Oplakav svých nejmilejších, pomyslll pan Hroznata na splnění slibu v Krakově učiněného.

V tu dobu kvetl až milo v naší vlasti řád sv. Norberta, stoje pod ochranou bl. Panny Marie bez prvotného hříchu počaté. Tím zbuzen, založil Hro-

znata řečenému řádu na své dědině nad říčkou Teplou klášter s basilikou bl. Panny Marie. Teplský klášter, roku 1197 dostavený, osazen jest sborem premonstrátů z kláštera strahovského vyprošeným, jemuž spolusborník Jan opatovati počal. Klášteru daroval zakladatel ves Teplou s dvory a veškerým příslušenstvím, kteréžto nadání tehdejší panovnický český Jindřich Břetislav, biskup pražský, nejen schválil noprž i rozmnožil.

Svrchu psaného léta 1197 přijel do Čech kardinál Petr roznécovat panstvo ku křižácké výpravě na vysvobození Božího hrobu a města Jerusalema z moci pohanů Saracenů. Pan Hroznata slíbil slavně zúčastniti se vojenské pouti do svaté země. Pořídív pak o statcích svých, jel s čeledí zbrojnou do Vlach. V Římě vyprosil u papeže Celestina III. klášteru teplskému potvrzení a jiné duchovní milosti. Ztad jel s lidem svým do Apulie, hodlaje s císařem Jindřichem VI. po moři doplaviti se Palestiny. Však sešlo s toho! Císař zůstal v svém království apulském, kterýmž občanská bouře zmítati počala; kromě toho vznikl mor na lodích chystaných k převážení vojska křižáckého. Také došla Hroznaty zpráva důležitá o zesnutí panovníka i biskupa českého Jindřicha Břetislava († 15. června 1197). Pan Hroznata předvídaje válku o knížecí stolicí mezi bratry Přemyslem Otakarem a Vladislavem, obrátil se domů s čeledí svou. Jeda Římem vzal od papeže již hotové listiny k úžitku kláštera teplského.

V Čechách byl kníže Vladislav III. z lásky k národu a pro ušetření životů Přemyslu Otakarovi I. panství pustil, přestávaje na moravském markrabství. Pan Hroznata zavděčil se novému panovníku Otakarovi I. zdatnými službami, takže ho Otakar I. jako předek Jindřich Břetislav před celým národem ctil a přítelem nazýval.

Při tom času vrátila se z Krakova do své vlasti ovdovělá Vojslava. Kterážto bažic po tichém nábožném živobytí, vnukla jest bratru svému, panu Hroznatovi, aby na statku svém v Chotěšově panenský klášter založil a zbožím nadal. Učiniv tak okolo roku 1200, osadil Hroznata chotěšovský klášter premonstrádkami z Doksan vyprošenými, k nimž se Vojslava vdova s Jitkou, sestrou svou, přidružila. Hned po založení kláštera chotěšovského umínil pan Hroznata obětovati sebe Kristu Pánu a Jeho panenské Rodičce v teplském klášteře, aby matčin a svůj vlastní v Krakově učiněný slib zcela vyplnil. Tím chtěl on zároveň Církví svaté nahraditi svůj slib křížácké pouti, roku 1197 z důležitých překážek nedoplněný. Pročež zaputovav do Říma, poprosil sv. otce Innocencia III., by dotčenou směnu slibní ráčil schváliti. Papež stvrdiv, dokonalejší záměnu, oblekl pana Hroznatu v roucho premonstrátského řádu, ba vysvětil ho na podjahanství a uctil jej názvem kaplana sv. Stolice římské. Vzácnou oběť položil pan Hroznata na oltář, slíbiv Pánu Bohu dle zákona premonstrátského žíti až do smrti

v chudobě, čistotě, v poslušnosti, a bydliti ustavičně v klášteře vyvoleném; — on pomítnul navždy bohatstvím, slávou, svobodou a rozkoší světskou z pouhé lásky k svému Spasiteli a Jeho přesvaté Rodičce.

Když byl Hroznata domů z Říma přijel, vzal ho mezi sebe sbor teplských bratrů; statky jeho připadly na klášter dědičně.

Bratru Hroznatovi poručil opat Jan správu nad zbožím a hospodářstvím klášterů teplského a chotěšovského. Takový správce slul tehdáz proboštem.

Hroznata vykonával svědomitě úřad svůj. Klášteru zjednal výhrad užitečných na králi a na biskupu českém. Bratrstvo i poddanstvo klášterské zbavil nátisků, jež jim hrabiví zemští úředníci často činili. Obou klášterů dědiny a hranice pilně shlížeje, ostříhal jich statně proti loupežnému urozenému sousedstvu. Vedle pokory a poslušnosti nalezena jest při něm trpělivost v protivenství, smířlivost, pobožnost a upřímná k bratrům, též k lidu láska.

Věrný sluha Rodičky Boží vzal hojnou mzdu léta 1217. Onemocněv hrubě za pobytu na Chotěšově, vzkřikl kdysi jako u vytržení mysli: „Nastojte, jímají mne a odvádějí vrahové!“ V srdci mu utkvěla obava, že brzo násilně s toho světa bude sprovozen. Povstav z nemoci, odjel do kláštera teplského. V hod nanebevstoupení Páně oči-

stil zde duši svou svátostí pokání a posilnil ji Božím Tělem. V průvodu klášterního sluby odjížděje

do Hroznětína, vsi klášteru příslušné, poprosil opata

za požehnání, bratrstvo pak, by naň modlitbou pamatovalo. Tam v Hroznětíně zaskočili jsou kteřísi loupeživí rytíři němečtí z krajiny chebské svědomitého ochrance statků církevních, odvěkli jej na hrad — dle pověsti Kinsberk řečený — a vsadili do žaláře, kdež vojín Kristův hladem a žízní jest umořen čtrnáctého dne měsíce čenvence t. r. 1217. Klášter tělo jeho vykoupil a ve svém chrámě konventském pochoval, kdež v kamenné rakvi v kůru dosavad odpočívá.

Hroznatu přečkala sestra Vojslava. Pobožný život skončila 22. listopadu 1227. Její tělo pohřbeno v Chotěšově v konventském chrámě panského kláštera; po jeho zrušení přenešeny jsou jeho pozůstatky do teplské basiliky v dřevěné rakvičce a schovány v hrobě Hroznatově 5. čerence 1793.

Ondřej, biskup.

Náš Ondřej jest vyveden na svět v druhé polovici století dvanáctého. Když věkem i náležitou přípravou dospěl, oddal se Boží službě v duchovním stavu, načež přidružen jest ku kanovníkům na hradě pražském. Leta 1201 proboštoval Ondřej v Staré Boleslavi, a r. 1204 na Mělníce. Roku 1207 obrán jest za probošta při biskupském chrámu pražském. Král Přemysl I. svěřil mu kancléřský úřad.

Dne 28. března 1214 umřel český biskup Daniel II.; náš Ondřej, probošt pražský, uznán jest za hodného, by na stoličce sv. dědice Vojtěcha usedl.

Volenému biskupu Ondřejovi poslouženo dne 22. listopadu 1215 svěcením na úřad v Římě, kdež právě papež Innocenc III. s biskupstvem zvsad svatým v lateránské basilice sv. Jana Evangelisty duševné dobro všeho křesťanstva obstarával. Takovému shromáždění říkají obecný neb církevní sbor.

Biskup Ondřej byl pastýř znamenitý. Jeho příkladný život, jemné svědomí, vzácná k Církvi svaté poslušnost, obětivá láska k osadě a k podří-

zenému duchovenstvu, horlivost i statečnost apoštolská utkvěla, při vši jeho spravedlné přísnosti, v paměti národa českého.

Své vlastní zděděné statky daroval Ondřej pražskému biskupství, a přijednal k němu statek Příbram, koupiv jej za tři sta hřiven stříbra od teplského kláštera.

Směřuje k snadnějšímu a hojnějšímu opatření českého národa v duchovních jeho potřebách, prosil papeže, aby ráčil svoliti k založení několika biskupství po vlasti, které by slušely pod budoucí pražské arcibiskupství; na ten účel že z rozsáhlé osady své dílců a důchodů rád propustí a postoupí. Než z důležitých příčin ostalo nabídnutí bez účinku.

Svou v Bohu zakotvenou mysl objevil biskup Ondřej za tuhého s vrchností světskou zápasu, kdy v prospěch Církve svaté sám se obětoval. Hned na počátku svého úřadování opřel se rázně všelikým v osadě neplechám. To pak ho zvlášť bolelo, že Církev v naší milé vlasti, snad přílišnou shovívavostí biskupa Daniele II., svobody postrádala. Neboť král, panstvo a úřadnictvo zemské opovažovali se rušiti duchovní právo a tenčiti výsad od téhož krále a jeho předků pražskému biskupství udělených. Vznášel tedy biskup Ondřej spravedlivou žádost svou na Přemysla krále, aby Církev byla svobodnou družkou a ne děvkou moci světské. Ano neprospělo, umínil jeti do Říma a ztad dobývati práva. Nejspíš v této tísní tanul mu na mysli sv. Vojtěch, s ním

pak jeho bratří od Vršoviců zrádně na Libici zabítí a tam pohřbení. Těch bratrů sv. Vojtěcha pozůstatky tělesné dal biskup Ondřej r. 1216 před odjezdem do Říma vyzdvihnouti a na hradě pražském v chrámě sv. Jiří uctivě schovati. Potom v říjnu měsíci t. r. 1216 odjel do Říma.

Církev svatá, nemohouc po dobrém nic svéstí, hájí osoby, práva i statky své proti dráčům a křivdičům obzvláštními pokutami, totiž zastavením služby Boží a klatbou. Tohoto prostředku, od duchovní vrchnosti za starodávna často užívaného, chopil se biskup Ondřej dne 10. dubna 1217 v Římě s přivolením papeže Honore III., čímž v zemi české slavení služeb Božích zapovězeno a několik osob (zvláště úředníků zemských jakožto nejzavinilejších) v klatbu dáno a z Církve vyloučeno. Zhorka nakvašený Přemysl I. kázal hned všecky biskupské statky v Čechách zabaviti a spravovati k užítku komory královské. Tehdáž i listovna biskupská pochváčena, z kteréž od toho času několik výsadních listin zmizelo.

K otcovskému i důtklivému psaní papežovu slíbil král r. 1219 na sněmu v Kladrubě před papežskými vyslanci nápravu. Než ani král ani panstvo nezdrželi zcela své slavné přípovědi. Pořád ještě nedopouštěli úřadu biskupskému soudit duchovenstva, vybíratí desátek, osazovati řádně kostelů; ponechávali sobě statky některé kostela stoličného i jiných kostelů a váhali vrátit požitky

ze zabavených statků biskupských. Bylať také jinačí břemena na duchovenstvo ukládána. Jel-li král na sněm nebo na vojnu, vydíráno na klášteřích dodávání špíže; páni a vládykové (menší šlechtici) často s čeledí svou jezdili na opatství, kdež za mnohý čas dřepíce, o veliké škodě zádušného jmění hodovali, koňstvo však ve dvorech klášterských krmit dávali. Na českých hranicích v branách zemských nucen byl kněz z posvěcené hlavy své platiti třidcet peněz cla, ježto obecný neb světský křesťan, ba i žid, jenom jeden peníz platil.

Pro zarputilost v těch a podobných nezbednostech, též pro nezdržení slavné úmluvy kladrubské rozkázal papež službu Boží v Čechách opět zastaviti, na krále pak i přední pány klatbu církevní pustiti (1219).

Na snažnou prosbu zochotnělého krále Přemysla vypravil sv. Otec Honoř kardinála Řehoře z Krescencí s Ondřejem, biskupem českým, k způsobení nápravy a pokoje. K vůli tomu zjednán jest slavný sjezd na hoře Čéči u Podivína v Moravě. Tu sjeli se král Přemysl, vojvoda rakouský Lipolt, kardinál Řehoř, biskupové Ondřej pražský, Ruprecht olomúcký, Jan nitranský a Vavřinec vratislavský, mnozí opatové i probošťové z Čech a z okolních zemí, též přední panstvo české. Podle přísahy biskupa Ondřeje o výsadách pražskému biskupství někdy daných, však r. 1217 z listovny zmizelých, obnovil král Přemysl dne 2. července 1221 tytéž výsady

a navrátil biskupům pražským hrad Podivín s příslušenstvím. Toutéž smlouvou na hoře Čéči uznáno jest pražských biskupů právo k dosazování kněží na fary, ovšem bez ujmy práva zádušních pánů (patronů); biskupům slíbeno dávání desátku z celé země; poddaný lid na statcích biskupských osvobozen ode všech robot zemských a podroben, jako všechno duchovenstvo, soudní moci biskupů. Na zdržení smlouvy žádal a přijal dotčený kardinál ve jméno papežovo od krále i jeho bratra, markhraběte Vladislava, též od panstva českého slavnou přísahu a rukojemství, po čemž zemi českou, krále a jiné osoby církevních pokut zbavil.

Biskup Ondřej obrátil se do Vlach, poslav s kardinálem své plnomocníky do Prahy k dalšímu jednání o věci, kteréž se duchovenstva vůbec, zvláště sborního, týkaly. Dne 12. března 1222 udělil král ostatnímu duchovenstvu, v příčině jeho poddaných, svobody těm svrchu podobné ač skrovnější. Rovněž zapověděl všeliké zlehčování, týrání a odírání řeholního i světského duchovenstva, o jakémž nahoře bylo vypravováno.

Po svém návratu do Prahy nepobyl tu dlouho biskup náš Ondřej. Klada to za potřebné, odjel do Říma zase, kdež i zesnul v Pánu dne třicátého července, leta tisícého dvoustého dvacátého a čtvrtého.

Hlavu biskupa Ondřej e přinesl pražský biskup Mikuláš († 1258) do Čech, a uložil ji co drahý

ostatek v stoličném chrámě svatých dědiců. Když pak otec vlasti, Karel IV., nynější arcibiskupský chrám stavěl a kapli sv. Václava dokonál, zadržena jest z obzvláštní uctivosti k biskupu Ondřejovi hlava jeho v březnu měsíci r. 1369 ve zdi nové kaple svatováclavské nad oltářem sv. Kříže tam, kdež namalován kříž zlatý. Stěny této kaple dal císař Karel IV. r. 1372 okrášliti malbou, zlatem a drahým kamením.

Tehdejší kanovník pražský Beneš z Vaitmile zůstavil nám ve svých letopisech tuto zprávu o biskupovi Ondřejovi: „Od mnohých mužů hodných i starožitných biskup Ondřej domněn a nazýván jest svatým; a ti sami vypravují, že ho Bůh někdy zveleboval zázraky.“

Zdislava.

Země česká živila ve dvanáctém století znamenitý rod Hronoviců, z něhož páni Berkové z Dubé pošli. K témuž rodu patřil otec naší Zdislavy, kterouž mu manželka na hradě Jablonném v Bole-slavsku okolo léta 1200 urodila.

S podivením hlídali rodičové na Zdislavku, anať vše odmítajíc, což tělu lahodno, jen v tom kochání měla, co duši k milování Boha rozněcuje. Bylo jí jako v ráji, směla-li hodně dlouho na modlení a službách Božích trvati, aneb rozprávám o mukách Páně, též o skutcích světcův a světic naslouchati.

Sedmiletá Zdislavka ušla tajně s hradu Jablonného poustevničit v lese blizounkém. Čeled zarmoucených rodičů nalezši děvenku v houští, uzřela její kamenné klekátko zkrvácené. Když pak domů přivedenou poustevničku rodičové z tajného ujiti kárali, odprosila jich dceruška klečmo.

Dospělá Zdislava ctíc vůli rodičův, podala ruku k svatému manželství pánu českému Havlovi,

jenž potom r. 1241 s Jaroslavem bratrem svým opodál Jablonného (asi půl hodiny cesty) hrad Lem-

berk (Löwenberg) založil. Havel a Jaroslav, synové

pana Markvarta, purkrabí děčínského, užívali ve štítu svém znamení lva.

Zdislavin manžel, povahy pánovité a prudké, broukal zprvu na poníženou lásku choti své, s jakouž ona bídáctvu opovrženému sloužila. Než její moudrou a laskavou domluvou v čas příhodný, jemnou prosbou, zvláště pak modlitbou Pánu Bohu zaň činěnou, krotlo mu srdce a zvykalo ušlechtilé pokoře milosrdenství křesťanského.

Ctná paní Zdislava vyzdvihla i nadala v městěčku Jablonném klášter mužský řádu sv. Dominika s chrámem sv. Vavřince. Později s dopuštěním hospodáře svého přijala prosté roucho a pravidlo duchovní jakožto kající sestra třetího řádu sv. Dominika, což jí v obstarávání domácnosti a v plnění manželské povinnosti ošem nevadilo. Tím její dosavadní horlivost v nábožném, kajicném a milosrdném cvičení tuze zmocněla, jsouc podobna orlici omlazené, když silnými perutmi povětrí rozrážejíc v nebes blankytu mizí.

Obývajíc jako dříve na hradě Lemberce, putovala bosa v zimě v letě do Jablónného na služby Boží. O přehořkém umučení Pána Ježíše, což ráda domácím vykládala, rozjímalo srdce její ustavičně. Dychtíc trpěti poněkud s Vykupitelem svým, nosila na holém těle drasný pás aneb roucho žíněné. Místo lahůdek stolu panského brala vděk prostičkou stravou z kláštera jablonského. Kdykoliv manžel v důležitých věcech někam odjel, spustila

se na hojnější rozdávání almužen, jakož i na cvičení sebe v útrpnějších skutcích kajicnosti. Tehdáž mělo její tělo tužší půst, prodloužilé bdění, lože bodláčím postlané, záda trnovými ostny ztepaná a zedraná. Proto však nebyla ani zasmušilá ani mrzutá; její jasné a přívětivé tváři, též líbezné řeči nemohl se nikdo nabažiti. — Žebráků sázela často za svůj stůl a sloužila jim; příchozím umývala nohy a hostila je; na chudinké otrhance pilně předla, tkala a šila oděvů; nemocným a mrzákům převazovala a čistila sebe hnusnější vředy a rány. — Na chrám sv. Vavřince pamatovala drahými rouchy, jež vlastní rukou vyšívala.

Stojíc na prahu domova věčného, dala smutnému chotí slovíčko útěchy a rady spasitelné na rozžehnanou; poručila hotový hrob svůj v jablonském chrámě sv. Vavřince odklopiti; přijala vroucné svátosti a čekala dychtivě, ažby jí Bůh pokynul.

Zdislava zesnula v Pánu dne prvního ledna, roku tisícího dvoustého padesátého druhého.

Jeden český, snad v Boleslavsku usedlý šlechtic, jemuž učenci Dalimil říkají, počal asi roku 1300 knihy našich domácích dějin skládati. Ten o Zdislavě níže psanou zprávu nám zůstavil: „Pět mrtvých Boží mocí vzkřísila; mnoho slepých prosvítla; chromých, malomocných uzdravila; i nad jinými pracnými veliké pomoci činila.“

Pražský arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé

obmýšlel v Římě s hlavou Církve svaté o to jednati, aby nábožná Zdislava v desky blahoslavených byla vložena; s čehož ale sešlo, když arcibiskup r. 1606 umřel.

Dominikánský klášter v Jablonném zrušen byl roku 1788. Příslušný chrám sv. Vavřince obrán jest za kostel osadě, v němž bývalá a budoucí schránka duše Zdislaviny podnes odpočívá.

Vít, děkan.

Jak pravdě podobno, byl náš Vít asi roku 1200 v Čechách zrozen, při biskupském chrámu sv. Víta na hradě pražském od duchovenstva v bázni Boží vychován a svobodným uměním dobře naučen. Potom jel nejspíš mládenec za hranice na obecné učení, že v onen čas velkých či vysokých škol doma nebylo. V duchovním stavu, jenž mu dávno zmílel, dospěl zřízení na úřad kněžský. Roku 1234 dne 31. prosince volen jest za kanovníka biskupského chrámu českých svatých dědicův, v němž druhdy co pachole Bohu zpěvem sloužit pomahal. Již roku 1241 dne 22. září stal se děkanem kapitoly pražské či starostou sboru kanovníkův při stoličném chrámě sv. Víta, Václava a Vojtěcha na hradě pražském.

Učeného, výřečného a příkladného kněze Víta měli zvlášť Pražané v poctivosti, jimž on v neděli a ve svátek slovem Božím rád posluhoval. Valem běhali na jeho kázání učenec i nedouk, pán i sprosták, boháč i nuzák, jinoch i starec, žena i děvče; z chrámu vraceli se domů s očistěným, posvěceným a utěšeným srdcem. Meč slova Božího z úst Víto v ý ch

pronikal duše hříšníků, vědoucích, že kazatel ničehož na nich nežádá, čehož by sám zevrub a vděčně zachovával. Jistě všady po království českém rozcházel se hlas o ctném obcování a blahoplných skutcích horlivého děkana pražského. Neboť byl muž modlitby, přítel panické čistoty, ctitel postu, štědrý otec chudiny, milovník okrasy domu Božího, dušička pokorná.

V jeho důchodě měli chudáci svou špižirnu, šatnici a lékárnu; kostelové pokladnici dokořán. U něho seděli za stolem den jak den tři, někdy čtyři chudobní žáci ze škol kapitoly svatovítské; rovněž jeho přispěním bylo některým duchovním žákům možno vzdělávati se na obecném učení v cizině. Všední hojně almužny rozdával soukromě v chrámu Páně, ohlídkaje se, aby nikdo neviděl a neroztroubil. Když některý mu poddaný osadník na dědinách děkanství pražského za spáchaný zločin k pěněžitému trestu odsouzen byl, prominul mu slitovný pán pokutu, přestávaje na samé domluvě, kterouž ho k nápravě přivéstí hleděl.

Na hradě pražském u biskupského chrámu stával dům, v němž příslušné duchovenstvo jakoby v klášteře bydlelo. Tam též ostávali zvoníci a jiná čeleď kostelní. Na dvoře byla věžička kamenná, s kteréž v noci veliký kahan vše vůkol světlem osvěcoval. Ten klášter zveleben jest na půlnoční straně novou kamennými sloupy zpodepřenou chodbou klenutou způsobením děkana Víta, jenž ji pak

i všecken klášter vymalovati dal. Miluje chrám svatých dědiců jako zřítelnice v očích svých, dal týž pobožný starosta těsnou kaplu sv. Michala, v níž se duchovenstvo oblačelo, rozšířiti, malbou okrášliti, též oltářem opatřiti, ku kteréž kapli koupil dědictví v Horněticích a v Předboji. Léta 1245 postavil v tomto chrámě oltář ke cti svatých evangelistů; pak r. 1269 oltář v čest sv. Matěje apoštola, při němž kněze k sloužení mše svaté ustanovil a nadal. By služba Boží v hlavní svatyni českého národa jak náleží bez zmatku a řádně jíti mohla, obstaral nové pohodlnější, správně a zřetelně napsané knihy. Někteří správcové sborních a osadních kostelů zjednali sobě přepisy dotčených knih, velikého nákladu nelitující.

Děkan Vít postavil ve Veliké Vsi kostel sv. Vavřince a při něm věž díla výborného. Všem nábožným křesťanům, jenž by kostel ten u výroční den jeho posvěcení a na jiné slavnosti kajicně navštívili, zjednal u biskupa Jana odpustky čtyřiceti dnů. Taky ve vsi Kojeticích vystavěl kostel sv. Víta s věží vysokou. Ve vsi Sluhách vyzdvihl na pustém chrámišti ze základu kostel sv. Vojtěcha i s věží, vše díla bytelného a krásného. Když klášter strahovský s chrámem bl. Panny Marie vyhořel, postavil v něm často chválený děkan pěkný oltář ke cti sv. Matěje apoštola. Z jeho ponuknutí založil a nadal zemský sudí Čěč kostel Všech Svatých na hradě pražském; úslužný děkan sám najímal a vy-

plácel kameníky a ostatní dělníky. Kostelu říkali brzo „Kaple královská,“ poněvadž král Přemysl Otakar II. to zřídil, aby se v něm každou sobotu slavila mše svatá o Panně Marii za duše jeho choti a dítek. Od téhož krále zásobena jest kaple tato přeskvošnými rouchy, též kalichy a nádobím ze zlata a stříbra. K děkanství biskupského chrámu ustanovil náš Vít stálého střídníka či náhradníka kapitolních děkanů, kdyby sami k odbývání hodin na kůr přijíti nemohli. Vychování zjistil střídníkovi dědinou na vsi Bykoši v Berounsku.

Děkanu Vítovi bylo snadno, z upřímného srdce s důvěrou veselou zpívati v kůru: „Jak milí jsou stánkové tvoji, Hospodine zástupů! Touží a omdlévá duše má po síních Hospodinových. Srdce mé a tělo mé plešají k Bohu živému. Nebo vrabec nalezl sobě dům, a hrdlička své hnízdo, kdež by složila mladé své. (Já nacházím) oltáře tvé, Hospodine mocností, králi můj, a Bože můj!“ (Žalm LXXXIII. 2—4).

Křesťanský mudrc přibiv na kříž všechnu žádostivost lahůdek a rozkoší světáckých, nalezl srdci svému ráj v samém chrámu Páně. O půlnoci vstáváje chvátal do svatyně národu českého. Putuje od oltáře k oltáři velebil Hospodina, skládal modlitbičky za sebe, za plémě sv. Václava, za stádo sv. Vojtěcha, za veškerou Církev. Sbíral anděl vzácné perličky do zlaté bány a odnášel je v oběť pánu a

otci veškerého světa. Když se byl Vít Velebné Svátosti oltářní naklaněl a svatých ostatků poctil, načal žaltáře. V tom modlení trval, až se doba k společnému odbývání pobožnosti jitřní nachýlovala. Horlivý a pokorný pán, připuzen starostlivostí, aby nikdo nezaspal, vyšel z chrámu do kláštera. Zbudiv zvoníků a zaklepav na dvéře u jizbiček sluhů Božích, vrátil se do chrámu a čekal, až by se duchovenstvo na kůru sešlo.

Děkan Vít usnul v Pánu den první května měsíce, roku po tisícím dvoustém sedmdesátého prvního. Jak podobno, lze i o něm říci: „Blahoslaveni, kteříž přebývají v domě tvém, Hospodine, na věky věků chváliti budou tebe.“ (Žalm LXXXIII. 5.)

Arnošt z Pardubic.

U městečka Úvalu (Ouvalu) nedaleko Českého Brodu stával hrad Hostinné, jináč Hostýň. Mají za to, žeť se na tom hradě okolo roku 1300 náš Arnošt narodil.

Otec Arnoštův, rytíř Arnošt z Hostinného, nosil ve štítu totéž znamení, jehož rod Malovcův užívá, půl stříbrného koně se zlatou uzdou v poli červeném. On vzal roku 1300 za svůj hrad Visenburk od Crhy z Dubé a Hynka z Náchoda hrad Pardubice s příslušenstvím a založil pod ním město téhož jmena. Tento praotec pánů z Pardubic a ze Starého stal se potom županem v Kladsku. Manželka Adlička urodila mu čtvero synů: našeho Arnošta, Bohuše (Bohuslava), Smila a Viléma. Poslední vůli neb pořizení učinil a sepsal r. 1341 na hradě Starém. Všechn statek, choť i děti, též sirotky po bratru svém Dětrichovi z Hostinného, dal v ochranu a správu prvorozenci svému, našemu Arnoštovi. Statky odkázané byly jsou: hrad a město Pardubice; vesnice Ostřešany, Bukovina, Černá, Lhota rybářská, Lhota převoz, s příslušen-

stvím; Adličce manželce zapsal v doživotní věno hrad Starý se vsí Starou; městečko Libaň; vesnice Hřminín, Važice a Sedliště s příslušenstvím. Rytíř Arnošt umřel asi roku 1342, choť pak jeho Adlička asi r. 1349.

V městě Kladsku měli Johanité (Maltežští) klášter, k němuž patřil osadní kostel Nanebevzetí bl. Panny Marie se školou. Tam našemu Arnoštu poskytnuto začátků náboženského a vědeckého vzdělání. V dotčeném farním chrámě stála na hrubém oltáři starodávná soška Rodičky Boží. Jednoho dne když Arnoštek se školáčky tamo mezi nešporem meškaje, k sošce posvátné oči byl pozdvihl, uzřel jest, ano Rodička Boží jaksi smutně a hněvivě tvář své od něho odvrátila. Tož modlil se pacholík zaroučený vroucně, až se tvář milostnou zase k němu obrátila.

Z Kladska poslal jej otec na učení do Broumova, kdež benediktini od roku 1322 klášteřili. Ztad vypraven jest Arnošt do Prahy k vůli svobodným uměním, v kterýchž duchovenstvo při biskupském chrámě sv. Víta mládež cvičilo. Svobodná umění zahrnovala mluvnictví, básnictví, řečnictví, myslitelství, počtářství, měřictví, hvězdářství, přírodnictví a hudebnictví. Ostatním řádům umění: bohosloví, duchovnímu a římskému právu, jakož i lékařství tehdáž se v Praze nevyučovalo; Čechům rozsáhlejšího a dokonalejšího vzdělání žádostivým bylo putovati do ciziny na obecná učení. Arnošt

odbyv učení v Praze, pustil se do Vlach. Strávil čtrnáct let na obecném učení (na vysokých školách) v Bononii a v Padově, prospěl znamenitě, až i od slavných mistrů za působilého uznán jest k veřejnému vyučování právu duchovnímu.

Týž Arnošt z Pardubic, postavy vysoké, tváří sličné, působů lahodných, muž moudrý, výmluvný, zkušený a bohatý, obětuje tělo i duši Stvořiteli svému, dal se na kněžský řád posvětit. Světlo takové dlouho pod kbelcem nezůstalo, ba hnedle řízením Božím vstaveno jest na svícen, aby domácím, též cizincům svítilo jasně. Napřed dáno mu kanovníctví při stoličném chrámu sv. Víta na hradě pražském, potom děkanství, když r. 1338 děkan Předbor na probošství kapitoly pražské povznesen byl.

Svrchu položeného roku 1338, ten den před slavností Přenešení sv. Václava, jakož i v slavnost samu ráčil všemohoucí Pán Bůh novým divem miláčka svého uctíti a věrných Čechův utěšiti. Dne 3. března bylo v Praze několik řemeslníků, kteří praky dělali, pohromadě. Mezi jinou řečí řekl jeden k druhému: „Zejtra budeme světiti hod sv. Václava, svého milého dědice.“ Měli pak mezi sebou jakéhosi Němce, jenž rouhačně odpověděl: „Já svátek toho troupa (sprostáka) nĕchci světiti!“ Ledva dořekl, oněměl Němec a více nic nemluvil, nobrž s velikou těžkostí jen rukama ukazoval. Nazejtří pak, v hod Přenešení, druhové vidouce jej, an v té němotě trvá, vedli ho

k hrobu sv. Václava, a položivše ho na zemi, činili zaň modlení Pánu Bohu a vzývali sv. Václava o přímlovu. Jak mile však kněz hlavu tohoto svatého dědice na hlavu tohoto němotou strestaného ruhače vstavil, hned Němec promluvil a velebil Boha a děkoval sv. Václavu, ohlašuje, že jeho zásluhou té němoty zbaven jest.

Za děkana Arnošta z Pardubic učinil Jan z Lucemburka, král český, neočekávanou přípověď v prospěch biskupského kostela pražského. Příčinu lze uhodnouti, pomníme-li na minulé léta jeho panování. Krále Jana český národ nemiloval. Ozývala se vůbec stížnost ta, že král, nedbaje Čechů svých, pobíhá v cizině, a tam peněz po vlasti nashrabaných marně utrácí. Kdykoliv on se do Čech vracel, bál se národ jeho návštěvy jako veliké vody, která nač přijde, vše pobeře. Syn jeho Karel, ze křtu Václav, markrabě moravský, zdařil se po matce Elišce z kmene Přemyslova. Miluje vlast svou, bránil zkáze království českého vinou otcovou vůčihledě rostoucí, z čehož mezi nima až i nevole vznikaly.

K ozdobení hrobu sv. Václava v stoličném chrámu pražském zjednal markrabě nákladem svým a obětní sbírkou národa dvanácte stříbrných soch svatých apoštolů. Král Jan pobral r. 1336 tyto sochy a zastavil je svým věřitelům. Naň bylo též důmnění, když později stará zlatá koruna českých králů s hlavy sv. Václava zmizela. Od něho bylo

řeholní i světské duchovenstvo hrubě odíráno. Roku 1337 oslepnul král na jedno oko, r. 1340 na druhé; což národ považoval za Boží soud a trest. Slepec počal Boha se báti a škod Církví svaté nahražovati. Již roku 1341 založil a nadal štědré mezi Petřínem a Smíchovem (tehdaž před Prahou) klášter v čest bl. Panny Marie; osadiv jej mnichy řádu kartuzského přikázal jim, aby se zaň Pánu Bohu pilně modlili. Téhož léta 1341 dne 23. říjua učinil král Jan svrchu dotčenou přípověď. Vešel totiž s dvořany do večerádra kanovníků pražských a daroval kapitole na vše budoucí časy desátek ze všech stříbrných dolů v Čechách. Z příjmů těch měly býti nové skvostné hroby sv. Václava a sv. Vojtěcha postaveny, stříbrnými pozlacenými deskami a sochami opatřeny, a perlemi a drahým kamením okrášleny. Pak měl vyzdvižen a zdělán býti nový chrám biskupský, při němž by kapitola zjednala mše svaté za duši krále Jana i za jeho přátelstvo. Potom že kapitola smí desátku užívati, jak by sama za dobré a slušné uznala. Na zjištění svého daru vstavil jest král děkanovi Arnoštovi z Pardubic hranáček (biret) na hlavu. Příštím rokem 1342 založil jeho syn Karel na hradě pražském při královské kapli Všech Svatých zvláštní kapitolu, totiž probošta, děkana a jedenáct kanovníků. Stalo se za biskupa pražského Jana z Dražic, který pak 5. ledna 1343 v Pánu zesnul.

Dne 14. ledna t. r. 1343 odbývala kapitola pražská volení nového pastýře národu českého;

i zvolila na biskupství děkana svého, Bohu i lidem milého, Arnošta z Pardubic.

Stvrzení českého biskupa slušelo zdávna k mohučskému arcibiskupovi. Byltě však tehdejší arcibiskup Jindřich z Virneburka, tohoto práva potratil, přidržuje se Ludvíka císaře z Církvě vyloučeného. Jel tedy volený biskup český do Avignona, kdež v tu dobu římsí papežové sídlili. Papež Kliment VI., vida z úředního spisu kapitoly pražské dotčenou volbu býti řádnou, potvrdil ji a kázal portuenskému kardinálovi, aby Arnošta z Pardubic na biskupský úřad posvětil. Biskup Arnošt již posvěcený vzav listy a požehnání apoštolské, spěchal do milé otčiny. Ku Praze když přijel, vyšlo mu naproti duchovenstvo, lid a panstvo, nesouce ostatků svatých a korouhví. Uveden jest pastýř s plesáním a Boha velebením na hrad sv. Václava i usazen slavně na biskupské stoličce v chrámě sv. Víta.

Ten samý rok 1343 spůsobil markrabě Karel, krále Jana v Čechách spoluvladař, duchovní rozkoš biskupu Arnoštovi. Zřídil při kostele sv. Víta na hradě pražském ústav dvanácti kněží, šesti jáhnů a šesti podjáhnů, kteří by pořád při témž chrámě zůstávajíce, na každý den ke cti bl. Panny Marie hodiny zpívali a společně žijíce stejných pravidel šetrili. Karel ohlásil založení toto slavně a osobně před biskupem a kapitolou dne 5. ledna 1344.

Na počátku t. r. 1344 odebral se markrabě Karel k otci do Lucemburka. Odtud jeli oba do

Avignona k papežskému dvoru. Kliment VI. umluvil s nimi, že Ludvík s císařství a jeho přítel Jindřich s mohučského arcibiskupství složení budou. Bystrý Karel zočiv příhodný čas, poprosil náměstka Kristova, by ráčil Čechy od mohučského arcibiskupství odvázati, biskupský chrám pražský za arcibiskupský neb hlavní vyhlásiti, a jemu co matce dva biskupské kostely přivázati. Té prosbě vážnosti nelze upříti. Sídlo mohučských arcibiskupů, kamž biskupské osady pražská a olomúcká zřením svým byly odkázány, vzdáleno bylo asi dvanáct dní cesty; přístup pro veliké lesy a hory nesnadný a skrze loupežnictvo nebezpečný; peněz i času útrata byla znamenitá; dorozumění Slovanů s Němci sotva bylo důvěrné a pohodlné; také zřídka kdy slýcháno, by kdo z mohučských arcibiskupů biskupských osad v Čechách a na Moravě byl úřadně prohlížel, ač vrchním pastýřům začasť náleží dohlédati k stádům podřízeným. Papež Kliment VI., někdy učitel našeho Karla při dvoře francouzského krále Karla, uznal prosbu jeho býti spravedlivou, duším Slovanů spasitelnou a veškeré Církvě užitečnou. Pročež vysadil pražské biskupství v řádné arcibiskupství a přivázal k němu biskupství olomúcké a budoucí biskupství Litomyšlské, kteréž by z jistých dílcův osady pražské a olomúcké při premonstrátském klášteře bl. Panny Marie v Litomyšli založeno bylo. Na osvědčení této své vůle vydal sv. Otec listinu 30. dubna 1344. Jinou listinou oprávnil Arnošta

i budoucích pražských arcibiskupů k mazání a korunování králů českých; třetí pak listinou t. r. omilostnil týchž velepastýřů výsadou nošení pláštíčku, v němž plnost moci arcibiskupské záleží.

Král Jan a spoluyladař Karel, pořídívše dobře u papeže, přivezli do Čech slavného stavitele Matěje z Arasu, města francouzského, jenž brzy kopati dal příkopů pro základ nového hlavního chrámu na hradě pražském.

K slavnému uvedení Arnošta v úřad arcibiskupský určena jest ta neděle před Příštím Páně, den 23. listopadu t. r. 1344. U přítomnosti krále Jana, jeho synů Karla a Jana Jindřicha, též mnohých biskupů a opatů, množství lidu, panstva i duchovenstva přioděl vratislavský biskup Břetislav Arnošta pláštíkem arcibiskupským v pražském chrámě Svatovítském. Duchovenstvo zapělo: „Tebe Boha chválíme“, lid pak zpíval: „Hospodine, pomiluj ny!“ Potom světil arcibiskup Arnošt Jana, první opata luckého, řádu premonstrátského, na nové biskupství litomyšlské. Z kostela Svatovítského již sešlého, ubíralo se množství v průvodu posvátném až na příkopy pro základ nového hlavního chrámu. Do příkopu sestoupili: arcibiskup Arnošt, král Jan a synové jeho; ti položili první kámen k novému kůru v čest bl. Panny Marie, sv. Víta, sv. Václava a sv. Vojtěcha, jehož nákladnou a mistrovskou stavbu po tolikých nehodách dosud

obdivujeme. Tu opět zavznělo: „Tebe Boha chválíme.“ Král s syny svými a novotný arcibiskup

odešli pak na královský palác, kdež slavně hodo-

váno a od našeho Arnošta stkvostných darů na památku hostům rozdáváno.

Za potomních let dály se v německé říši a v Čechách důležité věci, v kterýchž poněkud i Arnoštovo působení znamenati lze.

Roku 1346 v březnu měsíci provázal arcibiskup Arnošt krále Jana a markraběte Karla do Říše, kteříž odtud jeli do Avignona ku pozvání Klimenta VI. Papež přivítav jich ctně, smluvil se s nimi určitěji než při první návštěvě, aby moravský markrabě, Karel náš, místo vyobcovaného Ludvíka byl římským císařem. Jiných ještě vážných věcí u sv. Otce pořídív, jel markrabě s králem Janem zpátky do Říše; a tu v Rensi, v treverském arcibiskupství, zvolen jest tento miláček papežův za krále Římského dne 11. července t. r. 1346. Jan český a Karel, volený římský král, pospíšili odtud s vojskem na pomoc Filipovi, králi francouzskému, proti anglickému králi Eduardovi. U Kreščak svedena jest bitva nešťastně. Král Jan, vždy bujarý a statečný rytíř, pomítnul radou, by vojska francouzského z bojiště uhánějícího následoval, vece: „Toho bohďá nebude, aby král český utíkal!“ Prikázav pánům českým, aby syna jeho Karla pilně střežli, zahynul hrdinsky od nepřátel 26. srpna 1346. Náš Karel již hrubě raněný bezděčně od svých Čechův z těsné bitvy jest vyrván a zachován Církvi, vlasti a říši.

Byloť pak ve jméno voleného krále římského a volenců říšských slavné poselstvo ke dvoru papežskému do Avignona vypravěno. Před Klimentem VI. a sborem kardinálův učinil přední posel, náš arcibiskup Arnošt, v listopadu 1346 řeč velmi pěknou a jadrnou; i odpověděl papež vesele, že o takovém Karla na království římské zvolení vděčně a rád slyší. Prozkoumaj písemnou zprávu o té volbě, potvrdil ji. Pak přijav od poselstva místo krále Karla slib věrnosti k Církvi a k hlavě její, poručil zvláštním listem říšským volencům, arcibiskupům Valramovi kolínskému, Jarlochovi mohučskému a Balduinovi treverskému, aby Karel na království římské byl mazán a korunován. Korunování vykonáno za přítomnosti našeho Arnošta t. r. 1346 dne 26. listopadu v Bonně skrze arcibiskupa kolínského.

V neděli, den 2. září l. P. 1347, přísluhoval arcibiskup Arnošt v starém chrámu sv. Víta na hradě pražském Karlovi a choti jeho Blance posvátným řádem korunovačním. Přitom byli biskupové Jan olomúcký, Jan litomyšlský, Břetislav vratislavský, též mišenský a lubecký; česká, moravská i slezská šlechta; vévod deset, knížat a hrabat říšských mnoho. Novou českou korunu, kteréž o této slavnosti ponejprv upotřebeno, zjednal Karel svým vlastním nákladem. O té koruně ustanovil, aby spočívala na hlavě sv. dědice Václava; nový král český aby v den korunovace za půjčení koruny 300 hřiven

stříbra na stavení a opravování chrámu sv. Víta kapitole pražské obětoval; po korunovaci, též po jiných slavnostech, kdy koruny třeba, aby hned téhož dne korunu vrátil třem kanovníkům pražským (prelátům), děkanovi totiž, strážci a posvátníkovi (sakristovi), a tito strážcové koruny sv. Václava aby byli rodilí ryzí Čechové a přísežní. Kdyby král korunu nevrátil, aby vyloučen byl z Církve. Tomuto svému o koruně ustanovení zjednal Karel již roku 1346 u papeže Klimenta potvrzení. Po korunovaci jeli král a králová s dvorstvem a s hostmi do Většího města pražského. Na trhu před kostelem sv. Havla stála již dřevěná budova, čalouny drahými ověšená i ke kvasu přistrojená. Když Karel s Blankou zasednul, sloužili jim ke stolu čeští šlechtici na koních stkvostně vyšperkovaných. Všelijakých veselůstek, zpěvu, hudby a koleb (rytířských her) bylo s dostatek. Hostů poctil korunovaný český král dary vzácnými. Nazejtří pak založil klášter bl. Panny Marie řádu karmelitskému, kde nyní obývají bratři řádu sv. Františka (u Matky Boží Sněžné).

Stalo se pak dne 11. října t. r. 1347, že někdejší z Církve vyloučený císař Ludvík, jeda z lovu do Mnichova, mrtvicí poražen umřel. Náš Karel jezdil celou tu zimu po městech říšských, až od valné části německé říše za pána uznán jest. Kliment VI. zplnomocnil několik biskupů, zvláště Arnošta, arcibiskupa pražského, aby německá

města do nedávna Karlovi odbojná církevních pokut zbavovali, ježto se teď s dobrou potázala.

Následního roku 1348 uvedl náš Karel ve skutek, čehož byl král Václav II. roku 1294 k slovu některých duchovenstvu nepříznivých rádců svých poodložil. Již jako markrabě moravský poprosil Karel v Avignoně sv. Otce za dovolení, aby v Praze bylo založeno obecné učení (vysoké školy) na způsob učení pařížského a bononského. Neb ho to bolelo, že Čechům od Pána Boha k naučení se vědám schopností znamenitou obštědřeným bylo s velikou peněz útratou do cizích zemí daleko jezdit a tam umění žebrati; pročež dobýval jim toho pilně, aby ze studně moudrosti doma pohodlně vážiti a také vůkolním národům zavdati mohli. Papež Kliment VI. byl již 26. ledna 1347 vydal list na povolení obecného učení pražského; Arnoštovi a budoucím arcibiskupům jakožto kancléřům vysokých škol pražských vyhradil udělování práva vyučovacího. Svolením stavů českých vydal náš Karel IV. dne 7. dubna 1348 zakladací listinu obecného učení pražského. Ještě téhož roku přišli do Prahy profesori a počali veřejně vyučovati. Při chrámě sv. Víta na hradě pražském nebylo dosavad zvláštního místa obrokem nadaného, jenžby domácí duchovenstvo věcem k pastýřskému úřadu potřebným zdarma učil, ač to byl církevní sbor lateranský r. 1215 všem hlavním chrámům přikázal. Z počátku nestačil arcibiskup Arnošt tomuto zákonu vyhověti, poněvadž válkou

Karla IV. v říši německé statky arcibiskupské byly hrubě zadluženy. Svědomitý velekněz chopil se tedy následního prostředku. S přivolením svých rodných bratrů Bohuše a Smila obrátil jejich a své zboží nedílné ve Hřminíně a Važicích k účelu dotčenému. Příjmy neb důchody z téhož zboží vynášely přes 23 kop platu ročního; ty ustanovil Arnošt v obrok (prebendu) učitelům (lektorům) a přivtělil je pražské kapitole. Za to dal s povolením kapitoly zboží arcibiskupské v Žerčicích a Kobylníkách bratrům svým k užívání, však v ten způsob, aby po smrti jejich zase připadly na arcibiskupství s právem veškerým. Mimo mistra takhle nadaného při hlavním chrámu byli čtyři profesori bohosloví, kteří hned r. 1348 učení pražskému začátek učinili; ti jsouce řeholníci, přednášeli neb učili ve svých klášteřích. — Při hlavním chrámě učil mistr Štěpán, kancléř arcibiskupský; duchovnímu právu vyučoval z bononských škol povolaný doktor; lékařství přednášel mistr Baltazar z Domažlic; několik mistrů vyučovalo svobodným uměním, každý při svém obydlí. Na pojištění platů profesorům byla před rokem 1352 dle rady a povolení arcibiskupa Arnošta domácím duchovenstvu veliká sbírka uložena, ku kteréž bylo kollegiatním kostelům a klášteřům všech řádů přispěti. Karel IV. i Arnošt dodávali chuti vážným příkladem svým. Kapitola pražská, ačkoliv při hlavním chrámu mistra pořád chovala, předce slíbila na placení profesorů vůbec

pět kop grošů vydávati. Z té sbírky koupil Arnošt dědičných statků od rytíře Epika z Hrádku za 700 kop gr., odkud by stálé platy profesorů docházely; pak koupil dům se zahradou na Větším (Starém) městě pražském podle hřbitova sv. Františka, jenž ustanoven jest pro studentstvo svobodných umění. — Rektor neb správce vysokých škol býval na každý rok volen a v hlavním chrámě v úřad uveden. K vytknutí pevného řádu na obecném učení pražském (na universitě), složil arcibiskup Arnošt r. 1360 první pravidla (stanovy).

V ten samý rok 1348 rozšířil Otec vlasti, Karel IV. staroslavnou Prahu **N o v ý m** městem, v jehož objemu založil a nadal sedm klášterů. O prvním z nich, totiž karmelitském, již nahoře zmínka učiněna. Druhý zůstane upřímným a nábožným Čechům vždy památný. Byl slovanským klášterem, jenž s povolením papeže Klimenta VI. v čest sv. Jeronýma na Skalkách blíž staré kaple sv. Kosmy a Damiana (1347—1348) vyzdvižen jest. Do něho jsou péčí Arnošta našeho uvedeni benediktinové z Chorvat kmene slovanského, za kteroužto příčinou nazván jest klášter „na Slovanech“, (později v „Emauzích“). Týmž klášterem slovanským chtěl Karel IV. pnouti můstek, po němž by křesťanstvo východní působem tichým a vděčným přešlo a s Církví římskou katolickou se spojilo. Panovník zakladatel uctil klášter darem tuze vzácným. Choval totiž šestnáct listů z knihy čtení sv.

evangelia, kterouž byl náš sv. Prokop vlastní rukou písmem staroslovanským napsal. Tuto dochovanou částku knihy posvátné opatřil Karel IV. vazbou zlatem, drahým kamením a svatými ostatky stkvělou a obětoval ji klášteru slovanskému, jenž z ní o slavnostech některých právě připadající čtení zpíval až do času zkázy své v bouři husitské. Tito benediktini slavili z počátku hodiny, mše svaté a všecken řád služby Boží slovanským jazykem v kostele sv. Kosmy a Damiana; potom však v novém velikém chrámě, jenž nákladem Karla IV. v čest sv. Cyrilla, Methoděje, Vojtěcha, Prokopa a sv. Jeronýma zdělán a posvěcen jest.

Téhož roku 1348 dne 10. června položil pražský arcibiskup Arnošt první kámen k skalnímu královskému hradu Karlštejnu nedaleko Berouna, jsa k tomu od římského a českého krále Karla IV. ctně dožádán. Stavbu řídil Matěj z Arasu. Dostavený hrad posvěcen jest skrze téhož arcibiskupa za přítomnosti Karla IV. přeslavně 27. března 1357. Na hradě vyzdvihl mocnář dva kostely a dvě kaple: kostel Umučení Páně neb sv. Kříže, kostel Nanebevzetí bl. Panny Marie s kaplí sv. Kateřiny, a kaplu sv. Mikuláše. Při kostele bl. Panny Marie zjednal a nadal Otec vlasti kolegiatní kapitolu, totiž sbor devíti kanovníků s jich děkanem. Kostelu sv. Kříže a kapli sv. Kateřiny obstaral a obětoval nejskvostnější úpravu. Stěny jejich drahým kamením, zlatem a obrazy mistrnými zakryl; klenutím pak blan-

kytně malovaným, zlatem a drahými kameny ozářeným, hvězdnatou oblohu nebeskou nápodobil. V kostele sv. Kříže, u jehož hrubého (velkého) oltáře jenom biskup mši svatou slaviti směl, přepažil kůr kněžský a loď pro stav světský pozlacenou drahými kameny ozdobenou mříží; podobná vzácná mříže obtáčela a chránila stkvostné stěny, na kteréž o službách Božích mnoho set voskovic hořelo. Obrazy Svatých do téhož kostela dal umělcem slavným na dřevěných pozlacených deskách vymalovati a do nich ostatky těch Svatých vložit. Stěny podél schodů do tohoto kostela okrášlil malbou, ana líčí příběhy ze životů sv. Ludmily a sv. Václava. V děkanském kostele bl. Panny Marie stojí podnes na velkém oltáři z doby Karla IV. krásná socha její s Ježíškem z nejbělejšího mramoru neznámým umělcem dlabaná. Kapli sv. Kateřiny ozdobil týž mocnář obrazy sv. dědiců českých na zdi malovanými. Do této kaple zavíral se on k vůli pobožnosti a trval v ní za několik dní a nocí samotou; jídla, nápoje a důležitých listin dodávali mu malým otvorem ve zdi. Přepevný, tehdáž nedobytný Karlštejn obrán jest za schránu posvátným klenotům (svátosti) říše německé, jakož i nejuzácnějším pokladům a listinám království českého.

V čas svatopostní r. 1349 přišli do Čech vlci v ovčím rouchu, totiž flagelanti čili mrskači. Pod zástěrou kajicnosti procházeli zemi pod korouhví jazykem německým zpívající a obnažený hřbet důt-

kami mrskajíce, až z něho krev prýštila. Z měst českých potáhli za sebou mnoho Němců i trochet Čechů. Tito cizinci, jsouce světští lidé, činili sobě kázání a vyznávali se jeden druhému z hříchů svých. Příčiněním Arnošta arcibiskupa kacíři brzo z české země vyklizeni jsou a domácí zavedené ovčičky k pořádku církevnímu navraceny.

Téhož r. 1349 poslal jest Ludvík, král uher-
ský, Karlovi IV. vzácný dar — ubrus, na němž Kristus Pán poslední večeři slaviti ráčil. V pro-
vodu Karla IV., dvoru jeho, panstva, lidu a ducho-
venstva vnesl náš Arnošt, maje při sobě několik biskupů, svatý ostatek v den sv. Ondřeje apoštola do hlavního chrámu na hradě pražském.

Po složeném, již také umrlém císaři Ludví-
kovi přechovával dosud v Mnichově syn jeho, ba-
vorský vojvoda Ludvík, svátost říšskou, jináč po-
svátne klenoty říše německé. Mezi nimi nacházel se v kříži zlatém, perlami a drahými kameny po-
setém, kousek dřeva sv. kříže, na němž nás vtělený Syn Boží vykoupiti ráčil; hřeb jeden, kterým ku kříži byl přibit; hrot kopí, kterýmž Jemu bok ote-
vřen; rameno sv. Anny; zub sv. Jana Křtitele; meč sv. Mauricia mučeníka; koruna zlatá, kterouž byl papež Lev III. v Římě Karla, příjmím Velikého, na císařství korunoval, jablko zlaté s křížkem, žezlo stříbrné, meč, jímž císař Karel Veliký proti poha-
nům bojoval a jiné vzácnosti. Pro tyto říšské kle-
noty poslal Karel IV. znamenité muže, Jana biskupa

olomúckého a Viléma z Landštejna, purkraběte pražského. Poslové vrátili se ku Praze s říšskou svátostí v květnou neděli r. 1350; proti ní vyšel v posvátném průvodu arcibiskup Arnošt s Karlem IV., dvorstvem, duchovenstvem a lidem obecným. Svátost složena jest na Vyšehradě, i ponecháno jí tam přes velikonoce; potom přenesl ji arcibiskup dotčený na hrad pražský do hlavního chrámu českých svatých dědiců. Za příčinou říšské svátosti složil Arnošt náš o počtě svatých ostatků zvláštní spisek, v tehdejší dobu doma i v cizině velmi vážený. Karel IV. rozkázal, aby svátost říšská výročně ten pátek po oktávu velikonočního hodu Božího poutníkům k uctění byla vystavena; kteroužto pobožnost papež Innocenc VI. roku 1354 schválil a odpustky nadal. Asi po třech letech schována jest říšská svátost na Karlštejně v kostele sv. Kříže, zkad ročně ke „d n i S v á t o s t i“ na Nové město pražské do kostela Božího Těla bývala přenášena a tu poutníkům do 100.000 přítomným k uctění vykládána.

Roku 1350 objevil se v Praze pověstný Mikuláš Vavřinec (Cola di Rienzi). Jak povědomo, sídlili tehdáž římsští papežové ve francouzském městě svém Avignoně, majíce v Římě zřízené vladaře v duchovních i světských věcech. Římanům bývalo leckdy od mocných utiskovatelů týrání snášeti. Před rokem 1347 povstal v Římě svrchu psaný Mikuláš Vavřinec, notář učený, dobré vyřídilky a způsobů zdvořilých.

Lahodě obecnému lidu, připomínal jemu starodávnou svobodu římské obce na útratu panstva a vrchní vlády papežské. Získav sobě důvěru, volen jest za vladaře města u věcech světských a podán k stvrzení papeži Klimentovi VI. Ale pýchy záchvat nedopustil mu vyčkat stvrzení. Prohlásiv sebe za stkvělého rytíře Ducha Svatého, města Říma krutého i milostivého vysvoboditele, za horlivce země vlaské, obrance lidu a milovníka všeho světa, učil nadutý mudrlant, že mimo vlaský národ nikdo práva nemá k volení císaře. Na takého císaře počal sobě Mikuláš hráti. V slavném provodu městské obce a šlechty drže v pravici žezlo (panovnickou berlu) vykračoval si po Římě; rozhazoval peníze mezi lid; dal se korunovati sedmi bobkovými věnci; volal v basilice sv. Jana lateranského mezi slavnou mší svatou papeže, kardinály, složeného císaře Ludvíka, i římského a českého krále Karla před svou soudnou stolicí do Říma; máchal mečem ve tři úhly světa ohlašuje, že mu patří celý svět; umožil těch listin, jež císařové v prospěch Církve vydali, a poručil bítí nových peněz. Když urbevetanský biskup Rajmund v shromáždění lidu a šlechty osvědčoval, že co vladař v duchovních věcech s hříšným jednáním zbrklého Mikuláše spokojen není, dal buřič hřmotně troubit, aby biskupa nebylo slyšeti, a donutil ho k odjezdu z Říma. Mimo to kázal Mikuláš mnoho řeholních a světských kněží uvězniti a některé šlechtice z Říma vyhnati; uložil kterýmsi městům

i osobám daň kromě obyčeje; osadil vojskem několik hradů a potáhl k sobě nemálo vesnic a pozemků v papežském mocnářství. Usiluje zmocniti se všeho dědictví sv. Petra, předstíral úkladně přání dotýčných obcí, které prý ho za to pilně prosí, aby u nich pod jeho vládou spravedlnost zdomácněti mohla. Kliment VI. nařídil kardinálovi Bertrandovi, aby Mikuláše napomenul, a jestliže by on sobě neusmyslil, i z Církvě vyobcoval. Mikuláš, jenž také blud ten rozsíval, by Církev svatá a město Řím byly věci stejné, potupiv výstrahy, klatbou z Církvě vyloučen jest. Brzo se nad ním zakabonila obloha slávy. Skrze šlechtice od něho vyhnané propuklo v Římě proti němu spiknutí; rek, jenž celému světu panovati hodlal, moha snadno spiknutí to zmařiti, upláchnul z Říma, plače jako děcko. Leta 1350 přitoulal se Mikuláš Vavřinec do Prahy ke dvoru; stoje před Karlem IV., velebil ho a namlouval svůdně, aby papežům dědictví sv. Petra pobera, stolicí císařskou v Římě vyzdvihl a odtamtud světu panoval. K tomu účelu žeby on chtěl římský lid proti vládě papežské rozjitřiti a jemu opanování Říma usnadniti. Ošemetného a svatokrádežného návrhu zhrozil se upřímný a věrný syn Církvě katolické; i odevzdal Mikuláše arcibiskupovi Arnostovi, a ten choval vězně v Roudnici, až r. 1351 spoletský biskup Jan, vyslanec papežský, bludného buřiče do Avignona zavezl.

Na počátku druhého půlletí 1353 odjel Karel IV. s dvorstvem do Němec v záležitostech říšských, a

meškal tam až do posledního čtvrtletí 1354. U jeho dvoru ten čas i později ve Vlaších nacházíme vlastního bratra pražského arcibiskupa, totiž Bohuslava, jenž byl průboštem litoměřickým, kanovníkem pražským a kaplanem dvorským. Karel IV. slavil v Němcích sněmy říšské a vyřizoval jiné úkoly. Zbylého času používal k pouti Bohu milé; navštěvuje klášterských a biskupských chrámů, hledal i žebral vroucné svatých ostatků, kterýmiž nejmilejší vlast svou nad všeliké země zvelebiti a jí ochranců a přímluvců před Bohem přispořiti usiloval. Vyprošených ostatků okrašloval zlatem, stříbrem, perlami, kamením drahým a posílal arcibiskupovi Arnoštovi v dar svatému hlavnímu kostelu pražskému, přikládaje darovací listy své, jakož i svědectví opatův a biskupův o přesnosti těch svatých ostatků. Z mnohých ostatků svatých, jež v osadách biskupských (augsburské, mohučské, treverské, kostnické a bazi-lejské) pro milé Čechy byl získal, zasluhují obzvláštěního povšimnutí ostatky po Kristu Pánu a Jeho rodiče, bl. Panně Marii, též ostatky sv. Petra apoštolá a sv. Havla opata. V Treveru vzal darem úrizek z kusu dřeva kříže Kristova, ústřížek z roušky neb závoje bl. Panny Marie, část okovů sv. Petra, i úrizek spodního kusu jeho pastýřské berly, jež aby pražští arcibiskupové v berli své chovali. V cisterckém klášteře Parysu darovali mu znamenitý kousek kříže Kristova; v staroslavném klášteře sv. Havla dostal větší částku hlavy sv. Havla s několika

jeho kostmi; tuto svatou hlavu určil pro kostel sv. Havla v Praze. S dorozuměním duchovenstva i oveček ustanovil arcibiskup Arnošt, aby se po Čechách památka přinešení dotčených ostatků svatých výročně v oktáv sv. Štěpána slavila; poutníkům, kteříby v hlavním chrámě pražském ke cti jejich předepsanou pobožnost vykonali, zjednal potom Karel IV. u papeže Innocence IV. odpustky jednoho roku a čtyřiceti dnů na vše budoucí časy.

Uspokojiv německou říši, počal Karel IV. na sklonku měsíce září 1354 v skrovném počtu koní táhnouti k mezem vlaským v příčině korunování na římské císařství. V městě Akvileji uzřel v hlavním chrámě prastarý rukopis na egyptském papíře, jenž obsahoval čtení sv. evangelia podle sepsání sv. Marka. Týž latinský rukopis kladli domácí za původní a vlastní dílo sv. Marka. Host vzácný neustal prositi, až se kostel akvilejský s pražským o ten posvátný rukopis rozdělil. Karel IV. vzal darem šestnáct listů posledních, zjednal vazbu zlatem a perlami vzácnou v ceně 2000 dukátů, a obětoval vše hlavnímu chrámu pražskému. Z Mantovy vzkázal do Čech i do Němec pro vojsko k tažení do Říma. Dne 5. ledna 1355 korunován jest železnou korunou v Miláně v kostele sv. Ambrože. Tu zvěděl o tělu sv. Víta v Pavii. Hned vypravil ctné posly: biskupy pavijského, pergamského a vicenzského, Bohuslava, probošta litoměřického, a Jana z Vartenberka, kanovníka též litoměřického, své

milé kaplany, do Pavie s pokornou prosbou, aby mu benediktinský klášter sv. Marina tělo sv. Víta daroval. S velikou srdce rozkoší uctil náš Karel přinešeného pokladu a již 22. ledna psal z města Pízy Arnoštovi arcibiskupovi, kapitole, duchovenstvu a lidu pražskému, aby se s ním radovali a pokladu svatého dychtivě očekávali. V Čechách list králův Arnošta nezastihnul; byltě arcibiskup s lidem svým ve 200 koních, též s panským vojskem a s českou královnou za ním pospíšil. V Píze odezdali mu choť a táhli s ním k Římu. Karel IV. rozloživ ve středu po květné neděli tábor svůj před týmž městem svatým, všel do něho a putoval po chrámech za tři dny v poutnickém rouše. Dne 5. dubna, v hod Vzkříšení Páně, t. r. 1355 korunován jest s chotí svou na císařství římské v basilice sv. Petra skrze ostienského biskupa Petra, kardinála k tomu od papeže nařízeného. Čechové plesali, vidouce, že jejich krále spoluredáka již na císařskou stolicí sázejí, jakožto pána veškerého křesťanstva. Mimo arcibiskupa Arnošta i bratra jeho Bohuslava obcovali této korunovaci biskupové Jan II. litomyšlský a Jan z Vlašimi, olomúcký. Když se císař s chotí svou z Říma vracel a v Píze zastavil, chtěl ho tu měšťané zabiti noční dobou; ale pomocí Boží zvítězili Čechové, po čemž sedm hlavních buřičů na tržišti pizanském popraveno katem. Dle slibu tehdáž Bohu učiněného vystavěl potom císař v Praze klášter s kostelem sv. Kateřiny, a osadil jej pannami poustev-

nického řádu sv. Augustina. Ten klášter byl roku 1420 od kacírských husitů vypálen a sbořen; z kostela sv. Kateřiny zbyla věž, která podnes Nové město kráší. Jak mile Pražané zvěděli, že se k nim z tažení římského Otec vlasti blíží, tož vyjelo mu naproti až do Berouna množství měšťanů, pánů a kněží, a provázelo jej do Prahy, kdež zvoněním, posvátným zpíváním a plesáním lidu přivítán jest dne 15. srpna t. r. 1355. Tělo sv. Víta, s jinými svatými ostatky na zvlášť upraveném voze pod dohlídkou našeho Arnošta přivezené, do chrámu sv. dědiců českých slavně vnešeno. Mezi těmito mnohými posvátnostmi, jichž císař zlatem, stříbrem a drahým kamením ozdobil, byly též hlavy sv. Štěpána prvo-mučeníka, sv. Filipa apoštola, sv. Marka; ostatky sv. Anny, matky bl. Panny Marie, sv. Longina, sv. Jana Křtitele, sv. Pavla apoštola, sv. Vavřince, sv. Kozmy a Damiana, sv. Klimenta, papeže mučeníka, sv. Cecilie, a sv. Mauricia mučeníka.

Karel IV. položil t. r. 1355 ke dni sv. dědice Václava sněm do Prahy. Na tomto sněmu obnovil a potvrdil jakožto císař své ustanovení o Slezsku a horní Lužici (Budišinsko a Zhořelecko), aby tak jako Morava vždy pod korunou sv. Václava trvaly co příslušenství království českého. Tu také loupežníkům, paličům a zlodějům přituzeno; chudému a poddanému lidu hledání spravedlnosti naproti násilníkům usnadněno; přísaha prvé dlouhá a zamodrchaná, při kteréž pakli se nařčený zmátl a pře-

řekl, hned za vinného odsouzen býval, jest zkrácena i zjednodušena; rozsudky právní, jenž dály se pomocí ohně a vody, jsou navždy zrušeny zásluhou arcibiskupa Arnošta, kterýž tuhého odporování panstva nedbaje, moudrou řečí a vážností svého úřadu dobré změně průchod zjednal.

V letech 1356 a 1357 byl císař Karel IV. v Němcích prohlásováním základního zákona říšského na normberském a metském sněmu zaměstnán. Tomu zákonu říkají „zlatá bulla“. Mimo to sbíral nábožný císař svaté ostatky. Bohemunt, biskup treverský, daroval mu tělo sv. Palmacia mučeníka; v Metech doručil mu Karel, syn francouzského krále Jana, dva trny z koruny urouhaného Vykupitele světa. Některé z týchž ostatků obětoval císař hlavnímu kostelu pražskému, druhými obmyslil větší a menší kaple na hradě Karlštejně ten čas dostavené. Drahnější část těla sv. Palmacia uložena jest v kostelíku téhož mučeníka pod Karlštejnem. Záhodnoť učiniti zmínku o našem staroslavném mostě pražském nad Vltavou, jež Otec vlasti dne 9. července roku 1357 založil. Kamenný most ten dokonán byl ještě za živobytí zakladatelova.

Téhož roku 1357 složil arcibiskup Arnošt pasýřský list v příčině moru, jenž janovskými kupci z Asie přivezen celou skoro Evropu zpustošil. Chudí a bohatí rozstonávali se na zimnici, hlízu a chrkání krve; jedni ve třech dnech, jiní za den, druží, ledva zachyceni nákazou, hned umírali. V mnohých

krajinách umřelo ze sta po devadesáti; v Benátkách vlaských pomřelo r. 1348 sto tisíc lidí. Tohle Boží dopuštění strkal sprostý lid po svém zvyku na židy, kteří prý tajnou radu o vyhubení křesťanstva uloživše, do studnic jedu naházeli. Odtud vzešlo židům v mnohých zemích ukrutné pronásledování. Lidé po krk zadlužení, také pověrci a jaloví horlivci zapomínajíce, že víra bez lásky mrtva, obořili se na židy, jichž náramné množství drancováno, trýzněno, ke křtu doháněno, vražděno a upalováno; jenom v městě Mohuči r. 1349 asi dvanáct tisíc židů zabito. Dle příkladu svých předkův na stolicí sv. Petra ujal se pronásledovaného židovstva papež Kliment VI. již r. 1348, poučuje křesťanské národy o hrubé křivdě činěné židům, kteří rovněž týmž morem hynou; i rozkázal arcibiskupům a všem duchovním pastýřům, by v chrámech od takové ukrutnosti lid odvraceli a tvrdošijných škůdcův a vrahův za proklatce z Církvě vyloučené prohlašovali. Papežův a císařův zákaz všady nedostačil. O podobném židů pronásledování nenalezáme v tuž dobu skorem ani stopy v českém království. Náš Arnošt praví svrchu zmíněným listem svým arcipastýřským: „Za minulých let krotil národ český hněv Boží skroušeným pokáním a upřímnou životův nápravou, tak že milosrdný Pán Bůh tou Černou smrtí (morem) zachváceným Čechům k přípravě na věčnost lhůtu tří dnů přáti ráčil; když pak národ v kajicuosti zvlažněv, opět na hřešení byl se vydal, tehdy poslal

Bůh spravedlivý zase svrchu jmenovaný mor na Čechy a přitůžil tolik, že v samý den svého nakažení duše vypouštěli“. Pročež napomínal je arcipastýř, aby k odvrácení té Boží metly ve středu a v pátek s kněžstvem prosby veřejné činili, litanii zpívali, v kostelích kázeň neb řeč o pokání slyšeli, chlastu, rozpustilosti a nenávisti se varovali, ve středu masitých krmí nejedli, v každý pátek až do neděle druhé po devítáku s jedním pojedáním za vděk přijímali, almužen udělovali a své duše svátostí pokání ohrazovali. Mimo to přikázal Arnošt, aby v pondělí za duše všech na morovou ránu v milosti Boží umrlých, v úterý za odpuštění hříchů a tak každý den na úmysl k odvrácení moru směřující mše svaté zpěvmo Bohu obětovány byly. Později vzbuzoval týž arcibiskup za příčinou moru toho český národ, aby se k přimlívám Rodičky Boží utíkal, uděluje každému odpustků, kdožby, v čas hlaholem zvonu ohlášený, poklekna aspoň jednou pomodlil se Pozdravení andělské.

Roku 1358 dal císař Karel IV. Arnoštovi a budoucím arcibiskupům pražským výsadu na jmenování a v úřad uvádění veřejných písařů (notářů); touž dobou obložil hlavu sv. Václava ryzým zlatem a zdělal mu hrob neb rakev (tumbu), dílo mistrovské z čistého zlata, stříbra, perel a drahých kamenů s obrazy Pána Ježíše, Panenky Marie, andělů, sv. Petra a Pavla, sv. čtyř evangelistů, sv. Víta, Ludmily, Václava, Vojtěcha, též patera bratrů poustev-

níků a mučovníků. Víko ozdobili biskupové (mezi nimi náš Arnošt) a šlechtici domácí stříbrnými štíty rodu svého. Tehdejší letopisec, kanovník pražský Beneš z Veitmile, tvrdí o té rakvi sv. Václava, že jí kraj světa rovné nebylo.

Císaři Karlu IV. porodila třetí choť Anna 26. února 1361 v Normberce syna, jemuž dáno jest jméno Václav. Křtil jej tam v chrámě sv. Sebalda mohučský arcibiskup Jarloch, kterémuž přísluhovali dva arcibiskupové, Arnošt pražský a Vilém kolínský, šest biskupů a pět opatů.

Ten samý rok 1361 byl v Čechách z předešlé neúrody veliký hlad. Císař i arcibiskup všemožně pomahali. Nuzákům k obživě kázal císař stavěti v Praze zeď na Petříně; mimo to přišla pomoc chudině z pokání, kteréž arcibiskupem uloženo jest obecně radě Starého města pražského, že o své vůli faráře hlavního chrámu, kněze Martina, do Vltavy hoditi dala. Karel IV. rozkázal totiž z Normberka, aby rychtář a přísežní s úřadu složeni byli, dokládaje, že do Prahy nevejde, dokud tam tito Církve odřezaní údové trpěni budou. Zlochové podali se papeži na milost. I vzkázal Innocenc VI. listem svým Arnoštovi našemu, aby skroušeným hříšníkům těmto ustanovil pokání a dal rozhrěšení. Uložil jim arcibiskup, aby nákladem svým pro hlavní chrám pražský věčné světlo ve dvou kahancích zjednali, a sedm tisíc korců žita někde nakoupíce chudým lidem rozdali. Pokání vykonavše brzo všickni po-

mřeli. Hlad trval v zemi ještě roku 1362, proto činil Arnošt zase v obilí a v chlebě almužny veliké; bez jeho znamenitých pomoci bylo by v městech a městečkách mnoho lidí hladem zahynulo.

Karel IV. přál sobě, míti pod korunou sv. dědice Václava, svého dvouročka Václavka. Pro milost k Otcí vlasti svolili stavové; jen Arnošt náš srážel císaře s té chtivosti otcovské, dávaje mu na pováženou, že korunování skládá důležité povinnosti na korunovance, jichž sobě dítě vědomo býti nemůže; mimo to žef krušno, korunované pachole kázni podrobovati a řádně vychovati! Mocnářovi pořád předce prosícímu vyhověl arcibiskup v hod sv. Víta 1363; a hned po tom dne 18. června korunoval jeho čtvrtou choť Elišku, na království. Byla silná jako obr, přitom pokorné mysli a citu nábožného.

Shledli jsme různu blahé působení Arnoštovo ve společnosti Karla IV. Teď ale k němu samému oči obrátíme znamenejmež, kterak on své beránky a ovčičky pásal a svou vlastní dušičku obstarával. V obojím záměru vydal našemu Arnoštovi souvěký jeho životopisec Vilém z Hazenburka výborné svědectví. Tenhle kanovník pražský a děkan vyšehradský ohlašuje nám jeho skutky a zásluhy způsobem slavným: „Jako hvězda uprostřed mlhy stkvěl se (Arnošt) cnostným obcováním a učeností; on bděl ustavičně nad stádem, kteréž mu Pán Bůh svěřil, a vyučoval lid

cestě pravdy, až pak jeho péčí zmizely mrákoty bludu a nedbalosti v ostříhání zákona Hospodinova. — Ukázala se milost Boha Spasitele našeho za dnů těchto posledních na Jeho sluze Arnoštovi, kteréhož byl Otec milosrdenství a světél přehojným sladkosti Své požehnáním předešel, aby on lidem souvěkým byl za zrcadlo, potomkům pak příkladem vzorným.“

Krom sv. Vojtěcha skoro nevidíme Arnoštovi rovně v posloupnosti českých biskupů. Nežli Arnošt berlu pražského biskupství obdržel, vzdychala Církev svatá nad pohoršlivostí a neumělostí valné částky duchovenstva českého. Zašlo jest zlato mnohých strážců Boží svatyně a hospodářů čeledi Kristovy. Příliš řídkým mohučských arcibiskupů k české osadě dohlížením byli domácí vinaři zvlažněli a světáctvím zdivočeli, pročež i vinici Páně pustnouti nechali. Jak mile však náš Arnošt v biskupský úřad jest uveden, počala Církev v naší vlasti úhledné tváře nabývati, až se i v krásnou choť Kristovu proměnila. S pomocí Boží docílil Arnošt nápravy duchovenstva předně svým životem příkladným, potom zákony (stanovami) krajinského sboru duchovního, v Praze r. 1349 slaveného. Arnoštovy stanovy byly samorostlým kmenem na české vinici Páně, jímž umořeno pravidel mohučských českému národu málo přiměřených, kteréž proto ze zvyku vycházely a jalové ostávaly. Dotčené stanovy sboru pražského

zahrnovaly všecko, cožkoli třeba bylo duchovenstvu věděti, činiti a opustiti, aby samo se Bohu líbilo, národ pak v katolické víře utvrditi, k ctnosti roz-
 nítiti a nebeské vlasti odchovati stačilo. Nařídil Arnošt olomúckým a litomyšlským biskupům, aby coročně v osadních sborech své duchovenstvo k plnění stanov onoho sboru krajinského napomínali; budoucím však arcibiskupům a kanovníkům pražským poručil (před uváděním jich v úřad přísahou) sebe zavázati k svědomitému ostříhání týchž stanov často zmíněných, kteréž opravdu jakožto výborné po staletí moc a platnost svou zachovaly. Pečuje o přesnou víru katolickou, choval Arnošt vyhledavače, soudce a kaziče bludů kacířských. Za příčinou kázně ustanovil opravce duchovenstva, jenžby zavinilých napomínal, káral i trestal. Hodných duchovních byl Arnošt ctitelem pokorným a otcem přelaskavým; na rozpusty však zdvihal pádnou berlu svého pastýřského úřadu. I dočkal se toho, že kněží domácí nad německé vynikali jak učeností tak bázni Boží. Vida to papež Urban V., zřídil r. 1365 arcibiskupy pražské za vyslance (legaty) sv. Stolice apoštolské i v biskupstvích řezenském, bamberském a mišenském. Toho jistě nebude, kdož by Arnoštovi té zásluhy upřítí dovedl, že svým až mílo spořádaným duchovenstvem rovněž stáda svého Kristu Pánu očistil a posvětil.

Nová, velmi užitečná pravidla složil a vydal arcibiskup Arnošt pro duchovenstvo hlavního chrámu

pražského a některých kostelů sborovních neb kollegiatních. K vůli správnému a snadnějšímu vyřizování úředních věcí založil knihy zvláštní, totiž nadací a stvrzovací. Knihy nadací jsou zápisy všech obdarování učiněných chrámům, kaplím a oltářům v pražském arcibiskupství, jakož i smluv důležitých, kteréž se mezi duchovním a světským úřadem byly staly. Potvrzovací knihy jsou zápisy v příčině usazování kněžstva na fary. Duchovní úřad, znaje opravdovou vůli pána svého, činil v soudu boháčům i nuzákům právo a spravedlnost tak mnoho jednomu jako druhému.

Arnošt z Pardubic přispěl k stavbě hlavního chrámu pražského, zvelebil při něm službu Boží, zlepšil a rozmnožil statky arcibiskupské. — Jeho nákladem vzdělána jest v nynějším hlavním chrámě kaple sv. Antonína poustevníka; oltář posvětil zakladatel její roku 1352. V blízké kapli sv. Anny postavil týž Arnošt pomocí bratrů svých a císař. nejvyššího hofmistra Burkarta roku 1357 stkvostný oltář. Na stavbu tohoto chrámu odkázal z dědictví svého tisíc hřiven stříbra, ač ho byl množstvím drahých posvátných rouch obštědřil. Všecky knihy ve svátnici (v zákristii) chované dal opravit a převázati; knihy pro kůr kázal znova čistě a krásně napsati. Oltářníkům neb kněžím, kteří u oltářů zvlášť vytknutých mše svaté sloužili, koupil na jistých vesnicích za sto hřiven stálé důchody; kromě toho zjednal dvanáct kop platu, z něhož by

arcibiskupský třídník (vikár) na zimu i na leto třidceti žákům (osobám duchovním) po jednom rouchu dával, by v kůru ve dne v noci s větší horlivostí posvátné hodiny odbývali.

Arcibiskupským statkům přijednal Arnošt r. 1347 polovici hradu a města Rožmitálu s vesnicemi a jiným příslušenstvím. Na dědinách arcibiskupských v Kyji, u Rokycan, Týna biskupského, u Příbrami, Řečice staré, u Zerčice a Chýnova založil a zdělal rybníky, z nichž chudému lidu almužen přibylo. Všecky arcibiskupské již velmi sešlé hrady obnovil, v Příbrami však nový hrad vystavěl; mimo to obezdil arcibiskupská městečka Český Brod, Týn biskupský (Týn Horšův) a Roudnici.

Na oslavu Boží a k užitku vlasti založil Arnošt, nadal hojně a postavil nákladem vlastním kláštery řádu kanovníků sv. Augustina v Jaroměři, v Sadsce, v Rokycanech a v Kladště, jimžto všechněm daroval knih výborných, též rouch kostelních zlatem a stříbrem krumplovaných.

Týž arcibiskup vyzdvihl a štědře nadal hostince (špitály) v Českém Brodě, v Příbrami a v Libáni pro chudinu nemocí a neduhem sklíčenou.

Vilém z Hasenburka velebí zvlášť Arnoštovu spravedlivost, lásku, mlčenlivost, pokoru, kajicnost a pobožnost.

Své spravedlivosti nedopustil arcibiskup ani bázní hrozivého panstva podvrátiti, ani vnadnými

dary narušiti, ani láskou k přátelstvu zaslepiti. Chtěť raději o dobrém svědomí zlých jazyků reptání a přetřásání tiše snášeti nežli nespravedlivostí Pána Boha rozhněvati. Bylo-li mu lze, obcoval rád ranní mši svatě s duchovenstvem v chrámě sv. Víta a čítal po knězi obětníkovi z mešní knihy; po mši svatě modlíval se zdlouha a vážně s přítomným sborem hodiny v čest bl. Panny Marie. Pak odešel domů a vyslychal trpělivě a přívětivě prosby a žádosti chudých jako bohatých; směl-li, rozhodoval hned a propouštěl vlídně prosebníků. Za jeho vzdálenosti měli vzácnější kanovníci (prelátové) rozkaz, místo něho vyřizovati podané věci co nejrychleji.

Moudrý pastýř Arnošt uměl mlčeti i mluvit v čas příhodný; neboť jakož neopatrným slovem posluchač pohoršen býti může, tak zase mohou řeči prozřetelnou lidé neumějí poučení a vadní napraveni býti. Domáci nezaslechli, aby mu bylo někdy lstné aneb nespravedlivé slovo z úst vyklouzlo. Než jemu samému vyčítalo leckdy přeútlé svědomí kteréjsi slovíčko nelaskavé; tož pospíšil pokorný sluha Boží odprosit toho, komu byl po svém zdání ublížil. Když ale Arnoštovi někdo buď hrubou buď krivdivou řečí bolest stropil, kladl on prst na své rty, a zpomínaje modlitby Žalmistovy: „Polož, Hospodine, stráž ústům mým a dvěře vůkol rtům mým“ (CXL. 3.), krotil hnutí hněvu, aby náhlý jazyk mstivé důtky nevymrštil. Takovým obyčejem

prospíval arcibiskup zároveň v pokoře, kterouž úhelním kamenem chrámu ctností všech býti soudil.

Pokoru našeho Arnošta jevil přívětivý obličej, lbezná řeč i lahodný způsob, kdykoliv on s chudým; sprostáčky jednal; než i v kole mužů vzdělaných ostávala skrovnost jeho mysli průzračna, neboť zabraňoval duši své nadýmati se důvtipem a vědou. Ježto mnozí v důstojnostech vznešených postavení lidé z dýmu kadidla, kterýmž je pochlebníci, též upřímní ctitelé podkuřují, závrať pýchy dostávají, ohrazoval jest miláček císaře a římských papežů křehounkou pokory nádobku skroušeným na svou hříšnost pamatováním. Arcibiskup zapisoval své poklesky, kajicní úkolky a rady svých zpovědníků; v těch zápiskách pilně čítaje, prospíval den jak den pokorou a dokonalostí křesťanskou.

Od pacholectví rostlo s Arnoštem milosrdenství. Byl sobě umínil, že chudáka kohokoliv, zvlášt takového, jenž by pro Boha prosil, s prázdnou nepropustí, dávaje víru Božímu zjevení, že milosrdní skutkové rez hříchů z duše stírají, pokušení a dráždění k nepravostem zmořují, milosti Boží zasluhují, a touž měrou přítmělé mysli lidské osvěcují. Z té příčiny brali od něho chudáci na potkání almužnu. V domě arcibiskupském častoval Arnošt den po dni dvanáct nuzáků, přidáváje každému po dvou penízích. Nákladem jeho dostávala chudina rok jak rok sedmdesát postavů sukna na oděv. Kráčeje v šlepějích sv. Mikuláše, obvěnoval tajně chudobných

panen rukama dvou kněží, aby mohouce vstoupiti řádně v stav svatého manželství, ušly pokušení, zvrhnouti se v obecné ženky. Také pomahal soukromě chudým šlechticům a jiným lidem ze zámožnosti nehodou v bídu uvrženým, boje se, že by pracovati nemohouce a žebroty se ostýchajíce, v podvodu, krádeži a loupcži obživu hledali. Do špitálů posílal kněží udělovat almužen chudině. Před založením vysokých škol pražských choval několik chudých českých duchovních na učení v Bononii a v Padově nákladem svým; když se pak ze škol do vlasti vrátili, pečoval o jejich zaopatření a povýšení mnohem více, než o duchovní z vlastního svého přátelstva. V tu dobu se knihy netiskly, leč jenom zdlouhavě, pracně a draho přepisovaly. Arcibiskup Arnošt choval na svůj groš písařů, kteří spisy obsahu spásitelného a jinak užitečného krásně přepisovali. Hotové knihy obětoval chudým kostelům a klášterům. Čítaje sám rád knihy, arcibiskup že na sebe rovněž pamatoval.

Posvátným čtením rozněcoval Arnošt dušičku svou k horlivosti v službě Boží a k obcování svatému. Uměje s časem dobře hospodařiti, užil každické prázdné chvílky k zamilovanému čtení a rozjímaní. Ve spodním rouchu svém nosil knížečky a výpisky pobožné; z těch čítal si, jeda někam na voze; ba i za sněmu, pakli se o důležitých věcech právě nerokovalo, ustoupiv stranou, dával se do čtení. Vždy po večeři poslouchal ve své ložnici čtení ná-

božné, zvlášť životy Otců, tak dlouho, až mu v tom neodolatelná ospalost přítrž učinila. Všimli si toho domácí, že arcibiskup na hrubé houni nebo na holé podlaze lhá. O půlnoci svolal pastýř bedlivý své kaplany a modlil se s nimi nahlas velmi vroucně hodiny. Potom odešli kaplani pospat sobě; ale jejich pán ostav vzhůru, bděl na rozjímáních; bylo-li mu ráno slaviti mši svatou, chystal se k tomu s pláčem.

Soukromým pobožnostem a tichému rozjímání oddával se Arnošt tuze rád v klášteře kanovníků sv. Augustina, jež byl v městě Kladště založil, nadal, vystavěl, knihami, stkvostnými rouchy a malbami slavných umělců zásobil. V tom klášteře měl pro sebe jizbičku, do níž se jako na zapřenou z Prahy uchyloval; ona byla jedinkým svědkem jeho přátelského s Kristem Pánem a Rodičkou Jeho obcování, z kteréž jitřní dobou tajně vycházel a po kostelích v městě putoval. Zde — však bez pochybnosti ještě na jiných poustkách svých — strásal muž Boží prach poklesků, jenž lidem svatým přes dusné ulice světa lomozného pracujícím na obuv se sází; tady zapolétala jeho duše na perutích myšlének, žádostí a citů svatých do nebes, ba okoušela, jak sladký jest Hospodin bojícím se Ho! — Plodem takové poustky jest Žaltář Mariánský, roztomilý spis pochval Rodičky Boží, dle předmluvy „synem statečného rytíře Arnošta z Pardubic“ složený.

Výtečného arcibiskupa pražského milovali císař Karel IV., papežové Kliment VI., Innocenc VI., Urban V. V Avignoně na dvoře papežském souzeno vůbec, po veškeré německé říši žeby nikdo tak dokonale jako Arnošt náš zákona Božího neostříhal. Pročež podáváno jemu vzácnějších hodností; po smrti Innocence VI. chtěli tomu někteří kardinálové, aby on za papeže obrán byl; než v tom vadila mu cizá národnost, poněvadž ten čas rádi volili k papežství rodilé Francouze. Arnošt podávaných hodností nepřijal; vždyť i ten svůj arcibiskupský úřad za břímě pokládal! Měl úmysl složit s sebe to břemeno a skrýti se jako řeholník v založení svém — v kladském klášteře bl. Panny Marie. Za to prosil několikráte papežů; oni slyšeli ale nedbali, vědouce, žeby takového arcibiskupa sotva kdo nahradil. Své vroucné přání a neúmornou touhu řeholního stavu jevil také tím Arnošt náš, že na obrazích Pána Boha a Panenku Marii líčících dával malovati sebe samého klečícího, u jehož nohou by znamení arcibiskupského úřadu složené a pro Boha povržené ležely.

Slunce života Arnoštova schýlilo se k západu. Nastala doba, v kterouž Hospodin věrnému dělníku na své vinici hojnou mzdu v nebesích dáti uložil. Ve svých i kostela svého pilných záležitostech jel r. 1364 arcibiskup Arnošt ku Karlovi IV. do Budišína, města v Lužici. Císař přijal ho uctivě a laskavě. Učiniv tam v hod Boží Svatodušní výborné kázání, slavil Arnošt před císařem mši svatou.

Potom sklíčen jest zimnicí; těla slabost zmáhala se. Jakž tedy byl u císaře žádoucích věcí dobře obstaral, rozloučil se s ním a dal se dovézti na Roudnici, na hrad arcibiskupský. Tu nesl křížek nemoci ochotně a rád, baže po věčném sloučení s Pánem Ježíšem. Tehdáž vydal list o vidění, které měl za pacholectví v osadním kostele kladském, přikazuje, aby po kostelích čten byl všemu lidu a duchovenstvu na svědectví, že bl. Panna Maria jest obzvláštní ochraňkyně a slitovná hříšníků před Bohem řečnice, kteří ač víry mdlé a lásky ochablé, předce pobožným a důvěrným srdcem v Její milostivost sebe odporučují. Čtenářům a posluchačům téhož listu udělil odpustky čtyřidceti dnů. List ten byl zároveň oběť Arnoštovy kajicnosti. Arcibiskup, mluvě sám o sobě s opovržeností, užívá v tom listu tak prudkých zkroušeného srdce výrazů, že slov jeho bez pohoršení nezažije, kdož koli z nedostatku pokory — svatých a světic Božích smýšlení, hnutí a citů nechápe. Tito, čím bližší jsou Bohu nejsvětějšímu, tím jasněji vidí a bolestněji cítí každou svou mravní mrvičku, ježto mnozí, z pýchy nevidomí, přes trámy hříchů svých padajíce úrazu nedbají.

Svátostmi řádně ohrazený arcibiskup Arnošt zesnul v Pánu na Roudnici v památku sv. Pavla apoštola, den 30. června, leta tisícího, třístého, šedesátého a čtvrtého; zesnul muž, (dokládá Beneš

z Veitmile) „jehož památka v požehnání
ostávati bude na věky věků!“

Pastýř Čechů vytknultělu svému hrob v osadním
kostele kladském, v němž vidění měl a při němž
bl. Panně Marii k poctivosti codenní mši svazou
na úsvitě s písní: „Zdravas Královno“ zložil.
O jeho pohřbu — svědčí Vilém z Hasenburka
— rozléhal se pláč všeho lidu, zvláště
duchovenstva.

Jan z Jenštýna.

Po smrti slavného Arnošta z Pardubic dožádán jest na stolicí arcibiskupství pražského Jan Očko z Vlašimi, biskup olomúcký. Dřív byl kanovníkem pražským a vřatislavským, pak proboštem u Všech Svatých v Praze.

Z počátku následního r. 1365 jel císař Karel IV. do Avignona k papeži Urbanovi V. U něho spůsobil to, aby Jan z Vlašimi i budoucí arcibiskupové pražští směli konati úřad apoštolských vyslanců v biskupstvích řezenském, bamberském a mišenském, kdež duchovenstvo, mimo své vlastní biskupy rázných dozorců potřebovalo. Papež poslal Janovi z Vlašimi a budoucím arcibiskupům pražským kříž stříbrný, pozlacený, klobúk široký, černý, a kápi brunatnou, aby těch znamení v krajinách svého vyslanectví slavně užívali. Císař obrátiv se z Francouz do Švýcar, vyprosil na opatovi kláštera sv. Mauricie v městě Agaunu tělo sv. Sigmunda, krále burgundského a mučeníka, jež potom hlavnímu chrámu pražskému daroval.

Jan z Vlašimi prokazoval srdce zbožné a do-

brotivé. On to zjednal, aby svátek sv. Václava ve Vratislavi slezské tak jak v Praze slaven byl. V novém kůru pražského arcichrámu postavil a nadal kaplu s oltářem sv. Erharta a sv. Otilie. Taky tam na hradě pražském v královské kapli Všech Svatých učinil nadání to, aby v ní každého dne z rána mše svatá o bl. Panně Marii byla obětována slavně. Než ujal arcibiskupský úřad, založil a nadal špitál mužům i ženám, někdy zámožným, pak z Božího dopuštění ochudlým. Špitál v čest pokorné Panny Marie založený stával s kostelíkem sv. Alžběty pod Vyšehradem pražským nad potokem botičským. Jsa již arcibiskupem, vyzdvihl a hojně nadal v Praze na Hradčanech špitál pro chudé, nemocné kněží a žáky duchovní. Kaplu při něm posvětil ke cti sv. Antonína a sv. Alžběty. Arcibiskupské panství rozmnožil přikoupeným městečkem Hoškou v Litoměřicku a hradem Helfenburkem u Javornic v Prachensku.

Ty a jiné zásluhy o svatou Církev zjednaly mu zvláštní libost u nejvyššího náměstka Kristova. Byl po smrti papeže Řehoře XI. Urban VI. řádně na stoličce sv. Petra usazen; že pak nový papež v městě Avignonu sídliti odepřel, strhli se ho někteří kardinálové, rodilí Francouzi, a zvolili neřádně k papežství gebenského kardinála Řehoře, jenž v Avignonu bydleti slíbil. Nábožný císař Karel IV., zvědév o rozkolu, psal mocnárům, aby jednoty Církvě pilni byli a v poslušenství papeže Urbana trvali.

Že mu v tom snažení Jan z Vlašimi raden i pomocen byl, uznal vděčný papež zjevně. Již 17. září 1378 vyzdvihl ho za kardinála kněze při kostele dvanácti svatých apoštolů v Římě. Brzyčko slzel též kardinál Jan z Vlašimi nad národem a duchovenstvem českým, jehož upřímný otec a ochrance — císař Karel IV. 29. listopadu t. r. 1378 v Pánu zesnul. Za jeho duši obětoval v hlavním chrámu pražském kardinál Jan mši svatou, obsluhován dvanácti biskupy; po mši svaté učinil srdečnou řeč o císaři a pochoval jeho tělo v témž chrámě. Sám pak svátostmi rovněž ohrazen, odputoval za přítelem svým Karlem IV. dne 14. ledna 1380; tělo pohřbeno v pražském hlavním chrámě v kapli sv. Erharta i sv. Otilie, kterouž byl za svého někdy v Olomúci biskupování založil.

Jan Očko z Vlašimi měl rodného bratra Pavla, od roku 1360 komorního tajemníka císaře Karla IV. Pavel, pán český, psal se z „Jenštýna“, jináč z „Jencenštejna“ po hradě, jenž na půl cestě mezi Prahou a Brandejsem rozvalen leží. Z choťi Markety zplodil Martina, Jana, Pavla, Václava; dcera jedna vdala se za měšťana pražského, Volfráma Škvorce.*)

Ze synů páně Pavlových Jana vytýkáme. Študovav v Praze, Padově, v Boloni, Montpelieři

*) Pavlova choť Marketa a její dcera Kateřina pohřbeny v Starém městě pražském v kostele sv. Jakuba při klášteře Vel. OO. Minoritů.

a v Paříži, dal se Jan z Jenštejna posvětit na kněžství. Jsa od roku 1376 biskupem v Míšni, sloužil sice Pánu Bohu, ale více rozkošnému světu. Jeho srdce kochalo se v lovu zvěře, v kolbách neb hrách rytířských, a v plesech tanečních. Mišenské biskupství držel jen do roku 1379. Neboť když kardinál Pilej dne 6. března 1379 ve jméno papeže Urbana klobúk kardinálský Janovi Očkovi z Vlašimi v Čechách podal, složil novotný kardinál, šest a osmdesátiletý stareček, břímě pražského arcibiskupství na svého bratrovce Jana z Jenštejna. Tak to bylo mezi nima s jedné, a mezi papežem, kapitolou pražskou a králem českým s druhé strany smluveno a ujednáno. Karla IV. syn, Václav IV., římský a český král, maje libost v novém veselém arcibiskupu, přijal jej za tajného radu a nejvyššího kanclíře. V tomhle znamenitém úřadu pomeškal arcibiskup jen do roku 1384, poněvadž zkajicněv, králi a dvorstvu horlivý pastýř a karatel hořknul a peprněl.

Ospalým svědomím Jana z Jenštýna zatřásl obecný mor leta 1380, jenž po Praze od Božího Vstoupení do sv. Michala zle řádil. Morovinou nakažený arcibiskup, uctiv umrlčiny a soudu Božího, želí vin spáchaných, slibuje nápravu, vzývá Útočiště hříšníků. Mimo nadání lékařů vychvácen jest kajcník z hrdla smrti sporou přímluvou Matky milosrdenství. Vděčný uzdravenec jel do arcibiskupského města Roudnice a zavřel se tam do některého

dne k vůli duchovnímu cvičení v klášteře bl. Panny Marie. Klášter byl od posledního biskupa pražského Jana z Dražic r. 1333 založen, pak postaven, nadán a posvěcen. Zakladatel osadil jej kanovněsky řádu sv. Augustina, jichž pravidlo a zřízení byl v Avignonu poznal. Týž biskup vida mnohé nesnáze i nebezpečnosti při městě Roudnici na přívoze přes Labe, kázal udělati most kamenný velmi nákladný; na konci pak toho mostu dal slavný špitál postaviti pro lidi chudé nemocné, aby tam byli z kláštera stravou opatřováni, také aby v oděvu a v jiných věcech žádného neměli nedostatku.

Rád býval v Roudnici na hradě pražských biskupů, kdež potom Arnošt z Pardubic v Pánu zesnul a Jan z Vlašimi novou pěkně zmalovanou mešní kaplu v čest bl. Panny Marie a sv. dědiců českých posvětil.

Jan z Jencenštiny připutoval do roudnického kláštera v den sv. Kateřiny. Poobědvav s řeholními kanovněky, vyprosil sobě na nich spolubratrství neb účastenství jejich postů, modliteb a mší svatých, též mistra v nábožném kajicním cvičení. Chtěl tomu, aby zpovědník pořád u něho byl, svědek a soudce jeho obcování.

Před rokem 1380 vězel Jan z Jenštiny v knížkách lahodně k světským rozkošem dráždících; teď bavil se čtením Písma svatého a jiných kněh nábožných. Místo bujné, rozpustilé družiny shromáždňoval k sobě vážných, moudrých a zkušených

kněží a rozmlouval s nimi o Pánu Bohu, o věcech spasení. V té duchovní proměně potrvál do r. 1382, kdy náhlé zahynutí velekněze Ludvíka z Míšně začalo mu býti ostnem vroucnější pobožnosti a tužší kázně.

O masopustě r. 1382 byl v Děvíně (Magdeburku) nádherný taneční ples. Děvínský arcibiskup Ludvík, bratr mišenského markrabí, pozapomenuv na svatost kněžského stavu, skákal a točil se v kole s paničkami. Splašen výkřikem: „D ů m h o ř í!“ pádil někudy ven a srazil vaz.*) Jan z Jencenštýna, jenž dřív také světačil, kladl náhlou smrt děvínského arcibiskupa za trest Boží; tehdy pokleknuv, řekl: „Díky tobě Hospodine; ušetřiv mne, prodloužilš život k nápravě!“ Skroušené, vděčné srdce pudilo arcibiskupa pražského k tomu, aby své druhy rozkošné tělo trestaje, jakž takž splácel dluh spravedlnému Pánu Bohu, jenž od něho milosrdenství svého neodjal. Toť nosil na nahém těle žíni, a svrchu kůtnici hrubou soukenou, od padání k modlitbám na loktech prodřenou. K pospání ukládal tuhým postem sušené tělo na holou lavici, strkaje pod hlavu bibli neb jinou knihu pobožnou. Za nejdelších nocí přál sobě sotva tři hodiny odpočinku, neboť čtyrykrát z lože vstával k modlení, rozjímání a trýznění těla. V tu dobu měli arcibiskupové pražští, kromě dvoru neb

*) Tak to vypravuje důvěrník a životopisec arcibiskupa Jana z Jencenštýna. Dle jiné zprávy sbořil se dům na tanečnický.

palácu svého blíž hlavního chrámu, v Menším městě u mostu proti domu Saskému dům věžatý, hrazený. V tom domě, i v Roudnici a na Helfenburku zdělal sobě Jan z Jenštýna těsných, temných sklípků; tam se v noci bičoval, říkáje sedmero kajících žalmů; někdy podestlav trní, válel se nah v něm; jindy za prudkého mrazu ležel v kotouči dlouho na kamenné podlaze, div že nezmrzl. — Obleva přílišného mrtvení nastala, když mu zpovědník pohrozil, že mu zapoví přijímati Velebnou Svátost, pakli neposlechne. K vůli cviku v pobožnosti a pokoře zavíral se arcibiskup v klášteřích roudnickém a kartúzkém u Prahy, kdež řeholnictvu při jídle sloužíval. Leckdy vyprosiv z kláštera kněze, sedl u jeho nohou a poslouchal slovo Boží; vida však, an řeholník odcházeje úklonou ho ctí, klekl před ním. Od téhož kajícího pána slyšel zpovědník upřímnou prosbičku: „Velebný Otče, račtež mně před lidmi bez ostychu vykrákati hned, jak řečí nebo skutkem zaviním!“ Mráček smutku přistřel jeho tvář, když kdo pochvalou o něho zavádil.

Že byl muž modlitby, dodáváno arcibiskupovi Janovi z Jenštýna za kaplany jenom takových klášterníků, kteříž by se mu modlením unavit nedali. On přebděl mnohou noc, modle se Pánu Bohu. I na cestách ve voze pořád se modlil, hodin a jiných soukromých pobožností odbýváje. Dlel-li na hradě Roudnici, chodíval na jitřní a na mši svatou do klášterského chrámu bl. Panny Marie; někdy putovával

v noci s téhož hradu na horu Říp do kostela Svatojirského.

Srdce plápolalo mu milostí k Pánu Ježíši a k Panence Marii. O hodinkách jmena Jejich vysloviv aneb uslyšev, pokleknul; jindy zaslechnuv jich sedě, vstal, smekl a vzhledl k nebesům. Chvály těch svatých jmen vypsal ve dvou knihách. Osadníkům, kteří by ta jmena o hodinkách uslyšice klekli skroušeně, udělil čtyřicet dní odpustků; rovněž tolik těm, kdož by se klečmo pomodlili „Otče náš“ před stánkem s Velebnou Svátostí, o mši svaté při pozdvihování, aneb když kněz Boží tělo k nemocnému nese. Touž odměnou obmyslil r. 1380 ty, jenž by uslyšice zvoniti na klekání, do třetice Zdráva sem uctili Rcdičku Boží.

By dušička jeho den jak den s nebes králem a chotěm svým důvěrně hodovati směla, svlácel vždy u večer její zašpiněný šat a oblačel ji v satební roucho ve zpovědnici. Po svatém přijímání klaníval se Pánu Ježíši a rozjímával o Velebné Svátosti až do oběda. Jestli mu kdy nebylo lze přijmout Beránka Božího, tehdy bědoval, že mu tak u srdce, jakoby trpěl muku v očištcí. Arcibiskup sám zkusil, žeby Velebná Svátost byla i tělu lékařstvím; neboť několikrát rychle ozdravěl, jak mile Pána Ježíše v srdci svém pohostil. Té milosti také užil v nemoci smrtelné, kteráž ho porazila, když přijel z Říma, kamž v milostivém letě 1390 pro plnomocné odpustky putoval. Na pouť

jel koňmo v zíněných spodkách, čímž stehna hrubě ztrýznil. Jinačí památku své lásky k Vykupiteli světa ostavil při cisterckém klášteře v Sedlci, založiv tam v osadním kostele sv. apoštolů Filipa a Jakuba bratrstvo Těla Božího a tři mše svaté do téhodne na oslavu Velebné Svátosti, umučení a vzkříšení Páně.

Miluje něžně Rodičku Boží, rozmahal pilně poctu Její. Před Jejími svátky postíval se o chlebě a vodě. Roku 1383 ustanovil v Čechách svátek Navštívení Panny Marie a složil za tou příčinou modlitby a jiné kusy jak k hodinkám tak ke mši svaté. Jeho spis na obranu téhož svátku chová dosud papežská knihárna v Římě. Novému svému ustanovení zjednav u papežů Urbana VI. a Bonifáce IX. odpustků, přispěl znamenitě, že z poručení těchto náměstků Kristových slavení téhož svátku zneuáhla v křesťanstvu zobecnělo.

Horlivý ctitel královny všech svatých pečoval též o rozmnožení pocty sv. dědice Václava. V Míšni, v biskupském chrámu, vyzdvihl a nadal oltář ke cti sv. Václava. Roku 1381 poručil biskupským osadám mišenské, řezenské a bamberské slaviti svátek sv. Václava s oktávem a hleděti k stanovám arciosady pražské, jež byl Arnošt z Pardubic vydal.

Nábožnost Jana z Jenštýna byla družičkou štědré jeho lásce. On učinil penězi velikou pomoc pohořelým Chemničanům v Míšni; také přispěl k do-
stavení kláštera sv. Karla v Novém městě pražském.

Rozeslal přezvídat o těch, kteříž by chudobou, neduhem anebo mrzáctvím byli sklíčeni. Jeho nákladem študovalo několik mládenců; v Roudnici stravováno z daru jeho šest nuzných duchovních žáků a šest osob světských; téhož dobrodiní užívali jiní jinde. Chodíval do špitálu pod pražským mostem; těšil tam nemocné slovem Božím a dával jim po groši (v našich penězích asi po dvacetníku.) V svatvečer slavností myl nohy dvanácti chudým a obdařil každého z nich dvanácti groši; ale dvěma vředovitým a svrabovitým otrhancům, vyčistiv a zullbav rány jejich, sloužil u stolu, krmil a napájel je do syta, ježto sám o chlebě a vodě se postil. K Božím hodům, zejména k hodu Vzkříšení Páně, odíval nuzáky z dvadcíti postavů sukna; též o velikonoci vydával do šedesáti kop grošů, aby v Praze každý chudák alespoň po groši vzal. Se stolu svého kázal stříbrné nádoby a nářadí ukliditi, prodati a stržený peníz nuzným a chorobným rozdati; ba i tu stříbrnou lžici, kterouž domácí čeleď pro pána schovala, hodil pro Bůh do polívky, aby si ji někdo chudák vylovil. Dne 1. října 1385 světil arcibiskup Jan z Jencenštyňa dostavený kůr hlavního chrámu (nynější nedostavený hlavní chrám) na hradě pražském v čest bl. Panny Marie a sv. Víta. Ustrojiv kvas, pozval jest Vácslava krále. Ten když nepřišel, vzebral a vyčastoval hospodář šest set chudáků. Když Jan z Jenštyňa r. 1390 v Římě meškal, bylo lze poznati jeho hospodu po valném

davu lidí nuzných ji oblehajících. Když mu tam peníze docházely, žebral na žebráky. Jel-li kam a zočil chudého pasáka nebo pastýře stranou stojícího, ihned poručil zastaviti, aby mu někdo almužnu donesl.

Jakž arcibiskup pro Boha bližního miloval, takž ani tu němou tvář z lásky své nevylučoval. Nachytaných ptáků a zajíců, kteří z jeho rozkazu časem mu byli doručeni, pouštěl zase. Z vypsání životů mnohých světců a světic průvodnot, že se k nim tučila polní zvěř, zapomínajíc na svou plachost, poněvadž prvotné člověčí nevinnosti dospěli. Totéž vypravuje roudnický klášterník o svém příteli Janu z Jencenštiny. Když tenhle arcibiskup kdysi na hradě Helfenburku obědval, přiletěv z lesa ptáček do večeřadla, proskakoval se po stole i sedal mu na hlavu a na ruku; po obědě vzav požehnání, odletěl do lesa.

Divná pokora i láska nevadila Janovi z Jencenštiny v rázném vykonávání pastýřského úřadu; on patří mezi nejstatečnější biskupy české. Slavil v Praze krajinských sborů, v nichž duchovenstvu a lidu užitečných pravidel přijednav, hrozil těm, kdož by je lehkó vážití směli. Horlil o panictví osob Bohu zaslíbených, káral rozkolnost či zpuřnost proti řádné hlavě křesťanstva, ohrazoval stáda proti vlkům — Valdencům*), tupil pověru, bránil dráčům

*) Valdenci zdědili jméno po Petru Valdenském, jenž před sedmi sty lety ve francouzském městě Lyoně kupčil. Z Fran-

jmění zádušního a trapičům duchovenstva. Zlosynům na smrt odsouzeným však skroušeným dopřál podání Velebné Svátosti oltářní; kazatelům nařídil hubiti škaredou lichvu.

Za tuhou potřebou spouštěl pastýř napřaženou berlu i na beránky. Některých kněží, jenž papeže Urbana VI. poslouchati nechtěli, trestal týž arcibiskup klatbou, vězením, aneb vyvržením z osady. Pražský arcijahen Pavel usiloval bezprávně podrobiti své úřední moci roudnický klášter kanovníků sv. Augustina; z toho činu zašla ho klatba církevní; že na ni nedbal, uvězněn jest z rozkazu arcibiskupova.

Jan z Jencenštiny, velekněz kajicnosti neúměrné, říkával přátelům: „Mám doufání v Hospodinu, že mi dá za leta rozpásanosti léta soužení, za dny rozkoše dny hoře. Vždyť mně samému pobožní lidé jaksi nechutnají, dokud nejsou protivěnstvím oso-

cie trousili se do jiných vlastí. Do Čech brzo přilezli. Papežové Lucius III. a Innocenc III. odsoudili je r. 1184 a 1215 mezi kacíře. Valdenci nosili opánky (střevíce bez nártů), svou chudobnost na krám vykládající. Katolické duchovenstvo měli v ohavnosti. Blouznili, že každý pobožný světský člověk (t. j. každý Valdenec) jest opravdovým knězem; hráli si na zpovědníky, na mešné obětníky; pohrdali očistcem a přímluvou Svatých; vinili z hrubého hříchu toho, kdož před řádnou vrchností přísahal; ztracovali knížat, kteří zločinců na hrdle trestali. Valdenci posléz zkalviněli.

lenil“ Tušení se mu vyjevilo. Karla IV. syn Václav IV. se nepotatil. Jarobujného římského a českého krále Václava kazili někteří dvořané mravů pustých a víry chatrné. Po malých letech byl z něho piják, prudký ukrutník, cizoložník a protivec horlivého kněžstva. Pohoršením s hůry načichlo panstvo, úřadnictvo i měšťanstvo. Dle žaloby, kterou arcibiskup Jan z Jenštýna roku 1393 papeži podal, bylo v Čechách dobrým lidem úzko od několika let. Sirotci a vdovy utiskováni; panny a ženy unášeny a pod uvarováním ztráty svého jmění k sňatku donucovány. Světská mocnost odírala, zotročovala Církev svatou. Kněží a žáci menších svěcení pod světský soud poháněni a trestáni; kdo z nich k lichému soudu státi odepřel, ten do šatlavy zavlečen a jmění zloupen. Na usilování arcibiskupovo, aby příslušníci duchovního soudu z vězení byli puštěni, pranic nedbáno. V Starém městě pražském u sv. Jakuba když kněz rozkaz Apoštolské Stolice vyřizoval, chopen jest, vláčen po kostele i okrvácen, pak dlouho v radním domě žalařován. Kdo k některé službě kostelní byl posvěcen, ihned prohlašován za vydědilého. Duchovní vrchnosti v konání soudu překáženo. Za štítem světských úřadů byli se leccající duchovní proti vůli arcibiskupově obroku dotřeli. Neslušnými platy a daněmi obžírali vydojených klášterů boháčové mocní pod záminkou hostinství, až jako nic nezbylo pro domácí sbor a čeleď, pro chudinu a poutníky. Kostelům, klášterům a špitálům

i těch v desky zemské vložených zboží tolik po-bráno, že služba Boží na mizinu přicházela; vlada-řové týchž záduší práva vyhledávajíce, odmrštění jsou.

Jan z Jencenštyňa, duchovní otec národu, žádal nejprv soukromě římského a českého krále Václava IV. za spravedlivé opatření, aby ta do ne-dávna věrou a službou Boží slavná vlast v dobrý řád byla uvedena; připomínal, že římský král nad jiné pod uvarováním Božího hněvu jest povinen činiti spravedlnost utiskovaným, brániti neřestem, ochraňovati duchovenstva, bez něhož svaté nábo-ženství státi nemůže; pak prosil panovníka, aby arcibiskupu pražskému a jeho duchovenstvu mnoha tisíců hřiven stříbra zloupeným slušnou náhradu zjednal. Poněvadž ale soukromé napomínání bez účinku ostalo, podal arcibiskup témuž králi před jeho radou spisek stesků a proseb za sebe i ve jméno duchovenstva. Však nepořídív, upotřebil různu církevních trestů, čímž alespoň sem tam zá-duší a kněžstvo násily zniklo. Král Václav za-nevřev na svědomitého pastýře, týral a zlehčoval jej, ba dodával jeho nepřátelům zbroje a lidu k dran-cování arcibiskupských statků a poddaných, takže arcibiskupství pražské vinou krále a jeho tovaryšů z roku 1384 do roku 1393 ve 40.000 kopách grošů poškozeno bylo.

V dvacátý den měsíce března, roku 1393 natropil Václav IV. v Praze ohavných kusů.

Svého pokorného arcibiskupa veřejně urouhav, pohrozil mu, že ho dá utopit; kapitolnímu děkanu, staříčkému Bohuslavu z Krnova, potloukl jílsem meče hlavu, až krev srčela; kanovníka Mikuláše Puchníka zmučil; jenerálního vikáře Jana z Pomuku (sv. Jana Nepomuckého) umučil. V noci (20. — 21. března) číhal s dráby na arcibiskupa před domem jeho u mostu; ten však byl se útekem zachránil před hnusným posvátné krve vyléváním.

Dne 23. dubna t. r. 1393 jel Jan z Jenštýna do Říma. Tam stěžoval sobě u Bonifacia IX. na Václava krále. V psané žalobě nazval svého někdy jenerálního vikáře Jana z Pomuku svatým mučeníkem. Papež politovav arcibiskupa, napomenul trpitele k trpělivosti a k opatrnosti, potom dal mu s sebou do Čech list, v němž krále požádal, by na hodného pastýře laskav byl. Na podzim vrátil se ubohý velekněz do své osady.

Jsa všecken odevšad opuštěn a nemoha volně, užitečně úřadovati, počal s papežem, s kapitolou a s králem o to jednati, aby směl arcibiskupství k rukoum svého sestřence Volframa pustiti. Prostředníkem úmluvy byl Václava IV. bratr Jan, kníže zhořelický, u něhož Volfram, někdy probošt kostela sv. Apolinářiše v Novém městě pražském, kancleroval. Svůli papež, král Václav i kapitola pražská. Jan z Jenštýna uvedl nového arci-

biskupa Volframa ze Škvorce v hlavním chrámě pražském slavně v úřad 2. července 1396. Následního roku 1397 odjel do Říma, kdež i zůstal. Papež uctil ho názvem „patriarchy alexandrijského“. Věrný sluha Boží Jan z Jencenštýna usnul v Pánu tam v Římě v hod Božího Těla, den 17. června 1400.

Řeholníci v Praze umučení.

Neupřímnému bratru svému Matiši postoupil z přinucení r. 1608 císař Rudolf II. Rakousy, Uhry a Moravu. Za to umínil jemu navzdor spůsobiti, aby se arciknížeti Leopoldovi Čech a Slezska dostalo. K provedení zámyslu svého užil vojska r. 1609 skrze Leopolda v pasovském biskupství sebraného. Vavřincem Raméem vedené vojsko pasovské vtrhlo na sklonku ledna měsíce, r. 1611, z vyloupených horních Rakous do země české, a dobylo Budějovic, Krumlova, Písku, Tábora i Berouna. Dne 15. února opanovalo chytře Malou Stranu pražskou. Hluk jezdců pasovských proskočiv do Starého a Nového města, zahuben jest od lidu domácího.

V ten samý den 15. února 1611 natropila v Praze ozbrojená luza kacířská ohavností, jakýchž tam ode dvou set let nevidáno. S tou záminkou, žeby se byli někteří pasovští vojáci po klášteřích Starého a Nového města rozschovali, udeřila na posvátné domy řeholních sborů a vydrancovala je i příslušné chrámy Páně. Však nejhůř řádila novoměstská chasa kalvinská v klášteřích na Kar-

lově a u Panny Marie Sněžné. Z nenávisti katolického náboženství prahnouc po krvi duchovenstva, vzkřísila neblahou památku starodávných Husitů a Táborů.

Klášteř řeholních kanovníků sv. Augustina na Karlově založil, nadal a postavil Otec vlasti Karel IV. Chrám Páně, díla výborného, skrze arcibiskupa Jana z Vlašimi r. 1377 ke cti Panny Marie na nebe vzaté posvěcen. Husité zbořili klášter a zpustošili chrám dne 3. června 1420; dědiny kláštera rozchváčeny jsou. Po husitské bouři bylo zase několik řeholních kanovníků sv. Augustina na Karlov uvedeno. Chrám obnovený posvěcen na památku Nanebevzetí Panny Marie r. 1498 skrze Jana, biskupa simbalského. Nový klášter dostavěl r. 1575 opat Mikuláš Venc. — Sem vrazila 15. února 1611 chasa kacírská i zabila domácí řeholníky, Melichara Hofmana a Ondřeje Kobra. Všechnu zásobku peněz klášterských od opata Kašpara Čepela na vykoupení života podanou vzavši, vyklestila ho, uřala mu ruce a nohy, sedřela či stáhla mu s hlavy kůži a domučila ho. Chrám Páně vyloupala; vydrancovaný konvent (sídlo řeholního sboru) zbořila. Umučených řeholníků těla z prvu pod oltářkem v kůru téhož chrámu pohřbena, potom r. 1740 zdvižena jsou a pod velikým oltářem Nanebevzetí Panny Marie pochována.

Mimo opatství na Karlově vyzdvihl Otec vlasti v Novém městě pražském pro karmeli-

tány klášter s kostelem Panny Marie Sněžné, který až k Široké ulici dosahoval. Karmelitáni od husitů vyhnáni, klášter sbořen, loď chrámu zkažena, leč zbyly holé zdi kůru kostelního pro samé duchovenstvo ustanoveného. Klášteřiště a kostelní kůr bez klenutí daroval císař Rudolf II. l. 1603 Menším Bratrům sv. Františka tužší kázně, jináč Františkánům bosákům. Pomocí katolického panstva dal františkánský řád prvotný kůr překlenouti a v nynější chrám Matky Boží Sněžné proměnit. Při chrámu postaven klášter nový, do něhož roku 1607 sbor Františkánů slavně uveden jest.

Kníže temností, maje strach o své hájemství, štvál kacíře na Boží sluhy. Toť jim nezbední bludaři po ulicích bláznů Božích nadávali, jazyky na ně vyplazovali, k zedníkům pak, k tesařům a jiným dělníkům o klášteře a chrámě pracujícím z všelijakých koutů stříleli. Nejvyšší kancléř, pan Zdeněk Popel z Lobkovic, zvláštní dobrodinec pražských františkánů, nestačil odvracet od nich týrání a pronásledování.

Sluhové Boží v povolání svatém srdnatě trvajíce, rozmahali v Praze království Kristovo s kazatelnou, ve zpovědnicích a vzorným obcováním až do roku 1611. Ten čas bydleli v konventě:

1. Kněz Jiljí Smout, kvardián (starosta kláštera). Pocházel z belgického města Mechlína.

2. Kněz Bedřich Bachštejn, kvardiánův náměstek a kazatel. Vlast jeho — Pomořsko.

3. Kněz Jan Martinez. Obstarával svátnici (zákristii) a zpovídal svých vlastenců Španělů, kteří v Praze bydleli.

4. Kněz Šimon byl zpovědníkem svých vlastenců Francouzů.

5. Kněz Bartoloměj Damasoni, z vlašského města Bergama poslý, uděloval svátost pokání Vlachům v Praze obývajícím.

6. Jahen Jeroným Arezij, z vlaského města Milána.

7. Podjahen Kašpar a Varesio, také Vlach.

8. Řeholní žák (klerik) Jakub, Augsburčan.

9. Řeholní žák Kliment, také Němec.

10. Nováček Jan. — Mimo ně sedm bratrů lajiků níže kladených:

11. Krištof, staříčský klášterní kuchař, Němec.

12. Jindřich z Vindlinku, v Švabsku.

13. Jan, Němec.

14. Didak, Němec.

15. Jan a Monte Piano, Vlach, klášterní zahradník.

16. Emanuel, Němec.

17. Antonín, Němec, řeholní nováček.

Tehdáž, kdy pasovské vojsko na Prahu zblízka čumělo, nacházel se kvardián Jiljí s bratrem Jindřichem ve Vídni. Doma v klášteře zastával ho kněz Bedřich. Měl kázání před velkou mší svatou

v neděli — 13. února 1611 — v kostele Matky Boží Sněžné. Mezi kázáním vešlo s hřmotem několik chlapů z novoměstské chasy, urouhalo kazatele a pohrozilo: „Brzy tobě a bratříčkům tvým zazvoníme umíráčkem! Načež sbor patnácti františkánů svátostmi pokání a oltářní duše své ohradil.

V úterý — 15. února — o jedenácté hodině dopoledne obklíčilo františkánský klášter valné stádo kacířů, jsouc ozbrojeno železnými cepy, oštěpy, sekyrami, meči, kyji a některou puškou či ručnicí. Houf lotrasů vrazil do konventa i do chrámu Páně. Nastojte čtrnáct sluhů Božích ohavně umučeno. Z těch Bartoloměj kněz, nejsvětější oběť konaje, u oltáře zavražděn. Knězi Janovi Velebnou Svátost pod spůsobou chleba, by urouhána nebyla, odnášejícímu zlosynové pravici, v níž podávací kalich (cibář) silně držel, zuřivě uťali a vysypané nejsvětější přesničky (hostie) rozšlapali. Kněze Šimona nemocného na ložci zastihnuvše rovněž utrýznili. Jenom bratr laik Jan, Němec, ačkoliv měl nohu postřelenou, vyvázl z konventa vikýřem do vedlejšího domu. Milosrdní lidé skrývali ho tam po dva dni, pak jej donesli za noci na Staré město do kláštera sv. Jakuba, kdež po čtvrt letě zápalem rány zmořen usnul v Pánu. Kacířové mrtvoly čtrnácti umučených františkánů do naha svlékli, na dvůr vyšmýkali a zhanobili. Postavivše u nich stráž, vyloupali konvent i kostel. V chrámě sbořili

oltáře, rozmetaly ostatky Svatých, zohavili obrazy a sochy posvátné. Dle písemné zprávy protestanta Pavla Skály ze Zhoře ani mrtvých těl neušetřivše, tělo pana Ferdinanda z Donína, druhdy nejvyššího hofmistra království českého, z rakve vyvrhli a klenotů zloupili! — Že byl právě masopust, oblékli rouhačové kostelní roucha, v nichž pak po ulicích a hospodách bláznovství tropili, až z toho katolíkům srdce krvácelo. Však hle, spravedlivá Boží pomsta v zápětí! Dne 18. dubna t. r. 1611 čtrnáct původců ohavností svrchu pravených katem utraceno.

Těla umučených čtrnácti františkánů ležela nahá tři dny a noci, až zásluhou srdnatých katolíček, paní Šternberkové a choti pana Jindřicha z Písnic u klášterského chrámu v kapli Panny Marie Spomocnice (teď sv. Michala archanděla) pohřbena jsou. Z té kaple proudila záře s velebným zpěvem za některou noc; katolíci, též bludníci nahlednuvše, uzřeli zjevení čtrnácti františkánů. Proto zvolil očitý svědek Marian z Orscelar duchovní stav ve františkánském řádu. Několik kacířů týmž viděním zjinačeno, blud zavrhlo a k Církvi svaté přilnulo. — Téhož léta 1611 uvedl nový král český Matiaš šest františkánů kněží do osiřelého kláštera Matky Boží Sněžné; jeden z nich, Emil Aleksij Kek, ustanoven kvardiánem. Po pěti letech shledli františkáni těla umučených čtrnácti spolubratrů

a našli je z části neporušená. Roku 1677 umínil provinciál řádu františkánského, kněz Bernard Sanig, prositi v Římě za blahoslavení dotčených čtrnácti řeholníků. Když k vůli tomu 5. března t. r. 1677 v kapli sv. Michala pod oltářem sv. Petra Alkantarského byl hrob otevřen, spatřili františkáni čtrnáct lebek a kosti. Teď vyzdili hrob, vložili pozůstatky těl do rakve dubové a schovali je v tom samém hrobě. Základní veřejné vyšetřování na to, aby často řečení umučení františkáni v Římě za blahoslavence prohlášeni býti mohli, zřídil a dokončil v Praze arcibiskup Jan Bedřich hrabě Valdštejn.

Melichar Grodecký.

Šlechtic Melichar Grodecký narodil se roku 1584 v Těšíně, městě slezském. Když ze škol svobodných umění od učitelů s pochvalou propuštěn jest, dal zbožný panic výhost slávě, bohatství a rozkoši světské k vůli svatému, však trudnému životu v pronásledovaném Tovaryšstvu Ježíšovu. Asi roku 1606 dali jezuité Grodeckého mezi své nováčky do Brna; pak r. 1608 vypravili jej do Prahy, aby se učil mudrctví v koleji u sv. Klimenta. Odtud poslán do Kladska, učil tam mládež v latinské škole dvě leta. Vrátil se do Prahy, študoval na kněžství, až i roku 1614 posvěcen jest. Novotnému knězi Grodeckému zadána práce ta, aby leckdys v Praze, jindy po všech blizounkých jazykem českým kázal. V Kopanině u sv. Máří Magdaleny kázával Grodecký skoro v každou neděli a ve svátek.

Tehdáž zkvítal v Praze při koleji jezuitském ústav pro chudé studentstvo, jenž potom slul Seminář sv. Václava. Chovanci téhož ústavu, majíce byt a stravu zdarma, nabývali u jezuitů výborného vzdělání v světských vědách i v bázni

Boží. V tomto semenisku českého katolictva bydlel r. 1601 bl. Jan Sarkander. Péči o „dům chudých sv. Václava“ vzložilo Tovaryšstvo Ježíšovo roku 1616 na kněze Melichara Grodeckého. Čerstvý starosta nosil břímě úřadu s velikou trpělivostí a láskou v čas nouze, kdy důchod valnému chovanců sboru nedostačoval.

R. 1618 zavázal se Grodecký třetím slibem svatým podle řádu Tovaryšstva Ježíšova. Tehdy stropilo v Čechách luteránské a kalvinské panstvo záhubnou bouřku, povstavši proti králi svému. Brzo shlukli se v odboj a v buřičství bludného vyznání stavové moravští, slezští, lužičtí, rakouští a uherští. Toť bylo běda Tovaryšstvu Ježíšovu! Na rozkaz svých vrchních zabral se Grodecký do Uher do města Košic utvrzovat katolíků v svaté pravdě a obracet bludníky na přímou cestu do nebe.

Sedmihradské kníže Gabriel Betlen, maje spolky s dotčeným buřičstvem, opanoval r. 1619 horní část země uherské. Košická drahně kalvinská obec pustila do města nepřítele v pátý den září měsíce t. r. 1619. Betlenův náhončí, pan Jiřík Ragóci, kalvinec, osadiv Košic vojskem, poručil kněze Grodeckého ukrutně zabít, pakli by se v papežnictví zarputil. Když sluha Boží ani slibováním ani vyhrožováním k zapření svaté víry sebou hnouti nedal, usilovali vojáci donutit ho mučením k schválení bludů Kalvinových. Tři dny trápili statečného vyznavače hladem a žízní. V pátek

7. září t. r. 1619, spálili mu pochodněmi maso v bocích, až vnitřnosti prohlídaly. A když Grodecký předce odepřel zraditi nad věrou katolickou, svírali a roztríškovali mu částky těla v rozkroku. Za mučidlo hodil se ohavům kohoutek s pazourkem (křesacím kamínkem) u pušky (ručnice). Potom knězi umírajícímu rozsekali hlavu. Mrtvol Grodeckého, i těla v touž dobu umučených kněží Štěpána Ponkrace, jezuity, a Marka z Křiževce, kanovníka ostřehomského, hodili katané do stoky. Po třech měsících dovolil kníže Betlen hraběnce Kateřině Palfy, vzítí těla umučených kněží. Těla ze stoky zdvižená, umytá, dala zbožná paní v hedbávných rouchách na šestispřežném voze do farnosti šebešské zavezti a v kostele bl. Panny Marie slavně pochovati. Ztad přenešena jsou těla po patnácti letech do města Trnavy a schována v kostele při paneuském klášteře.

Jan Lohel.

Jan Lohel, roku 1549 v Chebu narozený, měl rodiče sprostičké a chudé. Dle pověsti živil otec rodinu povoznictvím.

Patnáctiletý Lohel počal při teplském klášteře sloužiti jakožto pacholík u koňů. Tehdejší opat teplský, Jan Meuskönig (Murregius), všimnuv sobě nevinného a vtipného pacholíka, povolal ho brzy od koní k své obsluze a dal jej v klášteře hudbě a vědám učit. Potom stal se Lohel varhaníkem téhož kláštera.

Žádaje sloužiti Bohu v řeholním stavu, neustal prositi hodný panic Lohel, až jej svrchu jmenovaný opat roku 1573 v posvátnou bílou kůtnici řádu premonstrátského oblekl. Po dvouletém cviku a zkoušce uznán jest Lohel za spůsobného, aby řádu a sboru teplských bratří přivtělen byl. Opat Jan pojav tedy Lohela na slavné řeholní sliby, ověsil ho popelicí neb kožíškem řeholních kanovníkův řádu sv. Norberta roku 1575. Již následního léta 1576 posvěcen jest Lohel na kněžství v Praze, kdež jej vcl. otcové z Tovaryšstva Ježíšova

řečnictví, mudrctví a bohosloví učili. Vyšed z pražských škol roku 1578, vrátil se Jan Lohel do svého kláštera, při němž brzo kazatelem a podpřevorem ustanoven jest. Horlivému kazateli a příkladnému knězi podařilo se obrátiti na víru katolickou luteránské konšely a téměř všechnu obec městečka Teplé.

Toho času byl staroslavný klášter strahovský na mizině. Jeho roční důchody postačovaly sotva třem bratrům k slušnému vychování. Konvent s chrámem bl. Panny Marie strašil jako pustý pobořený hrad. Na vychvácení kláštera z konečné zkázy poslala prozřetelnost Boží statného muže; byl jím teplský sborník Jan Lohel, kterýž r. 1586 na opatství strahovské dožádán jest.

Po malém čase získal opat Lohel znamenité přátele hynoucímu klášteru. Císař a král český Rudolf II., česká katolická šlechta, a klášterové premonstrátské neoslyšeli pokornou prosbu nábožného a učeného kněze. Štědrou jejich pomocí dovedl Lohel postaviti na Strahově nový farní kostel sv. Rocha, obnoviti konvent s chrámem bl. Panny Marie a vykoupiti část pozemků z cizího držení. Skrovňounký počet bratrů domácích rozmnožil hodnými údy, zvlášt třemi knězi a dvěma podjáhny z kláštera steinfeldského vyprošenými. Vzdělávání mladších bratrů poroučel a svěřoval samým učeným a zároveň bohabojným mužům. K potřebě i žákův i učitelův založil na Strahově knihárnu.

Pro milosrdné skutky jeho žehnal Pán Bůh zjevně klášteru strahovskému; naplnilo se zaslíbení

Páně: „Dávejte, a bude vám dáno!“

Hladových krmení, nahých odívání, chudých penězi podělování kladl opat Lohel za nejhojnější svůj i svého kláštera zisk. Byl-li klášter sám s potřebu opatřen, dával zbylé obilí i za levnou cenu rozprodati, chtěje tomu, aby chudí poddaní kláštera příjdouce, hned z utržených peněz od něho brali almužnu. Nemocným a chudým zaslával ze stolu svého výborných pokrmů. Pro památku pěti ran Kristových sbíral na každý pátek pět chudáků, myl jim kleče noby, sázel je za stůl a sloužil jim; po stole dával každému po penízi, a s tím je propouštěl. V zimě jakžkoli tuhé vynášival o půl noci na svých plecích z kláštera dříví, ježby chudina sobě vzebrala a domů odnesla.

Církev i vlast pospíšila těžít Lohelem. Jan de Pruetis, jenerál či hlava premonstrátského řádu, zřídil jej roku 1587 za svého náměstka a prohlídce klášterů v zemích koruny české a v jiných krajinách. Konaje úřad dotčený, působil opat Lohel zdatně na zvelebení kázně a pěstování učenosti v klášterích premonstrátských.

Po dvouletém odporování snažné žádosti císaře Rudolfa II., krále českého, též Zbyňka Berky z Dubé, arcibiskupa pražského, dopustil opat Lohel r. 1604, aby s přivolením papeže Klimenta VIII. na biskupství sebastské k podpoře pražských arcibiskupů posvěcen byl.

Již r. 1599 pak 1605 sedě co opat a světcí biskup na krajinských duchovních sněmích v Praze

slavených, radil tak výborně a horlil tolik o zvelebení Církvě svaté, žeť ho shromáždění Otcové za apoštolského muže vážili.

Když Zbyněk Berka z Dubé 6. března 1606 v Pánu zesnul, potvrzen jest v pražském arcibiskupství Karel z Lamberka. Tento neduživý pán umřel 18. září 1612. Jakož bylo předtím mezi císařem Matiašem II., králem českým, a papežem Pavlem V. ujednáno, povznešen jest téhož roku náš Lohel na stolicí pražských arcibiskupův. Uprázdňelou tudy stolicí opatství strahovského osadila řeholní kapitola Lohelovým důvěrníkem Kašparem z Kvestenberka.

Nový kníže-arcibiskup pražský Jan Lohel neustal cvičiti se v pokoře Bohu vzácné. Aby svůj prostičký rod stále na paměti měl, užíval za znamení zdvihadla vozniho s heslem takovým: „Kterýž vyzdvihuje z prachu nuzného a z bláta povyšuje chudého“ (Žalm CXII. 7.) — Osadu prohlížeje pilně, sám lidu kázával. Jeho spůsobením vrátilo se mnoho bludných duší do ovčince Kristova. Církev svatá té doby v Čechách přesných katolíků na zbyť neměla. Valná část obyvatelstva (kališnictvo neb strana pod obojí), zdědivši kvas rozkolu a bludu, byla se již drahně poluteřila; menší pak zdávna od Církvě odřezaná část (Jednota Bratří) byla zkalviněla.

Čeští luteráni a kalvini, ačkoliv na sebe nevrážili, předce proti nenáviděné Církvě katolické rádi sobě vespolek pomahali. Roku 1609 vyhro-

zili na mdlém císaři Rudolfovi II., jakožto králi svém, zákon zemský, kterýmž dána jest jim svoboda v provozování bludného náboženství. Když ale mezníky té svobody na půdu pravověrcův přenášeti začali, opřel se choutkám jejich rázně arcibiskup Lohel i císař Matiaš II., král český. Této řádné obrany ztenčovaného katolíkům práva zneužili nekatoličtí členové stavů zemských k rozjitření lidu kalvinského a luteránského, jehož pomocí by nového krále na své toporiště nasadili. Byl totiž k žádosti bezdětného Matiaše II. arcikníže Ferdinand za dědice království českého od katolických i protestantských stavů přijat a dne 29. června 1617 Lohel arcibiskupem korunován. Ferdinand, jsa upřímný a horlivý katolík, omrzel brzo stavův českých, bludům Luterovým a Kalvinovým hovicích. K jehožto zapuzení směřujíce, počali ještě za živobytí Matiaše II. pod záminkou, že prý se jim na svobodě náboženské utrhuje, buřičský svůj obmysl v skutek uváděti. Dne 23. května 1618 přitáhli v průvodu ozbrojeného lidu na hrad pražský, chopili se horlivých dvou katolíkův, místodržících královských, Jaroslava z Martinic a Viléma Slavaty, a vyhodili je z kanceláře oknem do hlubokého příkopu, oslyševše s rouháním prosbu jejich za přípuštění k nim kněží zpovědníků z Tovaryšstva Ježíšova. Když vyhození místodržící na přímlovu vzývané Rodičky Boží živi zůstali, stríleno po nich; oni pak z moci těch vrahů vysvobození jsou. Buřičstvo, vybravši ze sebe třidcet mužů

(direktorů) k spravování obce zemské, sbíralo vojska a hledalo spolků s protestantským obyvatelstvem jak v korunách tak i v cizích zemích. Nejhorlivější a králi svému nejvěrnější katolíci, arcibiskup Lohel a Jesuité, z vlasti vyhnáni jsou. Arcibiskup odjel do Vídně a zůstal tam na císařském dvoře s půl třetího léta.

Císař Matiaš II. umřel ve Vídni 26. března r. 1619. Řádného, již korunovaného českého krále Ferdinanda odepřeli nekatoličtí stavové uznati za svého pána. Dne 26. srpna t. r. vyhlásili za krále falckrabí Fridricha, Němce kalvince, zahrnali katolickou šlechtu do ciziny, a zloupili kanovnictvo hlavního chrámu pražského všech důchodů.

Jalový král Fridrich přijel dne 31. října t. r. 1619 do Prahy. Maje laskominy na vyhubení katolické víry z vlasti naší, poručil nejprve hlavní chrám pražský proměnit v kalvinskou modlitebnu. Brzo učiněn jest dům Boží lotrovskou peleší: chrám Páně skoro všecken vylopán; mistrného díla kříže, sochy, obrazy našeho Spasitele, Panenky Marie a jiných svatých urouhány, zlámány, rozsekány a spáleny; mnoho oltářů (mezi nimi krásný oltář apoštolů Slovanských) sbořeno a svatých ostatků do ohně vmetáno! Do štědrého večera byli kalvinci chrám sv. Víta tolik zohavili, že se jim zdál poněkud působným k odbývání jejich pobožnosti. Nedaleko hlavního oltáře postavili stůl okrouhlý; kolem stolu ro-zestavili dvanáct židlic. Nazejtří v Boží hod vá-

noční zasedl falckrabě Fridrich s jedenácti dvořany k tomu stolu; rozlámav koláč na dvanáct kusů, snědl kousek a zapil vínem; po něm učinili totéž přisedící. Pak vstali a poodstoupili. Ostatní, muži, ženy, děti, zasedali, jedli, pili, až se vystřídali všickni. Tak slavili večeri Páně svým obyčejem; načež se horšili luteráni a čeští kališníci, jimž láska k Fridrichovi ze srdce ucházela, poněvadž si Bratři zkalvinělých více všímal. O té slavnosti činil řeč dvorský učitel kalvinistva Abraham Skultet. Uchvácen horlivostí vynášel řččník Fridricha do nebe, protože prý jako dobrý křesťan toto jejich (kalvinců) shromáždění od modlářství papežníků očistiti kázal.

V listu, jež kapitola pražská 14. ledna 1620 svému arcibiskupu do Vídně zaslala, ozývá se toto kvílení: „Bože, vtrhli do Čech kalvíni, poskvrnili svatého chrámu tvého, obrátili hlavní kostel v ohavnost zpuštění!“ Upřímný katolík snadno citem uhodne, žeť Lohel z hlubiny svého stísněného srdce k Hospodinu volal, aby katolické Církvi dnův pláče ukrátiti ráčil.

K rychlému pominutí žalostné doby napomáhala sama titěrnost a pošetilost jalového krále. V příčině obecného dobra Fridrich sobě hlavy nelámá. Neměť času, býváje příliš strojením a slavením kvasů a plesů zaměstnán. Jsa ženat, divil se tomu labužný větroplach, že se mu svobodné dcerky domácího paunstva hubičkovat nedaly.

Shlédl Bůh na trápení lidu svého. Dne osmého listopadu 1620 zvítězilo jest vojsko Ferdinandovo přímluvou vzývané Rodičky Boží nad buřičstvem v bitvě na Bílé hoře u Prahy. Mezitím co tisícové Moravanův a Čechův na bojišti za Fridricha krev cedili a mřeli, hodoval tento ničemný břichopásek vesele na hradě pražském. Zvědév o porážce, ujížděl z Čech na překot.

Arcibiskup Lohel vrátiv se z vyhnanství, očistil, upravil a ozdobil nákladem z komory královské chrám sv. dědiců, načež jej dne 28. února 1621 slavně posvětil.

Příčiněním Lohelovým navrácen jest stavu duchovnímu první hlas a stání ve sněmích zemských; pražské arcibiskupství skrovně nadané získalo panství Rožmitál, Týn nad Vltavou a starou Červenou Řečici; kapitole pak vráceno jest právo k svobodnému volení proboštův; panství kláštera Oseka od pražského arcibiskupství odvázáno a cisterckému řádu navráceno.

Jan Lohel přechovával v srdci svém vroucnou lásku k bl. Panně Marii. Jejím mocným přímluvám poroučel se v nesnázích a protivenstvích, věda, že nelze, aby vtělený Syn Boží Rodičku svou oslyšel. Dle zprávy spolehlivé putoval on co arcibiskup bosýma nohama v průvodu duchovenstva a lidu do Staré Boleslavi k počtění Rodičky Boží. — Pamatuje pořád na chudinu, přispěl k založení

strahovského špitálu sv. Alžběty odkazem 1000 zlatých.

Ze rtů umírajícího arcibiskupa slyšeli přítomní začasto nábožné vzdychání „Ježíš! Maria!“ — Svátostmi řádně opatřený velekněz Jan Lohel zesnul v Pánu dne druhého listopadu 1622. Jeho tělo pochováno na Strahově v konventském chrámě Bl. Panny Marie.

Daniel Vojtěch Hájek

a

Pankrác Skribe:

Na hradě Litomyšli při moravských hranicích zářil z pradávna kříž Páně s chrámku sv. Klimenta, papeže a mučeníka. Měšťané litomyšlští drželi roku 1416 o témž chrámku zděděnou zprávu, že byl skrze svaté apoštoly slovanských národů Cyrila a Methoděje posvěcen. Ztad rozepínal vinný kmen Ježíš ratolesti v podhradí a v okolí zvláště za panování zbožného rodu knížecího, z něhož vypučel náš sv. Vojtěch, syn Slavníkův. Vyhubením Slavníkovců skrze Vršovice r. 996 uveden jest hrad Litomyšl v moc panovníků Českých.

Kníže Břetislav II., pohanských zbytků kazič horlivý, založil l. P. 1098 při hradě Litomyšli pro bratrstvo zákona sv. Beneše klášter s chrámem bl. Panny Marie. Po čtyřidceti a sedmi letech začali místo benediktinů řeholní kanovníci řádu premonstrátského na Litomyšli Pánu Bohu a lidu sloužiti. V podhradí, v městečku Litomyšli, založen jest záhy špitál pro chudé a nemocné, s kostelíkem, jenž snad již tehdy na pa-

mátku Rozeslání svatých apoštolů posvěcen byl.

První opat litomyšlský řádu premonstrátského slul Jan, klášterník strahovský, a ten dožádán jest r. 1157 na biskupskou stolicí do Olomouce. Klášter, vrchnost ochranná, vyprosil r. 1259 svému městečku Litomyšli u krále Přemysla Otakara II. městské právo. Osadní (farní) kostelové, jichž podací za první polovice čtrnáctého století litomyšlskému opatství řádu Bílého náleželo, byli níže psaní: v Litomyšli na hradě kostel sv. Klimenta; v Cerekvici; v Újezdě dolním; v Třemešné; v Širokém Dole; v Litrbáších; v Janově; v Karli; v Mikulči; v Opatově; v Kocvírově; v Semaníně. Na Moravě pak kostelové: svitavský, unčický (uhřický), važanický, greifendorfský, vendolský, v Kamenné Hoře, hynčinský a jánovický (vanovický). Fary tyto osazoval litomyšlský klášter kněžími ze sebe a ze sboru svého. Jindřich (Hynek) Calta byl posledním opatem na Litomyšli, ačkoliv klášter sám i potom trval.

Papež Kliment VI. vysadiv 30. dubna 1344 biskupství pražské v arcibiskupství, podřídil mu biskupství olomúcké a nové litomyšlské, kteréž by z dílců osady pražské a olomúcké bylo utvořeno. Tím konventský (klášterský) kostel bl. Panny Marie na hradě litomyšlském vyhrazen jest i za biskupský chrám. Tuto duchovní choť usnou-

bil sv. Otec (30. dubna 1344) Janovi, opatovi premonstrátského klášteřa Louky (na Moravě); zároveň však dosadil na uprázdnělé opatství lucké dosavadního litomyšlského opata Jindřicha Caltu, nazýváje ho mužem velikými ze ctností zásluhami od Hospodina vyznamenaným. Dne 21. listopadu 1344 posvěcen jest Jan, někdy opat lucký, na litomyšlské biskupství skrze pražského prvního arcibiskupa Arnošta z Pardubic.

Premonstrátský klášter na hradě litomyšlském nebyl změnou dotčenou umořen. Z jeho konventu (z řeholního sboru) nejprve 28 kněží vybráno na založení biskupské kapitoly. Pakli kanovník stoličného chrámu bl. Panny Marie smrtí sešel aneb jinak kapitolu ostavil, nahrazen jest klášterníkem premonstrátem litomyšlským, dle slibu sice nejstarším v bratřstvu, ale spůsobným a hodným. Kanovníci biskupští, jsouce slibem chudoby vázání, nic svým vlastním jméním nenazývali. Dva z nich vzatí vladařové spravovali důchod kapitoly a opatrovali její údy stravou, oděvem a jinakými potřebami. Tito kanovníci bydleli v konventské budově (v klášteře) vedle ostatních řeholních bratrů. Převor klášteřa byl též děkanem biskupské kapitoly, měl první hlas a sedění po biskupovi a bděl nad kázni jak biskupských tak i ostatních řeholních kanovníků. Mimo děkana měli přednost tři kanovníci biskupští (prelátové): strážce stoličného chrámu

bl. Panny Marie; pěvec, jenž kůr pořádal; školastik, který pečoval o vědecké vzdělání mladších řeholních bratrů v klášteře. Školastikovi byla duchovní správa při osadním kostele sv. Klimenta poručena. Prelátům, že po služebníku měli, stravní dávky dvojnásob přáno. Bez dovolení převorova nesměl nikdo z kanovníků za dne, bez odpuštění biskupova nikdo přes noc mimo klášter meškati.

K utvoření biskupské osady litomyšlské pustil olomúcký biskup Jan třicet far a jeden klášter v děkanských újezdech šumberském a úsovském; arcibiskup Arnošt postoupil v hradeckém arcijahenství položené děkanské újezdy: chrudimský, mýtský, poličský a lanškrounský. Čehož Kliment VI. roku 1351 potvrdil. Na ohrazení biskupského města Litomyšle příkopy, zdmi a branami daroval jest Karel IV. r. 1351 výběr mýta v Litomyšli, Ústí a v Lanškrouně.

Jan, biskup litomyšlský, usnul v Pánu l. 1353; tělo pochováno v stoličném chrámě bl. Panny Marie. Po něm biskupovali: Jan II. (1354—1364) — Mikuláš († 1364) — Albrecht z Šternberka (1364—1370) — Petr (1370—1373) — opět Albrecht z Šternberka (1373—† 1380) — Jan III. Soběslávek, markrabí moravské (1380—1388) — Jan IV. (1388—† 1400) — Jan V. (1400—1416) — Aleš (Albrecht) z Březí (1416—

1438 asi) — Matěj († 1474) — Jan Bavor (1474—1479).

Slušnot, bychom aspoň o některé biskupy litomyšlské zmínkou zavádili.

Biskup Jan II., z Všerub v Slezsku pošlý, ctitel sv. Václava vroucný, přijednal směnou a koupí své stolici panství Lanšperk. Že kapitola svolila, založil a nadal v samém městě Litomyšli kostel a klášter pro žebravé mnichy řádu poustevníků sv. Augustina. Neboť krom kaply špitálské kostela v městských zdech dosavad nebylo; staříčkým a mdlým osobám nesvědčilo vstupování a vláčení-se na hrad do chrámu biskupského aneb farního k vůli Boží službě a svátostem. Klášter augustiniánský s domácí kaplou sv. panny Markety byl již r. 1357 v ten způsob upraven, žeť 24. září t. r. řeholníci z Brna povolání pod správou převora Mikuláše při něm lidu v potřebách duchovních sloužiti mohli. Pro nový klášterský chrám Povýšení sv. Kříže dostal jest zakladatel od franckého krále Karla tříštinku z dřeva kříže Kristova.

Petr biskup na svět vyveden jest roku 1325 ve vsi Třešnovci (u Lanškrouna) na statku Jelitovském od sedlských rodičů. Příkladného a učeného kněze Petra ustanovil papež Innocenc VI. r. 1355 biskupem v městě Churu. Ztamtud vrátil se Petr po dvanácti letech co litomyšlský biskup do své vlasti. Roku 1371 založil, postavil-

a nadal týž biskup Petr svým nákladem pod branou města Lanškrouna kanovníkům sv. Augustina lateranského klášter, při němž i kostel v čest bl. Panny Marie posvětil. Do kláštera uvedl dvanáct bratrů s jich převorem Jindřichem z Roudnice a uložil jim vychovávání šesti chudých neudivců. Klášteru vyprosil právo, aby svými sborníky směl osazovati a obsluhovati farní kostel Matky Boží (teď sv. Václava) v městě Lanškrouně. Při tomhle kostele vystavěli sobě řeholní kanovníci klášter a přestěhovali se do něho roku 1396 z původního velmi vlhkého a nezdravého sídla. Týž klášter s chrámem vyloupán jest r. 1421 od husitů, kteří také náhrobek zbožného Petra, litomyšlského biskupa, urouhali a zkazili.

Albrechtovi z Šternberka, první biskupu litomyšlskému, potom arcibiskupovi v saském městě Dėvíně, zastesklo se v cizině. Směniv tedy arcibiskupství za stolicí svrchu chváleného biskupa Petra, vrátil se konec r. 1372 na Litomyšl. Přivezené z Dėvina ostatky sv. Viktorina, biskupa a mučovníka, vystavil r. 1376 v stoličném chrámě k veřejnému uctění, prohlásil sv. Viktorina za dědice či ochrance litomyšlské biskupské osady a jeho den (5. září) za kostelní svátek. Ještě za svého v Dėvíně arcibiskupování — r. 1371 — založil Albrecht v Šternberku na Moravě probošství řeholních kanovníků lateranských ku poctivosti Panny Marie na nebe vzaté. Klášter i s chrámem roz-

bořili r. 1430 husité. Na spasení duše své založil týž Albrecht r. 1376 blízko Litomyšle v Hájku při tvrzi Tržku klášter a kostel „Keř bl. Panny Marie“ pro třináct mnichů zákona kartúzkého. V nadaci obětoval čtyry moravské vesnice. Klášter ten i s chrámem r. 1421 od českých kacírů vylou-loupán i v požeh dán.

Biskup Jan V., Pražan, byl v husitské době slavným obrancem víry katolické. Roku 1416 do-žádán jest za biskupa do Olomouce, pak r. 1421 za správce arcibiskupství pražského. Jemu zůstane zá-sluha, že se kacírství po veškeré Moravě neroz-lezlo, i ta, že všechny statky olomúckého biskupství rozchváčeny nebyly. Papež Martin V. jmenoval ho r. 1416 kardinálem kostela sv. Cyriaka.

V letech 1420—1421 rozsívala Pražanů a Táborů spřažená vojska svůj rozkol, odboj a ka-círství po ubohé vlasti. Měst, hradů, klášterů Cír-kvi svaté a králi Sigmundovi věrných dobýváno, drancováno, páleno, bořeno; v nich lidu množství pobito, světských a řeholních kněží, mnichů a jep-tišek mučeno, upalováno a všelijak vražděno. Ukru-tenství zběsilých a zhovadělých kacírů a buřičů pouštělo vůkol náramný strach; mnohé obce měst-ské hrůzou zpitomělé a omráčené poddávaly se pro tu píď bídného života Pána Boha zrazující.

Když vojsko Pražanů v Chrudimsku zle řá-díc k Litomyšli táhlo, ušli Augustiniáni z klá-štera Povýšení sv. Kříže, jakož i Aleš biskup s ka-

pitolou premonstrátskou na Moravu. Město Litomyšl otevřelo bran svých Pražanům 2. května 1421. Pražané ustanovili hejtmanem na Litomyšli Diviše Bořka z Miletínka.

Jan Žižka z Trocnova dobýváje r. 1424 hrad Přibislav, shrocen jest v poli morovou ranou a vypustil ducha na Boží soud t. r. dne 11. října. Mezi Táboř a Pražany vznikl roztrk, až jedni na druhý k válce povstali. Hned r. 1425 přilehli jsou Táboři a Sirotci k Litomyšli k městu z jednoty Pražanů. Diviš Bořek věda, že odolati nelze, vzdal jim pod úmluvou město 14. února t. r. Místo něho stal se hejtmanem litomyšlským Jeník z Mečkova. Panství biskupská, Litomyšl i Lanšberk, uvízla a zůstala pořád v světských rukách.

Ve Svítavě, městečku olomúckých biskupů, obsluhovali premonstráti litomyšlští od roku 1256 osadní kostel sv. Jiljí. Z Čech zahnaná kapitola litomyšlská vyzdvihla sobě při té farově svitavské klášteřík či převorství. Několik kanovníků jmenované kapitoly ve Svítavě bydlících přibíralo údů, aby sbor nevymřel; ostatní kanovníci žili rozptýleni, kdež kdo věděl a vychování měl, obecnými, ač zřídka kdy slavenými schůzkami spojeni ostávajíce. Kapitola litomyšlská nehned ode vši dobré naděje upustivši, zvolila po smrti Alše z Březí, pokud známo, ještě dva biskupy, totiž Matěje a Jana Bavora. Biskup Matěj usnul v Pánu r. 1474; Jan Bavor, opat premon-

strátského kláštera Louky, byl 11. prosince 1474 v Římě na dotčené biskupství posvěcen, načež roku 1479 v Pánu zesnul. V čas, kdy biskupa nebylo, nosil převor biskupských rouch a ozdobin, jsa řádným předním správcem sířého biskupství. Kapitola litomyšlská, živořic v Moravě, zanikla po roce 1556.

Po Jenikovi z Mečkova rozkazoval v Litomyšli a na příslušném panství Vilém Kostka z Postupic (1433—1436). Zhanoben kvílil klášter kapitoly premonstrátské s konventským a biskupským chrámem bl. Panny Marie, kdež do nedávna katolické kněžstvo nejsvětější obětí Hospodina mířilo a ve dne v noci velebilo. Tehdy zašel do Litomyšle františkán kněz Mikuláš, v Čechách narozený, v Moravě vychovaný, jenž asi roku 1440 v Normberce klášteřil. V rukopisu dějin českých čině zmínku o Litomyšli, městě druhdy biskupském, běduje nad ohavným zpuštěním, kteréž spatřil na místě Božím: „Kde stával klášter s chrámem řeholních kanovníků, kde odpočíval sv. Viktorin — tam koňský a štetinatý dobytek tábořil! Kde zdělán byl oltář Hospodinovi — tam ostávají kuchaři a bohapustá čeládka, jakož jsem očitě sám viděl!“ — Brzy zpotvořený chrám Rodičky Boží v panský pivovár proměněn; část konventské budovy o týž chrám opřená, panským úředníkům k obývání ponechána, ostatní tři částky sbo-

řeny a s zemí srovnány. Osadní kostel sv. Klimenta asi r. 1448 sbořen a odklizen; křtitelnice byla asi před dvaceti lety do samého města do kostela Povýšení sv. Kříže přenesena. Duše litomyšlských osadníků měli na starosti duchovníci strany kališnické (pod obojí) od r. 1425 k roku 1578. Lid v městě i po panství zvykl husitskému bludu kompaktáty zastíranému. Okolo roku 1467 přibyl kvas kacírství, jehož kus Bratří čeští po Tábořích zdělili. Bratrům českým šlo tuze k duhu v Litomyšli a na příslušném panství, kdež jejich přátelé, mocní páni Kostkové z Postupic, až do roku 1547 poroučeli.

Léta 1567 dáno jest panství litomyšlské v zástavu s požívacím právem katolíku horlivému, panu Vratislavovi z Pernštýna. On rozšířil hrad (zámek) v Litomyšli a zdělal při něm kapli, kterouž r. 1577 Antonín Brus, arcibiskup pražský, ke cti sv. Moniky posvětil. Tehdáž pobíhali již kališníci čeští za Lutrem, Bratří za Kalvínem. Pan Vratislav z Pernštýna, chtěje Litomyšlanů získati Církvi svaté, opatřil osadu opravdovým pastýřem, Bartolomějem Flaksijem. Tenhle Moravan byl r. 1579 prvním v posloupnosti katolických děkanů litomyšlských při kostele Povýšení sv. Kříže. K prosbám téhož pana Vratislava počali kněží z Tovaryšstva Ježíšova, zejména Vácslav Šturm a Baltazar Hostounský, v Litomyšli a po panství bludníkům svaté

náboženství vykládati; tož připojeno jest r. 1582 pět tisíc duší ku katolické Církvi. Často jmenovaný pan Vratislav choval až do smrti své († 1583) na svůj groš čtvero chudých mládenečků z litomyšlského panství v jezuitském semináři v městě Olomúci. Měl choť nábožnou, Marii z Laru, kteráž po jeho zesnutí panství Litomyšlské držela. Jsouc horlivá katolička, pozvala několik jezuitů na své panství; a těm podařilo se dílo, že mnozí kacíři katolickou víru vyznali. Tato paní, usnuvši v Pánu l. 1608, ostavila dceru Poliksenu, choť Zdeňka z Lobkovic, nejvyššího kancléře v království českém.

Poliksena Lobkovicová, teta i poručnice nezletilého Vratislava z Pernštýna, počala k jeho rukoum panství litomyšlské spravovati.

Tehdejší litomyšlský děkan, Jakub Frank, zkusil mnoho křivd od domácích lutriánů a kalvínů. Oni potáhli k sobě špitálský kostel a usadili při něm svého učitele Jiřika Sekvendisa; pokoušeli se i o farní chrám sv. Kříže, tak a jinak katolictvo týrajíce. Z toho v městě i na panství potrzky vzbázely. Paní Poliksena Lobkovicová bydlela obyčejně s chotěm svým v domě pernštýnském na hradě pražském; však začasť na Litomyšli dojížděla a v zámku meškávala. Zvěděvši o drzosti poddaných bludníků, přijela 12. prosince 1612 do Litomyšle, nasadila katolických konšelů, vyhnala z panství Sekvendisa,

vzala v pokutě dům a role výtržnému měšťanu Poceltovi a odevzdala klíče kostela špitálského děkanovi, jenž pak týž kostel v den sv. tří Králů 1613 u přítomnosti paní Polikseny vnově požehnal.

Horších kusů natropili domácí kacířové za děkana Hájka.

Daniel Vojtěch Hájek narodil se v Litomyšli okolo r. 1590. Jeho otec Jan, tkadlec, a matka Marketa Kruchtovna, poctiví manželé, zůstávali v Záhradí na litomyšlském předměstí. Matička Marketa umřela mu asi r. 1609; načež otec řádem církevním pojal za choť Annu, vdovu po Matěji Slavíkovi. Macoška byla na Daniele velmi laskava.

Daniel Hájek študoval mudrctví a bohosloví u jezuitů v Olomúci, od nichž také za mistra těchto umění prohlášen jest. Na knězství posvěcen byl r. 1616.

Když 3. října 1617 litomyšlský děkan Frank v Pánu zesnul, podala paní Poliksena Lobkovicová pražskému arcibiskupu Janu Lohelovi kněze Daniele Vojtěcha Hájka k stvrzení v děkanském úřadu. Potvrzeného nového děkana uvedl v osadní chrám litomyšlský 27. února 1618 zřízený na to kněz Pankrác Skribe, farář v Litrbaších na panství litomyšlském.

V Čechách, Moravě a v Slezsku mělo té doby kacířstvo vrch nad skrovným katolictvem. Když král a císař Matiaš II. 20. března 1619 oči zavřel, zru-

šilo jest lutriánstvo a kalvínstvo přísahu věrnosti, učiněnou Ferdinandovi II. Jemu, katolíku horlivému nedověřující, umínili místo něho na stolicí královskou posaditi někoho, jenž by se na jejich kopyto naraziti dal. Mocné buřičstvo začalo válčiti s králem a katolictvem, myslíc v pýše své, choť Páně, Církev svatou, že jistotně umoří a zahrabe. Tehdáž k panujícímu kacířstvu mnozí choulostivci poběhli, aby statků vzebrání, vyhnanství, mukám i násilné smrti ušli; jiní pak, kdož se byli z bludiště jenom na oko vrátili do Církvě, shodili teď kuklu a podali zjevně pravic starým přátelům. Zvláště v Litomyšli a vůkol po panství stádečko katolíků až tuze zředlo. Děkan Hájek zažil hoře, nad nímž trneme!

Litomyšlští lutriáni a kalvíni, nad obyvatele jiných měst zuřivější, nejprv špitálského domu se zmocnili. Pak dne 7. dubna, v první neděli po velikonoci, r. 1619 vtrhli do špitálského kostela. Rozmetavše oltáře a zkazivše posvátný nábytek, vyloupali dům Boží a prohlásili za svou modlitebnu.

Pomýšlejíc na vyhubení každého domácího katolíka, jenž by nezapřel víru svou, živilo tehdy kacířstvo litomyšlské sto padesát sebraných vojáků. Děkan Hájek od kacířů městských i venkovských sužován a týrán. Vyšel-li ven z děkanství, hned po něm stříleno a kamením házeno. Sloužil-li mši svatou, lítaly do chrámu kameny a kulky. Také do

děkanského domu stříleno a kamení metáno. Ve dne v noci měl ubohý kněz smrtelné úzkosti.

V Svatodušní Boží hod (19. května 1619) vrazili bezbožníci do chrámu Povýšení sv. Kříže, Boží tělo z oltáře vyhodili a před ztrnulým děkanem rozšlapali. Nazejtří v témž chrámě na děkana číhali, aby ho zavraždili; však Pán Bůh chránil. Posledně umluvili se, že děkana, kantory a kterékoliv katolíky, jež by v městě postihli, zabijou a jejich stateček rozchvatnou.

Jedenáctého dne června měsíce t. r. 1619 svolali kacíři všechen lid městský, též sousedy kacíře z venkova. Pod záminkou „Chceme poctíti umrlého miláčka“ přinesli mrtvolu na katolický hřbitov při osadním chrámu sv. Kříže. Miláčkem byl kacíř Matěj Kramář (jináč Kartář) z předměstí Zahájí, lotr znamenitý, jenž byl dávno šibenici zasloužil. Vůdcem sběře byl školní mistr Martin Vorel s kantory svými. Na hřbitově zvenčí ob-
stoupeném stály již máry s mrtvolem. Ihned rozvrátiv dvéře, uvedl Vorel za výskání lidu řečníka či učitele kacířů (nejspíš Melichara) do chrámu Páně. Řečník vylezl na kazatelnu, mluvil o umrlcích, hanobil naše svaté náboženství, až své vlčí stádo rozvzteklil, žeť se již po druhé do loupení chrámu dalo a několik tu klečících katolíků na smrt zranilo. Z chrámu pádili kacíři s vojskem svým k domu děkanskému. Nalezli v něm děkana Hájk a jeho macešku. Poroučeli mu zhurta, aby jim svátost pokání

a oltární podle jejich kacířského zvyku rozdával. Toho jim sluha Boží zhola odepřel. Provazy a řetězy svázaného děkana Hájka vystrčili z domu a tahali ulicemi po městě, pak hnali jej do podměstí Záhradí do ulice Moštění až tam, kdež ho domučiti ustanovili. Za ním popostrkovali macešku Annu svázanou. Kudy se průvod bral, zvonili kacíři ve zvonec, jež duchovnímu pastýři na krk zavěsili. Cestou náměstka Páně kopali, tloukli, kamenovali, uplivali. Rozlíhalo se řvání rouhačů: „Kdeže jest tvá Maria? Vzývejž ji v těchto mukách svých! Může-li, nechť přijde a vychvátí tebe z našich paží!“ — Ztrýzněný kněz několikrát omdlel; však čerstvou mukou vzkřísili ho katané. Zařval kdos ukrutník: „Větší lysinu (posvátný pleš) ti vyholíme, aby tě čerti v pekle snadno poznali!“ Ihned řal ho sekerou do hlavy. Na věrného vyznavače Kristova dotírala kacířská spřež: „Povídej, co ti ve zpovědnici do uší šeptali: zapři svou pověru!“ Slyšíc odpověď: „Radši tisíckrát smrt podstoupím!“ přidávala mu trýzně; rány prstí, hubu hnojem a jinačí neřestí vycpávala. Pro zbožného kněze muku nejbolestnější nastrojila ohavná kacířka, nestydatá žena, kteráž by se Antikristovi za jednu z prabab dobře hodila! Vymočivši se do ukradeného kalichu, strkala mu jej, rozkazujíc, aby nad jejím neřádem vyřknul ta slova, kterýmiž Pán Ježíš při poslední večeři podstatu vína v nejsvětější

krev Svou proměnil! A když se mučený kněz s hrůzou a s ošklivostí odvracel, třískala do něho jako ďáblem posedlá vzteklice. Potom zlosynové děkana svlekli do naha, a přitáhše ho až tam, kdež jej obmýšleli domučiti, zmlátili mu klacky lůno a nechali ho za mrtvého ležeti. Všechno mučení trvalo bez přítrže devět hodin. Vrahové vrátili se do města na děkanství drancovat. Macoška Anna bitím ztýraná procitnuvši z mdlob, vstala i schovala se. Kacířky polomrtvého děkana Hájka střehoucí odešly večír domů, že boufka nastala. K pastýři svému přistoupila chudá tu bydlící žena katolička, dopravila jej plačky do své sednice, a znamenajíc v něm ducha, vzkřísila ho. Ztad pomohla mu na zámek. Panský úředník dal hned svého přítele vézti na Moravu do blízkého města Svitavy.

Z rána 12. června byl v Litomyšli a v podměstích veliký shon po těle děkanově. Kacíři ani v zámku nic nenalezše, do vůkolních vesnic farních běželi. Zastihnuvše v Litrbáších faráře stařečka Pankráce Skribu, popadli ho a mučili skorem zrovna tak, jako děkana Hájka. Tělo umučeného kněze Pankráce Skriby do blízké rokle zahrabali a farovnu vyloupali. Vrátivše se do města, uvedli v děkanský chrám svého učitele Melichara, slepého vůdce slepců.

Král a císař Ferdinand II. přímluvou Rodičky Boží v bitvě na Bílé hoře (8. listopadu 1620) nad buřičstvem zvítěziv, vzal kacířstvu červa. K roz-

kazu královu přivezli konšelé litomyšlští dne 2. ledna 1622 Daniele Hájka ze Svítavy na jeho děkanství. Dne 6. ledna vráceno mu trochet nábytku jeho a kostelních věcí. Téhož r. 1622 tělo umučeného faráře Pankráce Skriby z rokle vykopáno, do Litomyšle přivezeno a v chrámě sv. Kříže u konšelských stolic vystaveno. Litabašská osada pro nedostatek duchovenstva litomyšlskému děkanu k správě poručena.

Děkan Daniel Hájek z krutých muk svrchu naznačených nedužíval a chřadnul. Roku 1628 vykázal 2000 kop mišenských jezuitům při olomúcké koleji, aby z úroku v semináři svém pěti neb šesti studentům chudým z jeho přátelstva, a pakli by takových nebylo, jiným chudobným studentům z města a panství litomyšlského vychování poskytovali. Zkusiv velikých bolestí, které mu často rok 1619 připomínaly, zesnul v Pánu na litomyšlském děkanství dne dvadecátého sedmého ledna l. P. tisícího šestistého třicátého. Tělo pohřbeno v chrámě Povýšení sv. Kříže u velikého oltáře na rohu, kdež o mši svaté část evangelia zpíval. Vedle něho 20. května 1642 slavně pochováno jest tělo umučeného faráře Pankráce Skriby skrze správce litomyšlského děkanství Františka Cibusa s povolením arcibiskupa pražského, kardinála Arnošta Vojtěcha, hraběte Harracha.

Domácí nábožní katolíci vyzdvihli brzo kříže s obrazem Pána Ježíše tam, kde umučený děkan

Hájek omdlel a polomrtev ležel, totiž nad rybníčkem, u brány Zahradské na předměstí Záhradí v ulici Moštění.

Děkan Hájek byl vděčný syn a hodný bratr. Splácejí láskou otci, též macošce, pomahal jim jakož i bratrům a sestrám svým dle možnosti. Měl šest bratrů a tři sestry. Bratrům říkali: Jan, Michal, Jeroným, Augustin, Ambrož a Řehoř; sestrám: Zuzanka, Alžběta, Dorotka. Bratři Jan a Augustin posvěceni jsou na kněžství; Augustin farařoval r. 1646 v dolním Újezdě na panství litomyšlském. Ambrož stal se měšťanem a knihařem v Litomyšli. — Otec děkana Hájka usnul v Pánu asi l. 1633; maceška Anna však teprv 1649, dne 29. října.

Podle zprávy děkanského úřadu shledáno roku 1651 na litomyšlském panství katolíků 1343, nekatolíků 8160; ale r. 1653 již 9066 katolíků, a jenom do 400 nekatolíků. Snadže dvou kněží krev k Bohu volala o slitování! —

Vavřinec Pasok a Matouš Kramer.

Vavřinec Pasok narodil se roku 1600 ve Vratislavi, městě slezském. Zkoušku z mudrcství odbyl v Praze výborně. Zvoliv duchovní stav a řád Tovaryšstva Ježíšova, přidružen jest nováčkům jezuitským v Brně r. 1624. Učeností, věrou a ctností vynikaje, byl na kněžství posvěcen a Tovaryšstvu Ježíšovu přivtělen. Roku 1636 stal se náměstkem mistra nováčků v koleji brněnské. Nováčkové (mezi nimi náš vlastenec Balbin) tulili se k němu jako děti k matce. Z Brna poslán do Slezska, konal úřad správce nad jezuitskou kolejí v městě Zaháni. Dvakrát jej odtud kacířští občané vyhnali. Zabray se do Hlohova, přišel takřka z dýmu do ohně. V tu dobu dotírali totiž na rakouské mocnářství Švédové luteráni. Hlohova opanovavše, jali kněze Pasoka, a byli by nenáviděného jezuitu sotva živili, kdyby nebylo jenerála Vitenberka, luterána, jenž později v Polsku vyznání katolické víry učinil. Ten choval kněze jezuitu poctivě a pustil ho v příhodný čas ze zajetí.

V švédské válce za císaře Ferdinanda III. ustanoven jest Vavřinec Pasok kaplanem císařského

pluku, jemuž velel nejvyšší strážmistr Antonín Vebl. I tento pluk bojoval 2. listopadu 1642 v nešťastné bitvě brajtenfeldské u Lipska. Porazené vojsko císařské utíkalo. Kněz Pasok měl snažnější péči o spasení bližního než o zachránění života svého. Na bojišti ostáváje, rozhřešoval a těšil vojínů na smrt raněných. Právě vyslýchal zpověď jednoho plukovníka, když nepřítel vítěz, prchajících stíhaje, tamtudy hnal se. Voják kacír, zočiv zpovědníka, vykřikl naň: „Kdo jsi?“ — „Jsem katolík a kněz z Tovaryšstva Ježíšova!“ — Voják míře naň bambitkou rozkazoval: „Zapřiž Marii; zlořeč jí!“ — „Marii Panně převelebné zlořečiti nebudu; Matičku Boží nezapru!“ Statného vyznavače rozkacený kacír zastřelil a probodnul.

Touž oběť přesné víry a lásky ráčil Pán Bůh po dotčené bitvě brajtenfeldské z rukou polního kněze, jezuitu Matouše Kramera vzíti. Čech Kramer l. 1607 v Krumlově zrozený stal se r. 1624 nováčkem Tovaryšstva Ježíšova. Roku 1638 sloužil řádu v koleji jičínském. Dne 2. listopadu 1642 ujížděje s vojskem císařským z bojiště, uzřel na zemi ranami sklíčeného plukovníka. Tenhle důstojník prosil, jakkoliv mohl, jezuitu, aby jeho duši s Bohem smířiti ráčil. Horlivý kněz, na vítěze pronásledovníka nedbaje, skočil s koně a posluhoval raněnému kajícímu svátostí. Tož přicválili nepřátelé. Vůdce jezdců, Karel František z rodu knížat sasko-lauenburských, darovav život vojákům císař-

ským za milost žebrovivším, samého kněze jezuitu, ač také za ušetření prosícího, živiti nechtěl. Kníže, žehrač lutrián, sám Kramerovi skráně prostřelil. S takovým hrdinským kusem pochlubil se kníže vrchnímu veliteli vojska švédského, Torstensonovi, a jiným důstojníkům: „Horlivostí horle o čistotu evangelia, zprovodil jsem ze světa do horoucího pekla papežence hafana v horkém skutku modlářském postiženého!“

Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi

a

Martin Strakonický.

V kraji někdy prachenském blizounko u města Sušice položena jest Dlouhá Ves. V té vsi stojí kostel sv. Filipa a Jakuba, již v století čtrnáctém křtitelnou opatřený, jakož i panský zámek, někdy tvrz, na které seděl za starodávna rod českých rytířů „z Dlouhé Vsi.“ Jedna ratolesť na kmenu téhož rodu, totiž „Chanovští z Dlouhé Vsi,“ kvete dosavád. Štít jejich ozdoben znamením koutouče. Spanilým kvítkem rodu tohoto jest náš Albrecht. Zplodil jej rytíř Jan Chanovský Dlouhovský z Dlouhé Vsi, pán na Dožicích, Hradišti atd. z manželky Kateřiny Valovské z Úsuší.

Manželstvo to, sedíc obyčejně na tvrzi ve vsi Dožicích opodál města Blatné, mělo z Božího požehnání patnáct dětí. Prostředním v řadě jejich byl náš Albrecht, narozený ve Sviraticích léta Páně tisícího pětistého osmdesátého prvního.

Z bratrů Albrechtových připomínáme Bohuslava staršího a Karla mladšího. Karel, jež Albrecht pro jeho nábožnost tuze miloval, stal se potom pánem na Dožicích. Všecky bratry a sestry své

přečkala Magdalena; žilať ještě roku 1659 co vdova po Jachymovi Hubkovi z Černčic.

U Chanovských sloužila za chůvu Marketa ze Sviratic. Mezi jedenácti anebo dvanácti dítkami jejich chovala též Albrechtka. Jedné noci zdálo se jí, že chovajíc ho vstoupila do kostelíka sv. Michala u Dožic, v němž pacholátko z jejího náručí vytržené k oblakům vzletělo. Sen vykládali na dobré znamení z uctivosti k nábožné Markytce. Bylať křesťanských ctností velmi pilna; chodíc, stojíc, pracujíc s Bohem obcovala, skroušeně a toužebně vzdychala, o věcech spasení rozjímalá, ba v nejtěžší zimě často drahně noční doby na modlitbách přebděla. V témž zvyku zbožném setrvala stařenka do skonání svého.

Povyrostlý Albrecht vypraven jest s bratrem Bohuslavem do královské Prahy a odevzdán jezuitům na učení latinské. Po některém roce jejich studií přijel otec jejich Jan do Prahy. Tam putoval s Albrechtem asi čtrnáctiletým na hrad do hlavního chrámu sv. Víta uctit svatých dědiců a ochranců zemských. U hrobu Jana Nepomuckého vypravoval synáčkovi, kterakými pokutami Pán Bůh tupiče jeho stíhal; z nichž panna jedna, šlapavši rouhavě po jeho hrobě, jdouc zpátky po kamenném mostě náhlým větrem byla zachváčena a vyhrnutím sukni tuze zahanbena. — „Pomyslil jsem sobě (dí kněz Albrecht Chanovský v zápiskách svých): Cos takového může se ovšem ženské osobě

přihoditi; zdali však i mužskému? — Chtěje tedy sám věc zkusiti, šlápl jsem mříží tehdá nízkou a řídkou nevázně na hrob světcův. Vraceje se Menším městem do Starého města, šel jsem za otcem, a hle, uvízl jsem v blátivé jámě, jakýchž se tam v zimě z ledu a sněhu snadno nadělá, až po kolena, div jsem v ní střevíců nenechal. Lidé se mi smáli, já se styděl! — Na mostě, blízko kříže s obrazem Páně, upadnuv, byl jsem, maje na sobě plášť, takřka do bláta zaobalen; i zdálo se mi, jakobych v srdci svém hlas mluvícího slyšel: Právě zde onen světec do vody svržen a utopen! — Mně bylo až hanba, když se milidě chechtali a vyzvídali, jak a proč mne taková nehoda potkala!“

Z Prahy poslán jest Albrecht s Bohuslavem do Krumlova k vůli pěkným uměním, jimž tam také duchovní z Tovaryšstva Ježíšova vyučovali. Když oběma bratrům doba študií v Krumlově docházela, obmýšleli sloužiti Bohu v stavu svatém. Zvěděv to jejich otec, jemuž tehdáž tři synové byli umřeli, poslal pro ně, aby hned domů jeli. Bohuslav přijel domů sám; Albrecht byl v noci z Krumlova na Moravu do Brna ujel, kdež jezuité taky kolej měli; V Krumlově ostavil lístek, prose rodiče, aby v řádu Tovaryšstva Ježíšova Bohu sloužiti směl. Otcův hněv a matčin pláč nedovedly hnouti jeho svatým

úmyslem. Že jináč lze nebylo, svolili rodičové. Nováčkem řádu jezuitského stal se Albrecht roku 1601. Dne 25. září 1608 odjel jakožto řeholní žák (klerik) z Kladska do naší Prahy učit mládež latinskému jazyku ve škole jezuitské. Brzy potom onemocněla mu matka na smrt; i přijel pro něho otec do Prahy a odvezl jej v průvodu jednoho kněze jezuity do Dožic t. r. 1608, dne 22. října. Touž duchovní návštěvou nabyla paní Kateřina přetřebené víry katolické a hodné přípravy k poslední hodině. Řádně ohrazená svátostmi zesnula v Pánu. Dne 5. října 1609 odebral se Albrecht Chanovský do Hradce štyrského nepochybně proto, aby tam své bohoslovecké studie dodělal. Jezuité měli tu kolej, spravovali vysoké školy; a vyučování, kteréhož budoucím řeholním a světským kněžím poskytovali, bylo pro výbornost svou vůbec známo. V témž Hradci štyrském jest pak Chanovský na kněžství posvěcen. Dle kratinké zprávy stal se pak ředitelem pražského jezuitského konviktu, vykladačem Písma svatého a učitelem jazyka hebrejského v Praze, potom učitelem počtářství na vysokých školách v Olomúci, a správcem koleje krumlovské v Čechách. Však ale největších zásluh o Církev a vlast svou dobyl sobě dílem apoštolským neb horlivým konáním misionářského úřadu. Misionařiti počal na Moravě.

Roku 1613 nacházíme Albrechta Chanovského v koleji olomúcké, odkadž téhož roku k pros-

bám bl. Jana Sarkandra faráře vyslán jest do Boskovic, aby měšťanů v bludech Jednoty Bratrské zarytých na víru katolickou obracet pomahal. K témuž účelu konal r. 1615, 1616 a 1617 misie v Holešově. Podobnou prací byl 1618—1619 ve Višovicích zaměstnán. Za těchto let trpěl řád tovaryšstva Ježíšova pronásledování v Čechách i v Moravě. Po Čechách měli jezuité čtyry koleje. Pražskou kolej založil král Ferdinand I. r. 1562, krumlovskou pan Vilém z Rožmberka r. 1586, chomútovskou pan Jiří Popel z Lobkovic, a hradeckou pan Adam z Hradce (Jindřichova) r. 1595. Z těch kolejí vyhnáni jsou jezuité a statků zloupeni r. 1618 od protestantských stavů českých, kteří byli vládu zemskou neřádně pochvátili. Příštím rokem 1619 vyšel také od moravských protestantských stavů rozkaz, aby Tovaryšstvo Ježíšovo Moravy prázdno bylo. Albrecht Chanovský odešel tedy z Višovic do Uher, kdež byla nouze o katolické kněžstvo, a vzdělával tam vinici Páně za některý čas. Z Uher vybral se do Bavor do města Pasova, kamž bylo drahně rodin šlechtických z Čech pobouřených uteklo. Tu získal s pomocí Boží katolické Církvě vzácnou paní Annu z rodu Šanovcův z Šanova. Kromě jinačích bludů přidržíval se jí ten, žeby ve Velebné Svátosti oltářní pod jednou toliko způsobou, totiž pod způsobou chleba, celý Kristus Pán přítomen nebyl; pročež prý pod obojí způsobou — i chleba i vína — přijímati třeba každému, kdož chce spasen býti. Mdlé ženštině při-

spěl ku pomoci milostivý Pán Ježíš. Neboť obcujíc mši svaté, uzřela mezi pozdvihováním Velebné Svátosti pod způsobou vína v rukou kněze kalich překoceny — číší dolů, sloupcem vzhůru — a tudíž prázdný, na znamení, že jí toho třeba není k spasení, aby též pod způsobou vína Velebnou Svátost přijímala.

Dne 8. listopadu 1620 dal Pán Bůh přímlovou bl. Panny Marie horlivému katoliku Ferdinandovi II., králi českému, slavné vítězství na Bílé hoře u Prahy nad zpronevěřilým kacířstvem. Řád jezuitský do svých kolejí zase uveden a k svým statkům navrácen jest. Albrecht Chanovský, pracuje tehdáž při faře sv. Mikuláše v Menším městě pražském, cvičil mládež, po ulicích zvonkem svolávanou, v náboženství katolickém jazykem českým. Roku 1621 učinil slib řeholní v ruce příslušného starosty tovaryšstva Ježíšova. Nejspíš roku 1622 ustanoven jest Chanovský od Řehoře Ramera, starosty řádu jezuitského v českém úkrají, za misionáře v částce naší vlasti. Apoštolský úřad ten zastával Chanovský až do smrti, tedy po dvacet let, a obrátil mnoho tisíc bludných rodáků na víru katolickou. Nejhojněji pracoval v tehdejší Prachensku; co působiště jeho v jiných krajích známa jsou města Žatec, Tábor, Budějovice a Příbram. Za vzor a příklad obral sobě Martina Strakonického, kněze světského, jemuž lid „prorok“ říkal. Albrecht Chanovský znal ho již za svého pacholectví.

Martin Strakonický farařoval druhdy při kostele bl. Panny Marie navsi Strašíně v Prachensku. Měl u kostela jizbičku, z níž kromě potřeby nevycházel. Ve farovně bydlel nájemník, jenž mu jednou za den pokrmu donášel. Strakonický léhal buď na prknu buď na holé zemi, maje kámen pod hlavou. Samotností, dlouhým nočním bděním, postem a ustavičnou modlitbou podobal se poustevníkům. Později odevzdal farní úřad svůj arcibiskupovi pražskému, a počal s jeho povolením procházeti vesnic a městeček obyčejem svatých apoštolů. Kamž koliv přišel, tam slovem Božím potvrzoval katolíky ve víře a zval kacířů do Církvě svaté. Časem jezdíval na bílé brůně, rozjímaje a modle se. U katolictva měl tolik vážnosti a důvěry, že kamkoli vešel, skoro všickni domácí ho prosili, aby jim svátostí pokání přísluhoval. Zastal-li šlechticů u hostiny, hned umkli z uctivosti, až jich sám k hovoru pobídnul. Když chalupu vesničana navštívil, klekl kdesi v koutě a dal se do modlení. Zatím konali domácí svou práci, pojedli, nechali mu něco od oběda aneb večeře a zavolali na sousedstvo. Kněz Martin vstav, učinil k nim řeč Duchem Svatým nadšenou, potom předložené krmě požehnav, skrovně požil. V městečku Katovicích naříkaly před ním hospodyně na pána svého Petra Boubinského z Újezda († 1600), poněvadž poddaných donutil k vyznávání bludného náboženství. Pokárav jich, doložil kněz útrpně: „Tak se na mnoha statcích šlechty kacířské

děje; však dojde na to, že stádečko katolíků nade všemi protivníky zvítězí!“ Ta řeč ledva se roznesla, přestali někteří hospodářové vůkolní, zvláště ve vsi Hlupíně vyznávat bludné náboženství, anižby ke katolickému byli přilnuli, očekávajíce na předřečené vítězství: které víry vojsko zvítězí, té žeť se přidržovati budou. Jak militně tedy r. 1620 katolické vojsko na Bílé hoře zvítězilo, prosili Albrechta Chanovského, aby je Církvi svaté přivtělil. Podle zápisků téhož jezuity Albrechta učinil Bůh nemálo divů skrze Martina Strakonického, jehož i darem proroctví obmyslil. V příčině tohoto daru dí Chanovský: „Předemnou i před jinými lidmi, z nichž někteří dosud na živé v Dožicích zůstávají, pověděl, že po dvou letech bude hlad; také čas smrti své oznámil; a vše to vyplnilo se!“ — Kněz Martin Strakonický zesnul v Pánu asi roku 1600. Jeho tělo pochováno ve farním kostele sv. Martina ve vsi Blíživé neb Blížejové u města Týna Horšova.

Albrecht Chanovský byl Martinu Strakonickému velmi podoben jak vroucnou a stálou popobožností tak pevnou věrou, silnou nadějí, horoucnou láskou a mocnou duše vládou nad tělem odporlivým. Snad ho i přestihnul horlivostí v apoštolském díle.

Modlitbu považoval za divotvorný klíč, kterým člověk sobě i bližním nebeskou branku odemknouti může. Maje vždy tuze na pilno a býváje přecho

bolestmi těla trápen, neobmeškal předce nikdy posvátných hodin, jež Církev duchovenstvu starostlivě k odbývání ukládá. K vůli těmto modlitbám zabočoval na svých cestách apoštolských do lesů a zahrad; byl-li v kostele sám, říkal je na hlas kleče před Velebnou Svátostí oltářní. Mnohou noc přebděl na kolenou, zaměstnán modlením a rozjímáním. — Vidali ho, an v noci při měsíčku anebo před svítáním maje na prsou skřížené ruce a oči k nebesům zdvižené hřbitovů obcházel a vzdychaje rozjímal. — Slyšali z úst jeho: „Pane Bože! Pane Bože všemohoucí!“ a bylo ku podivu, s jakou uctivostí, s kterakým důrazem on slova ta pronášel; kdož je slyšeli, svatou hrůzou trnuli! — Právě synovskou láskou miloval Rodičku Boží, pannu Marii; ke cti její modlíval se růženec a putovával alespoň čtyrykráté do roka až do Bavor do Nové Církvice, jakož i na Svatou Horu naši nad Příbramí. Z veliké lásky k svatým dědicům a ochrancům české země býval rád tam, kdež mu místo samo skutky jejich připomínalo, na př. v Nepomuku. V lesíku podle cesty mezi Nepomukem a Dožici stála kaple sv. Vojtěcha. Chodívaje tudy zacházel Chanovský do kaple na chvílku; leckdy však pobyl sobě v ní samoten několik dní a nocí.

Bez důvěry a lásky práce misionářova valného zdaru nemívá. Prostičkou upřímností, náramnou obětivostí a pastýřskou opatrností uměl Chanovský získati sobě srdce lidu. Českou mládež zpěvem

svým přivábenou bavit všelijakým nevinným veselím, aby se jí při křesťanském cvičení nestýskalo; tato pak rádně vyučena jsouc, pomahala mu zdobývati rozum a srdce rodičův bludem a vášní zatarasených. Vcházeje do vsi neb do města, zpíval českým jazykem nábožnou píseň. Shlukli se kolem něho hoši a děvčata a pomohli mu zpívat. Tož zavedl mládež na návsi neb na tržiště a počal ji učiti článkům víry katolické. Z chalup a domků vylákala zvědavost i dospělých. Tehdáž řekl kněz přívětivě: „Pojďme všickni do kostela; tam jest k vyučování příhodnější místo!“ — Kde nebylo kostelíka, učil u Božích muk aneb pod košatou lipou. Znaje dobře povahu holubičího národa českého, vybral sobě leckdy v Blatně, v Kasejovicích aneb jinde několik čiperných žáčků svých, dal jednomu z nich sošku Ježíška do rukou, naložil je na řebřinový zpředu dvěma korouhvičkama ozdobený vůz, přisednul a jel s nimi na venkov. Pobožně cestou zpívající zastavovali se v osadách. Chanovský otazoval se tu vezených cvičených žáků na články katolické víry; oni odpovídali před veskou mládeží a dodávali jí chuti k cvičení křesťanskému. Naposledy přivezl pobožnou a veselou chásku svou do Dožic, kdež ji jeho bratr, pan Karel, rádně vyčastoval. Mezitím cvičil kněz Albrecht poddané bratra svého ve víře a ctnosti. Mládež ho měla tuze ráda; byl-li chlapec aneb holka neposeda, zarazili se výhrůžkou matčinou: „Že to povím otci Cha-

novskému!“ — Nespouštěje s myslí „zpěvný“ národ český, nepodnikal o misiích nic bez zpěvu. Miloval pak zpěvy takové, při nichž se dva sborové zpěváků střídati mohli, na příklad: Litanie. Nejradši zpíval s lidem píseň: Má duše, nespouštěj se nikdy Boha svého!“ pročež říkali jí: „Píseň otce Chanovského.“ Jakožto misionář měl Albrecht rozsáhlou moc a právo duchovní sobě propůjčené od ctitele svého Arnošta Haracha, kardinála i arcibiskupa pražského.

Obecný do služby a práce pořád zapřažený lid bývá též mozolného citu a dovtipu. By snáze pravdu katolického náboženství chápal, v paměti zachoval a zjemnělým srdcem vroucně miloval, k tomu lze názorného vyučování s valným užití prospěchem. Věda to, stavěl Chanovský k štědrému večeru jesličky neb Betlem, k Velikému pátku uchystal Boží hrob, také v hod Božího Těla opatřoval lid duchovní zábavou. Sepsav pro několik osob nábožné rozprávky o narození a umučení Páně, též o ustanovení Velebné Svátosti oltářní vybral si několik schopných mladeneček, vycvičil a přistrojil je, a dal od nich v čas dotčený nábožnou hru provozovati lidu na odiv. Tím mnoho diváků a posluchačů k politování a milování Pána Ježíše, k skroušenosti a ctnosti povzbuzeno.

O misiích navštívil v městech a vesnicích alespoň na čtvrt hodinky každý dům a chalupu, aby nikdo neostal bez duchovní obsluhy. Chodíval také

do krčm. Vcházeje do hospody pozdravil venkovanův stavu sedlského a zeptal se jich: „Co kuttíte?“ — „„Pijeme!““ — Když mu zavdali, připil jim a poděkovav za doušek, řekl: „Kdo vařil to pivo? — kdo dal lidem pivo?“ Ahned začal velebiti dárce všeho dobra, Jemuž jsme dlužni lásku za lásku: „Milujte tedy Pána Boha a nehněvejtež Ho! Otčenašem prosíme jenom za chléb vezdejší; Bůh pak přidává nám nápoje, másla, kaše i masa! Z vděčnosti k štědrému dárci tomuto přijďte zejtra na mši svatou. Nejsvětější oběť jest ovšem hrozné tajemství, ale nelekejte se ho, vyložím vám, čehož nechápete!“ — V jiné krčmě rozvázalo jim pivo jazyk; počalít na svou vrchnost i na krále broukati pro veliké daně a svízele za tehdejší války. Chanovský mlčel; když pak plícím polehčili, učil je zvolna o prozřetelnosti Boží, která všechno líbezné k našemu spasení pořádá, připomenul jim úctu vrchnostem a králům náležitou, vzbuzoval je k důvěře v pomoc Boží a k svaté záslužné trpělivosti. Bylo-li v hospodě veselo a hlučno, říkával: „Jestli zde u džbánu blaze, ó jak blaze bude v nebi!“ —

Ve schůzkách veselých přástevenic kníže temnosti rád rejdí a svou kralku provádí. Za nočním předením rozprává se hovoření, přetřepávání, bujné zpívání; podávají se k rozluštění světácké hádanky; přilezli za nimi mužští dovádějí s nimi rozpustile. Proto chodil Albrecht Chanovský také na přástky.

Kam docházel, tam pozbývaly tyto zábavy rázu hříšného, nabývajíce tvaru křesťanského, totiž poctivého a spasitelného veselí. On jim vypravoval nějakou roztomilou povídku, napomenul jich mezitím k ctnému a zbožnému obcování, dával jim hádat: „Kdo jest trůj a jeden? (Nejsv. Trojice — jeden Bůh). — Kdo nám největší milost prokázal? (Pán Ježíš). — Kdo jest na každý svátek v kostele, a předce ho nikdo tam nevidí? (Kristus Pán ve Velebné Svátosti oltární). — Kdo jest matkou a zároveň pannou? (Rodička Boží). — Co jest na světě nejhorší? (Hřích). — Kdo by rád umřel, a nemůže? (Zatracenec v pekle). — Kde jest byt nej pohodlnější?“ (V nebi). Kdo uhodl, dostal od něho obrázek nebo modlitbičky. Když se komu nevinný vtíp aneb žert povedl, dal se misionář s ostatními do srdečného smíchu. Pak zapěl pobožnou píseň, a všechny spustily. Zpívala-li která velebně a líbezným hláskem, býval on pro samou rozkoš takřka u vytržení. Na takové přástky chodívali rádi i bublaví starečkové a káračné stařenky. Ten samý způsob a řád zušlechtěných přástek zachovávaly potom přástevnice, když tu kněze Albrechta nebylo.

Apoštolský muž kady chodil, tady pátral po dušičce, kterouž by ulovil. Kdysi uzřel pod širým nebem klatovských řemeslníků, chvátajících na trh do Plzně. Tož vzkřikl na ně: „Pomodletež se růženec se mnou, budete míti dobrý trh!“

Jedni nedbajíce šli po svých; druzí posečkovše modlili se s Chanovským růženec. Tito vrátili se z trhu s hojným výdělkem, onino prodělali. — O žních přidružoval se Albrecht žencům na poli: „Dělejte lidičky, dělejte! poprosím hospodáře, aby vás dobrou krmičkou obmyslil.“ A popocházeje za nimi, ovlažoval srdce jejich rosou slova Božího. Když se pod večer domů chystali, řekl dévečce hlasu libého, aby ostatním nábožnou píseň zapěla. Tak posvětil dnešní jejich úkol.

Zámožných venkovanů a měšťanů měl k tomu, aby časem žebrákův a chudákův k obědu pozvali. Nuzným těm hostům sloužil u stolu, činil s nimi modlitbu, zpíval posvátnou píseň, vypravoval jim něco spasitelného, zmínil se o tom, čehož jim věděti a konati třeba, by jim věčně věků blaze bylo; po obědě modlil se s nimi za jejich dobroděje hospodáře.

Hospodářům a hospodyním radíval, aby také v den všední někdo z jejich domů na mši svatou chodil: „Tím živnosti neubude; Bůh vám svým požehnáním hojně nahradí!“ V kostele a jinde vykládal pilně řád mše svaté. Oblékaje se v roucha posvátná, učíval shromážděných tu osob, coby jednotlivé kusy kněžského obleku znamenaly; po takové přípravě láskou k ukřižovanému za nás Pánu Ježíši plápolaje, načal oběť nejsvětější.

Chanovský kázal vždy jednoduše, prostě, bez řečnického šperku, zato však jádrně, od srdce k srdci; vše hlasem přitlumeným, jakby křesťanské

cvičení odbýval. — Věda, že kdo kněžstva nectí, ani svatého náboženství sobě vážiti nemůže, vychvaloval často rád kněžů, vece: „Bohdejž by všem povědoma byla velebnost kněžstva!“ — Svých přátel a známých poučoval písemně i ústně, aby s užitkem muky Páně rozjímati a soukromě duchovní cvičení konati dovedli. Některých svobodných i vdaných šlechtičen na to namluvil, že rozkošnému živobytí odvykly a tuhým kajícím skutkům zvykly.

Půst tohoto misionáře byl tvrdý a skoro ustavičný. Měl obyčej až večer pojísti chleba a zapítí vodou. Někdy pro posílnění užil syrové pivní polívky z nadrobeného chleba. Mnohokráte když byl celičký Boží den cestováním, kázáním a jináčím dílem až do umdlení strávil, událo se mu pod večer zastihnouti umírajícího. Tehdáž odepřev svému tělu potřebného občerstvení, zůstal u něho celou noc, připravuje ho k šťastné hodině; z rána doslouživ mši svatou, vybral se s chvátáním do jiné osady na dílo apoštolské, takže teprv u večer tohoto dne do-
přál sobě chvílky k ukojení hladu a žízně.

Cesty misionářské konal nejradší pěšky také za kruté zimy, ač tělo z kamene, řezavky, pakostnice či ze suchého lámání od mnoha let neduživělo a již také stářím scházelo. Ať bolestí zuby skřípál, nedešel ze zpovědnice, aniž nechal modlení duchovenstvu nařízeného. Ulevoval sobě nábožným vzdycháním: „Pane! přituž bolesti; zde pa, zde

sekej, ale tam na věčnosti rač ušetřiti! — Utrpení tohoto času nejsou rovna budoucí slávě, kteráž se zjeví v nás.“ (Řím. VIII. 18.) Jináč-li nemohl, donášel Velebnou Svátost umírajícím leza čtvermo!

Přes noc býval rád u sprostáčků, nejraději u kostelníků, kdež měl klíč od kostela u ruky. Jsa na noc v šlechtickém domě, poprosil hospodáře, by všechnu čeleď k duchovní zábavě svolati směl. Byl-li domácí pán pobožný, svolil ochotně a přidružil se i s rodinou k shromážděné čeládce. Chanovský vykládal jim prostomile některé články katolické víry a pravidla ctnostného života; kterakže modlitbu spořádati třeba, by se líbila Pánu Bohu; mimo to vypravoval příhodnou, vděčnou povídku. Pak vybídnul každého, jenž by cosi podobného věděl, k vypravování. Nebyla věc řídká, že vedle čeledína údové rodiny panské rádi vypravovali, jemu knězi otázku neb odpověď dávali. Jak kdo zasloužil, vzal od něho na památku obrázek posvátný neb růžencček a j. — Kdež ho panstvo ještě dobře neznalo, zalezl večer do čeledníka mezi sluhy a služky, a bavil je zbožným zvykem svým, nedbaje o zábavu s panstvem. Kde mu nebylo lze pracovati o spasení domácích, tam málo pobyl, třebas jej byl hospodář k prodlení nutkal. Chanovský meškával rád na tvrzech Dožicích a Nalžově, na hradech Rabí a Blatné, v městech Horažďovicích, Strakonících, v Klatovech, Nepomuku a v Březnici.

Mezi slavné skutky tohoto velebného jezuity klade se obrácení několika českých v bludu zakotvených šlechticů. Anna Ježovská odpírala dvacet let usilování pravověrného kněžstva; ale v osmi dnech asi od potkání Chanovského uznala katolickou církev za matku svou. — Jan Vratislav z Mitrovic měl v Protivíně poddanstvo, kteréž nechtíc odstoupiti od bludu, schovávalo se za nečť čili sestřenicu pána svého, pannu Čabelickou. Tato zarputilá kacífka byla právě pohostinu na hradě Protivíně u svého pana ujce, když od něho pozvaní jezuité Albrecht Chanovský a Václav Rouzar sousedů protivínských do jednoho ovčince Kristova přivesti hleděli. Vidouc zdaleka jmenované misionáře, vykřikla: „Čerti jdou svádět duší!“ Ale kněz Chanovský přišel s kropáčem na čerta: proměnil s Boží pomocí dračici pannu v berušku Kristovu; načež osada protivínská bludu se strhla a v lůno církve svaté pospíšila. — Paní Anna Benedová též dlouho pravdě odpírala, přechovávajíc tvrdošijně blud ten, žeby pod jednou toliko způsobou chleba ve Velebné Svátosti celý Kristus Pán nebyl přítomen. Proto také nechtěla jináč přijímati, leč pod obojí způsobou, chleba totiž i vína. Bez pochybnosti činil Chanovský za její slepou dušičku pilných přímlov před Bohem, aby prohlédla. Stalo se pak jednoho dne, že tato paní šla na mši svatou, kterouž jmenovaný jezuita sloužil. Mezi pozdvihováním a rozdáváním Velebné Svátosti uzřela přepodstatněnou

přesničku (posvěcenou hostií) krví Páně olitou. Tož s pláčem uvěřila, že přijímání pod jednou k spasení ovšem postačuje.

Nákaza od kacířské a hříšné neřesti rozplouje se v lidském pokolení náramně jedovatým výparem ze špinavých potíštěných hadrů. Jedinký touto jedovatinou napuštěný list může ještě po stu letech duši i tělo čtenáře otrávit. Proti moru tomuto není léku jistějšího kromě zkažení hadrů těch plamenem. Chánovský znal dobře velikou cenu každinké duše vykoupené předrahou krví Páně, dbal vždycky na hlas pečlivé matky naší, Církve Duchem Svatým řízené, miloval upřímně a moudře národ český: pročež není divu, že knihy kacířské a svůdné pilně vyhledával a pátil, nehrubě všímaje sobě nářku a křiku jejich pošetilých držitelů, kterýmiž ďábel svých pastí na dušičky lidské zachrániti usiloval. Týž kněz Albrecht složil a sepsal pro lid český několik výborných knih. Mimo nahoře zmíněné divadelní kousky zhotovil znamenitý výklad náboženství a obřadů Církve katolické; pak krásná pojednání o Velebné Svátosti oltární a bl. Panně Marii, Rodičce Boží, podotýkaje zvláště, kterak od Boha rouhači trestáni, ctitelé však odměňováni bývali. Sebral též a zapsal mnoho zmínek o svatých dědicích české země a jiných zbožných osobách. Z latinského díla Suriusova dodělal český překlad vypsání životů Pána Ježíše, Bl. Panny Marie a jiných svatých, načatý jezuitou Jakubem Bezkovským.

Na svých poutích apoštolských vídal Chanovský s zarmouceným srdcem kostelíky zanedbané a ochuzelé. On jim zjednal vyšílení, rovnou podlahu, správký oken a střechy, staraje se Pánu Ježíši o důstojné obydlíčko. Trhával kvítí, čerstvou krásu na oltáře, sošky a obrazy. Do kostela v Bernarticích (u Bechyně) obětoval svátostníci (monštranci), aby o tom osadníci nevěděli. V Horažďovicích, v Nepomuku a jinde měly kostely ještě roku 1659 úborů (ornátů), pruhel (štol) a vycpanek (polštářů) pod mešní knihu, kteréž on sám byl ušil s hrubou nensází, rukou pakostničnou. Nosíval krabici s hedbávnými ústřížky, z nichž robil a přišíval křížky pruhlům a náramkům. Měl obyčej prohlížeti v kostelích prádlo a šatstvo, kteréž pak sedlské i panské dcerky nábožné čistily a spravovaly.

K prosbě Chanovského darovány jsou v Klatovech dva panské domy Tovaryšstvu Ježíšovu. Vůkolní šlechta, hledíc na blahoplné skutky tohoto muže apoštolského, přála sobě jezuitů v Klatovech. Prosbám jejím vyhověl král Ferdinand II. i kněz David Kirchner, starosta řádu jezuitského v českém úkrají. Roku 1636 uvedeni jsou jezuité do Klatov; správcem jejich stal se kněz Ondřej Stredon. Z počátku třeli nouzi, stálých důchodů a dostatečných pomoci v čas války pohřešující. Starostlivou matkou byl jim spolubratr Albrecht Chanovský. On na ně i na jejich seminář študentský vůkol žebal. Pokorný kněz hnal leckdy hejno hus vyžebraných do

Klatov. Schopných a hodných mládenečků sbíral a přivázel sám do semináře. Chudým studentům opatřoval stravu, ba své hubě sousta ntrhoval, by nuzák nelačněl. Později vystavena jest v Klatovech jezuitům kolej s chrámem Neposkvrněného Početí bl. Panny Marie. Zakladatelé a nadatelé byli: král Ferdinand II., Jiří hrabě Bořita z Martinic a Lucie Otilie, vdova po Františkovi Libštejnském z Kolovrat. Ctitel Chanovského, svob. pán Přibík Jeníšek z Újezda, založil též a nadal pod hradem svým v městě Březnici kolej s velikým chrámem sv. Ignáce a Františka Xaverského († 1651).

Z některých událostí lze hádati, že Chanovský měl od Pána Boha dar divotvorčí a proročí; také prý ho vídali v tu samou chvíli na několika různých místech, ku př. v Klatovech u jezuitův a někde ve vsi u lože umírajícího člověka, neb na misii.

Když byl v Sušici na smrt onemocněl, dal se Chanovský dovésti k duchovním spolubratrům do Klatov, kdež svátostmi ohrazen v Pánu zesnul dne šestnáctého května, léta tisícého šestistého čtyřicátého třetího. Tělo jeho odpočívá v Klatovech v chrámě druhdy jezuitském.

Matějček.

V městě Kadani, v Žatecku, přechovával žid Noe v srdci svém obmysl, zavraždit někoho z pacholat křesťanských. Za pohody zlou vůli svou vykonal dne jedenáctého března 1650, probodav prsa nevinnému chlapci Matějčkovi. Na soudu nezpíral, noprž tím se chlubil, že křesťana zabil. Když kat na popravišti zdlouhavým trápením žida utrácel, počal tento svých vin litovati, ba za svátost křtu prositi, ačkoli věděl, že mu prosba tato k zachránění vezdejšího života prospěti nemůže. Křtem svatým omilostněný Noe snášel ostatek vyměřeného trestu velmi trpělivě, až ducha vypustil. Stalo se 21. března t. r. 1650.

Vůči Jana Daizingra, doktora lékařství, napuštěno jest tělo umučeného Matějčka živicí (balšámem) od dvou ranhojičů dne 1. dubna na útratu hraběnky Sabiny Verdugové. Tato nábožná dobrodějka oblékla umučené pachole v roucho perlami a drahým kamením vykrášené; rovněž stkvostný byl věneček, jež mu na hlavičku vstavila. Potom do rakve přidán Matějčkovi nůž, kterým byl

umučen. Pak do starožitného děkanského chrámu **Povýšení sv. Kříže** tělo slavně vnešeno a v levo od hlavního oltáře v přichystaném výklenku poctivě uloženo. Památný nápis na mramorové desce skládal sám císař a král Ferdinand III., jenž také rozkázal, aby židé pod uvarováním trestu na vše budoucí časy města **Kadaně** prázdni byli.

Maria Elekta od Ježíše.

V Terné, vlaském městě, opodál Říma, bydlel Aleš Tramazoli s chotí svou Evtropií Giamborlami. Tohle urozené a bohobojné manželstvo obdařil Pán Bůh dne 28. ledna 1605 dceruškou, kteréž ze křtu Kateřina říkali.

Mimo obyčej děvčátek cvičila se Kateřinka v ustavičném přemýšlování o Pánu Bohu, jenž na nás všady své nejbystřejší oči upírá. Kdykoliv se jí myšlenky pozatoulaly, hnětlo ji svědomí. Proto směla sedmiletá děvenka často choditi k svaté zpovědi.

Tuhý řád bosých karmelitánek měl v Terné klášter. Moudrá panna, volíc bez závady od světských lahod i trampot sloužiti Pánu Ježíši, poprosila dotčené jeptišky, aby ji vzaly mezi sebe. Dne 2. června 1626 oblečena jest Kateřina v řeholní roucho; klášternice počaly jí říkati Maria Elekta od sv. Jana. Když novačka po celý rok na zkoušce vytrvala, dovolil jí řád, aby se prostředkem svatých slibů s Kristem Pánem zasnoubila.

Brzy po bitvě a vítězství na Bílé hoře založil král český, císař Ferdinand II. podle slibu svého

dva kláštery karmelitánům, jeden v Praze, druhý ve Vídni. Potom založil zase ve Vídni klášter panám téhož řádu karmelitánského. Mezi jeptiškami, jež k prosbě zakladatelově jenerál řádu do Vídně vypravil, byla naše Maria Elekta. Z obzvláštní příčiny změněno jest tehdáž její příjmení; načež sloula Maria Elekta od Ježíše.

Třiatřicetiletou Marii Elektu soudili hodnou a spůsobnou, aby vídeňský klášter karmelitánek spravovala. Dle pravidla řádu neměla ještě dostatečných let k úřadu převorskému. Papež Urban VIII. zvědév o duchovní dospělosti vychvalované řeholnice, doplnil nedostatek sedmi let svou mocí apoštolskou.

Maria Elekta řídila pět let vídeňský klášter. Jako někdy Ferdinand II., rovněž měl ji Ferdinand III. v uctivosti. Tento císař chtěje v Hradci štyrském zvelebiti klášter karmelitánek, poprosil jenerála řádu, aby na převorství hradecké výbornou Marii Elektu dosaditi ráčil. I stalo se. V Hradci štyrském úřadovala Maria Elekta ke cti a slávě Boží třináct let.

Ferdinand III., český král a římský císař, slíbil před lety Pánu Bohu, pomůže-li mu z tísně od Švédů a jiných nepřátel, že karmelitánkám založí a ustaví klášter s kostelem sv. Josefa, pěstouna Páně. Na splnění slibu koupil v Praze v Menším městě od hraběte Ferdinanda z Valdštýna dům a dal jej upravití v klášterík s mešní kaplí pro karmelitánky, ažby klášter s kostelem sv. Josefa dostaven byl. Za představenou vyprosil zakladatel

nové osádce Marii Elektu, která tedy od jenerála řádu karmelitánského z Hradce štyrského se čtyřmi řeholicemi do Prahy jest poslána. V první den září měsíce 1656 přivezli do Prahy na voze zastřeném Marii Elektu s třemi duchovními družkami; čtvrtou onemocnělou přinesli na nosidle rovněž zastřeném. Nazejtří vešel do jejich klášteřka jenerál řádu Aleksandr a prohlásil Marii Elektu za převorku karmelitánek pražských.

Velebná matka Maria Elekta byla horlivou následovnicí svaté karmelitánky Terezie. Zákon Boží, rozkazy svaté Církvě, sliby a všeliké povinnosti stavu svého plnila svědomitě a přechočně. Všedních svých hříchů skroušeněji litovala, nežli mnozí lidé svých nepravostí želívají. Za nejdrobnější dušičky své naskvrnění trestala křehké tělo tvrdým pokáním, lkajíc a bédujíc nad zlehčením nejsvětějšího jmena Božího. Její srdce bělounkým čistoty kmentem postřené a horoucnou láskou osvětlené podobalo se oltářičku, v němž ona den jak den hosta i hostitele svého — Pána Ježíše zavírala. Kromě toho vzbuzovala několikrát za den v srdci svém žízňivou žádost častějšího podstatného přijímání Velebné Svátosti oltární. Panence Marii, Rodičce Boží a matičce naší, prokazovala vždycky velikou poctu a něžnou lásku.

Elektinu pokoru a milost zkusili lidé domáci i venkovští. Maria Elekta strojvala nemocným sestram svým záživnějších pokrmů. Mohouc

poručiti sobě, prosívala sestru v kuchyni zaměstnanou, aby jí něco přinesla, podala, všelijak posloužila. Kdys přihodilo se, že služebná sestra v kuchyni na převorku svou škaředě koukala a rozčepeřená broukala. Zmařenému laskavému napomenutí směla ovšem Elekta pokuty řeholnické přičiniti; ona pak líbeznou řečí uchlácholila zhrubělou dcerku, takže tato klečmo odprosila velebnou matku. Vůbec dalo se o Marii Elektě to samé říci, co druhdy o sv. Terezii: „Chceš-li, aby tě milovala mnoho, ubliž jí!“ — Vítaná byla řádné učenici Páně hana veřejná. U pražského arcibiskupa, kardinála Arnošta Haracha, nařknul ji kdos, že prý podřízenou sestru krutě zbilá. Uslyševši o nestydatém nářku, zplesala pokorná Elekta: „Chvála Bohu, zde mne ještě nejlíp znají!“ — Po Praze toulalo se psaní na zrouhání Marie Elekty. Tehdáž přišla nějaká paní do klášteřika karmelitánek; sestra vrátná počala před ní poctivé jméno převorčino hájiti; než v tom zakřikla jí Elekta: „Mlč sestrol! mně jest jedno, ať mne kdo ctí nebo tupí.“

Nad svou panenskou čistotou bděla ustavičně; chtíc ji nebeskému choti svému všecku krásnou dochovati, mořila tělo známým obyčejem prudkých kajnic, až teprv zpovědník opatrným zákazem horlivost její obmezil.

Koho Pán Bůh miluje, toho křížkem navštěvuje; Marii Elektu zkoušel, zdokonaloval i obhacoval nemocí a neduživostí. V těle jejím vyskytla

se vodnatost; hrubě bolavé nohy osm let ji mořily; rok před smrtí trýznil ji vřed v hlavě; poslední půlletí trápila ji žízeň, až jazyk dřevěněl a pukal. V tom ve všem soužení velebila Pána Ježíše, znajíc vzácný závdavek jeho lásky. Posléz nastala i dokonalá zkáza porouchaných plic. Asi týden před svým zesnutím povolala starostlivá Elekta podřízené panny k sobě; z nichž každá zvlášť předstoupivši, vzala od ní spasitelné napomenutí a vhodnou radu. Nikdo netušil, žeby matka s dcerami loučila se.

Ten den před skonáním pouti slzavé zvěstovala Maria Elekta duchovní dceři Eufrazii: „Příští noc umru; ty budeš po mně převořiti. Nad kázní v klášteře ať pilně bdíš a mateřsky o mé dcerky pečuješ!“ Ač lékař jistil, že na kvap není, dala se o půl noci svátostmi řádně zaopatřit, počemž dvě hodiny ve svatém rozjímání pohroužená odpočívala. Zdvihnuvši k nebesům oči, usnula v Pánu ve čtvrtek ráno mezi druhou a třetí hodinou jedenáctého ledna, roku tisícího šestistého šedesátého třetího. Ku klášteříku byl shon Pražanů veliký, a ti uzřevše velebnou matku nebožku, prokazovali všelijak své domnění, žeby svatá byla.

Do dubové rakve příliš krátké vecpáno jest tělo Elektino, čímž mu vaz zlomen; hlavu svésili k prsoum mrtvolý. Tělo pochováno v tuze vlhkém sklípku kaple klášterské.

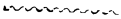
Nadály se pak toho pražské karmelitánky, že tělo matky své Marie Elekty naleznou neporu-

šené. Zjednavše sobě povolení k zdvihnutí těla, otevřely sklípek r. 1666. Jak mile víko s rakve sundáno, rozcházela se po klášteříku vůně líbezná. Elektin oděv uzřely sestry všecken plesnivý a spuchřelý, tělo jako živé, takže v očích rozeznaly snadno bílou kožku od černé zřetelnice. K vůli umytí a zoblečení vyložily tělo na prkna; brzo však pomysly sobě, žeby pohodlněji práci odbyly na stoličce s opěradlem. Však pro neohybnost údů nebylo lze usaditi tělo na stoličce. Tehdy rozkázala převořiše Eufrazie, aby ve jméno řeholního poslušnosti tělo se podalo. I usadily tělo na stoličce! Ale smutno bylo pannám hleděti na hlavu k prsoum svěšenou. Opět zavzněl převorčín rozkaz; hlava nadzvednutá ostala zpříma!

Dne 17. března 1668 vyšetřováno jest úředně tělo Marie Elekty od zřízených k tomu lékařů, doktora Francmana, jiných dvou mužů téhož umění a slovutného ranhojiče Kasini. Shledali tělo neporušené, vaz zlomený, hlavu na samém mase koží potaženém zrovna stojící. Svědectví své s přísahou odevzdali téhož dne písemně pražskému arcibiskupu Arnoštu Harachovi. Kardinál tento přišel na jezdr (18. března) v průvodu svého kancléře, provinciála karmelitánského a šesti kněží sblednout tělo Marie Elekty, kteréž pak z uctivosti ruku políbil. Brzo zaslal věrnou zprávu o divné udalosti jakož papeži Aleksandrovi VIII., tak i císaři Leopoldovi I., králi českému.

Podle slibu Ferdinanda III. roku 1657 v Pánu zesnulého stavěl a dokončil Leopold I. klášter s kostelem sv. Josefa v Menším městě pražském, kamž se karmelitánky 20. prosince 1671 s tělem Marie Elekty přestěhovaly.

Císař Josef II. zrušil 29. ledna 1782 založení karmelitek pražských u sv. Josefa. Řeholní panny odešly s tělem vel. matky Marie Elekty do Pohledu, zrušeného kláštera cisterciacek u Brodu nad řekou Sázavou. Po smrti Josefa II. dovolil císař Leopold II. karmelitánkám, by se do Prahy vrátily. Tak učinily dne 4. července 1792. Poněvadž ale na Malé straně u sv. Josefa již Anglické panny bydlely, odevzdán jest karmelitkám zrušený klášter barnabitský s kostelem sv. Benedikta na Hradčanech, kdež dosud lze spatřiti tělo Marie Elekty na stoličce usazené.

Františka hraběnka Slavatová.

Slavný český rod pánů z Hradce (Jindřichova) vymřel po meči l. 1604 Joachimem z Hradce a na Telči. Po něm zdédila všechny panství sestra jeho Lucie Otilie, choť pana Viléma Slavaty z Chlumu a z Košumberka. Vilém Slavata, místodržící královský, byl r. 1618 od protestantských stavů českých z hradu pražského oknem do hlubokého příkopu vyhazen, však podivným způsobem zachráněn. Císař Ferdinand II., český král, povýšil jej i potomky r. 1621 do hraběcího stavu a vzložil naň 1628 úřad nejvyššího kancléře v království českém.

Hrabě Vilém Slavata měl s Lucíí tři syny: Adama Pavla, Joachima Oldřicha, Františka Víta. Nejstarší syn Adam Pavel stal se po smrti otcově r. 1652 vladařem rodu hradeckého.

Joachim Oldřich oženil se l. 1627. Jeho manželka Františka, r. 1610 narozená, byla dcera v horních Rakousích osedlého hraběte Leonarda Helfrida z Meggav a choti jeho Anny, rozené hraběnky Cham z Gelasy.

Františčin manžel, Joachim Oldřich hrabě Slavata, dvorský sudí, bratra svého Františka Víta maličko přečkav, usnul v Pánu l. 1645. Ostavil sedm dítek: Ferdinanda, Joachima, Leopolda, Karla; Kateřinu, Lucii, Barboru. Nejstarší synek Ferdinand, zdědiv po otci panství Stráž v Budějovicku, stal se okolo roku 1652 majitelem panství telčského na Moravě; roku 1657 dědil po bezdětném zemřelém strýci Adamu Pavlovi panství Hradec Jindřichův a jiné statky. Po něm panovali od r. 1673 na Hradci a Telči jeho bratři Joachim a Leopold až do l. 1691. Karel oblíbil sobě nejlepší částku — duchovní stav v tuhém zákoně karmelitském. Kateřina vdána za Jana Arnošta svob. p. z Pětikostelů; Lucie za Adolfa Vratislava hraběte z Šternberka; Barbora za Krištofa Filipa hraběte z Lichtenštejna. Všechny své dítky hraběnka Františka zdárně vychovala i zaopatřila. Byloť v tom Boží požehnání, za něž k témuž účelu po smrti svého chotě Joachima sedm tisíc mší svatých sloužiti dala. Té zbožné a moudré vdově svěřil císař Ferdinand III. vychování synáčka svého Leopolda. Františka odjela do Vídně ke dvoru a pěstovala tam císařovice i nejmladšího synka svého Karla. Tehdy byl jejím zповědníkem Everhart Nithard z Tovaryšstva Ježíšova, jenž pak mezi kardinály římské Círky počten jest.

Františka měla hodnou matku; u ní zvykla

bázni Boží a tuhé kázni křesťanské. Dívčí a panský věk strávila nevinně; v touž dobu krášlil její duši věneček uvitý z lilie čistoty a z kvítků jiných ctností. Vdaná osvědčila se chotí věrnou, hospodyní řádnou i matkou podle srdce Božího. Za vdovství spěchala srdnatě k cíli svého putování — k dokonalosti v průvodu svých duchovních otců z Tovaryšstva Ježíšova.

Po smrti manžela Joachima nezachtělo se jí vdavek; ba ona slíbila před zpovědníkem Pánu Bohu, že dochová vdovskou čistotu. Na ten slib pořád pamatujíc, prosila den jak den Ducha Svatého o milost zdržlivosti. Mladým vdovičkám radívala, by pro Bůh tak ostaly jako ona.

Život Františky Slavatové ustavičnou Boží chválou nazvati lze. Vstávala o čtvrté hodině. Procitnuvši žehnala znamením svatého kříže čela, úst a prsou, vzývajíc nejsvětější Trojici, aby ráčila celý ten den řídití její myšlénky, řeči a skutky. Velebnou Svátost klečmo pozdravivši, modlila se s komornou růženec, prosila matku milosrdenství, sv. Josefa pěstouna Páně, svého anděla strážce a jiných svatých o přímluvu před Bohem, aby ji v ten den všelikého hříchu uchovati ráčil. Poctivši pět ran Krista Pána pěti Otčenáši a Zdrávasy, četla v knize zbožného kněze Tomáše Kempenského a rozjímal; pak odbývala hodinky o bl. Panně Marii, a šla na mši svatou. Obcujíc nejsvětější oběti, rozjímal skroušeně muky Páně. Bylo-li několik mší

svatých po sobě, zůstala na všech; modlila se hodinky za duše v očištcí, hodiny na oslavení Ducha Svatého, rozličné litanie, kající žalmy a růženec. V Telči trvala po několik let až do poledne na mšech svatých. Pakli přespolní kněz, opozdiv se, mši svatou v samé poledne začal, hraběnka zaslechši zvonit na mši, vstala od prostřeného stolu a běžela do chrámu. Po skrovném obědě rozmlouvala o věcech nebeských a o cnostech křesťanských; potom vyšívala pro kostely a šila na chudinu. Pod večer o šesté hodině odbývala s komornou růženec. Při večeři nejen že masa nejídala, noprž jako naprázdno za stolem sedávala. Před spaním dávala čísti z nábožné knihy, u př. ze spisů sv. Augustina, a zpytovala svědomí. Takového pořádku ostríhala co den za mnohá léta. Nikomu k vůli neobmeškávala své domácí pobožnosti. Navštěvovali ji nejmilejší hosté — její děti a příbuzní; když pak hodina její nastala, dovtípili se příkladem jejím a modlili se zároveň. Milujíc Pána Boha nad vlastní krev svou, řekla kdys zpovědníkovi svému: „Ráda je vídám, když ke mně přijíždějí; ale ještě radší, když odjíždějí!“ Na každý rok konala duchovní cvičení dle návodu sv. Iguáce z Lojoly.

Bažíc bez ustání po nejsvětějším, nejmilejším hosti, chystala v srdci svém Pánu Ježíši prostředkem svátosti pokání stánek důstojný a přijímala Jej ve Velebné svátosti oltární převroucně třikrát do téhodne. V každý den navštěvovala nejsvětější Svá-

tost. V Telči, v Hradci Jindřichové i jinde sotvaže z ulice zaslechla zvěst zvonku, žeby kněz šel s Pánem Bohem, ihned z domu vyběhši, Boží Tělo k nemocnému provázela; odtamtud pak zase zpátky Velebnou Svátost do kostela provodila.

Františka majíc srdce v skále víry katolické zakotvené, ničím se od Otce nebeského odervati nedala. Jsouc s řízením svrchované prozřetelnosti Boží spokojena až milo, velebila Hospodina v pohodě v nehodě. Dušičku tu Pánu Bohu ve všem oddanou nepolekalo nebezpečství, nezmátlo protivství. Za dnů radostných i žalostných vídali tvář její stejnou, čelo hladké, oči jasné. Navštívil-li Bůh křížkem buď ji samu či koho z domácích, plynulo jí ze rtu líbezně: „Jak Bůh ráčí! Děj se vůle Páně!“

Vzácná byla její milost k protivníkům, divná její udatnost v obhajování duchovenstva, zvláště Tovaryšstva Ježíšova.

Chudičkého Krista učence horlivá složivši po smrti chotě svého všeliký šperk, vyhýbala se zbytečnému utrácení na stkvostnost a hojnost v stravě, v oděvu, nábytku a služebnictvu. Z jmění svého zvelebovala službu Boží, činila velikou pomoc chudíně. Vlastenec náš Balbin, kněz z Tovaryšstva Ježíšova, ujišťuje nás, že nad hraběnku Františku Slavatovou nebylo tehdaž v domácí šlechtě paní k chudým štědrější a k jejich obsluze ochotnější. Jednomu knězi jezuitovi dávala dvanáctkrát do roka

peněz na obdarování takových chudáků, kteří se styděli chodit po žebrotě. Nuzáci dostávali od ní obuvi, prádla, šatstva; leckdy svlékla se sebe kabátek (živůtek) a přioděla jím žebračku zimou křehnoucí. Chudé ženy syn byl pro spáchaný zločin utracen. Téhož dne, kdy jeho matka hořem doma hynula, přikvapila k ní hraběnka Františka i potěšila ji nábožnou řečí a pěkným darem. Ve Vídni sloužila s dcerkami svými malomocným a nehojitelným. V Hradci Jindřichově čistila sama hnisovitými vředy osypaného sirotka. V Telči donášela skrytě chudým a nemocným lidem peněz, oděvů a léků, jež ve svém domě sama strojila. Někdy navštívivši chudinu ve špitále, pomodlila se s ní růženec a obdarovala ji.

Na zvelebení služby Boží zasílala Františka hodné dary do poutních chrámů v Čechách, v Moravě a v Bavorsku. V Opořanech, na statku českém od ní 1656 koupeném, však 1667 jezuitům postoupeném, opatřila kostelík sv. Františka Xaveria drahými posvátnými věcmi. Podobně pamatovala na kostely v Hradci Jindřichově.

Jakožto vroucná ctitelkyně muk Páně vyzdvihla Františka v některých kostelích pobožnost na památku smrtelné úzkosti Kristovy v zahradě Getsemanské, a učinila stálé nadání pro několik pacholat, aby ve čtvrtek a v pátek o té pobožnosti zpívali. V Telči založila, postavila, nadala jezuitský klášter s chrámem, též semenišť chudého studentstva

(1651—1667). Dne 15. září 1676 uložila jistinu 10.000 zl. pro pět chudých, hodných děvčat telčských. Každá z těch dívek brala úrok ze sta zlatých; pakli se vdávala aneb se do kláštera dávala, tehdy vzala věna 100 zlatých. Nadání ještě trvá. V týž den a rok založila v Hradci Jindřichově kaplanství při špitálu sv. Jana Křtitele jistinou čtyř tisíců zlatých.

Čím výše Františka před Bohem i před lidem zásluhami vzrůstala, tím hloub zapouštěla její pokornost kořen svůj. Hraběnkou zastihl kdysi zpovědník, ona vzlykajíc jako v slzách plynula. „Dcero moje, proč pláčete?“ — „Velebný Otče, račtež mně u Pána Boha slz krvavých zjednati, abych slušně svých hříchů plakala. Nejsem hodna, že mne země nosí. Bohdejž mne všickni lidé uplivali a nohama tlačili!“ Z kajicnosti a starostlivosti o vdovskou čistotu sušila, šlehala, trýznila tělo své postem, důtkami, žíní. Cvičíc sebe v odpírání chtivým žádostem, nechovala pro své vyrazení ani psíčka ani ptáčka. Aniž mimo dům obveselení hledala; vězelať buď doma hodně zaměstnaná, aneb byla jistě v kostele, ve špitále, v koutech chudiny. Jazyk skrocovala uzdou Bohu milé mlčelivosti.

Listem vlastní rukou 13. listopadu 1674 napsaným požádal císař Leopold I. hraběnkou Františku, aby k sobě přijala úřad nejvyššího hofmistrovství u jeho choti Klaudie Felicity. Po-

slechši odjela Františka do Vídně a zůstala u dvoru až do smrti císařové. Z Vídně vrátila se 19. června 1676 do Telče, odkad brzy přijela do Hradce Jindřichova. Tu po malé nemoci doputovala. Svátostmi ohrazená zapěla: „Nyní propouštíš sluhu svého, Pane, podle slova svého v pokoji!“ (Luk. II. 29.) a vypustila ducha dne 22. září 1676. Tělo ctné paní v posvátném rouchu sester lajiček Tovaryšstva Ježíšova do Telče převezeno a tam 30. září t. r. 1676 v jezuitském chrámu vedle těla Joachima Oldřicha hraběte Slavaty uloženo. Císař Leopold zvěděv o jejím zesnutí, zalkal: „Ach, umřela moje pěstounka, kteráž mne mateřskou láskou milovala!“ — Everhard Nithard, někdy Františky Slavatové zpovědník, již kardinál, vyjádřil se o nebožce v jednom listu svém v ta slova: „By byla v Římě nebo ve Španělich umřela, počalo by jednání u Stolice apoštolské, aby za svétici prohlášena byla.“

Vhod bude zmínka o nejmladším synu Františčině. Jan Karel Joachim hrabě Slavata, roku 1639 narozený, byl ve Vídni pod dohlídkou své matky s císařovicem Leopoldem pěstován. Měsíce října roku 1662 lovil zvěř blízko u Telče s družstvem. Osamotněv zabloudil ve hvozdě. Bloudícího přikvačila noc; jezdec spadl s koněm do hluboké vlčí jámy. Tam učinil Pánu Bohu slib, že buda zachráněn, život svůj Jeho

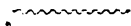
službě zasvětil mezi řeholníky. K ránu slyšáno jest jeho volání; lidé ze vsi Vonova vytáhli ho i koně bez úrazu. Jeho matka Františka založila, postavila a nadala tam kaplu mešní na památku smrtelné úzkosti Páně na hoře Olivetské a ku poctivosti sv. Karla Borromejského. Hrabě Karel dal se do kláštera bosých karmelitánů v Kaprarole (ve Vlaších). Tam počali mu říkati Karel Felix. Na kněžství posvěcen cvičil mladších bratrů řeholních v mudrctví. Zbudovav sobě poustevnu v čest sv. Karla Borromea při vrchu Virgíni, leckdy tam o samotě Pánu Bohu sloužil. Biskupské důstojenství, jež mu bylo podáváno, nepřijal. Z Vlach navštívil několikrát Vídeň, Telč, Hradec Jindřichův a Prahu.

Léta 1691 umřel poslední jeho rodný bratr Leopold hrabě Slavata, vladař domu Hradeckého. Tehdáž nutkali kdosi Karla řeholníka, by s povolením papežským choť pojal, a možným mužským plodem rod Slavatů zachoval. Odpověděl sluha Boží: „Toho bohdá neučiním; vždyť proto svět nezahyne!“

Usnul v Pánu co vrchní správce (jenerál) řádu karmelitánského v Římě, v semináři u sv. Pankrace, 21. července 1712. S ním vymřel po meči rod hrabat Slavatů.

Dá-li Pán Bůh, vyplní se v poslední den právě horoucná žádost hraběnky Františky Slavátové, kterou ve svém závětu (v poslední vůli) takto vy-

jádřila: „Dítkám svým nejmilejším odkazuju lásku a bázeň Boží, také upřímnou pobožnost a důvěru v nebeskou Královnu, abych je všechny Bohu, svému stvořiteli, na hrozném soudu okazati mohla. Toť bylo mateřského srdce mého nejvroucnější, nejpilnější přání!“

Augustin Strobach.

V Jihlavě, městě moravském, obcovalo před dvěma sty lety ctné manželstvo Jan Strobach a Marketa. Z vícera dítek jejich známi jsou synové Jan, Augustin a Tobiáš, kteréž rodičové v bázni Boží vychovali a Církvi svaté rádi obětovali.

Augustin Strobach, léta Páně 1645 v Jihlavě na svět vyvedený, měl staršího bratra Jana, kterýž sobě zvolil duchovní stav v Tovaryšstvu Ježíšově. Mladší bratr Tobiáš, panic zdravý, silný a velmi nábožný dal se do téhož svatého Tovaryšstva a zesnul v Pánu asi roku 1680, studuje právě bohosloví u jezuitů. Bratr Jan a rodička Marketa přechkali Augustina životem.

Podle přání matky Markety, kteráž vzývajíc sv. Ignáce bez veliké bolesti Augustina porodila, přidáno jest mu na křtu svatém jmeno Ignác. Když pak Augustinek svátost biřmování přijmouti měl, vyprosil sobě jmeno svatého mládence Alojze. Svým svatým jmenovcům prokazoval v mládoučkém věku zvláštní poctu. Všimli sobě toho jihlavští spolužáci, a mnozí zneužili použitého

dobrotiska. Kdykoliv jim z trestu náleželo uklízeti ve škole, prosili jej čtveráci ve jméno sv. Ignáce, aby to za ně odbyl. Pousmáv se Augustínek svolil vždycky; čímž stalo se, že z uctivosti k sv. Ignáci a z pokory bohumilé on sám takřka celý rok smeti ze školy vymetal. Jsa rovněž upřímným sv. Alojze ctitelem, hleděl Augustínek zavděčiti se Kristu Pánu nevinností, pobožností a srdnatou obětností. Služba Boží v chrámě, modlení, pobožné čtení a rozjímání v domácím úkrytu nahrazovaly mu hojně zábavných her mládeže, jimž se rád vyhýbal. Puzen lítostí a milostí k svému Vykupiteli, mořil mládeneček tělo své hladem, důtkami, opaskem žízněným, až mu v tom rodiče a zpovědníci brániti museli. Kdysi chtěl poslední tři dny v pašijovém týdnu o hladu a žízni strávití napořád. Čehož sice nechal k zjevnému zákazu; však umínil nahraditi to mlčením Pánu Bohu. Opravdu celé ty tři dny ani nehlesnul, ačkoliv jej domácí domlouváním, spolužáci vysmíváním, kdosi i bitím k promluvení pobízeli, dráždili a nutkali. Maje od Ducha Svatého dobrou paměť a bystrý důvtip, chodil v Jihlavě do latinských škol k jezuitům. Potom študoval v Olomúci u jezuitů mudrcví a bohosloví. Baže od několika let po duchovním stavu v Tovaryšstvu Ježíšově, neoblevil v žebronění, až ho jezuité 14. října 1667 do Brna na zkušenu vzali. Čehož sobě Augustín tak tuze vážil, že co den třikrát za to Pánu Bohu kleče děkoval, jednou se

bičoval a sliboval: „Vše možné přičiním se, abych tak vzáctné milosti zasloužil!“ — Když na prvoroční zkoušce obstál výborně, poslán jest do Znojma učit mládež počátkům umění. Pak odbýval druhý rok zkoušky řeholní. Učiniv řádu slib, vyučoval po čtyry leta ve školách a rozněcoval v srdcích studentstva uctivost a lásku k Rodičce Boží, jsa řiditelem bratrstev Mariánských.

Roku 1674 dne 25. února zřízen byl Augustin Strobach na knězství skrze nikopolského biskupa Jana hraběte Brajnera, děkana kapitoly olomúcké. Po svém v Olomúci vysvěcení učil studentstvo řečnickému umění v Chebu a v Hradišti. Konaje časem vůkol misie, vykládal katechismus a hlásal s kazatelnou slovo Boží. Dle svědectví tehdejšího starosty koleje hradištské obcoval svatě. Oběť nejsvětější slavil vždycky zdlouha, velebně; přičemž mu mnohokrát pro velikou srdce skroušenost a milost po lících slze tekly. Zbožný lid jej tuze ctil a k němu do zpovědnice valem běhal.

Třetí rok zkoušky řeholní odbýval Augustin v Telči. Jak za pacholectví tak i teď usiloval o království nebeské srdcem pokorným a kajicným. Leckdy měl za to, že spolubratra řeholního slovíčkem zarmoutil: toť na setkání klekl před ním, políbil mu pravici a prosil za odpuštění. Užasnul bratr, nevěda nic, čím by mu byl Strobach ublížil. — Tehdy kněz Augustin tělo své pilně mrskal i drátěným opaskem dral. Kromě času řeholním zá-

konem určeného nikdy se vody nenapil, ať hrdlo žíznil prahlo. Maje do osmi neděl suché lámání v koleně, činil předce klečmo modlení jako jindy. Duše byla tělo opanovala přehoroucnou k Bohu láskou, která jest silna jako smrt. Nevidáno, by mu byl vášně mráček čela zkabonil.

Z dávna přechovával Augustin v srdci svém žádost neúmornou, aby mu dáno bylo, pohanům blahé učení Kristovo zvěstovati a za pravdu Bohem zjevenou život položiti. Zač prosil, vzal. V Americe a Austrálii obývalo množství pohanů. Starosta všeho řádu jezuitského, Jan Oliva, chtěje jich získati Pánu Ježíši, poslal obecný list do dědičných zemí rakouského mocnářství, aby odtud několik spůsobných kněží z Tovaryšstva Ježíšova do Mexika i Paraguaje (v Americe), též na ostrovy Filipínské a Mariánské (v Austrálii) pospíšilo. Byli pak k misionářskému úřadu tito kněží jezuité vybráni: Josef Najman pro Mexiko, Václav Christman pro Paraguaj; Pavel Klajn, Matěj Kukulin, Jan Tilpe a Augustin Strobach pro ostrovy Filipínské a Mariánské; posléz Šimon Boruhradský. Nejvyšší purkrabí, Bernard hrabě z Martinic, dal misionářům l. 1678 z Prahy odjíždějícím všelijakých dárků pro divochy pohany. V španělském městě Seville bylo misionářům přes celý rok meškati, poněvadž loďstvo již odplulo do Ameriky. V jmenovaném městě všímali sobě misionáři hvězdářského a lékařského umění, též řemesel, by s hojnějším užitkem mezi divokými

národky vinici Páně štípiti a zdělati mohli. Augustin cvičil se v řeči španělské, v opatrném spravování nesmrtelných duší, shledával i zapisoval spolehlivé pověsti o divoších australských, jimž Indiáni říkali. V Seville, kdež čtvrtý slib obyčejem řádu svého učinil, měli o něm Španělové domnění, žeby svatým knězem byl. Misionáři z kadického přístavu na skonání roku 1680 vypluvše, ostavili Evropu a doplavili se mořem Ameriky roku 1681 při svatém Václavě. Vyšed z města Mexika, doplavil se Augustin ostrovů Marianských s Janem Tilpem a Matějem Kukulínem 15. června 1682.

Z ostrovů australských ve Velikém moři nalezeny byly nejprve ostrovy Marianské asi roku 1520, jichž se potom Španělé zmocnili. Když ostrovanům Marianským — Indiánům — kněz Ludvík od sv. Viktora l. 1668 učení Páně počal zvěstovati, nenašel v nich a při nich nižádného náboženství, ani modly ani oběti. Bezbožci hovadského života pelešili se v skalních děrách. Na největším ostrově sv. Jana (Igvan) založila španělská vláda znamenitou osadu či město Agadnu, vystavěla tamž v Agadně tvrz, a pod ní dům pro misionáře, kostel a školu. Vyučení a pokřtění divoši krotli a začali vydávati ovoce spasení. Ale několik zarputilých v nevěře Indiánů štvalo lid na vládu a knězstvo, až povstal. Tehdáž umučeno šest misionářů, mezi nimi též apoštol ostrovanů, kněz Ludvík. Hrstkou vojáků svých zvítězil brzo vladař nad bu-

řičstvem; vrahové vzali za své; lid k pořádku navrácen.

Pomocí vlády španělské vyzdvihli misionářové asi r. 1683 na ostrově sv. Jana dva kostely: jeden ve vsi Inapsaně ku poctivosti sv. Michala archanděla; druhý ve vsi Págu na památku neposkvrněného početí Panny Marie. Augustin Strobach, popracovav napřed v Págu, odešel do osady Inarazan, kdež měli misionáři dům v čest sv. Josefa. Tu získal a pokřtil 450 duší; 100 párků oddal svátostně v svazek řádný a nerozlučitelný.

Z ostrova sv. Jana poslal starosta misionářů Augustina kněze na ostrov sv. Anny (Rótu) do vesnice Sozy, kdež stál dům pro misionáře ke cti sv. Františka Borgiáše založený. V tom okresu vyučil a pokřtil Strobach 500 dospělých Indiánů a všecka pacholata; 170 párkům udělil svátost manželství. Ztad odebrav se do vsi Aguzánu, vyzdvihl tam dům pro misionáře a dokonal obrácení pohanů. V jmenovaných osadách cvičil Augustin pacholata ve svatém náboženství, v čtení, psaní a v kostelním zpěvu; také naučil jich posluhovati kněžím u oltáře. Do srdce vštěpoval jim stydlivost a čistotnost, zvláště pak lásku k Panence Marii.

Zatím byl kněze temností na tom, aby světlé království Kristovo na ostrovech Mariánských z kořen vyvrátil. K tomu použil pokřtěného divocha Antonína Jidáše, který pocházel ze vsi Arpu-guanu. Ošemetný muž vida, žeby starostům ostro-

vanů zákon Páně i řád skrze vladaře španělského ustanovený hořknul, navedl jich, aby s lidem povstanouce, Španěly, pány své, pobili a misionáře umučili. Tenhle ďáblův náhončí stropil vinici Páně zpoustu velikou. Na sklonku měsíce července 1684 zuřili buřiči v Agadně. Vladař v samém kostele zraněn, ale od svých vojáků vyrván z ruk vražedných, zrádce pak Antonín Jidáš kopím proklán. V domě kněžském, kamž vůkolní misionářové od starosty svého ke dni 24. července voláni byli, umučeni jsou od Indiánů dva bratři lajci a kněz Emanuel z Solorzáno. Ve vsi Retigě umučen jest kněz Bohomil (Theophil de Angelis); později kněz Karel Boranga. Po všem ostrově sv. Jana setrvala jenom ves Sinahany v křesťanství. Sinahanský starosta, Ignác Ineti, obraňoval srdnatě lidem svým Španělů a kněžstva v Agadně; ale buřičům odolati nemoha, couvnuv do tvrze; načež dne 26. července t. r. 1684 dům misionářů s kostelem a školou zapálen a zkažen jest od divochů.

Augustin Strobach meškal na ostrově sv. Anny, když mu list doručen, aby ke dni 24. července v obecný sbor misionářů do Agadny připlul. Že mořem tuhá zmítala bouře, bylo mu teprv tu noc s 25. na 26. července možno plavbu podniknouti. Z rána 27. července chtěje již do agadnanského přístavu vplouti, uzřel dým a jiskry ze zřícení kostela i domu kněžského vzhůru vyrážející. Vracel se tedy na ostrov sv. Anny, kamž bylo bu-

říčstvo Indiánům křesťanům vzkázalo, aby svého duchovního otce zabili. Však věrní křesťané přivítali pastýře svého jása jíce. Kterýžto zvěděv, žeby misionáři na ostrově sv. Josefa (Sajpan) o pronásledování křesťanů na ostrově Svatojanském ani zdání neměli, ustanovil, že sám popluje jich vystřehnout. I učinil tak. U ostrova Tinian vyvlekli divoši kněze Strobacha z loďky na břeh, svázali mu ruce nazad a hnali do vsi Soncharonu. Obecní starší vynadal mu svědčů, strhl mu křížek s prsou a chtěl s něho obrázek ukřížovaného Vykupitele sraziti; ale někdo z Indiánů, tajný křesťan, vyprosil sobě křížek za kořist. Odtamtud veden jest misionář Augustin do vsi Marpu, kdež křtěný však k pohanům zběhlý muž starostoval. Když zmořený kněz za doušek čerstvé vody prosil, zapověděl starosta drábům podati mu vody tehďaz i potom na cestě, třebaš by žízni pošel. Z Marpu dopraven jest Augustin Strobach do jedné vsi k starostovi Kvigaovi, úhlavnímu protivníku křesťanské víry. Ten optal se drábů: „Co kutil popua cestě ten celý den?“ Řkou mu: „Pořád se modlil obyčejem křesťanů.“ Starosta: Uhlídáme, zdaž mu modlení spomůžel“ Tehdy promluvil Augustin velebně: „Stojí vedle mne Pán Bůh, ochrance můj, jenž všecžno tak líbezně sporádá, by mně k spasení prospělo. Ač hotovo jest srdce mé, tisíckrát pro Boha smrt podstoupiti, předce bych

rád zvěděl, proč mne zabiti chcete, ježto jsem vám nikdy ani slovíčkem neublížil!“ Vzkřikli divoši: „Co žvastáš o Bohu? Kdo jest ten Bůh?“ Toť zařval starosta: „Koho ty Bohem nazýváš, toho my za pána nemáme. Uvidíme, může-li tobě spomoci!“ Ahned máchnuv dřevěnou palicí, udeřil Augustina Strobacha do průdušnice (chřtánu) a srazil mu vaz. Misionář umučen t. r. 1684 asi 27. dne měsíce srpna.

Když vláda španělská na ostrovech Marianských buřičstvo přemohla, poslal ztamtud starosta misionářů lebku a některou kost z těla Strobachova do jeho vlasti na památku. Tito pozůstatkové přinešení jsou r. 1702 do Jihlavy a uloženi ve svátnici (zákristii) při jezuitském kostele sv. Ignáce. Nyní chovají se v Čechách na Svaté Hoře (nad Příbramí) ve svátnici při poutním kostele bl. Panny Marie.

Šimonek Abelesův. .

V Praze skládali židé od mnoha věků zvláštní obec. Král český, císař Ferdinand I. zkoušeje, zdalíž by se dali na křesťanskou víru, poručil jim r. 1561, aby v sobotu chodili na kázání. V den 27. května t. r. začal jim jezuita kněz Jindřich Blisem v hlavním chrámě sv. Víta článků víry katolické vykládati. Chodili židé na kázání, ale jenom tři z nich přivinuli se ku Kristu Pánu. Nad tím kroutili hlavou mnozí katolíci; neboť se byli do díla učeného, horlivého a slavného kazatele požehnanějšího výsledku nadáli. Po příčině pátráno i shledáno, žeť sobě židé bavlnkou uši zacpávali; oněm pak třem vniklo do srdce slovo Boží, poněvadž mu aspoň ze zvědavosti sluchu dopřáli. Pro zarputilost dospělých židů rozkázáno, aby chlapci židovští k jezuitům do koleje u sv. Klimenta docházeli na cvičení křesťanské. Však co jezuité stavěli, to rodičové a učitelé doma bourali. Ferdinand II. obnovil r. 1630 rozkaz, aby pražští židé v sobotu chodili do kostela na kázání; ale očekávaný blahý účinek zmařen jest r. 1631 válečným Sasů do Čech vtrhnutím. Láska pudila jezuitů k zakládání ústavu, v němž by pacholíci z židovstva pohodlí měli k cviku v ka-

tolickém náboženství, po křtu pak aby slušného vychování a obživy docházeli.

Dne 23. února, v úterý před škaredou středou r. 1694 poodkryla prozřetelnost Boží zločin v Praze v židech spáchaný. Žid Josel Pas zaslechl na ulici od židůtek: „Předevčirem byl Šimonek zdráv jako řípa, a včera ho pochovali!“ Pas dí jim: „Který Šimonek?“ Řkou mu pacholata: „Šimonek Abelesův, jenž bažil po křtu.“ Pas uzřev na židovském trhu kotec (krám) Abelesův mimo obyčej zavřený, počal míti na Lazara Abelesa domnění; a divná věc, on běžel s tím ke Konstantinu Frenkinovi, zapisovateli (koncipistovi) u král. místodržitelství. Po niti se úřadové klubka dovinuli.

Lazar Abeles, syn starosty (primasa) obce židovské, zplodil asi třiaadvacetiletý r. 1682 Šimonka z třetí ženy své. Zapudiv Šimonkovu matku, pojal r. 1686 čtvrtou ženu; říkali ji Lea. S tou měl čtyry děti, z nichž dvě umřely. Na Šimonka nevrátil, poněvadž chlapec říkával: „Dám se okřtíti!“

Lazar Abeles, veda obchod v rukavičkách, kupoval je zdávna v dílně jedné pražské měšťanky. K ní docházel Šimonek skoro den jak den; tam slychal rád o katolickém náboženství; leckdy se zakoukal rozkošně do obrázků Panenky Marie. Dotčená rukavičkářka bydlela r. 1693 v Starém městě; u souseda Daniele Benekampa ostával t. r. z ži-

dovstva obrácený František Kavka. Benekamp byl zednickým mistrem.

Téhož léta 1693 ušel Šimonek rodičům ke Kavkovi, baže po křtu svatém. Otec vysílaje několik dní po něm slídičů, říkal: „Bylo by líp, aby zcepeněl!“ František Kavka měl známého, také z židovstva obráceného Fantu; tomu poslal lístek k dodání v jezuitském koleji u sv. Klimenta. Dříve zašel Fanta ke Kavkovi; zočiv tam Šimonka, řekl: „Co tu děláš v sobotu?“ Šimonek: „Pantáta mne opustil; chci se dát pokřtít!“ Vedl ho tedy Fanta do jezuitské koleje. Tam poprosil Šimonek vroucně starostu, kněze Ondřeje Mincra, o přípravu ke křtu svatému. Byli při tom z Tovaryšstva Ježíšova kněží Vilém Dvorský, Jan Eder a Jan Kapeta. Dí starosta jezuitského koleje Fantovi: „Dovedte mládenečka ke Kavkovi; ať jej přechová za některý den a pošle ho nám do koleje, kdybychom koliv oň vzkázali.“ Fanta věc vyřídil svědomitě. Byloť svrchu dotčeného roku 1693 v sobotu září měsíce.

Nazejtří, v neděli, v poledne, vyskytl se Lazar Abeles u známé rukavičkářky, řka: „Prosím Vás doskočte ke Kavkovi; rád bych s ním promluvil!“ U Kavky spatřila rukavičkářka Šimonka, an obědval. I vece mu: „Viď, že bys rád byl křesťanem?“ Posvědčil chlapec: „Ar-ciže rád; vem židáky kozel!“ S přivedeným

Kavkou brebentil Lazar Abeles na pavlači. Mnoholetým kupčením s židy byla rukavičnice z jejich jazyku ledacos pochytila. Teď naslouchajíc jejich hovoru, vyrozuměla, žeby Kavka na Lazarovi peněz žádal, ten zase na Kavkovi vyzvídal, byl-li již Šimoněk u jezuitů? Všimla si rovněž Kavky, an Lazarovi prstem ukázal na Šimonka, jenž v tu chvíli před obydlím Kavkovým seděl a jako stěna zbledl. Tehdy prodával a prodal jídášek Kavka ubohé pachole! Nazejtří, v pondělí, kdy (nejspíš schvalně) Kavky doma nebylo, zavlčen jest Šimoněk od svého táty do židů. Lazarovi pomahal žid v bílém plášti — bez pochybnosti Lébl (Lévi) Kurtzhandl, o němž vdole širší zmínka. Kavka zmizel brzo z Prahy.

U Lazara Abelesa bydlel v přízemí žid vinárník David Stumes. U Stumesa sloužila čtvrt leta za chůvu asi dvanáctiletá dívka Sára Uresovna. V čas smrti Šimonkovy ostávala též v Praze u nějaké katoličky, učíc se svatému náboženství. Ta vydala svědectví před právem o tom, co viděla a slyšela, když Šimoněk domů přivlečen byl: „Když Lazar Abeles a žid v bílém plášti Šimonka domů přivedli a tloukli, šla jsem nahoru. Lazar zařičel na Šimonka: „Tys utekl a chtěls býti křesťanem!“ Ihned vyřal chlapci poliček, až mu krev z nosu a z huby vystřelila. Žid v bílém plášti řekl Lazarovi: „Zamkněte ho do komory, dávejte

mu jenom chleba a vody; z komory neupláchnel!“ Když tento žid odešel, pochytil Lazar polínko, třískal do Šimonka. Hoch tuze bědoval a křičel: „Pantáto, nezabtež mne!“ Sousedé židé přichvátavše, zvěděli, proč by Lazar synka tloukl. Zvěděvše, že se chtěl dát okřestit, pravili: „Dobře tak, hodně mu vyřežte!“ Macecha Šimonkova nebyla doma; ale její kuchařka, židovka Henele, byla při tom. Pak sběhl ubitý chlapec k nám dolů a ukazoval zsinalá záda. Potom odvedl Lazar Šimonka a zamknul do komory. Tu vězel pacholík, dokud jsem v tom domě sloužila.“

Kterak později s Šimonkem naloženo, vyjevily na výslechu kuchařka Henele, Lea Abelesová, též Rebbe Lipman. Podstata jejich svědectví: Šimoněk bažil pořád po křtu svatém; v samý den před smrtí řekl: „Chci býti křestanem!“ Do tří neděl napřed umlouval se příbuzný Lipmanův, devatenáctiletý pražský žid Lébl (Lévi) Kurtzhandl s Lazarem Abelesem o zavraždění mládenečka. Nejprve chtěl ho Kurtzhandl práškem otrávit; však mu Lea bránila, nož i zakázala nohou páchnout do domu. Vražda předce spáchána: Šimoněk umučen z nenávisti křesťanské víry v neděli na večer, dvacátý první den měsíce února l. P. tisícího šestistého devadesátého čtvrtého. V komoře vedle po-

koje Abelesova zlámal Kurtzhandl Šimonkovi vaz. Lazar vrahovi pomahal. Kurtzhandl měl chuť zahrabati mrtvolek ve sklepě pod svou židovnou, ale změnil úmysl. Časně ráno 22. února odnesli židé podtají mrtvolek na hřbitov blízko židovské školy a tam je, pochovali. Byl při tom Kurtzhandl. Hned po pohřbu odejel do Manetína v Plzeňsku pod záminkou svadebních námluv.

Večer 26. února 1694 Lazar Abeles k rozkazu místodržitelstva z domu svého na Staroměstskou radnici dopraven; jeho žena a kuchařka jinde schovány. Nazejtří Šimonkovo tělo vykopáno, pak dvěma doktory lékařství a dvěma přísežnými ranhojiči ohledáno. Nalezli vaz zlámaný; v levém spánku čerstvou ránu. Tělo zanešeno na Staroměstskou radnici do sklepa. Dne 2. března opět shledli, ba rozpytvali Šimonkovo tělo dva doktoři a dva ranhojiči. Nalezli vaz zlámaný, v levé skrání (spánku) ránu, pod nosem modřinu, na prstech ranky, ostatek těla všecken zdravý, v žaludku hojnost chleba nezažitého. Dne 3. března vyslýchán jest Lazar Abeles. Hleděl tudy vyklouznouti: „Za posledních osm dní naříkal Šimonek na nechut k jídlu; měl na levé židovině (skrání) svrabovitou vyraženinu, kterouž mu bradýř asi před třemi týdny sřízнул; umřel náhle z psotníku; nevěděl jsem, že by hoch měl ten zlý úmysl, dáti se na křesťanskou viru.“ Všecken sbor lékařů pražských

úřadem otázan, umřel-li Šimoněk obyčejem řádným, odpověděl 8. března, že násilou ze světa sproveden byl. Tehdáž bydlela Sára Uresovna v křesťanech pražských u jedné katoličky k vůli cviku ve svatém náboženství. Z vnuknutí Ducha Svatého přišla dívka bez obsilky do radního domu vydat svědectví Šimonkovi. O veřejném výslechu v 15. den března na radnici Staroměstské stojíc proti Lazaru Abelesovi, pověděla naň v příčině Šimonka věci svrchu zevrub vytknuté. Zapíraje tvrdil Lazar: „Tuto holku neznám; však jsem ji jakživ neviděl. Lžeš! ať mne čert vezme a v povětrří rozsápe, jsem-li tím vinen, z čehož jsi mne nařkla!“

Odvedli ho do vězení ve věži u samých hodin. Zde pováživ, kam se bouře valí, vylezl po kusu dřeva ke mříži v okně, přivázal svůj harasový pás a oběsil či uskrtil se v noci z 15. na 16. března. Henele a Lea 16. března vyslýchané zprvu zapíraly, pak pověděly na Kurtzhandla i Lazara Abelesa, že z nenávisti křesťanské víry Šimonka umučili. Ještě téhož dne přikázal vrchní (odvolací) soud katu, aby vraha viselce z města na popraviště vyvlekl, rozpáral, srdce mu vyrval a o hubu otloukl, tělo čtvrtil a na hranici spálil. I stalo se.

Dne 22. března 1694 přivezen jest Lébl Kurtzhandl z Manetína do Prahy úprkem, a v týž den večer na Staroměstské radnici vyslýhán.

Nazejtří výslech opětován před Leou Abelesovou, Henelí a Lipmanem. Ty zapírajícímu Kurtzhandlovi vůči pověděly, že s pomocí Lazarovou Šimonka umučil; kteréžto svědectví slavnou přísahou stvrdily.

Jan Bedřich z Valdštejna, arcibiskup pražský, chtěje Šimonka křtem vlastní krve omilostněného slavným uctíti pohřbem, vydal v tom směru tohle poručení: Tělo Šimonkovo budiž do rakve červeným aksamitem vyložené vendáno těmi kněžími z Tovaryšstva Ježíšova, k nimž byl Šimonek do koleje přiběhl s prosbou, aby ho cvičili v katolické víře. Na radnici Staroměstské v kapli sv. Vavřince budiž tělo v otevřené rakvi vystaveno. Ztamtud ponosou je červeně přiodění nevinní školáckové v průvodu všech farářů pražských do chrámu Matky Boží před Týnem, kdež do hrobu neb sklípku z kamenné stěny vytesaného bude vloženo. Sklípek zavře mramorová deska nápisem památným okrášlená.

Červenou barvou označuje Církev planoucí lásku mučeníků Páně, kteří milovali Boha a víru svatou nad život svůj vezdejší.

Ráno 30. března všel jezuita Jan Eder (Edter), doktor Písma svatého, s dvěma řeholními spolu-bratry do sklepa v Staroměstské radnici, kdež mrtvolka Šimonkova odpočívala. Kněží jezuité

umyvše tělo, vnesli je do kaple sv. Vavřince a přendali do dubové červeným aksamítem vyložené rakve. Umrlec nepáchl; vaz mokval čerstvou krví, kteréž se šátečkem mnozí diváci uctivě dotýkali, mezi nimi luterán ranhojič. Přítomní z panstva ozdobili mrtvolku drahými věnečky a zlatými prsteny. Spodní a svrchní roucho, jedno bílé, druhé červené, obojí zlatem a stříbrem protkané, jakož i punčochy a střevíce darovala paní Silvia Kateřina hraběnka Šliková z rodu hrabat Kinských. Ona sama oblékla Šimonkovo tělo a vstavila mu na hlavu stkvostný věnec. Mrtvolek zůstal celý den lidu na odiv. Arcibiskup, vrchní soud a rada obce Staroměstské zřídili mezitím po dvou plnomocnících k zamčení a zapečetění rakve. Nazejtří 31. března pohřeb slaven. V kapli sv. Vavřince na radnici přistoupil k rakvi Vácslav Bilek z Bilenberka, děkan kapitoly Svatovítské, s dvěma kanovníky v rouchu posvátném a načal žalm CXII.: „Chvalte služebníci Hospodina.“ Když žalm dozpíván, pokropil děkan Šimonkovy mrtvolky svěcenou vodou a okouřil kadidlem. Nařízené plnomocenstvo zamklo rakev a vzalo klíče k schování u arcibiskupa, vrchního soudu a rady obce Staroměstské. K zapečetění rakve trhají paničky stužek (tkanic) s hlav a s rukávů, páni odvazují závěsek od kordů; což z toho vybráno, v třech místech k rakvi připečetěno. Rakev s tělem na máry položenou zastřeli příkrovem z červeného aksamítu. Vážně podával se

průvod Sirkovou a Železnou ulicí k soše bl. Panny Marie na náměstí, odtud pak do Týnského chrámu. Davem lidstva cestu klestil sudí městský. Z předu šli v pěkném pořádku mnozí z židovstva pokřtění hoši, jsouce okrášleni stužkami z červené dykyty. Za nimi pod červenými korouhvemi žáčkové z farních škol pražských, také menší studentstvo z jezuitských škol s rozžatými voskovicemi. Následovalo dva a třicet duchovních žáků v řízicích, všickni farářové pražští v ruchlích (v obřadních pláštích), kapitolní děkan s dvěma kanovníky; jim po bocích městská stráž, odpírajíc nátisku lidstva. Rakev s tělem Šimonkovým neslo šestnáct výborných mládenečků v červených pláštích; majíce na hlavách krásné věnce, zpívali v provodu líbezné hudby bez ustání žalm: „Chvalte služebníci Hospodina!“ Vedle nich na pravo i na levo kráčelo dvanáct mládenečků v červeném oděvu; tito drželi planoucí pochodné z červeného vosku. Za nimi postoupala šlechta, měšťanstvo a druhý sbor hudebníků. Na náměstí přidružil se průvodu Adolf Vratislav hrabě Šternberk, nejvyšší purkrabí, s nejvzáctnějším úradnictvem, též probošt kapitoly Svatovítské Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhévsí, biskup milevitanský. Po slavné mši svaté v Týnském chrámě přistoupil biskup právě dotčený v stříbrohlavovém ruchli k velkému oltáři, kdež píseň „Zdravas Královno“ nařízenou modlitbou zakončil. Odtud šel do kaple sv. Jana Křtitele

(nyní Sv. Kříže), kdežto měl po pravé straně křítelny Šimonkův mrtvolek hrob uchystaný. Biskup pokropiv a okadiv rakev s tělem Šimonkovým, vykropil a okadil sklípek, do něhož pak tělo dvánáctiletého umučeného mládence položeno. Týž hrůbek opatřen deskou památnou z červeného mramoru.

Ani Lazar Abeles ani Lévi Kurtzhandl nebyl útrpným právem tázán či mučením nutkán k vyznání pravdy. Ač se zarputilý Kurtzhandl nepřiznal, předce vinným shledán jest, poněvadž Lea, Henele a Lipman svědectví své přísahou utvrdily. Vrchní soud jej na kolo odsoudil 19. dubna 1694, což císař a král Leopold I. v Ebersdorfě 7. října téhož roku schválil. Tehdy řekl vrah: „Nejsem vinen krví toho chlapce; při svou poroučím Bohu: On bude se mnou nevinným! Ohavnou smrt mou mějtež na svědomí svědkové křiví, vylhaní, uplacení!“ Tři dny před popravou vešel k němu kněz jezuita Jan Brandsteter. Dí mu Lévi: „Hádejmež se o víru; však jsem se jedenáct let pilně učil Písmu a talmudu!“*) Když mu kněz talmudskou učenost podebral a článek o svaté Trojici vykládal, praštil Lévi hebrejskou biblí o zem, křiče: „Ostanu židem! By mne byl pohan anebo rarach zplodil, ostal bych rovněž

*) Talmudem mínil knihu ústního podání, zákonů, obřadů, pověr a bájek židovských.

pohanem nebo rarachem!“ Týž jezuita přišel k němu několikrát do vězení. Nemoha nic svěsti se zatvrzelcem, obrátil se k jeho spoluvězňům a dovozoval z Písma svatého, že Mesiáš, Syn Boží, již dávno se vtělil a nás vykoupil. Kurtzhandl ztichl a poslouchal. V pátek — den před popravou — zmínil se mu Brandsteter o zavražděném Šimonkovi, jenž horlivou křtu svatého žádostí získal v nebi život věčný. Lévi namítnul: „Já ho nezabil, jsem nevinný. Ale Velebný Otče, račtež mne společně navštíviti!“ Jezuita přišel; jeho laskavým napomínáním skrušil Duch Svatý zkamenělé srdce. Kurtzhandl poprosil kněze nahlas: „Račtež přednostovi vrchního soudu vyříditi, že jsem z ponuknutí Abelesova i z nenávisti křesťanské víry Šimonka zavraždil.“ V sobotu ráno zastal jezuita Brandsteter Kurtzhandla v čistém bílém obleku pohrouženého v rozjímání: „Já řku, v jaké víře chceš umřít?“ Lévi: „V kteréž usnuli Abraham, Izák a Jakob!“ Kněz: „Volíš-li umřít v té víře, v kteréž by chtěli zesnouti arcioťcové, kdyby podnes byli mezi námi?“ Lévi: „Arci!“ Jezuita: „Věz, kdyby svatí arcioťcové dosavád na zemi žili, žeby věřili ve všechny kusy svatého náboženství, kterékoliv my katolíci za pravdu máme a tvrdě držíme! Medle, chceš-li pokřtěn býti?“ Lévi: „Nač mne zmínkou

křtu trápíte? Vždyť chci umřítí v té víře, kteréž mi dle vůle Boží třeba k spasení! Nechme toho; aj smrt ve dveřích, mám svrchovaný čas k modlení.“ Počne s ním kněz říkati žalmy jazykem hebrejským. Lítost vrahovi srdce drtí; on vzdychá, pláče prsy tepá. S dvě hodiny potrvali na modlitbách. Dozněly kající žalmy; kat vyvedl a přivázal Lébla k volskému spraku.*) Kněz Brandsteter vyprovodil Kurtzhandla na popraviště. Tam přiznal se kajicník vůbec k vraždě často opáčené; pak ohlásil: „Volím umřítí v té víře, v níž, abych umřel, chce Hospodin Bůh, stvořitel nebe i země; volím víru, kteréž mi třeba k spasení!“ Již mu kat dolní a horní hnáty kolem lámá; on však pilně arcioťce Abrahama, Izáka a Jakoba za přímlovu u Boha vzývá; kněz Brandsteter pomahá mu hlasitou modlitbou: „Všemohoucí věčný Bože, smiluj se nade mnou, ať umru v té víře, kteréž mi třeba k věčnému spasení!“ Kat byl odsouzení třidceti a několika ranami nohy a ruce zlámal; již ho také do sedmikrát osmdesátiliberním kolem v prsa udeřil. Z prsou se mu ani krůpěj krve nevyprýštila. Lévi bolestí nekřičí; on rozjímá. Teď vzhledl přívětivě ku knězi Brandstetrovi a řekl zvučným hlasem: „Velebný Otče, kývněte na kata, ať posečká!“

*) Na potupu býval odsouzenému zločinci sprak čili spratek, t. j. stažená kůže zvířecí přivěšena. Pozn. řed.

Tedy promluvil naň jezuita: „Ejhle synáčku můj! Slitovný Pán Bůh nechce tobě dát umřítí kromě milosti! Vzal jsem s sebou vodu svěcenou, bych tě pokřtil.“ Po malém váhání tázal se Lévi: „Velebný Otče! Čehož pak křtem nabudu?“ Kněz: „Milosti Boží, lehčího skonání a života věčně věkův blažencho!“ Brzy zvolal Lévi: „Chci pokřtěu býti!“ — „Jak tě mám pojmenovati? Janem.“ — „Ano!“ — Schýlen pokřtil ho kněz Brandsteter; vstav činil Bohu dík žalmem: „Chvalte služebníci Hospodina.“ Po knězi vzbuzoval Jeník Kurtzhandl v srdci svém víru, naději a lásku. Zdálo se, jakoby ani bolesti neměl. Potom dán rozkaz katovi, aby mu oči zavázal a ho dorazil. Jan vzkřikl: „Ježíš, Maria, Josef!“ — ahned kolem v hrdlo udeřen pozbyl paměti. Ústy a nosem vypryskla krev; po dvou jiných ranách usnul Jan Kurtzhandl v Pánu. Utracenec na kolo sice vpleten, však brzo vypleten a s povolením duchovní vrchnosti 30. října t. r. 1694 pochován v kostele sv. Pavla.

Za účinek přímluv umučeného Šimonka pokládali to, že se Kurtzhandl a mnozí mládežnickové židovští dali křtiti.

Jan Bedřich hrabě z Valdštejna.

V posloupnosti pražských arcibiskupů třpytí se i jméno Jana Bedřicha hraběte z Valdštejna. Narodil se roku 1644. Otec Maksa byl nejvyšším dvorním komorníkem Ferdinanda III.; matka Maksimiliana byla dcerou Bedřicha z Talmberka.

Jan Bedřich hrabě Valdštejn, panic hezké tváře, vyštudoval libomudrcství na obecném učení pražském. Baže po kněžském stavu, odjel do Říma, a prospěl na tamnějších školách znamenitě v bohosloví a v církevním právu. Ctnostného a moudrého hraběte učinil papež Aleksander VII. svým domovním prelátem a komořím.

Po svém odjezdu ze Svatého města stal se Jan Bedřich kanovníkem olomúckým a děkanem kapitoly vratislavské. Když pak 31. května 1668 Jan Lábštejnský hrabě Kolovrat, velmistr řádu křižovníků s červenou hvězdou, umřel, zvolil řád na jeho místo vratislavského děkana Jana Bedřicha hraběte Valdštejna, jenž to velmistrství až do skonání svého zastával. Nový velmistr obmyšlen jest brzo vznešenějším úřadem.

V Hradci Králové v chrámě sv. Ducha bylať biskupská stolice uprázdněla. Osazena jest Janem

Bedřichem hrabětem z Valdštejna, jehož sv. Otec Kliment X. ku podání císaře Leopolda I., krále českého, v biskupském důstojenství potvrdil. Na biskupství hradecké pomazán jest Jan Bedřich 4. března 1674 skrze arcibiskupa pražského Matouše z Bilenberka.

Dotčený arcibiskup Matouš zesnul v Pánu 29. dubna 1675. Za nástupce jeho obral císař Leopold I. dosavadního hradeckého biskupa. Papež Kliment X. potvrdil v arcibiskupství pražském Jana Bedřicha hraběte Valdštejna 2. prosince 1675. Úsazení jeho na stoliči arcibiskupské v hlavním chrámě sv. dědiců českých slaveno 15. března 1676.

Jan Bedřich zůstavil po sobě vzácných, památných skutků. Na svém panství v městě Duchcově postavil nový děkanský chrám Zvěstování Panny Marie; v horním Litvinově vystavěl farní kostel sv. Michala; ve vsi horním Jiřetíně počal stavěti osadní kostel Nanebevzetí Panny Marie. Na statcích pražského arcibiskupství zdělal v městě Týně nad Vltavou děkanský dům a v Lúňovicích farovnu. V Praze blíž chrámu svatých dědiců postavil bez mála celý nový dům, v němž by arcibiskupové řádné bydlo měli; v Starém městě pražském „v králově dvoře“ vyzdvihl nákladné stavení pro chovance duchovního stavu, jakož i kostel sv. Vojtěcha. Do hlavního chrámu svatých dědiců obětoval zlatý, těžký kalich a šest stříbrných, dobře pozlacených svícňů.

Jak mile mu prozřetelnost Boží pastýřský úřad poručila, rozjímal svědomitý velekněz, jak by jednati měl, by na soudu Božím z vladařství svého důvěrně počet vydati mohl. Utvořiv sobě pravidlo života, napsal si je pro budoucí paměť: „Víš, co jsi v novém stavu svém zachovávatí slíbil! Nepovolal tě Pán Ježíš k pohodlnému živobytí, abys hodováním, zahálkou, veselou zábavou s přátely a s panstvem vzáctný čas mařil! On tě povolal, abys Jeho ovce pás! Buď dobrým pastýřem; ať tebe znají ovce tvé. Pamatuj si to, že dobrý pastýř i život svůj dává za ovčičky své! Pilně bdi nad sebou, bys důstojenstvím snad omámen v léčku pýchy a ďábla nezaběhl. Pomni, že pocta, kterou tobě lidé činí, samému úřadu tvému náleží. Opatruj lid, aby podloudným kacířstvím nebyl nakažen a učiněn loupeží ďábla. Dohlídej ku kněžstvu, aby více dbalo o spasení lidu než o svůj vezdejší zisk. Střež svých rádců, aby z lakoty soud nepřevraceli. Ty všechny duše požádá někdy Pán Ježíš z rukou tvých!“

Pokorný a laskavý arcibiskup Jan Bedřich s každinkou ovečkou přívětivě rozprávěl. K vůli bohomyšlnosti miloval samotu. Celinký den býval úřadním dílem, modlením, čtením a psaním zaměstnán. Opatrně a srdnatě bránil návalu světské moci,

kdykoliv na svobodu a právo Církvě svaté sahati počala. Měť úmysl spíš se vystěhovati z arcibiskupského palácu než dopustiti, aby jeden klášter v podacím právu od světské vrchnosti ztenčen byl. Mnohá protivenství trpěl pro spravedlnost; však nižádné příkoří neuhasil v jeho srdci lásku k Pánu Bohu a k bližnímu. Vyňatek z jeho listu, 17. května 1684 napsaného, zní takto: „Spravedlivému Pánu Bohu všelikou při svou poroučím. Pro Jeho čest a chválu nebudu se bohdá jaktěživ ani lopotné práce ani nátisků od kohokoliv štítiti. Pane Bože, zde paľ a sekej, tam mne ušetř! Nic mne neodloučí od lásky Kristovy!“ Svým křivdičům rád shovival a z toho srdce pro Bůh odpouštěl. V trpělivosti a statečnosti otužoval ducha zvlášť rojmáním žalmů. Kdykoli horlivý a pokorný arcipastýř z úřadu kohosi pokáral, ihned uchýlil se do pokojíku, a kleknuv pod obrazem Umučení Božího začal vzdychati: „Odpusť Pane, s hodnějším a lepším mne, naložil jsem zle!“

Štědrý otec chudiny panoval milostivě poddaným. Obec města svého Duchcova propustil roku 1680 z poddanství. Za drahoty nakoupil obilí draze a prodával poddaným lacině. Čeled svou měl v počestné kázni.

Čistotný a kajicný arcibiskup mořil odporlivou tělesnost postem a jinou trýzní. Doma měl málo náradí, mimo dům málo sluhů, nechtěje rozkošnému

pohodlí navyknutí. Sedě za stolem říkával: „Co ž by se chudáci za tyhle pokrmy Pánu Bohu naděkovali! Pane Bože, tou-li stravou Tebe hněvám, kéž se mi znechutí!“ Několik let při jídle vína neokusil. Než si šel lehnout, zpytoval svědomí a určoval sobě trest za úchytky od zákona Božího. Spával skrovně na holých prknech neb na tenkém koberci; měkkého ustláni nedopřál sobě ani za hrubé nemoci. K správě Boží zhusta chodě, zpovídal se tak zevrubně a skroušeně, jakoby měl smrt za pasem.

Horlivý milovník Pána Ježíše zvelebil poctu Jeho rodičky blahosladené. Samuel Pruner, sklenář v Klatovech, měl doma obrázek Panny Marie. Byl vymalován podle kostelního obrazu v městečku vlašském, Vallis Vigletii řečeném. V osmý den měsíce července l. 1685 rozprávělo se po městě o sklenářově obrázku, žeby na něm Matička Boží krví se potila. Obecná rada klatovská i děkan městský, Jan Stodlar, zaslali do Prahy radě arcibiskupské zprávu svědectvím dvanácti osob uručenu. Arcibiskup Jan Bedřich, vyšetřiv bedlivě důležitou věc, dovolil 6. září t. roku 1685 Klatovanům, aby ten obrázek Matky Boží v děkanském kostele Narození Panny Marie na veřejnou poctu vystaven byl. U téhož kostela vystavěl dům pro tři kaplany arcibiskupské a jejich starostu, kterýž by po všem arcibiskupství mezi faráři přednost měl. Zakladatel učinil nadání roku 1688.

Týž arcibiskup jel r. 1694 k vůli zotavení na svůj hrad do Duchcova. Tam rozstonal se 21. května na neštovice. Zočiv svého kaplana smutného, těšil jej, řka: „Od mnoha let sjednotil jsem vůli svou s volí Boží; tělo i duši podrobil jsem Pánu Bohu, abys oběma naložil, jak sám ráčí, a tak ze mne svou chválu dokonat. Rád umru na tuto nemoc; děj se vůle Boží!“

V pátek před Božím hodem Svatodušním pozval k sobě z kláštera Mosteckého kněze Daniele, kapucína. Vykonav před ním svatou zpověď přijal i Velebnou Svátost oltářní a svátost pomazání. Mezi nábožným vzdycháním a líbáním obrazu Spasitele umučeného vrátil duši Stvořiteli svému ve čtvrtek 3. června t. r. 1694.

Tělo v rakvi cínové, fádkami z Písma svatého poryté, do Prahy zavezeno a v hlavním chrámě sv. Víta v hrobce Valdštejnské před oltářem sv. Máří Magdalenské 8. července pochováno. O pohřbu kázal prelát Tobiáš Jan Bekr.

Tobiáš Jan Bekr.

V horách blíž kladských a moravských hranic položeno jest město Králky. Před dvěma sty lety obýval v něm bohabojný katolík Tobiáš Bekr s chotí svou Sibylou, která mu osm dítek urodila. Tahle švédskou válkou ochuzelá rodina dobývající živnušky ze skrovné polnosti a z pekařství, byla v obci náviděna. Zkušený, opatrný a svědomitý Bekr, zasedávaje k radě dvanáct let, pomahal obecné dobré obstarávati. Ve jméno měšťanstva jednával s důstojníctvem vojska kteréhokoliv, když vlehlo aneb tamtudy táhlo. Z hospodyně Sibily měl radost velikou. Ta pečujíc bedlivě o domácnost, vychovávala dítky v bázni a kázni Boží. Jsouc horlivá katolička, nedopouštěla domácím zavazovat v postě o zákaz Církve svaté. V tehdejší trudné době podávali sobě žebráci kliku; milosrdná žena dala, co měla, ač doma nazbyt nebylo. Ze čtyř synů nejmladší a nejznamenitější **T o b i á š J a n B e k r** narodil se jim v Králkách dne 15. července, léta 1648. Rodičové, duchovní pastýř i učitel chválili Pána Boha z darů

všech, jimiž Tobiáška obmysliti ráčil. Jemné, pamětlivé, vtipné, pilné a mravné pachole předstihlo starší školáčky. Mimo náboženství, čtení, psaní a počítání přiučil se hoch zpěvu a hudbě. Matčina zbožnost, obzvláště láska k bl. Panně Marii, zvelebila se v srdéčku nevinného chlapce, a rostla s ním, hárajíc pořád jasnějším a prudčím plamínkem.

Asi čtvrt hodiny cesty opodal města Králík strmí kopec, jemuž tehdy Lysá hora říkali. Tam putovávala králická mládež, ctíc Panenku Marii prosbou a zpěvem. Obyčej vzešel za časů onoho trápení, kdy hlouček zbylých v městě katolíků pro strach kacířského panstva i sousedů Církvě zpronevěřilých jenom v skrejži světnic svých pobožnost vykonávati směl. Bez chrámu a bez kněze sloužili Pánu Bohu a vzývali Panenku Marii po domácku. Ale mrštným synáčkům a dceruškám bylo doma těsno a úzko; brzy zachtělo se jarému srdci veřejné pobožnosti. Z města se mládež v neděli a svátek vytrácela; venku sešla vstupovala v hezkém pořádku na Lysou horu, kdež jí nikdo nebránil, aby svorně a slavně vylévala ústy proud zbožných citů z kypícího srdce. Hnedle přidávali se k poutníkům rodičové a jiní lidé věku dospělého. Jak militně císař a král Ferdinand II. v Bělohorské bitvě r. 1620 zvítězil, ujala panství králické katolická vrchnost. V samém městě v Králících apoštolským mozolem Tovaryšstva Ježíšova bludušků valem ubývalo. Sousedům katolíkům odevzdán jest protestantský kostel

r. 1640, a při něm uveden ve farní úřad kněz Pavel způsobením arcibiskupa pražského, kardinála Arnošta Haracha, jenž mu z kladské koleje jezuitu, kněze misionáře, na pomoc vyžádal. Prospěšnou těchto věcí změnou putování na Lysý kopec pojednou nezatuchlo. Tobiášek Bekr, líbezného hlásku, býval putující mládeži ochotným zpěvákem, po němž chutě spouštěla. Leckdy pomahali dítkám rodičové. Všímavý Tobiášek pohřešoval na Lysé hoře kaplu; ta žeby se k pobožnosti tuze hodila! Matce i spolužákům slíbil: „Dá-li Pán Bůh, postavím na kopci kaplu Paneňce Marii!“

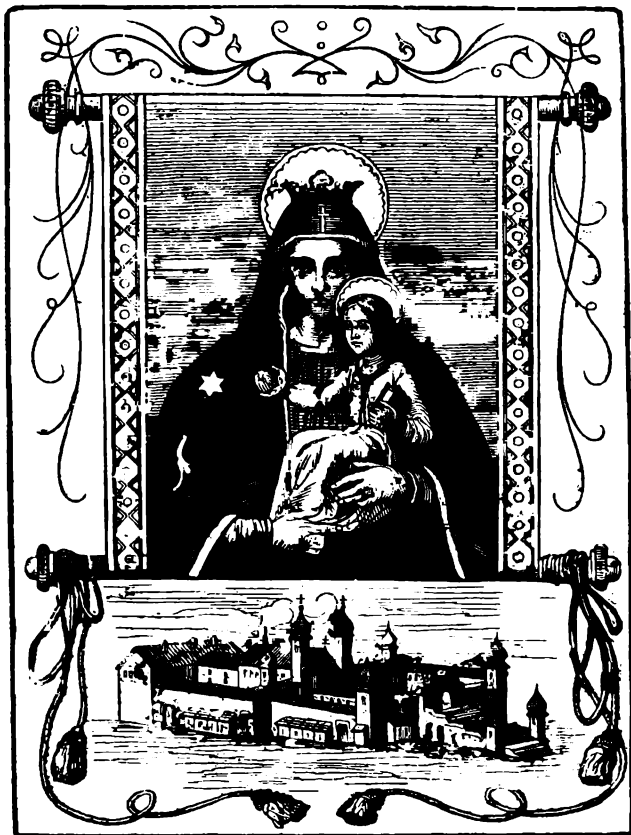
V králické škole učil Tobiáška svatému náboženství kněz z Tovaryšstva Ježíšova. On i tehdejší farář Kašpar Klesl pobízeli otce Bekra, by hodného synka na učení odsadil a někam do latinských škol vypravil. Odpověděl: „Jsem mnohoddětný; že není z čeho nakládat, dám ho na řemeslo! Ale prozřetelnost Boží vnukla misionáři užitečnou myšlenku. On zjednal Tobiáškovu v pacholeckém semenisku při jezuitské koleji v městě Kladsku potřebného zaopatření, začož by chovanec v jezuitském chrámě zpíval a všelijak posluhoval. Rodičové udělali synáčkovi křížek na čele; jezuita odvezl jej do Kladska. Tam strávil mládeneček šest let v latinských školách; učitelé jezuité byli s ním pro jeho ctné mravy a prospělost v umění velmi spokojeni.

Z Kladska odjel študent Bekr do Prahy krá-

lovské. Tu cvičili ho jezuité v mudrctví, až jej i za mistra téhož umění prohlásili. Tehdáž poprosila bohabojná vdova Anna, svobodná paní z Puzhardu, jezuitských kněží za radu, komužebý dva své v Praze študující synky k opatrování poručiti směla? — Té paní patřily Hrochův Týnec a Slatinany ve Chrudimsku. Jezuité radili, aby své synáčky hodnému a vzdělanému Bekrovi svěřila. S mladými šlechtici vybral se Bekr na školní prázdniny do vsi Slatinan a bydlel tam v panském zámku.

Právě ostávala v Slatinanech ve svém domě asi osmdesátiletá paní, vdova po nějakém hejtmanu. V jejím pokoji viselo pěkných obrazů; prostřed však roztomilý starožitný obrázek Matky Boží s Ježíškem na lokti, vymalovaný na plátně podle obrazu, jež v Římě chrám Panny Marie Sněžné chová. O tom římském obrazu povídají, že jej sv. Lukáš maloval. Obrázek vdovin pocházel z Říma. Ve svatém městě konal několik let zpovědnický úřad v Čechách zrozený Jan Vydera z Tovaryšstva Ježíšova. Tam vzav obraz darem, přinesl jej do své vlasti; potom s dovolením svého duchovního starosty dal jej na památku a potěchu své příbuzné svrchu dotčené vdově hejtmanové. Pohlédna očima věrou katolickou osvícenýma na ten obrázek, uzříš vnitřnou krásu nebes královny. Obličejem proniká nevinnost panenky, kterouž pekelný drak při početí uhranouti nesměl, pokora děvky Páně, velebnost Rodičky Boží, láska naší matičky. Stůj proti obrázku, uхни v pravo

v levo: všady tě Matka milosrdným očima provází.
Vždyť kolem do kola obzírá, hledajíc snažně, komu

by z Ježíškových ručiček perlu milosti podala: zar-

moucenému potěchy, pronásledovanému ochrany, nuznému pomoci, pokušenému síly, nevěrcovi přesné víry, zatvrzelci kajcnosti, zoufalci důvěry, neduživci zdraví neb trpělivosti, umírajícímu blabého skonání! Dlouho hleděl užaslý Bekr na milostnou tvář Matičky Boží, ano mu srdce mírem svatým oplývalo. V duši jeho utkvěla myšlenka: „Obraz hoden jest pocty veřejné; kdož to zjedná, zavděčí se Panence Marii.“ A zbožný panic počne bažiti po slícném obrázku; vyptává se naň vdovy, dává jí na srozuměnou, kterak by si ho vážil, kdyby jej měl, až mu vyklouzne prosbička. Lekla se vdova, jako by jí bylo u srdce pichlo; pak odbyla prosebníka, řkouc: „Až oči zavru, rozžehnám se s pokladem nejmilejším!“ Když zase žadonil, poslala mu do panského zámku pěkně malovaný obraz Bolestné Matky; ale on donesl jí dar zpátky. Jsa smuten; i prosil opět za obrázek Panny Marie Sněžné, však odešel s nepořízenou. Mládenec, jenž kolikrát oslyšen v žebronění setrval a na kněžský stav se těšil, získal sobě u stařenky důvěru: „Ctíti bude obraz jako já; dám mu vzáctný klenot svůj; bohdejž mu zjednal veřejnou, slavnou poctu!“ I dala mu vdova, po čemž bažil.

Tobiáš Jan Bekr odbýval v Praze školy pro duchovní žakovstvo zřízené. Na kněžství posvěcen jest dne 18. března 1673 skrze pražského arcibiskupa Matouše z Bilenberka.

Roku 1674 začaly sobě panny Voršilinky klášter stavěti na Novém městě pražském, kamž se pak r. 1676 z klášteřika na Újezdě přestěhovaly. Do Prahy přijely r. 1655 z belgického města Lutichu péčí hraběnky Sibyly z Lamboje, kteráž jim na založení kláštera v Praze pět tisíc zlatých obětovala. Voršilinky pražské počaly sprostých a panských dcerušek cvičiti ve svatém náboženství, v čtení, psaní, počítání a v pěkném vyšívání. Hnedle měly v domě svém několik novaček řeholních rodu panského a z nižší šlechty, které potom, učinivše slib, k vystavení nového kláštera platně přispěly. Není snadná věc, duše klášternic posvěcovati a do nebe voditi uzoučkou cestičkou dokonalosti křesťanské. Úkol ten má obzvláště duchovní otec, jenž jim svátostí pokání posluhuje. Právě tento úřad odevzdala duchovní vrchnost mladounkému knězi, bakaláři Bekrovi, kladouc za jisté, že jej rozumem a srdcem vypělý sluha Boží řádně zastane.

Tobiáš Jan Bekr, zpovědník pražských voršilinek, svítil jim světlem jasným svého vlastního obcování. Arciže se modlíval Duchu Svatému za ně i za sebe! K ústnému poučování a vzbuzování přidal písemného, složiv pro ně Životy nejznamenitějších osob jejich řádu. Novačkám půjčil svůj nejmilejší obraz Panny Marie Sněžné, aby majíce pořád na očích nejlepší příklad dokonalé ctuosti, sebe rozněcovaly k vzývání a následování královny všech svatých. Tím zárodek českých voršilinek v bohu-

milých úmyslech potvrzen jest. Však brzo vytknula prozřetelnost Boží našemu Bekrovi jiné působiště.

Léta 1677 umřel děkan kostela Narození Panny Marie v městě Hostinné nad Labem. Osada kacířstvím nakvašená potřebovala učeného, horlivého a vzorného pastýře. Nábožný hrabě Jan Lamboj podal tedy pražskému arcibiskupu, hraběti Janu Valdštejnovi, kněze Tobiáše Bekra k stvrzení v napověděném pastýřském úřadu.

Děkan Bekr ničehož nepomíjel, čímž koliv obrácení bludařů, utvrzení katolíkův a polepšení hříšníků docíliti doufal. S kazatelny rozséval dobré símě; ve zpovědnici plel a sklízel Boží úrodu. K získání a dochování milosti Boží vhodnějšího prostředku nad upřímné vzývání Panny Marie sotva kdo uhledá! Neboť prosící Matku zdaliž Syn oslyší? — Za touž příčinou vnukal jest pastýř Bekr dušníkům, aby v soužení všelikém k Matičce Boží spěchali, pokorně do její přímluvy sebe poroučeli, a svatou pěšinkou této milosrdné a přemocné řečnice do nebeského Jeruzaléma putovali. Tehdáž vystavil nad hrubým oltářem v osadním kostele svůj obraz Panny Marie Sněžné, jsa vlastní zkušeností usvědčen, že Kristus Pán na přímluvu Své rodičky panny dotčeným jejím obrázkem v duši člověka naň hledícího divných, spasitelných účinků zplozuje a ostavuje. Když se totiž Bekr Pánu Bohu modlíval kleče pod týmž obrázkem, vídal tvář Panenky bledou, zvadlou, zasmušilou, hořem uhnětenou; jindy čerstvou,

jasnou, milostnou. Při tom cítil divnou v srdci změnu a podpal k horoucnějšímu svatému milování. Totéž vídala a cítila staříčká vdova, hejtmanová. Čehož se horlivý pastýř do naší slitovné u Boha řečnice nadál, toho se brzy dočkal. Jistotu vdole kladených udalostí zaručuje nám zpráva Bekrem samým napsaná. Vyšel někdo ze zpovědnice, aby klekna pod velkým oltářem přijal Beránka Božího. Kleknuv pozdvihl hlavy a zočil na obrázku Matky Boží Sněžné tvář její vnáhle zjinačenou: líce bledé a zsinalé, oči kalné, všechnu milostnost smutkem postřenou. Obešla ho hrůza, svědomí vyčítalo mu svatokrádežnou zpověď, lítost hnala jej zpátky do zpovědnice. Když pak s Bohem smířen k stolu Páně zas přikleknul, usmívala se naň z obrázku Matka milosrdenství. V tu dobu sepsal a vydal Bekr knihu, kterouž katolictva k hodnému přijímání svátosti pokání a večere Páně zbuzuje, strašlivou zpoustu i záhubu líčí, jakéž se nehodní přijímatelé dotírají. — Hostinský jeden obyvatel trópil sobě smích z uctivosti, kterouž katolíci k obrazu Panny Marie Sněžné chovali a objevovali. Kdysi řekl úšklebně: „Zajdu do kostela, ať zvím, jestli obrázek zázračný!“ Šel hned a zevloval na posvátný obraz obyčejem nedověrných, zhýralých světáků. Ale Rodička Boží v obrazu zastřela sobě milostný obličej mrakem smutku a pustila hrůzu na rouhače. Ten se třese jako osyka; uhybaje pomstě Boží jde zrovna k děkanu Bekrovi,

stuje mu divný úkaz a želí vin svých srdcem zkroušeným.

S hojným duší užitkem pracoval děkan Bek tři leta na vinici Páně. Z Hostinné odstěhoval se do Prahy. Byltě tam r. 1680 v Pánu zesnul Svato-vitské kapitoly děkan Tomáš Pešina z Čechorodu, zakladatel pavlanského kláštera v Obořišti. Tím uprázdněl jeden kanovnický stolec, jež kapitola dne 14. ledna 1681 dosavadním děkanem Hostinským opatřila.

Kanovníkovi Tobiášovi Bekrovi poručen jest úřad německého kazatele v hlavním chrámě sv. dědiců na hradě pražském. Slavný řečník a příkladný kanovník tento vzebral mnoho po kacířském suchoparu bloudících ovcí na ramena i zanesl je do ovčince Kristova. Komu slovo Boží hlásati nemohl, tomu je písmem zvěstoval. Složil totiž a vydal kázání na poděkování Pánu Bohu za tehdejší vítězství nad pohanem Turkem; potom kázání na neděle a svátky; jiná kázání o mukách Pána Ježíše a Jeho matky bolestné; mimo to uveřejnil spis o kajicnosti. Slovnítný kazatel sedával rád ve zpovědnici, milosrdně čistě a obvazuje vředy a rány lazarům podle duše. Na věčný úrok důchodu svého ukládaje, byl otcem chudých vdov, nuzných sirotek a bédou mořeného studentstva. Takovým studentům dával na stůl prostírati; hovořil s nimi laskavě, rozněcoval v jejich srdcích nábožnost a pilnost; také jim dopomahal k zaopatření buď v duchovním

buď v světském stavu. Po Praze navštěvoval nemocných a nabízel jim takové pomoci, jakéž právě potřebovali. K vnitřnímu upravení hlavního chrámu Svatovítskeho přispěl s radostí. V kněžišti, jináč v kůru, postavil pěkně dlabané a pozlacené sochy sv. dědiců české země. Pomocí dobrodinců vyzdvihl r. 1692 kolem hrobu mučeníka Jana Nepomuckého mramorovou obrubu neb zídku, šesti pozlacenými sochami a památným zlatým nápisem okrášlenou.

Výborný muž stal se prelátem školastikem a tajným radou císařským.

Před svým milouнкým obrazem Panny Marie Sněžné modlil se Pánu Bohu a vzýval Pomocnici křesťanů den jak den. Hodlaje na Lysé hoře u Králík ke cti Matky Boží kaplu založiti a ozdobiti právě jmenovaným starožitným obrázkem, dal podle něho vymalovat obrázky pro děkanský kostel Hostinský, pro klášter voršilinek pražských a pro sebe.

Na Lysou horu přestali Králiční putovat okolo roku 1660. Měli svůj farní kostel sv. Michala, pohodlnou službu Boží, časy pokojné, živnost tučnější: poochladla v srdcích vroucná láska k Rodičce Boží, Lysý kopeček osamotněl!

Však přicházeli poslové budit ospalých: pohromy se vracely, blaho hynulo, klopotu stíhala úzkost. V městě vyhořel osadní chrám; vojska tudy procházela; válka turecká tísnila; přítrhly drahota, hlad a mor! — Králiční zpomínali na své pobožné

předky, kteří tolik ctili Matičku Boží a jejím mocným prostřednictvím hoře zbyli. Tož se putování na Lysou horu zase ujalo. Farář Krištof Šlíman daroval putující mládeži dvě korouhvičky; měšťanka pobožná zjedнала sošku Panenky Marie; učitelé z osady vodili putující mládež, k níž se přidružovali mládenci a panny, muži a ženy z města i z vùkolí. Osadní kněz Šlíman provodil v neděli a ve svátek poutníky na kopec; tam odbýval cvičení křesťanské, litanij loretánskou s prosbami a zakončoval pobožnost Marianskou písní.

Kanovník Bekr uznamenal v tom vůli Boží, aby bez otálení na Lysém vrchu poutní kostel v čest Panenky Marie stavěl. Nákladné dílo podnikl roku 1695, maje sice málo peněz ale mnoho důvěry v Pána Boha, jenž svatým úmyslům žehnaje, z nejmenších počátků převeliké věci vyvádí. Z města Králík a z blízkých vesnic chvátal zbožný lid na Lysý kopec zúčastnit se zásluh o dům Boží, o stánek matičky všeho křesťanstva. Bez platu vyházeli příkop pro základ; poutníci, zpívající chválu Rodičce Boží, donášeli s půl hodiny cesty vzdálí cihel a kamení; za výrostky, silnými muži a ženami plahočila se pacholátka s obětním břeménkem vzhůru na kopec; řemeslníci měli se švarně k dílu bez naděje valného výdělku. Mezi dobrodinci téhož chrámu třeptí se již svrchu psaný králický farář Krištof Šlíman († 1701). S Lysé hory kynul roku 1699 chrám věžatý, a ten brzo i vnitř úpravy dospěl, že

Boží službě odevzdán býti mohl. Požehnal jej kanovník **B e k r** ke cti Nanebevzetí Panny Marie v neděli, 21. srpna 1700. Několik tisíc ctitelů Rodičky Boží připutovalo s knězstvem svým do nového chrámu, v němž jeho zakladatel u velikého oltáře první mši svatou slavně obětoval. Svůj obrázek Panenky Marie Sněžné přes noc se soboty na neděli v králickém kostele sv. Michala ponechaný dal v tu neděli (21. srpna 1700) odpoledne na Lysou horu přinesti. Vítěznými branami nešen jest posvátný obraz z města Králík od mládeže; v slavném průvodu byly hraběcí rodiny Althanská, Kolovratská a Nostická. Na kopci vítal **B e k r** vroucně nebes královnu a prosil ji pokorně, aby v novém chrámě stolec míti a krajinu pod svou ochranu vzíti ráčila. Vítání a prosbu opáčilo několik vybraných mláďenců. Teť zvony vážně hlaholily, zpěv líbezně zněl, hudba zvučně hrála; ozvaly se bujně fanfáry (trouby) veselé, zarachotily kotle (vlaské bubny), zahřměla střelba: milostný obraz Matky Boží Sněžné vnešen do chrámu Páně a vystaven na hrubém oltáři k obecnému poctění.

V proudu svaté rozkoše tonoucí ctitel Panny Marie — kanovník **B e k r** — přezděl Lysé hoře: „**K o p e č e k** **M a t k y** **B o ž í**“. K střežení milostného obrazu i k obsluze poutníků ustanovil na **K o p e č k u** Sluhy Panny Marie (Servity) z pražského kláštera sv. Michala.

Od té doby, jak **T o b i á š** **B e k r** mezi kanov-

níky hlavního chrámu pražského počten byl, minulo 21 let. Tehdy vzložila naň Boží prozřetelnost arcieže slavný však svědomitému knězi hrozný úřad.

Ledva byl Králové-Hradecký biskup Bohumír v Pánu zesnul, podal jest císař Leopold I. našeho B e k r a papeži Klimentu XI., aby ním osiřelou osadu potěsiti ráčil. Sv. Otec stvrdiv jmenovaného kanovníka v tom biskupství dne 3. dubna 1702, dodal přání: „Bohdež měla říše německá takových biskupů s dostatek!“

Tobiáš Jan Bekr vzal 14. května r. 1702 svěcení na biskupský úřad z rukou litoměřického biskupa Jaroslava hraběte Šternberka. Potom vjel do Hradce Králové, kdež 27. května t. r. na stoličce biskupské v chrámě Sv. Ducha slavně usazen jest.

Začínaje úřadovati, vyžádal bedlivý biskup Bekr z koleje králové-hradecké dva kněze jezuity, kteříž by po domích a chalupách knihy prohlíželi, vadných opravovali, svůdných umořovali a tím z osady biskupské jedovatou bylinu kacířských hludů vyplejovali. Jezuité, potom i světští kněží, špatné knihy v biskupství hradeckém vyhledávajíce, hledali zároveň hranic zemských, aby se kal nevěry, zpourey a necudnosti tiskařským korytem z ciziny do milé vlasti nevyléval. Z té samé koleje pozval Bekr jezuitu k zasedání v radě biskupské; to sedění dědila kolej až do zrušení Tovaryšstva Ježíšova.

Svolav r. 1704 duhovenstvo do Hradce Králové, zahájil biskup Bekr osadní sbor ve stoličném

chrámě sv. Ducha výbornou řečí, rozněcuje kněžstvo k příkladnému obcování a k horlivému plnění všeliké povinnosti pastýřského úřadu. Sbor ten byl prvním duchovním sněmem v Hradecku po vzdvihnutí stolice biskupské. Téhož léta 1704 shlédl biskup sám úradně osadu svou. Jeho pružnou snahou přijednán jest r. 1705 kanovníctvu hradeckému kanovník šestý, načež kapitola poprvé děkana sobě volila. K děkanství zvoleného kanovníka Jana Bartla potvrdil biskup Bekr v úřadu. Příčiněním téhož biskupa získali kanovníci slušné bydlo za stoličným chrámem. Pilným prosbám svědomitého biskupa, jenž se ve všem podle rozkazu obecného sboru tridentského zachovati hleděl, vyhověv, postoupil mu císař Josef I. v prospěch Církve svaté někdejší purkrabský dům v Hradci Králové. Biskup založil tam semenisko k cvičení a vychování budoucího kněžstva pro hradeckou osadu a počal při něm r. 1708 kostel stavěti v čest veleb. Jana Nepomuckého, nepochybuje, že umučený zpovědník brzo v Římě za svatého prohlášen bude. Toho času vystavěl Bekr průčelí neb přední část biskupského domu v stoličném městě s kaplí sv. Karla Boromejského, kteréhož sobě za vzor života vyvolil, jak mile v biskupství uveden byl. V Chrastí na biskupském panství stavěl osadní kostel (nejsv. Trojice Boží) a venkovské obydlí neb zámek pro biskupy hradecké. Za malé doby jeho biskupování far a škol v hradecké osadě přibýlo. Chtěje ovčičkám svým novou

pokladnici zásluh otevřítí, vyzdvihnul biskup při stoličném chrámu bratrstvo Božího Těla. Sepsav pravidla a modlitby pro bratrstvo, zjednal mu v Římě u papeže Klimenta potvrzení a milost vzácných odpustků. Věc ohlásil r. 1709 pobožnou řečí s kazatelnou v Svatodušním chrámě. Stoličný chrám ten posvětil slavně t. r. 1709 dne 13. října, poněvadž zapsané zprávy nikde nenalezl, žeby svěcen byl.

Biskup Tobiáš Jan Bekr strávil na každý den několik hodin obětováním mše svaté, modlením a rozjímáním; ostatek dne věnoval práci úřední. Málokdy dopřál sobě zotavení poctivou zábavou. Ve večeradle střídmeho velekněze, štědrého otce chudiny, labužník zbytečných drahých lahůdek a mlsek nevyslídil. Při jídle liboval sobě biskup v pobožných rozprávkách; zákeřnické bodání, podezřívání a pomlouvání měl v ohavnosti. Leckdy se kuchařovi úprava krmě nezdařila; byl smuten, že pánovi nechutná; tehdáž těšil ho biskup dobrotisko: „Nemám chuť k jídlu!“ Než koho do služby přijal, pilně se naň doptával, má-li bázně Boží. Ani nabídnutého dárku nesměla vzítí čeleď od hosta neb kohokoliv, kdo mu o práh zavadil. Příbuzenstvo z jeho biskupské milosti nezbohatlo; on více pamatoval na chudé vdovy, sirotky a studenty. Spolehlivý komorník měl klíček od jeho pokladnice, aby z ní chudině dával. Z almužnictví počet činiti nesměl; bálť se biskup, žeby sic almužník spořil, aby pánovi moc neubylo. Hosti rád přijímal; na noc

uváděl je sám do lehárný, chtěje zkusiti, mají-li čistě a dobře ustláno a vše ku pohodlí zachystáno. Pod záminkou, že se projde, slézal na cestách s vozu, dával se s tím, koho potkal, do řeči o svatém náboženství, poučoval neumělého, utvrzoval vrtkavého, obdaroval nuzného.

Biskupství bedlivě opatřuje, nespouštěl s očí Kopeček Matky Boží. Ve svátek apoštolů Petra a Pavla roku 1706 požehnal základ kláštera Sluhů Panny Marie na Kopečku; hned potom v den sv. dědice Prokopa (4. července 1706) posvětil poutní chrám Nanebevzetí Panny Marie na Kopečku, jenž dotud biskupského pomazání neměl; spolu posvětil tam oltář Bolestné Matky Boží a vysvětil na knězství olomúckého kanovníka Michala hraběte Althana, kterýž se později stal kardinálem. Vděčná rodina Althanská podávala světiteli dvě stě dukátů; on je nevzal. Roku 1708 založil biskup na poutní dráze z města Králík na Kopeček osm kamenných kaplí; do nich postavil sochy v dřevě dlabané z vící muže k znázornění muk Páně. By poutníci s hojnějším duší užítkem umučení Páně rozjímali, složil pro ně biskup knihu zvláštní a zjednal jim u papeže Klimenta XI. milost odpustků. V těch kaplích vykonával týž biskup klečmo pobožnost odpustkovou, kdykoli na Mariánský Kopeček putoval. Pověst o zázračných udalostech před obrázkem Panny Marie Sněžné na Kopečku rozhlášena jest rychle po Čechách, Moravě a Slezsku.

Shon poutníků na Kopeček býval hrubě valný. Horlivý biskup pomahal ve svém založení kázat a zpovídat. Dne jednoho zpovídal tam dlouho na noc. Jsa hotov, odcházel všecken ztrmácen do své ložnice. Zastavil ho žebrák, žeby rád k svaté zpovědi. Vrátil se biskup hned a posloužil mu svátostí. Tak s kazatelný jak ve zpovědnici rozněcoval poutníky, aby po Panu Bohu Panenku Marii ctíli a milovali. Na zvelebení pocty a lásky k Rodičce Boží skládal a sepsal nekolik knížek.

V apostolském úřadu omilostněn jest **Tobiáš Bekr** některou krůpějí hořkou z kalichu Kristova. Biskup hájil a obraňoval duchovenstva v příčině zádušních statků; také toužil na přčasté ukládání přísahy v soudních síních, toje se toho, že zvšední a zlaciní. Proto zanevřeli naň někteří úředníci i páni rodu vzáctného. Tehdáž bylo ušlechtilé a Bohu milé smýšlení **Bekrovo** v schůzkách i v novinách na skřípec zlé vůle natahováno, jeho poctivé jméno hyzděno a drancováno, jeho jednání skoro za buřičství a velezrádu rozkrákoráno, nástrah a piklů strojeno, aby cisaři pánu z milosti vypadl. Tož zaslal nevinný horlivec do Říma i do Vídně věrnou písemnou zprávu a obranu svého jednání, jakož i pilnou prosbu, aby úřad biskupský nechatí a složití směl. Již chystal sobě na Kopečku **Matky Boží** v klášteře světnici; ale Pán Bůh rozptýlil mračna: on zůstal na biskupské stolici v Hradci Králové.

Roku 1710 ve svátek Navštívení bl. Panny

Marie měl biskup Bekr na Kopečku Matky Boží kázání, zpovídal dlouho a biřmoval několik tisíc osob. Davu lidstva nemohlo třicet zpovědníků dostačiti. Biskup pomodliv se na rozloučenou před milostným obrazem, slíbil připutovati zase k svátku Narození Panny Marie; však nebylo mu lze splniti příověď. Hrubě onemocněv poslal z Hradce místo sebe na Kopeček svého obřadníka, kněze Ondřeje Kajnce. Ten i klášterníci a poutníci zočili na milostném obrazu tvář Matky Boží zbledlou a tuze smutnou. Převor pospíšil s knězem Kajncem do Hradce, však dobroděje biskupa na živě nezastihl.

Kanovníci Hradečtí znamenajíce, žeť biskupovi pořád hůř a hůř, vyprosili na starostě jezuitů tamnějších, aby některý kněz z Tovaryšstva Ježíšova bez ustání byl okolo něho a jemu v duchovních potřebách bedlivě pomahal. Stalo se po tři dny a noci. Den před smrtí poprosil biskup, aby donešen byl do kaple sv. Karla Boromejského. Tu zaopatřen jest svátostmi. K poslední hodině svolal biskup k svému loži nevinné mládeže, by zaň s přítomným knězstvem Pána Boha prosila. Proti posteli visel obrázek Panny Marie Sněžné, vymalovaný podle milostného obrazu na Kopečku. Tobíš biskup, jsa na zhasnutí, byl by rád ještě jednou obrázek uzřel: pozdvihnuv ruku, protřel sobě ztrhané oči a upřev je na obraz, vypustil ducha ve čtvrtek k večeru, den jedenáctý měsíce září l. P. 1710.

Na tvář zesnulého v Pánu biskupa bylo roz-
tomilé podívání. Plakali ho mnozí, nejvíce chudáci,
z nichž na každý týden ve čtvrtek dvanáct osob u
něho obědvalo. Dne 15. září tělo pochováno ve
stoličném chrámu Sv. Ducha před hrubým oltářem
v hrobce podle předka biskupa Bohumíra.

Jan Kliment Maria Hofbauer,

ctihodný Sluha Boží.*)

Hofbauer poctivě na svět vyveden jest 26. prosince 1751 v moravské vesnici Tasovicích u Znojma. Jeho rodičové vychovávali své děti vesměs bohabojně.**)

Matčiným návodem zvykal sedmiletý Klimentek úctě k Panence Marii, ochotnému poslušství k svaté Církvi, a slitovné lásce k bližnímu. Neboť byl-li hošík od neděle až do pátku pořád

*) Ředitel dědictví dovolil si doplniti několika poznámkami tento životopis. Zprávy, jež zde klade, v nejnovější teprv době přišly na světlo u skoumání života Jana Klimenta Hofbaura za příčinou žádosti přemnohých ctitelů jeho, aby byl od Svatého Otce za svatého prohlášen. V tomto vyšetřování byl v první radě zúčastněn veleb. pan Jan Nep. Jentsch, redemptorista, z jehož úst a zápisků tyto zprávy jsou vzaty.

***) Otec Jana Kl. Hofbaura byl řezníkem a nazýval se Pavel Dvořák; pocházel z Moravských Budějovic, jak dokazuje tamnější křestní kniha. Svě původní jmeno Dvořák zněmčil dle obyčeje onoho věku, když se byl do Německých Tasovic přestěhoval a tu se osadil. Zde pojal za manželku Marii Ster-ovou, dceru tamnějšího starosty obce, dne 31. led. 1736, kteréžto manželstvo Bůh požehnal dvánáctem dítek, mezi nimiž byl náš Jan Kliment deváté dítě.

hodným, usmála se naň mamička, řkouc: „Klimešku, zejtra (v sobotu) smíš se mnou Rodičku Boží postem uctít; místo snídaně vezmeš nějaký krejcárek a dáš žebráčkovi!“

Klimentovi tatíček záhy umřel; vdova truchlá zavedla svého synáčka k Božím mukám a ukazujíc mu prstem na obraz umučeného Spasitele pravila: „Hle otec tvůj! — choď cestičkou Jemu milou!“ Chlapeček uposlechl: vždy chvátal do školy a do kostela; pilně se učil, mravně se choval, rád se modlil, slovu Božímu a mši svaté důstojně obcoval. Domácí (veský) učitel i duchovní pastýř vzbuzovali mládež, by sobě příklad brala z čackého Klimenta.

Nábožnému výrostku Hofbaurovi vřelo srdce po svatém stavu kněžském; ale žeť peněz na študování nebylo, dala jej matka r. 1767 na řemeslo pekařské do města Znojma.

Toužebnost po duchovním stavu zanesla tovaryše Hofbaura do premonstrátského kláštera Louky; zde dostal práci v pekárně. Kdysi pověděl zpříma opatovi, že by rád se učil na kněžství. Opat poručil jinochovi službičku ve večeradle, při kteréž by čtvero latinských škol odbývati stačil. Domácí premonstráci oblíbili sobě důmyslného a přičinlivého záka Klimenta, jenž k vůli knihám v pobožnosti neobleněl. Ve sboru klášterníkův luckých byl Jahn, jeho někdy spolužák v tasovické školce, a ten učnost náruživě sháněl. Poněvadž Kliment pozdě

študovati začal, řekl mu kdysi uštípačně: „Ostal jsi pozadu!“ I dal mu Kliment na srozuměnou, aby sobě raději hleděl pobožnosti než učenosti, pokud nadýmá.

V luckém klášteře odbyl sobě Kliment čtyry školy latinské. Ztad vybral se r. 1775 na samotu asi hodinu vzdálenou a počal při poutnickém kostele Matky Boží bolestné (v Milfroni) poustevničiti. Když dvě léta minula, zvěděl, že císař Josef II. zapověděl sloužiti Bohu poustevnictvím. Rozžehnav se tedy s posvátnou samotou šel do Vídně dobývat sobě chleba pekařstvím. Než v tom zaměstnání neměla jeho dušička stání. Nezbytným tušením, že ho Bůh v stavu kněžském míti chce, připuzen jsa, umínil putovati do Říma, kdež by mu snad Duch svatý vůli svou ráčil světle zjevití. Poznav tu ve Vídni nábožného Emanuele Kuncmana, chasníka pekařského, skládal s ním svou mzdu, až se oběma zdálo, že mají peněz na cestu s dostatek. Vykonavše pouť, vrátili se do Vídně. Zde Hofbauer pekařil opět, však chuť stavu duchovního nezašla ho; neboť když mu nabídli hodnou a bohatou nevěstu, zavrtěl hlavou a nechal tak.

Srdci horlivého katolíka nikdež tak blaze jako v Římě. Tu sídlí obyčejně náměstek Páně, hlava Církve svaté, otec všeho křesťanstva. Tu, kdekoli poutník klekne, kamkoli šlápne, všady místo svaté — Božím slovem a modlitbou prodechlé, krví a slzami nesčíslných mučovníků a kajovníků prosáklé, aneb

některým druhdy živým Ducha svatého chrámem podklenuté. Tam v podzemních svatyních a pohřebištích z první doby křesťanství tisíce těl svatých rekův a orodovníkův ohrazený poutník vidí vlastníma očima, že to učení víry, jakéž drží a vyznává, jest to samé zjevení Syna Božího, kteréž sv. Petr a Pavel před osmnácti sty lety Římanům zvěstovali, slavnými zázraky dosvědčovali a svou mukami ze srdce vytočenou krví rozplodili. V tomto podměstí nebeského Jeruzalema byla již Hofbauerova dušička rozkošně odpočinula; i není divu, že se jí ve Vídni stýskalo. Kliment a Emanuel putují podruhé do Říma; kudy jdou, ozývá se jejich píseň a modlitba. V Římě uctili hrob sv. Petra a Pavla apoštolů, přijali hodně svátosti, získali odpustků a vlebili Hospodina z darův jeho. Pak šli do města Tivoli, kdež právě Řehoř Chiaramonti (od roku 1800 papež Pius VII.) biskupoval. Když jej za to prosili, aby jim ve své osadě poustevničit dopustil, zkoušel je námitkou, žeť poustevnictví krušno; než ti sebe z úmyslu zraditi nedali. Vzavše od biskupa roucho a požehnání, usedli nedaleko města Tivoli na lesním pahorku, kdež vůkolní lid ctí milostný obraz bl. Panny Marie. Pobyv tam půl leta, seznal Hofbauer na jisto, žeť v tom vůle Boží, aby někdy v kněžském stavu o duše svých bližních pečoval. Odešel tedy do Vídne, nechal řemesla a chopil se studií. Tři bohaté blíže stoličného chrámu sv. Štěpána usedlé sestry, z nichž jedna vdovou a

ostatní dvě na svobodě byly, seznavše zbožného mladíka v řečeném chrámě, poskytovali jemu, čehož k živobytí potřeboval.

Když Kliment filosofii študoval, stalo se jednou ve škole, že učitel o pravdu katolického náboženství hrubě jazykem zavadil. Žák Kliment Hofbauer pokáral ho veřejně, řka: „Pane učiteli! učení Vaše není katolické.“*) Tehdy meškával na každou neděli a každý svátek dopoledne v chrámech, poslouchaje slovo Boží a přisluhuje kněžím u oltáře. Z mála rád chudým pomoci činil, zvláště studentovi Tadeáši Hýblovi, Čechovi z Čermné,**) s nímž i v přátelství vešel. Odbyv sobě r. 1784 studie filosofické, neměl chuti oddati se bohosloví na školách vídeňských; poněvadž z tamnějších učitelů málokdo byl ostal upřímným a věrným synem Církve katolické. Přítel Hýbl ležel ve špitále. Dí mu Hofbauer: „Putujme do Říma!“ — „Hrubě nemocnému a bez peněz nelze!“ — „A což, zdraví Pán Bůh opatří; peníze seženu!“ — Hýbl ozdravěv, šel na pouť s přítelem. V Římě přibylí poutníci shodli se na hospodě o tu věc, že záhy vsta-

*) Učitel ten po mnohém čase potkav Hofbaura kněze ve Vídni, děkoval mu za dotčenou výtku, kteráž jemu pomohla vyběhsti z bludu.

**) Čermná (Rothwaffer) ves blíž města Landškrouna v Královhradecké diecési, kdež se Tad. Hýbl dne 28. října 1761 narodil; jeho otec byl myslivcem v službě knížete Lichtenštejna.

nouce do kostela půjdou, s něhož jim nejprvé zvonek zavzní. Rada taková vyšla od Hofbaura. Dle úmluvy této vstoupili ráno do kostelíka sv. Juliana, i zočili tam několik kněží odbýváním hodin (modliteb) zaměstnaných. Kliment tušil, že jsou řeholníci: zeptal se tedy hochu u dveří, jakého by řádu byli? — Jemuž pachole: „Jsou kněží ze shromáždění nejsv. Vykupitele (redemtoristé), a Vy budete k nim přidružen!“ — Starosta téhož duchovního sboru sloul Josef Landi. Nazejtří došel k němu Hofbauer s Hýblem a poprosil ho, by jim vyložil zřízení řádu svého. Odpověděl starosta: „Shromáždění nejsv. Vykupitele jest řád misionářský na spasení chudého a prostého lidu založený od kněze, již biskupa, Alfonsa z Liguory, jenž o to zvlášť usiluje, aby se oslava Pána Ježíše ve Velebné Svátosti Oltářní a pocta Jeho panenské Rodičky v Církví svaté rozmáhala.“ Hofbauerův obličej zjasněl a zruměněl. Kněz Landi uhodnuv hned, co se v jeho srdci děje a co má na jazyku, řekl mu zrovna, chtějí-li, že je k svým duchovním bratrům přidruží! Nabídnutí laskavého milerád se Kliment chopil hned, Tadeáš teprv zejtra. Neboť Hýblovi váhajícimu a smutnému vyprosil Hofbauer, modle se zaň celou noc, milost povolání k stavu řeholnímu.

Kliment a Tadeáš do města Frosinone v papežské zemi vypravení odbývali zde přípravu ře-

holnickou a část bohosloví. Kliment nováček vynikl brzo nad druhy pokorou, poslušností, sebe zapíráním a spokojeností.

Jan Kliment Maria Hofbauer a Jan Tadeáš Hýbl učinili řeholní slib dne 19. března 1785.*) Ve Frosinoni bohoslovecké studie dokonavše, posvěceni jsou na kněžství v městě Veroli roku 1786, odkadž se do Frosinone vrátili.

Tehdy zakořeňoval se řád redemptoristů v Itálii: Hofbauer však tvrdil, že by se teď ujal i v severních krajinách. O čemž když skoro všechno téhož řádu bratrstvo pochybovalo, řekl svatý zakladatel, biskup Alfons, žeť obmysl Hofbauerův bohdá s účinkem se potká. Pročež zřízen jest Hofbauer za vrchního a poslán do krajin řečených s knězem Hýblem.**) Na té cestě přišli do Vídně a tu nalezl Hofbauer přítele svého, chasníka Kuncmana, jež i do řehole přijal za bratra laika k obsluhování duchovenstva.

Tito zbožní mužové, když do Varšavy přibyli, od apoštolského poslance velmi vlídně přijati jsou.

*) V Římě, kde v koleji redemptoristů u sv. Juliana tak zvaný noviciát odbyli.

***) Apoštolský poslanec u královského dvora ve Varšavě, chtěje zaopatřiti missionáře pro Kulandskou provincii v Rusku, žádal o ně v Římě u kongregace Propagandy. Představený redemptoristův v Římě poručil otce Hofbaura a Hýbla jakožto muže schopné k takovému podniknutí. Tehdy roku 1786 obdařeni jsouce příslušnou právomocností odebrali se do Ruska.

Líbila se jejich zbožnost a horlivost poslanci tak, že změniv úmysl svůj, od kongregace propagandy v Římě sobě vyžádal, by tito dva misionáři ve Varšavě zůstali a v Polsku působiti mohli. Potom představil je tehdejšímu králi Polskému Stanislavu Poňatovskému, jenž nejen že je co nejmilostivěji přijal, nýbrž také kostel sv. Benona jim k vykonávání služeb Božích odevzdati kázal. Z počátku vedlo se misionářům nanic. Měli obydlí tuze vetché a vlhké; postele v něm nebylo, pročež léhali bídne na stole; ustanovený kuchař bratr Emanuel Petr Kuncman neuměl aniž měl z čeho kuchtiti, ale pomahal všemožně, vyřezáváje ze dřeva lžic a žebraje bratrům kněžím na oběd. Kostel byl všecken pustý a na shrknutí. Než po malém času vše jináč vypadalo. Davem hrnul se lid z města i z venkova k redemtoristům do chrámku sv. Benona. Hofbauer obnoviv a ozdobiv týž kostel ze samých obětí, přistavěl kaplu. Z vedlejšího bídneho domku misionářův vyzdvihl klášter, v němž pořád bratrstva přibývalo z národa německého, franckého a polského. Nyní stačil tak službu Boží uspořádati v kostele sv. Benona, aby šla bez přítrže a slavně k užitku domácích i přespolních lidí rozličného stavu, věku, dovtipu a jazyka. Při tom dbal nejvíc o chudé, čeledné a služebné; ti měli ke mši svaté pohodu od Božího rána až do poledne; na kázání zvlášt upravené mohli buď ráno buď večer přicházeti. V neděli a ve svátek bylo patero ká-

zání, dvě pro Poláky, dvě pro Němce a jedno pro hosti jazyka francouzského. Jedno z těch německých měl Hofbauer. Jeho řeč byla srdečná i jadrná a každému srozumitelná. Po kázání sloužil hrubou (velkou) mši svatou v provodu líbezného zpěvu a hudby. Hudebníci brali za vděk s přáním „Zaplať Pán Bůh!“ — S poledne konali redemptoristé pobožnost ke cti bl. Panny Marie, nešpor před vystavenou Velebnou Svátostí, křížovou cestu, a posléz zpytovali s lidem svědomí. Z rána od páté hodiny až do poledne, pak s poledne od druhé hodiny až do večera bývalo sedm zpovědnic kajicnictvem obklíčeno. Těch, kteří v kostele sv. Benona Velebnou Svátost přijímali, bylo roku 1796 devatenáct tisíc, roku pak 1807 sto tisíc. Při kostele sv. Benona zřídil Hofbauer bratrstvo sv. Josefa, pěstouna Páně, ze zachovalých paniců a panen, kteréž ovšem na oživení a zakotvení katolické víry a ctnosti v rodinách blaze působilo. Pečoval též o to, aby se v hod Božího Těla průvod s Velebnou Svátostí s tou největší slávou a krásou vykonával. Jsa milosrdným otcem všech opuštěných, založil ve Varšavě školu, v níž se chudá mládež katolickému náboženství a užitečným věcem zdarma učila. Vyzdvihl též ústav pro chlapce a dívky osiřelé, v němž jim prádla, šatstva, stravy a vyučování poskytováno. Z ústavu toho dávání jsou pak hoši na řemeslo k hodným mistrům. Jak hoši tak dívky učili se v tom sirotčinci katolickému ná-

boženství, čtení, psaní a počtům. Mimo to učil děvčata (zjednáním Hofbauerovým) zvláštní spolek ctných paniček pěkně šíti, punčochy plésti a všelijak domácnost opatřovati. — Z lásky k chudým a v neštěstí uběhlým nešťítíl se Hofbauer po Varšavě choditi žebrotou. Jednoho dne když almužnu sbíraje do hostince vešel, obořil se naň kdosi a urouhav ho jazykem plivnul mu v tvář. Dle příkladu svého Spasitele ostal Jeho sluha tichým, utřel sobě tvář a řekl přívětivě: „To já dostal, teď ale dejtež něco mým chudáčkům!“ Zastyděl se ruhač, odprosíl sluhu Božího a dal rád almužnu. Touž láskou puzen navštěvoval nemocných. Ve Varšavě ležel voják bolestní všechen zmořený, a ten měl každého kněze v ohavnosti. Když Hofbauer k němu se blížil, zařval ruhač: „Pojď pope! já ti vydrápnu oči z palice!“ Tichostí, pokorou a milostí otcovskou skrotíl kněz nepřítel zúřivého. Voják odprosil ho skroušeně, dal se na pokání. — Podobným způsobem zvítězil Hofbauer nad jiným neznabohem. Cestuje v Polsku seděl ve voze s jedním šlechticem, jenž vypadal jako mrtvola. Rozpustilým živobytím přišel na mizinu a byl samý neřád. Z huby chrlel žvachtaninu na potupu svatého náboženství a duchovenstva. Když na hospodu přijeli, nemohl mrzák s vozu slezti. Pomohl mu milosrdný kněz, donesl jej do jizby a podal mu k zotavení pokrmu a nápoje.

Snahou Hofbauerovou vyzdvižen jest ve
Varšavě ústav k vychovávání duchovenstva čili

konvikt pro kleriky. Správu téhož konviku vznesl

Hofbauer na svého podřízence Jana Podgorského, jenž také domácí řeholní nováčky pěstoval. Podgorský, schovanec Hofbauerův, byl první redemptorista z polského národu, a tak výborný, že mu později biskupství v Bukareštu nabízeno.

Zásluhy Hofbauerovy brzo slušného uznání docházely. Papež Pius VI. pochválil roku 1791 horlivé a blahoplné působení varšavských redemptoristův, a obmyslil je ročním peněžitým příspěvkem k účelům misionářským. Stanislav, poslední král polský, ozdobil Hofbaura vlastní rukou za soukromé rozmluvy řádem bílého orla. S tím se ovšem pokorný kněz nepochlubil; teprv po jeho smrti nalezen jest u něho ve skříni řádový zlatý kříž. Roku 1793 ustanovil nejvyšší starosta redemptoristů Hofbaura svým náměstkem (jeneralním vikářem) v krajinách severních.

Svrchu vytknutého léta 1793 dalo se druhé dělení ubohé říše polské od sousedních mocnářů. Prusko vzalo kus Polsky s městem Varšavou, a drželo jej až po rok 1807. Pruští protestanti začali ve Varšavě choditi do kostela sv. Benona na kázání kněze Hofbaura i na hrubou mši svatou. Zprvu lákala je k návštěvám takovým zvědavost a polechtání sluchu vyhlášenou hudbou. Ale z toho, což u sv. Benona slyšeli a viděli, seznal jejich rozum, žeť to tak zle v Církví katolické nevyhlíží, jakž jim byli písmáci líčili. Mnozí z nich hlas milosti Boží k srdci svému připustivše, žádali Hof-

baura, by po domácku s nimi o věcech zjevení Božího rozprávěl. Pro takové najal Hofbauer velikou síni, kdež potřebného osvětlení docházeli. Na každý měsíc vrátilo se několik protestantů do ovčince Kristova. Rovněž mnoho Židů na víru křesťanskou obráceno a pokřtěno. —

Vida biskup varšavský na kmenu, jež Hofbauer u sv. Benona štípil, ovoce rajske, odevzdal ve Varšavě kostel sv. Kříže s domem Otcům redemtoristům. Sbor těchto misionářů měl již tolik údů, že Hofbaurovi bylo lze aspoň do jedné vesnice okolo Varšavy několik bratrů na misii coročně vyslati, ba i jinde po Polsku, v Kursku, v Němcích a Švýcařích osádky redemtoristův zakládati, což ho velmi mnoho práce, starostí, času i peněz stálo. A předce když válkami a štváním protivníků jedna osádka po druhé zanikala, nevidali ho bratří tuze smutného. Neboť při všem, což počínal, nemyslil nikoliv na sebe, noprž na rozmnožení slávy Boží, říkávaje: „Všechno ke cti Boha mého!“ a: „Jak Bůh ráčí, tak ať kráčí!“ — Tehdáž byl Hofbauer již tak v křesťanské pokoře utvrzen, žeť se ani lidské chvále nadmouti, ani potupě rozjitřiti nedal. Šel-li po ulicích ve Varšavě, líbali mu nábožní Poláci na potkání roucho, ba celovali i to místečko, kamž byl šlápnul; ježto zase hrubá a zlá čeládka kamením a blátem po něm házela. Moudrý kněz nedbal ani na to ani na ono, pokudž se týkalo jeho samého.

Vedle Hofbaura měl náš rodák Hýbl nejvalnější zásluhu o milostný rozkvět shromáždění nejsv. Vykupitele v Polsku. Sedmerým jazykem uměl hbitě mluvit; že byl znamenitý bohoslovec, radíval se s ním varšavský biskup o věci nejdůležitější; preláti, kanovníci a přední šlechtici chodívali k němu k svaté zpovědi. Obecné úcty požívaje, dovedl s pomocí Boží odvrátiti od řeholního sboru každou pohromu, kterouž naň protivníci víry a ctnosti uvaliti chtěli. Dne 13. listopadu 1806 vešlo francouzské vojsko do Varšavy; Napoleon I. zmařil zde panství pruské, zřídil knížetství varšavské a dal je svému válečnému spojenci Fridrichovi Augustovi, králi saskému. Ve vojsku do Varšavy vešlém byl pluk pouhých Vlachů, z nichž mnozí hned dáni jsou na léky. Biskup věda, že Hýbl umí vlasky, požádal ho, aby těmto nemocným vojákům svátostmi přísluhoval. Ač sám churavěl, předce jim Hýbl krušné služby neodepřel. Ve špitále nakažen usnul v Pánu — oběť lásky — z polní zimnice 4. července l. P. 1807. Z rozkazu biskupova vyzváněli hrana knězi Hýblovi při všech kostelích varšavských po tři dny. Kostelů bylo tři a osmdesát. Páni a paničky z nejvzáctnější šlechty přijížděli k sv. Benonu pohledět ještě jednou na zesnulého miláčka a zpovědníka svého. Biskup sám ustanovil řád pohřební slavnosti a zádušní služby Boží. S přeslavným pohřbem neměli redemptoristé ani halíře útraty.

O Hýblovi, jenž v náručí přítele Hofbaura zemřel, řekl tento hned po pohřbu bratřím v hromadu sezvaným: „Štít náš jest rozlomen; Pán Bůh ví, co z nás bude příští rok! pročť buďte ke všemu odhodláni. Hýbl ovšem nic neztratil, neboť jest v nebi, kdež slaví s Kristem vítězství; leč my jsme jeho odchodem mnoho ztratili!“

Následního léta 1808 v Svatodušní týden od-
býval Hofbauer v kostele sv. Benona před Ve-
lebnou Svátostí hodin duchovních. Vyřknuv verš 16
žalmu 87: „Chudý jsem já. a v lopotách od
mladosti své; vyvýšen pak jsa, ponížěn
jsem a zkormoucen“ — zachvácen jest hrůzou,
až se otrásl. Když o divné věci přemýšlel, stalo
se mu totéž zase; i tušil, že mu pohroma nastává.
Oddav se vůli Boží, dostal nazejtří od přítele
úřadníka návěští, že vláda zemská co nevidět sbor
redemtoristů odsud vytiskne, kdež tolik let o spa-
sení drahých duší Kristových v potu tváře byli
pracovali.

Katolictvo lkalo a plakalo, když mu vláda
brala otce upřímné a odvážela z města na vozích
řebřinových v průvodu stráže vojenské — měsíce
června t. r. 1808. Na Kystrin, tvrz pruskou, za-
vezení redemtoristé bydlili tu pohromadě za celý
měsíc pod dohlídkou úřadu; odkad potom rozvázeni
jsou na hranice, by každý tam se uchýlil, kamž po
rodišti svém co občan patřil. Tudíž dostal se Hof-

bauer do Vídně a ostal tam až do zesnutí svého. S žákem řádu svého (klerikem) Martinem Starkem najal sobě obydlí v tak řečeném „vlaském“ domě vedle kostela, kamž Vlaši na služby Boží docházeli.

Napřed sloužíval mši svatou ve vídeňském předměstí v kostele bl. Panny Marie, pomocnice křesťanů. Vroucná pobožnost a velebnost, s jakouž nejsvětější tajemství toto slavil, získala jemu vůkol ctitelů, ač ho v městě samém málo kdo znal.

Vídenský arcibiskup Sigmunt Hohenvart odevzdal roku 1809 Hofbauovi duchovní správu při vlaském kostele; potom roku 1813 ustanovil ho řádným zpovědníkem vídeňských voršulinek a ředitelem jejich chrámu. Týž úřad zastával Hofbauer věrně až do svého skonání, bydle nedaleko kláštera jeptišek svrchu jmenovaných.

Tehdáž byl ve Vídni kazatel věrou katolickou nadšený hostem řídkým a vzácným. Kromě málo-
kterých řeholníků ostýchali se vídenští kazatelé hlásati o člancích svatého náboženství, též o některých příkazech a zákazech Božích a církevních. Nechtěliť pohoršiti mudrlantů pekelným nevěry plamenem osvícených, aniž burcovati světáků z hříšného spánku. Baviti jest pohodlnější věc, nežli učiti a kárati; pročež byly řeči jejich podobny činčaným hracím hodinám, ježto špatně ukazujíce ná-
kým tím kouskem uši lechtají.

Jak mile však Hofbauer ve Vídni kazatelství ujal, počalo tam býti onačeji. On vykládal

jasně, jádrně a vážně učení katolické Církvě, křísil a tvrdil v srdcích víru a ctnost, porážel s apoštolskou statečností nevěru a blud, kazil neřest, vzbuzoval k pokoře, k dokonalé lítosti nad spáchanými hříchy, a rozněcoval mocně lásku k Pánu Ježíši a Rodičce Jeho Panně Marii. Po kázání ohlašoval milost odpustků, nedbaje záповědi císaře Josefa II. Před týdnem su chý ch dn ů napomínal horlivě shromážděný lid, aby se kál a pilně za dar hodného duchovenstva modlil: „Teď obzvláště prostě Pána Boha za horlivé a svaté biskupy a kněze, za dobré pastýře dušem svým; neboť chce-li On strestati národ, tehdy dopouští, aby měl slepé vůdce; povede-li pak slepec slepce, spadnou oba do jámy!“ Na jeho kázání valem se hrnuli chudšasové i boháči, sprostáci i páni, lid i šlechta; často jim prostora chrámu ani nestačila. S kazatelny upravená role vydávala ve zpovědnici hojnou žatvu. Vznešení pánové a vzácné paničky, jenž se byli dosaváde styděli za svátost pokání a oltářní, osvědčovali teď vůbec u zpovědnice a před oltářem, že jim rovněž tak jako nejchatrnějšímu žebráku na tom záležit, aby u Pána Boha slitování a milosti došli.

V tu dobu obdržel řeholní sbor Mechitaristův ve vídenském předměstí kostel s někdejším klášteřem kapucinským. Poněvadž ještě dobře německy neuměli, zpovídal v jejich kostele Hofbauer v zimě v letě několikrát do téhodne chudý lid od čtvrtě

hodiny z rána až do půl sedmé; pak se vracel do voršulinského kostela, vzdáleného s půl hodiny.

Roku 1814 usadil se ve Vídni kněz Bedřich Verner, drahdy protestant a jeden z úředníků, kteří r. 1808 ve jméno vlády francko-saské redemptoristy z koleje varšavské vyklízeli. Verner kázal Vídeňanům obyčejem Hofbauerovým, tedy po katolicku; a když ho lidé za to prosili, aby jim byl zpovědníkem, posílal je k svému duchovnímu otci a mistru — k Hofbauerovi, říkávaje: „Nejsem hoden rozvázati řeménka u obuvi jeho.“

Čehož se Vídeňané do kněze Hofbauera nadáli, uhoďnouti lze z nížepoložené zprávy. Leckdy nevěděli domácí, kam se dít se svým na smrt nemocným, jenž z nenávisti knězstva o zaopatření ani slyšeti nechtěl. Tož běželi k Hofbauerovi — jakoby k poslednímu útočisti — a jemu podařilo se vážnými a srdečnými slovy nakloniti nemocného zatvrzelce, žeť se mu dal svátostmi zaopatřiti. Cestou k takovým nemocným modlíval se Hofbauer růženec s dodatkem: „Svatá Maria, matko Boží, pros za něho, bídného hříšníka!“ Jeho modlitba a Bl. Panny Marie přímluva mívala blahý účinek. Jednou řekl Hofbauer: „Tehdáž se dobře věc daří, ostává-li nemocný (zatvrzelec) v předměstí, poněvadž mám kdy, domodlit se růženec; aniž se pamatuju na kteréhosi hříšníka, jenž by se nebyl k Bohu

obrátil, jestliže jsem času měl k této modlitbě.“

Obstaráváje duše panen Voršulinek, účinkoval Hofbauer i na rodiny mnohé; neboť Voršulinky učily dívky ve škole; vychovávaly tedy budoucích manželek a matek v bázni Boží. Bystrému zraku kněze Hofbaura neušel bídný stav tehdejších škol vídeňských. Dozorcové ba i učitelé tropili sobě před mládeží šašky z víry katolické, aneb aspoň ukazovali, že jim náboženství jest věci chatrnou a zbytečnou. Dostal-li se řádný katolík na stolicu učitelskou, ten brzo pletichami ze školy jest vysočen. Z takových škol vycházela mládež učitelům podobná, čímž se pokolení kazilo. Chtěje věc poněkud napravit, pečoval Hofbauer o založení alespoň jednoho ústavu, v němž by mládež po katolicku byla vychovávána. Mezi vzácnými rodinami ve Vídni z protestantstva na katolickou víru Hofbaurem obrácenými byl též šlechtic Bedřich Klinkovštrém s manželkou a jejími příbuznými. Kdysi provázel týž šlechtic Hofbaura po vídeňském předměstí; Hofbauer ukázav na jeden dům, pravil: „Ten by se hodil k zařízení ústavu pro študentstvo; kuptež jej!“ — „Jen kdybych měl dost peněz!“ — „Což, důvěřujte Pánu Bohu! nesluší spolehati na peníze; ty budou v den soudný holým plechem!“ Klinkovštrém vypůjčiv se koupil dům, upravil v něm školy, a řídil v něm ústav po dvacet

let. Na sta jinochův urozených a městských odchováno tu katolické Církvě a obci. Zapraviv dluh, přijímal zdarma synky chudých rodičů na vychovanou.

Z toho všeho lze již souditi, že Hofbauer katolickou víru za jediný pevný základ časného i věčného blaha našeho uznával. Tuto myšlenku vyřknul kdysi jadrně: „Velikou milost činí Pán Bůh dítkám, jimž dává rodiče katolického náboženství.“ Že pak učení Církvě svaté ovšem víry naší zasluhuje, znázornil posluchačům svým takhle: „Čemu Církev katolická učí, tomu více věřím, nežli svým vlastním očím. Kdybych mohl tělesnými očima uzříti tajemství svaté víry, nechtěl bych je otevřítí, boje se potratit zásluhu z víry.“ Jindy ukazuje prstem na obraz Bl. Panny Marie, řekl: „Spíš věřím, že jest nejsv. Trojice v nebi, nežli že tenhle obraz na stěně visí!“ — K získání světlé a pevné víry katolické schvaloval pokoru a časté hodné přijímání Velebné Svátosti: „Bratří moji! buďtež pokorní, sic Vám bude slovo Boží v uších zníti jako nějaká bájka!“ — Do téhož terče chtěl snad uhodit, když řekl: „Děvečka může spasena býti, a učení pánové mohou na věky zahynouti!“ — „Chce-li kdo světlou víru míti, třeba mu, aby často a hodně přijímal Velebnou Svátost; neboť pravé světlo jest

Kristus Pán!“ — Po Pánu Ježíši ctil on nejvroucněji Jeho rodičku, pannu Marii a pěstouna sv. Josefa. Jednoho času putoval s mladým přítelem do Maria-Celly (ve Štyrsku). Cestou zpíval písně v čest Rodičky Boží. Spatřiv v chrámě dav poutnictva zbožného, plakal radostí. — Všeliký dobrý skutek svůj posvěcoval dobrým úmyslem z rána hned na celý den, maje to přísloví: „Všechno na oslavu Boha mého!“ Chvála lidská hnusila se mu; ta že se hodí za kojnou dětem a pošetilcům! Času sobě tuze vážil; ani chvílky nezmařil. V soužení a v protivenství říkával: „Staň se, co jak a kdy Pán Bůh ráčí!“ Pro potěšení v zármutku zazpíval sobě nábožnou písničku. Aby tělo nezbujnělo, krotil je uzdou postu, práce, nepohodlí a švihal je důtkami. Rovněž sebe žíní opásal, jsa bedlivým strážcem panické čistoty.*) Až do šedesátého šestého léta věku svého pil samou vodu; spával málo; cestoval nejradší pěšky; ať se lilo s oblaků, vycházel bez deštníku. Dušička jeho bažila po rozloučení s tělem a sloučení s Kristem Pánem. Když se byl jednou z nemoci hrubé vystonal a potěšený přítel stálého zdraví mu přál, odpověděl: „Toť jste hodní přátelé, ani nebe člověku

*) Čta neb slyše o svatých a nábožných lidech, že svá těla všelijak trýznili a mořili, nemniž, bys jich v tom ve všem ihned následovati měl. Na cos přflišného sám se nespoustěj; leč hledej a šetř rady nábožného, moudrého a zkušného zpovědníka. —

nepřejete! Rád bych byl tentokrát umřel; že to ale Pán Bůh zjinačil, nebude mi na škodu.“

Stravu měl Hofbauer z kuchyně voršilského kláštera; donášeli mu ji domů v koši. Pojedl malounko stoje aneb chodě kolem stolu, za nímž sedících chudých a hladových studentů pro Boha milo nakrmoval. Hospodářovi pomahali někteří dobrodinci, potrav mu zasílajíce; kterýž pamětliv jsa též jiných chudákův, donášival jim pod svým pláštěm bochníky chleba i hrnce s pokrmy. Jak ve Varšavě tak i ve Vídni byl Hofbauer almužníkem mnohých pánův a paniček; rozdal do mnoha tisíc zlatých lidem bídou a neštěstím chřadnoucích, z nichž někteří zoufalci již na zavraždění sebe pomýšleli. V příčině milosrdných skutků radíval klášterům řádu svého i jiného stavu osobám: „Dávejtež, a bude vám dáno!“

Pod večer navštěvovali Hofbaura všelijací mladíci: úředníci, řemeslníci, umělci, vojáci, studenti z vysokých i z nižších škol. Tulili se k němu jako dítky k matce. Někdo něco četl; on k tomu ledacos příhodného a spasitelného přidal. Za letního večera strhla se bouřka; mžikem osvítil blesk temnou jizbu. Zavzněl hlas sluby Božího: „Hle, moji milí! tak i duše spatří v hodinu smrti pojednou a jasně všecken život minulý!“ — Ač Hofbauer nikoho z těch mladých přátel svých k duchovnímu stavu nenamlouval, přece mnozí

z nich stali se buď kněžími světskými anebo řeholníky.

Roku 1815 vypravil Hofbauer několik redemptoristů na misie do Bulhar a Valaska, vyhovév prosbě nikopolského biskupa Erkolani.

Sv. Pavel apoštol zapsal tuto pravdu: „Všickni, kdož chtějí pobožně živi býti v Kristu Ježíši, protivenství trpěti budou.“ (II. Timot. III. 12.) Zakusil toho též Hofbauer; jakož měl druhdy ve Varšavě protivníků, tak bez nich ani ve Vídni býti nemohl. Zde snášel týrání a pronásledování od mužů světských i duchovních. Aby na jevo dal, žeť knězi, byť sebe horší byl, pro to drahé posvěcení úcta náleží, chodil tu ve Vídni každou neděli na kázání toho duchovního, jenž mu všady ubližoval a křivdil. Ten rok před svým zesnutím podroben jest Hofbauer ještě jednou bolestné zkoušce. Všimli sobě toho městští drábové, že k Hofbaurovi mnoho lidu mladého dochází. Na vyšetření věci podezřelé zřízena jest komise. Několik císařských úředníků světského stavu a jeden úředník stavu duchovního měli deset chutí do Hofbaura, by nejenom z Vídně, noprž i z veškerého mocnářství rakouského vyklizen byl. Prošťáravše mu příbytek a psaní, obeslali ho před právo. Hofbauer vyslýchán jest jakoby zločinec. Soudcové vyčítali mu, že jest údem řeholního spolku, kterýž od vlády světské v říši rakouské dosavad není schválen, a že si nepochybně s hlavou téhož

spolku — s cizozemcem dopisuje. Buď tedy aby svůj řeholní slib zrušiti dal a světským knězem se stal, anebo aby se z rakouského mocnářství vystěhoval! — Hofbauer nemoha a nechte zrušit řeholní svou přísahu, odpověděl, že do Ameriky odejde. Vida, že nikoli z úřední horlivosti, noprž z holé týravosti tak s ním naložili, pohrozil jim posledním soudem Božím. Předn. dva soudcové brzy potom mrtvicí ranění sešli náhlou smrti. Když rozsudek na vyhostění Hofbaura od vlády stvrzen byl, oznámil to jeho přítel šlechtic Penkler arcibiskupovi Hohenvartovi. Staříčkový velkněz, druhdy učitel císaře Františka, došel k panovnickovi tomuto a ujav se Hofbaura řekl: „Odejde-li Hofbauer, pohřeším nejlepšího kněze!“ — Císař poručil, aby se s vyřízením dotčeného rozsudku posečkalo, ažby se z Vlach navrátil. V Římě pochválil papež Pius VII. před císařem Hofbaura, že jest apoštolský kněz. Vrátiv se do Vídně, litoval císař pán před arcibiskupem kněze Hofbaura, že mu bylo úradnictvo ublížilo, dokládaje, žeby jemu rád nějakou zvláštní milost prokázal. Hofbauer poprosil o dovolení redemptoristům, aby směli v rakouské říši v potu tváře vinici Páně vzdělávati.

Vездеjší pouti hodina Hofbaurovi vypršela. Na smrt nemocný sluha Boží opatřen jest svátostmi. Poslední slova jeho: „Všechno ke cti Boha mého!“ Když duše s tělem se rozžehnávala, zvelebil milostný úsměv obličej umírajícího kněze. Zesnul

v Pánu v poledne patnáctého března, léta tisícého osmistého dvadcatého.

Tělo pohřbeno u Vídně v Maria-Enzersdorfu. Hned potom 22. dubna dovolil císař František I. redemptoristům, aby sobě jednu kolej ve Vídni založili. Kteřížto vrátivše se z Valaska do Vídně, uvedeni jsou 23. prosince 1820 v držení kostela Bl. Panny Marie na nábřeží (Maria-Stiegen). Do tohoto kostela převezeno jest z Enzersdorfského hřbitova 4. listopadu 1862 tělo Hofbauovo a v něm pochováno; nad hrobem zdělán pomník z mramoru.

Víry hodní svědkové vypravují o Hofbauovi věci divné, z nichž alespoň některá zde kratičkou zmínku zasluhuje.

Šlechtic Bedřich Klinkovstrém, tehdy protestant, octnul se jednoho večera ve společnosti mladých hejřilů. Bylo všeho dost, co hrdlo ráčí; zpěvů vřeskot a uličnický povyk označoval bujnou chasu. I poslali sobě pro necudu. Ta když vcházela, zočil za ní Klinkovstrém jakéhosi kněze; kterýž jsa velebného vzezření, měl na sobě plášť obřadní (pluviál) a pruhlo (štólu). Šlechtice obešla hrůza; utekl z toho pelechu! — Pak vojačil, cestoval v cizině, oženil se, a po mnoha letech přišel do Vídně. Šlechtic Bedřich Šlegel zavedl ho kdysi do vlaškého kostela, chtěje mu kněze Hofbaua ukázati. Klinkovstrém užasl; neboť an Hofbauer po požehnání od oltáře odcházel, poznal šlechtic

po vzezření i po rouchu, že on byl někdy strážcem jeho v rozpustilé společnosti. — Tuto dějinu vypravoval Klinkovštrém sám, hotov svědectví své třebaš přísahou stvrditi.

Týž pán vrátil se pak i s manželkou přičiněním Hofbaurovým do lůna Církvě svaté a vyzdvihl ve Vídni onen slavný ústav ku katolickému vychovávání mládeže. Stalo se pak, že jedno jejich dítě, asi ročňátko, chřadnouc bylo na zhasnutí. Důvtipný a zkušený lékař Jan Veit (později kněz), uzřev děcko, hádal mu, že se večera nedočká. V tom vešel kněz Hofbauer. Paní, vítajíc ho, dala se do pláče. Dí kněz matce: „Na večer bude míti robátko hlad a bude papati.“ Domluviv dal děcku malinký poliček. — „I stalo se právě tak, jakž byl Hofbauer napřed zvěstoval,“ dokládá týž svědek Veit. — Jsou-li ty a jiné divné věci opravdoví zázrakové, či ne, to, bohdá, římský papež rozezná, jehož řád nejsv. Vykupitele za blahoslavení kněze Hofbauera pilně prosí.

Dodatek ředitelství. S jakou obezřetností, ba přísností sobě počíná papež, když se jedná o svatořečení některého zbožného sluhy Božího, vysvítá z kanonizačního procesu téhož Jana Klimenta Hofbaura.

První vyšetřování, když se o to jednalo, aby Hofbauer byl za blahoslaveného prohlášen, zave-

deno jest k prosbě shromáždění nejsvětějšího vykupitele, čili redemtoristů, od Vídenského arcibiskupa dne 21. ledna 1864.

Od toho času až do 24. dub. 1865 bylo odbyváno 130 sezení, v nichž se na větším díle konaly výslechy svědků, t. j. takových osob, jež Jana Klimenta osobně znaly aneb o něm od hodnověrných lidí slýchali. Takových přísežných svědků bylo 58, mezi nimiž i Její Veličenstvo císařovna Karolina Augusta.

Druhé vyšetřování stalo se dne 18. srpna 1864 též od pana arcib. Vídenského. Jsouť pak dne 12. května 1865 odevzdány všechny dotýčné spisy a listiny do Říma, aby sv. Otec učinil poslední, tak zvané apoštolské vyšetřování a pak, uzná-li za dobré, Jana Klimenta za blahoslaveného a svatého vyhlásil.

Jelikož papež Urban VIII. ustanovil, že nemá k vyhláске některé osoby za svatou přikročeno býti, pokud by více knížecích a v nejvyšších důstojnostech postavených lidí toho nežádalo: stalo se, že mnozí z nejvznešenějších lidí našeho věku žádost svou o svatořečení Jana Klimenta Hofbaura do Říma byli zaslali. Z panujících knížat tak učinili Jeho apoštolské Veličenství císař a král náš František Josef, pak císař Ferdinand a císařovna Marie Anna, Don Miguel z Braganzy, bývalý král portugalský s manželkou svou, též arcikněžna Maria Teresia, hraběnka Chambordova. — Dále o to žá-

dali Jeho Eminenci kardinál a arcibiskup Pražský, Bedřich kníže z Švarcenbergů, kardinál Scitovský, arcibiskup Ostrihomský, kardinál Villecomt atd.

Dále se k těmto žadatelům připojilo osmdesáte arcibiskupů a biskupů, mezi nimiž i Bedřich landkrabě z Fürstenbergů, kníže-arcibiskup Olomúcký, Jan Valerian Jirsik, biskup Budějovický, Karel Hanl, biskup Královéhradecký, pak biskup Linecký, Svatohypolitský, Štyrskohradecký, Vácovský a Novosadský, někteří biskupové z Ameriky atd. Konečně zadaly takovéto žádosti i nejdůstojnější kapitoly z Rakous, z Německa, z Francie, z Vlach atd. Dne 14. února r. 1867 vydal papež Pius IX. nařízení, aby se vyšetřování apoštolské v té záležitosti počalo, spolu i již našeho Jana Klimenta za ctihodného (*venerabilis*) prohlásil.

O b s a h.

S v ě t c i.

	Str.
Sv. Cyrill a Methoděj, apoštolé slovanských národů	3
Sv. Ludmila a sv. Vácslav	35
Sv. Vojtěch. Sv. Gaudenc Radim. Patero sv. Bratří	58
Sv. Prokop	88
Sv. Hedvika	98
Sv. Jacek	111
Sv. Jan Nepomucký	118
Sv. Jan Kapistrán	136

Blahoslavenci.

Bl. Ivan	165
Bl. Vintýř	170
Bl. Česlav	179
Bl. Bronislava	182
Bl. Aneška	184
Bl. Petr Kanýzius	195
Bl. Jan Sarkander	223

Osoby domněnim Svaté.

Přibislava	243
Maria Mlada	245
Jindřich Zdík	247
Vrbata	251

	Str.
Godešalk a Jarloch	253
Hroznata	269
Ondřej, biskup	276
Zdislava	282
Vít, děkan	287
Arnošt z Pardubic	292
Jan z Jenštýna	333
Řeholníci v Praze umučení	349
Melichar Grodecký	356
Jan Lohel	359
Daniel Vojtěch Hájek a Pankrác Skribe	369
Vavřinec Pasok a Matouš Kramer	387
Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi a Martin Stra-	
konický	390
Matějček	410
Maria Elekta od Ježíše	412
Františka hraběnka Slavatová	419
Augustin Strobach	429
Šimonek Abelesův	439
Jan Bedřich hrabě z Valdštejna	453
Tobiáš Jan Bekr	459
Jan Kliment Maria Hofbauer, ctihodný Sluha Boží	479

Zprávy o Svatojanském Dědictví.

I. Přehled údů v roce 1870.

Zakladatelů jest	5
Spoluzakladatelů	49
Údů první třídy	25
Údů druhé třídy	131
Údů třetí třídy	24571
Úhrnem	<u>24781</u>

Mezi těmito jest:

údů stálých a sice rodů	5167
„ „ škol, obcí, knihoven a bratrstev . .	1085
„ duchovního stavu	3854

Údy kněžského stavu uctivě a snažně žádáme, aby, jak veškeré údstvo očekává, inzi oktávem sv. Jana Nep. obět mše svaté za živé a za mrtvé údy našeho Dědictví každoročně konali. Ostatní údové uekněží s tímtež nábožným úmyslem v naznačeném času přítomni buďtež mši svaté. U hrobu sv. Jana v Praze koná též redaktor Svatojanského Dědictví v den po slavnosti Svatojanské v 8 hodin slavné zpívané rekviem za všechny v Pánu odpočívající údy, kteroužto pobožnost zavedl a nadal v Pánu odpočívající kanovník kustos Václav Pešina rytíř z Čechorodů.

II. Poučení o přístupu

nových údů a odbírání kněh.

1. Kdo k Svatojanskému Dědictví v Praze přistoupi hodlá, nechť poštou ve vyplaceném psaní franco) aneb lépe ještě poukázkou poštovní s nápisem: „Ředitelství Svatojanského Dědictví v Praze“ své jméno a příjmení, pak svou osadu farní a biskupství (diecési), ku kterémuž přináleží, udá, zároveň i peníze zašle. Vklad za úda třetí třídy obnáší jednou a na vždy 11 zl. rak. měny; za rod, školu, obec. knihovnu platí se jednou na vždy 22 zl.

2. Každý nově přistoupilý úd nechť si lístek na odbírání kněh dobře uschová a následujícího roku, jakož i potom v budoucích letech po Velikonoci si jej od svého veleb. duchovního pastýře podepsati dá. Pak může na tento lístek, žije-li úd v Čechách, knihu v kněhkupectví Jar. Pospíšila v Praze na sv. Václavském čili koňském náměstí č. d. 783—II. vyzdvihnouti, jenže musí připojiti 3 kr. r. č., kterýžto peníz přísluší kněhkupci za práci a obálku. Pro údy v Olomúckém arcibiskupství platí totéž, jenže knihy své vybírají v kněhkupectví Eduarda Hölzla (Helcla) v Olomúci na horním náměstí v č. d. 285; údové pak z Brněnského biskupství nechť se o knihy své hlásí v kněhkupectví Karla Vinikra v Brně v řemenářské ulici. Ostatním údům v jiných diecésích se zdržujícím zasílají se knihy přímo odsud. Kdožby ale žádal, aby mu kněhkupec knihu poštou zaslal, připoj mimo ony 3 krejcarey kněhkupci přináležející, ještě 5 krejcarů na kolek listu povozného neb nákladného.

3. Přestěhuje-li se nějaký úd z Čech na Moravu, aneb odeběře-li se z Brněnského biskupství do Olomúckého aneb naopak, nechť to Řediteli v Praze vyplaceným listem (franco) oznámí, kterýž mu nový lístek na odbírání kněh pošle, aby pak mu v příslušném kněhkupectví vydány byly.

4. Poněvadž odbírací či podělný lístek může v ztrátu přijíti i ukraden býti, každý si číslo jeho pro takový pád na jistém místě ku př. v modlitební knížce své zaznamenej; a pakli skutečně ztráta se udála, Ředitelství o nový lístek požádej s připojením 20 krejcarů, co poplatku za vydání listu nového a 10 kr. na poštovní výlohy, tedy úhrnem 30 kr. Připomínáme ale, že kdyby se nápotom pohřešený lístek měl zase nalézt, tento prvý více žádné platnosti nemá.

5. Když umřel úd, žádáme snažně pozůstalé přátele, aby, když si na tento lístek knihu posledního roku (třebas po smrti úda) vybrali, úmrtí toho úda na lístek ten poznamenali a dotyčnému kněhkupectví vydali; aneb nechať poprosí svého pastýře duchovního, aby lístek Ředitelství aneb zdejší nejdůstojnější konsistoři zaslal.

6. Rod se bere, pokud jméno se netratí. Synů-li není, odebírají knihy dcery zakladatele rodu, dokud žijí; dívky pak jejich jiné již jméno nesoucí nemají práva tohoto; rod vymřel.

7. Spojí-li se manžel s manželkou svou v jeden toliko základ (11 zl.), vydávají se knihy jenom do úmrtí prvního z nich. Taktéž, spojí-li se v jeden základ bratr s bratrem neb sestra se sestrou, aneb bratr se sestrou a podobně, vydávají se knihy jen do úmrtí

toho, jenž první jest napsán na přijímací listině (diplomu).

III. S e z n a m

úduv Svatojanského Dědictví v Praze,
kteří během roku 1870 zemřeli, aneb, ač dříve mrtví, redakci
teprv tohoto roku oznámeni byli.

V Č e c h á c h.

I. V Pražské arcidiecési :

Beran Matěj v Březových Horách.

Bergmann Josef v Slavětíně.

Brožová Magd. v Jemníku.

Cenkr Arnošt v Plasích.

Cinková Anna v Slaném.

Čurda Josef v Hlavenci z. r.

Důst. p. Demuth Václav, kanovník v St. Boleslavi.

Dvořáková Ludmila v Hlavnosudově.

Freitagová Anna z Freudenfeldu.

Hautková Marie v Hbitech.

Herejková Marie v Nezvěsticích.

Jechort František v Luhu z. r.

Jindřich Josef v Mirovicích.

Vel. p. Kellner Frant., farář v Třebotové.

Kieswetterová Teresie v Praze.

Koblasa Havel v Praze.

Kočí Ludmila ve Višnově.

Konrádová Anna, ovdovělá Smitková v Praze.

Nejdůst. p. Krejčí Petr, světící biskup v Praze.

Kukla Václav ve Všetatech.

Důst. p. Kurka František, farář v Radošovicích.
Vel. p. Laholík Václav, kaplan u sv. Haštala v Praze.
Macháčková Barbora v Nedomicích.
Nevařilová Alžběta v Kníně.
Novák Josef v Předměřicích.
Vel. p. Plaček Václav, farář v Těnovicích.
Richtrová Rosalie v Čihadlech.
Saláčová Anna v Pohořicích.
Šlepičková Marie v Káčině z. r.
Svobodová Anna v Sojovicích.
Švec Jan v Jelenci z. r.
Švecová Františka v Slauém.
Stejskal Jan v Hlavnokostelním.
Štěpán František a manželka Anna v Konětopech z. r.
Táborský Václav ve Voseku z. r.
Trsková Marie v Chržíně.
Urbanová Kateřina v Předměřicích.
Vacek Martin v Praze.
Weinachtová Anna v Staré Boleslavi.
Vítovská Marie v Praze.
Zahálka Jan v Kmetnovsi.
Vys. důst. p. Jeroným z Zeidlerů, opat na Strahově.
Úhrnem 42.

2. V Litoměřické diecési :

Bohouš Antonín v Červené Doubravici.
Dufková Barbora v Smilovicích.
Hazdrová Kateřina v Dětenicích.
Hunka Václav v Loučeni z. r.
Stolovská Anna v Hoř. Rokytanech.
Vlková Marie v Strakách.

Úhrnem 6.

3. V Králohradecké diecési :

Adamírová Marie v Smiřicích.

Důst. p. Bílek Jan, farář v Žamberku.

Bílek Řehoř v Kunvaldě.

Bouková Dorota v Krchlebích.

Buben Jan v Kamenici.

Čejka Jan a manželka Magdalena v Losenici z. r.

Vel. p. Dvořák Martin, kaplan v Nižkově.

Dvořáková Josefa v Černicích.

Haman František v Miletíně.

Hanuš Jan, zák na gymnasium v Král. Hradci.

Jaklová Anna v Zdobíně.

Jaklová Marie v Miletíně.

Joštová Teresie v Polné.

Junek Josef v Petrovičkách.

Karásek Karel v Studenci.

Ctih. p. Kyncl Frant., bohoslovec v Král. Hradci.

Mazaná Anna v Lukavci.

Militková Marie v Nové Pace.

Důst. p. Plessl Josef, farář v Borově.

Rabenštein Antonín v Král. Hradci.

Rambousková Dorota v Dolanech.

Rejsek Jan v Jičínovsi.

Skalická Anna v Dol. Dobroučově.

Skeřiková Anna v Dol. Sloupnici.

Syčová Anna v Mákově.

Šilová Teresie v Král. Dvoře.

Těhnik František v Ždírci.

Tulková Anna v Újezdě.

Důst. p. Vrbický Jan, farář v Lukavci.

Žďárek Jan v Šestovicích.

4. V Budějovické diecési :

- Bártík Vojtěch v Holkovcích.
Brychová Kateřina v Svonících z. r.
Buriánová Tekla v Milevsku.
Čejková Kateřina v Starém Rožmitále.
Doláková Johana v Sušici.
Dušková Eva v Čičenici.
Fraňková Anežka v Temelíně.
Hanzalík Martin v Hracholuskách z. r.
Hloušková Markéta v Hracholuskách z. r.
Janda Václav a Barbora manželka v Zhůři z. r.
Důst. p. Jedlička Augustin, farář v Zábři.
Kalisková Marie v Míčovicích.
Kolář František v Stráži.
Kosmata Antonín ve Vejrově.
Lukáš Josef v Dolejším Lipsosku.
Mráz Jakub v Nesměni.
Opekárová Alžběta v Zvíkově.
Pavlasková Anna v Hněvkovicích.
Petraš Jakub v Prostředním Svinci.
Ployhar Martin.
Prenner Michael v Netolicích.
Procházková Anna v Kališti.
Prokeš Václav v Hracholuskách z. r.
Přibil Jan ve Lhotě.
Punčochář František ve Vodňanech.
Pytlíková Kateřina v Pražáku.
Důst. p. Sládek Bartoloměj, děkan v Zlaté Koruně.
Straimová Kateřina v Zábřeskách.
Střeh Vojtěch v Čekanicích.
Střehová Barbora v Čekanicích.

Šindelářová Anna v Holušicích.

Šrámek Tomáš v Boru.

Důst. p. Toušek Frant., farář v Kamenném Újezdě.

Důst. p. Trumpf Frant., farář v Besenicích.

Uzel Jan v Ouněticích.

Vokroj Jan v Záboří.

Zahradníková Barbora v Strmílově.

Zána Vojtěch v Boru.

Zeman Jakub v Lípkové Vodě.

Úhrnem 39.

Na Moravě.

5. V Olomúcké arcidiecési :

Bačáková Veronika v Opatovicích.

Bartoška František v Uhřicích z. r.

Běhal Jan v Nasobuskách.

Čámková Petronila v Příkazích z. r.

Dočkalová Marie v Tršicích.

Dofeková Marie v Křelově.

Doubková Marie v Příkazích.

Geislerová Josefa v Uh. Hradišti.

Hubová Anna v Porubě.

Hurbiš Josef a manželka Justina v Nivnici z. r.

Chlapík Jan v Porubě.

Chlupková Kateřina v Radkovách.

Janoušek Ant. v Žeravicích.

Jurajdova Marie provdaná Gajdová ve Frenštátě.

Karásková Florentina v Jalubí.

Kopecký Jan v Holicích z. r.

Kropil František v Křelově.

Kubálková Magdalena v Křelově.

Línek Jan v Ústíně.
Lukšová Barbora v Nivnici.
Matoušková Brigita v Tučapech.
Menšík Bartoloměj v Stařehovicích.
Michal Štěpán v Nivnici.
Navrátil František v Hrubé Senici.
Navrátil Josef v Ohnici.
Omastová Marie v Hulíně.
Orličková Marie v Čechách.
Orlová Marie v Kelči.
Palánková Marie v Ohnici.
Pavliček Jakub v Nové vsi.
Plaširybova Barbora, provd. Jeřábková v Huštěnovicích.
Důst. p. Reger Bernard, far. v Bystřici.
Řiháková Anna ve Vacenovicích.
Rychlá Kateřina v Holici.
Sklenář Josef a manželka Veronika v Hutíně z. r.
Důst. p. Skybá Jan, farář v Boršicích.
Slezák Jiří v Nivnici z. r.
Ševčík Jan v Sobiškách.
Škrabal Melichar v Hrubé Senici.
Šteuerova Eleonora v Křenovicích z. r.
Šusteková Barbora v Pravodově.
Těličková Maria Anna v Křenovicích.
Urbanovská Veronika v Novém Ptění.
Utíkal Josef v Samotiskách.
Vaňková Kateřina v Příkazích.
Váňová Petronilla v Drahotouších.
Vašina František v Radkovách z. r.
Vilišová Veronika v Milenově.
Vřeský František v Bitově.

Zacpal Martin v Bezděkově.
Zapletal Josef v Suchonicích.
Zapletalová Rosalie v Hulně.
Zatloukal Josef v Samotiskách.
Zbíral Josef v Dřevohošticích.
Zbrožek Tomáš v Lípkové.
Ziplová Johana v Uh. Hradišti.
Žůrek Karel v Hulíně.

Úhrnem 57.

6. V Brněnské diecési :

Blatná Marie ve Valči.
Boháč Anzelm, učitel v Obřanech.
Brandeis Martin v Tučapech.
Bublová Barbora v Huzovicích.
Černý Tomáš v Sternhofě.
Dbalý Jan v Třešti.
Doležal Šimon v Žabobřeskách.
Důst. p. Drechsler Josef, farář Trachtínský.
Fikar Jan v Lípové Řečici.
Fuhrman František ve Varšovicích.
Hahnreichová Marie v Pohořelicích.
Hamerský Benedikt v Břáslavci.
Hlaváč Jan ve Važanech.
Holasová Anna v Střebenici.
Horák Antonín v Rajhradě.
Horký František v Stražkově.
Hrudička Václav v Dačicích.
Kadrnoška Matouš v Palovicích.
Kostelka Anselm v Lulči.
Koudelková Anna v Prusích.
Kratochvíl Jan v Pustoměří.

Kučera Antonín v Hodějicích z. r.
Lisý Martin v Bukově.
Martínek Jakub v Žďáru.
Naiser Václav v Třešti.
Nemutil Josef v Nemojanech.
Nesvalová Anna v Rudici.
Paleček František v Hostěhrádku.
Pardubská Kateřina ve Výškově.
Patíková Barbora v Prusích.
Pavla Marie v Přišpachu.
Pavlík Ondřej v Palovicích.
Petršteinová Františka v Nov. Hvězdlicích.
Prchalová Magdalena ve Velkých Němčicích.
Příbilová Eva, provdaná Doubravová, v Brně.
Rada Jan v Zábrdovicích.
Randula Jan v Bozkovicích.
Robeš Josef v Oujezdě z. r.
Sacher Ignác v Slavicích.
Sejfriedová Teresie v Křižanově.
Svoboda František v Brně.
Svobodová Rozalie v Rajhradě z. r.
Suchý Josef v Židenicích.
Tauš Vavřinec v Rysicích z. r.
Tenciánová Josefa v Prusích.
Trávníčková Anežka v Pustoměři.
Váličková Anna v Šitbořicích.
Veselá Johana v Onjezdě.
Vykouřil Ondřej v Hodějicích.
Vymazalová Cecilie v Studnici.
Zaucharová Teresie v Senátorově.
Zimová Anna ve Vostejkovicích.

Důst. p. Zrůbek František, farář Trachtínský.

Důst. p. Žáček František, farář v Bilovicích.

Úhrnem 54.

V Slezsku.

7. Ve Vratislavské diecési :

Babiš Alois v Porembě.

Basilidesova Veronika v Jablonkově.

Drozd Ondřej v Šenově.

Faltenková Eva v Žibřidovicích.

Křístek Antonín v Dětmarovicích.

Miszurová Barbora v Jablonkově.

Muroň Josef v Petrovicích z. r.

Oblasová Veronika ve Frýdlu.

Olofson Jan ve Frýdlu.

Pohlova Marie ve Frýdlu.

Řeháček Karel v Šenově.

Sejžulková Veronika ve Venclovicích.

Tenglerova Markyta ve Frýdlu.

Úhrnem 9:

8. V Rakousích :

Anděl Štěpán v Postorně.

Důst. p. Vitvar Josef, prof. ve Vídni. Úhrnem 2.

9. V Uhrách :

Důst. p. Frič Antonín, děkan a farář v Lukačovicích.

Gursa Josef a Harsáni Helena v Paldě z. r.

Důst. p. Hanulák Josef, farář v Kochanovicích.

Holubica Josef v Jačovicích.

Křížan Ochab a Margarita v Paldě z. r.

Důst. p. Tartoll Jan, farář v Štěfánově.

Důst. p. Thurgo Jiří, farář v Lutiši.

Důst. p. Veszelovský Martin, farář v Skiczu.

Úhrnem 8.

Tedy úhrnem v Pánu zesnulých údňv letos, jak dalece redakci oznámeni byli, **243**, kteřížto modlitbám živoucích poručeni buďtež.

IV. Milodary.

Následující dobrodinci zaslali v r. 1870 milodary

1. Pro českou katolickou osadu Milvoeskou v Americe:

Z Pouchova: Jos. Fabián 50 kr., Anna, manželka jeho, 10 kr., Václav, syn jejich, 10 kr., Jan Smotlecha, děd jejich, 10 kr., Anna, babička, 10 kr. — Ze Slezského Předměstí: Václ. Košťál 20 kr., Marie, manželka, 14 kr., Jos. Řehák 30 kr. — Ze Slatiny: Jan Hladík 10 kr., Václ. Hladík 10 kr. — Z Pouchova: Fr. Říha 56 kr. — Z Kunčic: deset údů 50 kr. — Z Kyšperku: Eleon. Janebová 20 kr., p. Ant. Buchtl 1 zl. 68 kr. — Z Lončan: Ignác Král 50 kr., František Svozil 10 kr., František Vaněk 10 kr., Anna Dostálová 50 kr., Barbora Stejskalová 40 kr., Teresie Žampachová 20 kr., Anna Poučová 10 kr., Mariana Králová 50 kr., Tekla Navrátilová 10 kr., František Kvapil 20 kr., Anna Látalová 50 kr., Kateřina Králová 50 kr., Ondřej Stavěla 10 kr., Agata Běhalová 20 kr., Šebastian Kohoutek 50 kr., Anna Svozilová 10 kr., Josef Pouč 10 kr., Anna Králová 20 kr., Anna Hejdušková 20 kr., Teresie Ha-

bartová 10 kr., František Kohoutek 50 kr., Barbora Králová 50 kr. — Z Horní Senice: Marie Navrátilová 20 kr. — Z Malé Senice: Anna Bundilová 10 kr., Františka Halousková 30 kr., — Z Lelekovic: Fr. Albrecht 30 kr. — Z Litoměřic: P. Krajský, spolureditel bisk. semináře 80 kr. — Z Košindole: Anna Šarmírová 20 kr. — Z Trnavy: P. Pondělík, far., 70 kr. — Úhrnem 13 zl. 48 kr.

2. Na stavbu metropolitního chrámu Páně pražského:

Z Hradešína: P. Jos. Suchan, far., 5 zl. — Z Lelekovic: Fr. Albrecht 1 zl., Šimon Břeska 4 zl., Neznámý 5 kr. — Z Jansdorfu: Rosalie a Teresie Tešnerová 1 zl. 4 kr. — Z Ounětic: Plašil 1 zl. a 1 zl. na stř., nejmenovaní manželé 5 zl. — Z Poštorny: Odkaz Anděla Štěpána 10 zl. — Z Trnavé v Uhrách: Štef. Plachlo 10 zl. — Z Plas: Jan Hájek 30 kr. — Z Opavy: Jan Ryba 1 zl. — Z Košindole: Anna Šarmírova 20 kr., P. Paulín Klimeš 2 zl. — Z Šenhofu ve Slezsku: Anna Ryšková 20 kr., Marie Revendová 20 kr., Veronika Twardeková 20 kr., Anna Mokrošová 20 kr., Majdalena Mokrošová 20 kr., Ondřej Blažek 1 zl., Majdalena Křištofová 60 kr., František Biněk 40 kr., Karel Durczok 40 kr., Jan Chobot 20 kr., Jan Pastrniak 30 kr., Majdalena Urbanecová 50 kr., Josef Ryška 50 kr., Václav Mokroš 10 kr. — Úhrnem 45 zl. 59 kr. a 1 zl. v stříbře.

Tyto obnosy sbírek na patričním místě doručeny jsou.

V. Knihy Svatojanského Dědictví.

Z kněh Svatojanským Dědictvím vydaných jest posud na skladě:

Bibli Česká čili pismo svaté starého i nového zákona. Velký oktáv. Stran 1433, dříve za 2 zl. nyní za 1 zl. 5 kr.

Postilla anebo výklady a rozjímání na evangelie nedělní a sváteční od Dr. Innocencia Frencla.

Díl I. dříve za 1 zl. 84 kr., nyní za 60 kr.

Díl II. " " 2 " 44 " " " 1 zl.

Díl III. " " 1 " 50 " " " 1 zl.

Díl IV. obsahující výklady na epištoly celého roku, dříve za 1 zl. 50 kr., nyní za 60 kr.

Život Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista.

Od P. Pant. Neumanna 2 díly, dříve za 3 zl., nyní oba za 1 zl.

Liturgika. Od Jos. Šrůtka. Dříve za 1 zl. 50 kr., nyní za 80 kr.

Duševní zábava. Sbirka povídek, dříve za 1 zl., nyní za 50 kr.

Večerní rozmluvy, dříve za 25 kr., nyní za 15 kr.,

Čermákova rodina, dříve za 1 zl., nyní za 80 kr.

Avancína, rozjímání, dříve za 1 zl. 50 kr., nyní za 1 zl. 20 kr.

Vůdce hříšníků Ludvíka Granadského. Od Jana Fr. Desoldy. Stran 733 za 1 zl. 40 kr.

V komisi Karla Bellmanna jest dostati:

Kancionál. Díl I. a II., dříve za 4 zl. 40 kr., nyní za 3 zl. 40 kr., nevázaný za 3 zl.

Hlas varhan, I. a II. díl, obsahuje dokonalý průvod varhan k všem písním v kancionálu obsaženým, dříve za 18 zl., nyní za 10 zl.

Též lze dostati následující vyňatky z **Velikého kancionálu**:

Nešpory čili večerní pobožnost církevní o nedělích a slavnostech Páně, též o svátcích Svatých a Světic Božích. Ve velkém formátě s notami za 40 kr.

V malém formátě bez not za 25 kr.

Žalmové nešporní a antifony Mariánské za 6 kr.
Školní kancionálek z rozkazu Jeho Eminencí nejdůstojnějšího knížete Pána Arcibiskupa Pražského Bedřicha. Sestavil a vydal V. Bradáč. V malém formátu, v tuhé vazbě za 18 kr.

Tento kancionálek jest pro školy arcidiecése pražské předepsán kons. výnosem ze dne 26. září 1864, č. 7444 a též i v jiných diecésích zaveden, což proto jest nejvýše důležité, že tím veškerou vlastní jednota ve zpěvu aspoň mešních písní se zakládá.

Písně na oslavu svatého Jana Nepomuckého. V Praze 1865 za 6 kr.

Mešní písně. V této knížce jsou obsaženy všechny v kancionálu zahrnuté mešní písně kromě prvních třech slavnostních. Dvoje vydání, jedno s písmem latinským, druhé s frakturou za 8 kr.

Církevní hodinky za mrtvé. Vydal Vinc. Bradáč. S povolením nejdůst. kníž. arcibiskupského Ordinariátu. Za 10 kr.

Kde lid anebo některé bratrstvo ku př. z III. řádu sv. Františka při slavném pohřbu aneb ve výroční den úmrtí některé důležité osoby chce officium

čili pobožnost za mrtvé zpívati aneb obyčejným hlasem se modliti, poskytnje mu tato knížečka onu celou pobožnost v řeči české. Jest německým písmem čili frakturou tištěna.

Vyňatky z hodinek církevních připadajících na Boží hod vánoční, pak na zelený čtvrtek, velký pátek, bílou sobotu i na den dušiček. Vydal Vinc. Bradáč. Ve velikém oktávu s notami za 50 kr.

Poznámka.

Život, utrpení a skutky Svatých a Světíc Božích. Od Hug. Karlika. I., II., III. a V. díl lze ještě dostati a sice každý díl po 70 kr.; avšak díl IV. jest již úplně rozebrán.

VI. O „Blahověstu“, časopisu pro katolíky.

Tento chvalně známý časopis, vycházející v Praze dne 5., 15. a 25. každého měsíce, jest organem našeho Dědictví, t. j. v němž oznamujeme jména všech k Dědictví přistupujících údů a důležité změny.

Tento časopis poskytuje výborné čtení lidem víry a křesťanských mravů milovných; obsahuje nábožné rozjímání, mravné povídky, zprávy z života církevního atd.

Kdoby chtěl několik listů na ukázkou z předešlého ročníku, nechať své přání u příležitosti nějaké zásilky oznámí a zašlou se jemu. Předplácí se na ročně 3 zl. a půlletně 1 zl. 55 kr. v redakci, kteráž jest v arc. semináři v Praze aneb v expedici u B. Stýbla v Praze.

VII. O tiskovém spolku.

V roce 1870 zaražen jest v Praze tiskový spolek, jehož účel jest, hájiti víru a mravy katolické pomocí tisku. Vydává brožúrky a knihy o časových otázkách. Lonského roku vyšlo deset takových brožůrek na větším díle výborného obsahu. Kdo přistoupí s ročním příspěvkem 1 zl., obdrží brožúrky a knihy téhož roku poštou zdarma a sice v ceně jednoho zlatého. Tento roční příspěvek může každý nový úd poslati poukázkou poštovní, jenž stojí 5 kr. Adresa může zníti:

„Arcibiskupská knihtiskárna v Praze.“ Pak se připojí: N. N. přistupuje k tiskovému spolku v Praze, bydlí v N. pošta N.

Na povšimnutí. Veliké těžkosti působí nám u vydávání kněh písmo, jelikož mnozí údové přejí si písmo latinské a jiní zvláště starší písmo tak zvané švabach. Z té příčiny jsme dali letošní podíl tisknouti ve dvojm vydání, jedno jest s písmem latinským a druhé s písmem „švabachem“; prvním se na větším díle podělují údové v Čechách, druhým na Moravě. Kdo přistupuje k dědictví co nový úd, nechať nám oznámí, které písmo si volí.

Kdyby některý úd, jenž právě přistupuje, přál si místo letošního podílu obdržeti lonskou knihu: „Příběhy starého zákona“ aneb jinou dříve vydanou, ku př. „Vůdce hříšníků“ aneb „Rodina Čermákova“, rádi přání jeho vyhovíme, když nám to při zaslání vkladu oznámí.

Pro budoucí léta uchystány jsou knihy následující.

Na r. 1872: *Boj a vítězství pravdy Boží v Čechách* od Jos. Ehrenbergera. Vydání s písmem latinským.

Na r. 1873: „Příběhy nového zákona“ s obrazy jako byly „Příběhy starého zákona.“ S písmem „švabach“ zvaným.

Na r. 1874: „Obrazy z historie církevní.“ Díl II. Od Tom. Nováka, opět s písmem „švabachem“ jako díl první.

Vinc. Bradáč,

kanovník při metropolitním chrámě
a ředitel Dědictví.

Upřímné slovo

k členům Svatojanského Dědictví.*)

Kolikrát, milí přátelé, učinil na Vás bolestný dojem pohřeb, na němž Jste brali podílu, doprovázejíce milého svého přítele do druhé kolébky jeho — do hrobu.

„Jaký to byl silný zdravý muž, pln živobytí!“ pravil ten neb onen z Vás. — „Ale, Bože, vždyť nebyl ani tak stár!“ dokládal druhý. — „A byl to přece pořádný člověk. — Nedivil bych se, kdyby byl pil nebo se nešetřil!“ podotýkal třetí. „Inu prosím Vás,“ rozumoval soused, kterého sobě zvláště vážíte, protože byl ve světě a má mnoho zkušeností, — „prosím Vás, co je to všechno platno: život lidský visí jen na nitce.“ — „Ba ovšem, ovšem!“ přisvědčili všickni ostatní, „člověk míní a Pán Bůh mění!“ —

Vidíte, milí přátelé, tento muž, kterého tak upřímně litujete, vypravoval Vám ještě minulý týden, jak zvelebí své hospodářství, kolik mu pak bude vynášet, kolik mu bude lze každý rok as uložit, aby měl děti zaopatřeny. On Vám vykládal, co má za

*) Vytisknuto k žádosti a nákladem „Slavie“.

všelijaké plány, jeden z nich že už se mu podařil na polovic, na druhý že potřebuje jen ještě deset let. „Teď jsem 35 roků stár, doložil, no budu 45 let!“—

Mezitím, co Jste takto projevovali své vřelé účastenství nad ztrátou Vašeho spoluobčana, spustili hudebníci po krátké přestávce, kterouž sobě právě jen k oddechu byli popřáli, onen poslední v životě lidském pochod, který v dálce se vyjímá jako toužebné volání bratrů a sester na věčnosti již odpočívajících a volajících: „Zanech už těch trampot vezdejších a přidruž se k nám do lůna věčnosti!“ Posvátné city rozhostily se v nadrech Vašich a zdálo se Vám, jakoby vládce všehomíru ovládal patrněji než kdykoli jindy tento truchlivý okamžik.

Průvod došel až na ono místo, na němž jen ještě rozdíl mezi kamením, nikoli ale mezi lidmi odpočívajícími v zasvěcené Hospodinu zemi pod tímto kamením. Průvod se zastavil; onen ctihodný muž, který Vaše dítky žehnal na práhu církve a rodiče těchto dítek žehná na práhu věčnosti, započal velebným hlasem — *poslední loučení*.

Byli Jste — a věřte, že bez ohledu *všickni* — hluboce dojatai; neboť tanulo Vám na mysli, že i Vy jedenkrát svého druhu budete následovati. V tom však se drala davem Vaším vdova po zesnulém, jí v zápětí děti zemřelého; tichou dojemnou zbožností i tiché lkání Vašich žen vyrušoval zoufanlivý nářek jejich a rozrýval hlubokým žalem útroby Vaše.

Uprostřed tohoto hrozného nářku — co že hořkovala ubohá žena? — Nepovídala také: „Kdyby byl aspoň ještě deset let zůstal na živě! Jenom deset

let, až by byl zaopatřil dítky, až by byl vykonal to aneb ono!“ —

Tak mluví člověk, utrpěv ztrátu nenahraditelnou; — spokojuje se tím, čím jedině předtím nechtěl být spokojen. —

Přemíítejte o takovém okamžiku! — Shledáte — a já s Vámi úplně souhlasím — shledáte, že dráha života nikomu z nás není povědoma; nevíť nikdo z nás, kdy bude povolán, kdy mu pokyne ruka Boha nevyzpytatelného, nikdo.

Avšak kolik je mezi Vámi, kteří by v čas jiný sobě zpomněli takového okamžiku, jaký jsem Vám zde vylíčil? Kolik z Vás pamatovalo na to, aby uprostřed svých plánů nebyli přerušeni zavoláním: „Až potud, nikoli dále!“ —

Vaše hospodářství Vám — některému více, některému méně — vynáší tolik, aby mohl nejen být živ, ale aby zároveň ukládal do spořitelny aneb záložny nějaký ten capart pro budoucnost. Mnohý z Vás sobě vypočetl, že ve dvaceti letech sežene tolik a tolik dohromady, aby pak mohl svou dceru vydat, nebo svému synu zakoupit hospodářství, aneb aby vůbec pro své děti něco zachoval; protože nechce rozdělit mezi ně statek, aby ho musili prodat neb ho stížit dluhy nesnesitelnými; což konečně jest jedno.

V tom však — mimo svůj rozpočet — odejde na věčnost, — a všechny jeho plány jsou zmařeny.

Vidíte, milí přátelé, proti smrti ovšem není prostředku; avšak proti zmaření Vašich plánů do budoucnosti — v tom Vám poradím.

Co činíte, abyste zachránili svůj majetek před škodami zhoubou živelní, -- aby Vám, vyhoří-li obydlí Vaše, ztráta byla nahrazena, aneb, potlueč-li Vám osení krupobití, abyste neutrpěli ztrátu? -- Vy se pojišťujete. -- Ano Vy mnozí pojišťujete i svůj dobytek proti možné záhubě! --

A což život Váš nestojí za více než Vaše stavení, než úroda jednoho roku na Vašich polích, než kus dobytka? --

Vaše obydlí, vyhoří-li, dá se opět vystavět; stihne-li Vás krupobití, koupíte neb vypůjčíte sobě jiné a příští rok zase se Vám Boží pomocí urodí; a to dobytče, -- vždyť nemá nesmrtelnou duši; jeť to jen kus živého masa, stvořeného pro naše služby a pokrmy.

Ztratí-li Vaše rodina Vás, -- ztratí-li otce, matku, -- ztratí-li svého živitele -- jest ovšem ztráta nenahraditelná; avšak opatrnost, které užíváte, abyste se zachránili před škodami na svém majetku ohněm aneb krupobitím, opatrnost tatáž Vám káže, abyste alespoň poněkud *pečovali o náhradu onoho kapitálu, jakým jste sami pro svou rodinu*. A toho Vám lze docílit *pojištěním pro případ úmrtí*.

Dovolte tedy, abych Vám tuto věc dále vysvětlil a přihlížeje již vůbec k pojišťování všeho druhu, důkladně s Vámi o tom promluvil.

Dejme tomu, žeby deset z Vás se spolčilo a řeklo: My se zavazujeme vespolek, vyhoří-li někdo z nás, nahradí mu těch ostatních devět dohromady škodu, kterou utrpěl, -- toť se rozumí, že v poměru tom, jak velký má ten neb onen statek. Kdyby sku-

tečně se tak stalo, že by vyhořel, dali byste mu náhradu; ale tak to nejde. Proč? — Inu, však Vy to víte. Protože by na každého z těch ostatních devíti přišlo příliš mnoho k placení.

Nemluvím ani o tom, kdyby Vás všech deset mělo potkat takové ukrutné neštěstí. — Pán Bůh zachraň! — Aby se ale tak mnoho platu na těch ostatních devět nemohlo uvaliti. kdyby *jen jeden* z těch desíti vyhořel, tak se Vás spolčí více, — dvacet, třicet, padesát, sto, — celá obec, více obcí — celý okres, celý kraj.

Pozorujete kam mířím? — Ano, ano, čím více, tím lépe, čím více se Vás spolčí, tím méně na jednoho přijde placení, potká-li toho neb onoho nějaká nehoda.

Byl ale jednou čas, kde žádný z Vás na to ani nepomyslel, aby se stalo takové spolčení. Tu se vyskytli chytráci za hranicemi naší vlasti, složili něco peněz — jako když při ferblu, který nemáte nikdy hrát, dva hrajou dohromady — a začali Vás — pojišovat. Totiž oni řekli, vyhoří-li někdo z Vás, tak mu dáme nějakou náhradu; za to nám každý z Vás tolik a tolik bude platit; co vyděláme, do toho Vám nic není. Ovšem někdy, jak se to dalo dělat, dali Vám některému také o něco méně, než mu patřilo. Byly to — a ba jsou to dosud ještě — tak nazvané *akciové společnosti*. A Vy dobří lidičky, Vy Jste šli, jak se říká — *na lep*.

Když Jste později na to přišli, jak to chodí, udělali jste si sami „domácí asekurace“. Několik se Vás spolčilo, z vůkolí se jich k Vám také něco při-

dalo, a nějaký čas to šlo. Avšak neznajíce zákony či pravidla, podle kterých se takové choulostivé záležitosti řídí, zapomněli Jste tvořiti záložné fondy, totiž takové kapitály, které mají sloužiti k zaplacení neočekávaných náhrad; ba Vy Jste zapomněli na staré jiné okolnosti a pomůcky, o kterých kdybych se Vám chtěl rozpovídat, nestačila by hodně tlustá kniha.

A pak co se týče pojišťování pro případ úmrtí aneb zaopatřování dítek cestou asekurační, — to docela taková „malá asekurace“ nestačí.

Ale i co se týče ohně, stalo se místy, či státi se může, že jich najedncu mnoho a větších statků vyhoří. Na ty ostatní z toho pojde veliký příplatek, což jest velmi nemilou věcí, a celý ten spolek se rozpadne.

Co dělat? Jak do toho? Inu vidíte, k takovým věcem jest zapotřebí předně, aby tisíce a tisíce obyvatelů se spolčilo. — Kdo je ale má sehnat dohromady? — Vy k tomu nemáte ani času ani příležitosti. Vidíte, proto za druhé jest zapotřebí, aby se sešlo několik mužů, jejichž jména jsou známa a vážena v celé naší vlasti, aby na jejich provolání uposlechli spoluobčané hlasu, budícího důvěru; neboť, bohužel, za našich dob nesmíme každému věřit.

A ejhle! Stalo se tak, drazí přátelé, ano stalo se tak. Četl jsem to už někdy v březnu roku 1869 a tak jsem si to dobře pamatoval, že Vám to částečně mohu opakovat, totiž provolání za příčinou, o které jsme právě mluvili, vydané.

Slyšte tedy slovo řinoucí se ze srdce:

Národu československému!

Když se národ náš po více než dvěstěletém spánku probudil k životu novému, nalezl veškeré podniky, jako rukodělnictví a továrnictví, obchod a tržbu, prostředky dopravní a pojišťovací, skoro výhradně v rukou cizích. V ohledu tomto stojíme ještě podnes za cizinou a postrádáme tím nejmohutnějšího živlu státní moci. Věru již nejvyšší jest čas, abychom zmužile a co nejúsilovněji se přičinili a důležité podmínky této k národnímu rozvoji sobě zabezpečili, pokud nebude pozdě.

Velkou důležitost k dosažení nadzminěného cíle mají ústavy peněžné. Za příčinou toho nařízeny jsou u nás skoro ve všech větších městech spořitelny a záložny, čímž položen základ k bohdá lepší budoucnosti, jelikož každému podána příležitost, aby mohl eníze sobě uspořené užitečně ukládati.

Život lidský jest však tolik pohromám podroben, že to má býti *nejprvnější povinností každého jednotlivce a tím více hlavy rodiny*, aby na ně v čas ponýšlel. Nejhlavněji jsou to nemoc aneb smrt živatele, následkem kterých tisíce rodin v chudobu každoročně uvrženo bývá. Pro případy takové nevystačí pouze spořivost, jelikož *osud málo kdy popřeje k nashromáždění značnějšího kapitálu času potřebného*. Nemoc aneb smrt uvádějí nejkrásnější záměry v nivec, a častokráte dostaví se tyto tak neočekávaně, že pozůstali, jsouce v chudobu uvrženi, nejsou s to, výlohy po čas nemoci učiněné zapraviti, ba ani zemřelému řádný pohřeb uspořádati.

Co nezmůže jednotlivec, zможou *pojišťovací ústavy*, zabezpečující u *velkém počtu pojištěnců* za poměrně malé pojistné pro případ úmrtí aneb pro dožití určitých let kapitál, který by si jednotlivec vzdor největší spořivosti nemohl nashromáždit.

O tom přesvědčilo se již tisíce rodin, pojistivše se z *nedostatku ústavů vlasteneckých u ústavů z větší části od cizinců založených, majících sídlo své za hranicemi naší vlasti a beroucích okromné užítky, které by ku blahu národa českého mnohem lépe v lůně jeho zužitkovány býti mohly.*

Za příčinou toho obrali sobě zakladatelé za úkol, uvésti v život *vzájemnou pojišťovací banku v Praze, jejíž jméno „SLAVIA,“* jejímž pak úkolem jest, aby odpomohla hmotnému nedostatku obyvatelstva království českého, *od armád agentů cizích společnosti je osvobodila a peníze na místo ve Vídni, Pešti, Terstu, Brusselu, Paříži aneb Londýně v Praze soustřeďovala a je odtud po vlastech českých rozšiřovala.*

Činnost „Slavie“ zahrnuje v sobě toho času pět odborů, a sice:

- I. *odbor*: veškerá pojištění na dožití,
- II. *odbor*: veškerá pojištění pro případ úmrtí,
- III. *odbor*: zařizování spolků pro vzájemné dědění, čili zaspatřování dítek,
- IV. *odbor*: pojišťování proti škodám z ohně,
- V. *odbor*: pojišťování proti krupobiti.

Ryze národní ústav tento, založený muži nejpřednějšími, jakýmiž jsou pp. Frant. Palacký, historio-

graf království českého, Dr. Julius Grégr, majitel „Národních Listů“, J. S. Skřejšovský, majitel časopisů „Politik“ a „Pokrok“, dr. Ant. Čížek, p. J. M. Šáry v Praze, Čeněk Daněk, továrník v Karlíně, Ferd. Fingerhut, majitel pivováru v Praze, Oliva Alois, továrník v Praze, Frant. Pštross, továrník v Praze atd. atd., kníže Jiří Lobkovic, hrabata: Hanuš Kolovrat Krakovský, Otakar Černín. Jan Harrach, Albert Nostic, Ervín Schönborn, Frant. Thun, dopracoval se za 14-měsíční dobu činnosti své úspěchův tak neočekávaných a netušených, jakých se ani jediný ústav cizí v Čechách v mnohem delší době přese vše namáhání dodělati s to nebyl, z čehož jasně vysvítá, že národ náš konečně nahlédl, že jen těsným přilnutím jednoho k druhému a podporou všestrannou veškerých podniků národních překlestíme dráhu budoucímu obchodu *českoslovanskému*, jenž výhradně *v našich* se nalezati bude *rukou*.

Čím více přibývá bídy ve vlasti naší, tím horlivěji jest nám jednati, abychom ji vyhostili aneb aspoň ulevili. Stesky, žaloby a naděje nic nám neprospějou. „Pomoz sobě sám a Bůh ti pomůže,“ dí moudrost předků. Svémoc čili vlastní pomoc jest nejbezpečnější kotvou v bouři života. Této pružné, pevné a trvalé moci uchopili jsme se již a to se zdarem. Procitnuvše ze mdloby stoleté a poznavše pokrok národů okolních a zároveň vlastní skleslost nezoufali jsme. Za příkladem bohatýrských předků spustili jsme se v zápas s tím větší chrabrostí, čím zoufalejší bylo naše postavení. Zákonním bojem vydobyli jsme zpět drahně půdy za ztracenou již pokládané. Konečně

pustili jsme se též v zápas o vítězství domácího průmyslu. Chlouba národa, rolnictvo naše, postaralo se záhy o založení, rozkvět a zdar průmyslu rolnického. Statečné dělnictvo nastoupilo dráhu vedoucí k onomu velikému cíli, kde v Čechách vládnouti bude české továrnictví, český obchod a česká tržba. Všickni stavové bez rozdílu vynakládají úctyhodnou práci na shromáždění kapitálu, nejvýdatnějšího zřídla svobody a moci národů novověkých. Majíce málo milionářů, hledíme utvořiti je spolčováním tisíců stovkářů. Jako obezřelý vojevůdce rozptýlené tlupy shromažďuje a v jeden mocný klín sestavuje, kterýmž řady nepřátel proráží, tak činíme i my proti přesile cizího kapitálu vyhledávajíce, slučujíce a v závodění (konkurenci) s ním uvádějíce rozptýlené v lidu kapitály. Chvalitebná snaha tato skvěle osvědčena při zakládání ústavu, majícího ohromnou důležitost pro blahobyt lidu našeho.

„Slavia,“ banka pro vzájemné pojišťování, jest v skutku ústavem ryze vlasteneckým. Jí nejedná se o zisk několika akcionářů, nýbrž o prospěch všech pojištěnců. Jest též ústavem *v skutku vzájemným*. Každý, kdo do ústavu vstoupí, jest spolu pojistitelem všech před ním a za členství jeho přibylých pojištěnců. *Co ústav vzájemný rozděluje též všecken výtěžek mezi veškeré pojištěnce*, a sice jest podíl na výtěžku každému členu buď vyplacen v hotovosti, buď obrácen k ztenčení dalšího pojistného, neb ku zvýšení pojištění. Státí se členem ústavu vlasteneckého a v skutku vzájemného, musí býti na srdci každému z nás zvláště uvážíme-li, že není ani chudého ani zámožného, kdo by z přistoupení nemohl míti prospěch.

„Slavia“ počavši činnost svou jen velmi skrovným kapitálem zl. 6000, poskytnutým od šlechtomyšlných národovců, byla tak přčetně podporována jak ve všech krajích v Čechách, na Moravě a v Slezsku, tak i mezi boдрými Jihoslovany, že až do 31. prosince 1870, tedy za dobu 19 měsíců a 14 dní čítala 30892 členů s pojištěným a upsaným kapitálem zl. 23,029.669; a sice v odborech životních 18637 pojistek s pojištěným a upsaným kapitálem zl. 9,138.744. — za pojistné s vedlejšími poplatky v obnosu zl. 453.484.45 kr., dále v odb. IV. (pojišťování škod z požáru) 12255 pojistek na kapitál zl. 13,890.925. —, za pojistné s vedlejšími poplatky zl. 105.281.90 kr. v hotovosti a zl. 205.717.42 kr. ve směnkách.

Příjmů ve veškerých odborech bylo tedy v těchto několika měsících na hotovosti **zl. 558.766.35 kr.** a ve směnkách, **zl. 205.717.42 kr.**, kdežto veškerá škoda na vlastní účet za tuto dobu obnášela *pouze* zl. 15.647.60 kr. Kromě odborů těchto zařídila „Slavia“ zvláštní *samosprávné oddělení slovanských mlynářův*, ku pojištění mlýnů proti škodám z požárů, jež započavši dnem 30. března roku tohoto, mělo do posledního prosince 1870 649 členů, pojištěného kapitálu zl. 2,127.519 zl., za pojistné zl. 19.425.82 kr. a vedlejších poplatků 2127.59 kr., tedy úhrnem zl. 21,453.41 kr. v hotovosti, mimo to co zálohu ve směnkách 60.966 zl. 88 kr.

V době právě minulé otevřela „Slavia“ též i zvláštní oddělení pro pojišťování kostelů a církevních statků, jehožto čistý výtěžek věnován bude *ku pro-*

spěchu dostavení chrámu sv. Víta na královském hradě pražském.

Zároveň s tímto otevře se i odbor pro pojišťování obecných budov, jehožto čistý výtěžek bude obrácen ku prospěchu národního divadla neb českého museum.

Jest tudíž na národu našem, aby hojným účastenstvím seč síly jsou podporoval národní všeslovanský ústav tento, aby dosáhl onoho stupně, jakýž jemu vším právem přísluší.

„Slavia“ správným a rychlým vyplácením škod ze všech odborů pojišťovacích dokázala již za krátkou dobu svého trvání, že všestranná důvěra, již se jí tak hojně bylo dostalo, zcela byla odůvodněna, což i na dále bude vodítkem jejím, neboť jen poctivým jednáním bude s to zeslabiti vliv veškerých cizích asekurací ve vlasti naší, které ročně miliony zlatých z vlasti naší do ciziny zavážejí a tam k účelům protislovanským upotřebují.

Ačkoli na požádání „Slavia“ vydává bezplatně stanovy, nebude přece na škodu, vylíčím-li Vám z těchto stanov mnohé zajímavé věci co možná zkrátka:

A. Pojištění na dožití.

Pomocí odboru toho lze pojistiti sobě samému, dítkám anebo jiným osobám malými vklady kapitál, který „Slavia“ v určitých letech vyplatí. Za roční pojistné zl. 3 a 16 kr. může na př. otec 30letý děcku jednoletému pojistiti kapitál 100 zl., kterýž „Slavia“ vyplatí, dosáhne-li pojištěné děcko stáří 24 roků, s tou však výhodnou podmínkou, že zemře-li otec, přestane každé další placení pojistného, aniž by tím právo na

vyplacení kapitálu bylo ztraceno; zemře-li však pojištěnec (dítě) kdykoliv dříve, navrátí „Slavia“ veškeré splacené pojistné zpět.

B. Pojištění pro případ smrti.

Z rozličných způsobů pojišťování tohoto uvádíme zde zvláště pojištění kapitálu na život i na smrt, kterýž „Slavia“ vyplatí buď dědicům pojištěncovým, nechť tento zemře kdykoliv, aneb pojištěnci k vlastním jeho rukoum, dočká-li určeného věku.

Na př. za pojištěný kapitál zl. 100, kterýž „Slavia“ vyplatí, kdykoliv po úmrtí pojištěnce aneb jemu samému, dožije-li 70 let, obnáší roční pojistné

V s t á ř í				
20 r.	25 r.	30 r.	35 r.	40 r.
1 zl. 98 kr.	2 zl. 22 kr.	2 zl. 51 kr.	2 zl. 92 kr.	3 zl. 53 kr.

C. Pojištění důchodů (pense).

Pojištěním tímto lze sobě zabezpečiti zcela bezstarostnou budoucnost v stáří pokročilém, anať „Slavia“ po uplynulých lhůtách pojištěnci až do smrti každoročně důchod (pensi) dává.

Za roční pojistné zl. 6·93 kr. může sobě na př. pojistiti muž 30letý roční důchod 100 zl. počínající od r. 65. jeho stáří, kterýž bude mu „Slavia“ vypláceti po celý čas jeho živobyti.

Zvláštní pozornost zasluhuje:

Pojišťování proti pohromám tělesným.

Dotýčné §§. stanov zvláštních odborů I. a II. stanov „Slavie“ zní:

Z pojištění proti pohromám tělesným nabývá pojistník neb právní jeho nástupcové práva na obdržení určité náhrady buď v týdenních lhůtách, buď jednou za vždy, dostižen-li byl pojistník mimo svou vůli z náhody aneb z provinění cizího takovou pohromou tělesnou, že vedle seznání dvou lékařů jest nejméně pět dní k výživě zcela nezpůsobilým, aneb že následkem pohromy takové zemřel (§. 12. odb. I. a II.) Vedlé výminek zvláště ujednaných vztahuje se pojištění buď na pohromy tělesné vůbec aneb na pohromy tělesné zvláštní, jakéž hrozí příkladně na dráhách železných, v dílnách, továrnách a podobně. V obojím lze uzavřítí pojištění buď s výminkou *a*) výplaty kapitálů pro případ úmrtí, aneb *b*) vyplácení pojištěného týdenního příspěvku po čas jednoho roku počítaje ode dne úrazu. Výminky tyto obě lze spojití v pojištění jedno (§. 15. odb. I. a II.)

Zaopatřování kaucí.

„Slavia“ poskytuje osobám, kteréž u ní pro smrt (pojištění prosté) nejméně 1000 zl. r. č. pojištěno mají, a za příčinou poměrů služebních složení kauce potřebují, k účelu tomuto půjčky. Pojistníkům v službě soukromné jsoucím obdržeti lze půjčky takové pouze po schválení se strany výboru „Slavie“ (§. 27. odb. I. a II.)

D. Spolky pro vzájemné dědění.

Ze všech druhů spolků pojišťovacích, jichž bylo podniknuto v době nové pro volnější a užitečnější zaopatřování dítek, zasluhují spolkové pro vzájemné dědění banky „Slavia“ veliké přednosti.

Pečuje-li otec o budoucí blaho své rodiny, zasluhuje péče tato vsí chvály, avšak mnohem chvály hodnější jest, podnikne-li tak šlechetný účel více osob na *vzájem*. V pravdě netušený úspěch lze tudíž očekávati, spojí-li se na tisíce rodin, které — jsouce pod záštitou „Slavie“ *rodinou jedinou* — obraly sobě za úkol, postarati se o budoucnost veškerých členů svých.

Rodin takových čili spolků pro zaopatřování dítek vzájemným děděním zařizuje „Slavia“, počínaje rokem 1869, na doby nejméně 14 a nejdéle 25 let, jichž účelem jest, rozmnožovati nastřádané vklady nejen úročením a bankovními obchody, nýbrž i surokovanými vklady po oněch členech, jimž nebylo dopřáno dožítí věku určeného. Jsouť to záložny vzájemné v širším smyslu slova toho, neboť na tisíce otců starostlivých shromažďují zde — *všichni za jednoho a jeden za všechny* — vklady ve prospěch dítek, kterým bude božskou prozřetelností dopřáno, aby dospělého stáří se dočkaly.

Na základě prostřední úmrtnosti a prospěšného zužitkování kapitálů, jak jen za doby naší možným jest, lze tudíž snadno očekávati pro členy určitou dobu doživší výsledky dle obrazce následujícího:

Po uplynulých letech

Za vklady roční		14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
zl.	do zl.	od zl.	do zl.	od zl.	do zl.	od zl.	do zl.	od zl.	do zl.	od zl.	do zl.	od zl.	do zl.
10	270	300	340	380	430	480	530	590	660	730	810	900	
	400	450	510	570	630	700	800	900	1000	1100	1200	1300	
25	675	750	850	950	1075	1200	1325	1475	1650	1825	2025	2220	
	1000	1125	1285	1425	1575	1750	2000	2250	2500	2750	3000	3250	
40	1080	1200	1360	1520	1720	1920	2120	2360	2640	2920	3240	3600	
	1600	1800	2040	2280	2520	2800	3200	3600	4000	4400	4800	5200	
50	1350	1500	1700	1900	2150	2400	2650	2950	3300	3650	4050	4500	
	2000	2250	2550	2850	3150	3500	4000	4500	5000	5500	6000	6500	
75	2025	2250	2550	2850	3225	3600	3975	4425	4950	5475	6075	6750	
	3000	3375	3835	4275	4725	5250	6000	6750	7500	8150	9000	9750	
100	2700	3000	3400	3800	4300	4800	5300	5900	6600	7300	8100	9000	
	4000	4500	5100	5700	6300	7000	8000	9000	10000	11000	12000	13000	

Ukládá-li tedy na př. otec za dítě mladšího věku do spolku 20letého ročně po 40 zl., tož by obnášel z příčin výše vyložených výsledek konečný, pokud že vklady po celý čas byly pravidelně spláceny, nejméně 2120 zl., a podle toho, jak velikých vkladů po členech mezi tím zemřelých bylo děditi, i více až do 3200 zl.

Mnohem prospěšnější než z vkladů ročních jsou výsledky z *vkladů jednou pro vždy*, čili z ukládání kapitálů do spolků pro vzájemné dědění bez závazku k dalším splátkám ročním.

Z příčin výše položených nelze pochybovati, že bude obnášeti výsledek za složený kapitál jednou pro vždy pouze 100 zl.

Po uplynulých letech												
	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
od zl.	230	250	270	290	310	335	360	390	420	460	500	540
do zl.	340	370	400	430	460	490	550	600	650	690	740	780

Číslice z obrazů těchto nejsou arci obsaženy v smlouvách pojištovacích, což dlužno vyjasniti tím, že spolkové pro vzájemné dědění majice především *záložen vzájemných nadobyčejné rozsáhlosti*, nemohou každému jednotlivci vytknouti výsledky konečné, neb dle čl. 6. stanov jest každému členu na vůli dáno, kdykoliv ustati na vkladech dalších, aniž by tím utrpěl ztrát na vkladech částečných; — dále

nemožno jest taktéž jako každé záložně určití na celé řady let napřed, jakého nejvyššího stupně zúrokování dosáhne; — konečně pak jen náhodě pozůstaveno jest, zdaliž před ukončením spolku zemrou členové vkladů nejvyšších aneb jen prostředních.

Pojištění vkladů pro případ úmrtí pojištěnce.

K rozmnožení kapítalů ve spolcích pro vzájemné dědění ukládaných přispívají z největší části vklady po členech před určenou dobou zemřelých.

Aby však otcové před časnou smrtí dítek pojištěných neutrpěli ztráty, postaráno jest odborem II. všeobecných stanov banky „Slavia“, pojištěním totiž pro případ úmrtí pojištěncova.

Za pojistné — v skutku nepatrné — usnadněno každému, kdož se byl zavázal ku vkladům do spolků pro vzájemné dědění, pojistiti si náhradu veškerých vkladů i s úroky a s úrokovanými úroky, pakli by pojištěné dítko zemřelo před ukončením spolku, jemuž náleží.

Tak by musil na příklad otec, jenž do 18letého spolku za 4leté dítko ročně 20 zl. ukládá, buď zaplatiti 6 ročních lhůt, každou po 6 zl. a 10 kr., aneb 31 zl. 10 kr. jednou pro vždy, začož jemu „Slavia“ podle stanov dotýčných vyplatí z fondu odboru II. — *nejrozsáhlejšího to podniku banky* — nejdéle ve třech měsících po zadání listin, v čl. 20. pojistky naznačených, veškeré až do úmrtí pojištěnce splacené vklady, plné úročení v to počítaje. Patrnó z toho, že účastníci spolků pro vzájemné dědění — *obzvláště trvá-li*

pojištění více let — nikdy nemohou utrpět ani té nejmenší ztráty, nýbrž spíše naopak, oni vždy ještě vytěží.

Jakých výhod poskytuje „Slavia“ dále?

Zmínili jsme se již, že úpiscové nikdy se nemusí obávat propadnutí vkladů do spolku pro vzájemné dědění splacených, byť i nepříznivé poměry nedovolily dostátí závazku prvotnímu; podávat čl. 6. stanov v případech takových každému úpisci právo na poměrný podíl z výsledků konečných, jakýž vypadne na vklady částečně složené. —

Kromě těchto prospěchů poskytuje „Slavia“ členům spolků pro vzájemné dědění ještě právo na půjčky (čl. 7. stanov), dále pak *bdí členové sami* nad účtováním, rozmnožováním a rozdělením jmění spolkového, volice ve valných hromadách co rok odbývaných ze svého středu výbor dohlížitelský.

Nejdůležitější úlohou dohlížitelského výboru jest bez odporu, aby kapitály, jež jsme byli sami sobě nastřádali, také i doma zůstaly, aby byly rozmnožovány jak úrokováním tak i zabezpečenými bankovními obchody, a konečně aby jich bylo použito ve prospěch vlasteneckých členů tohoto národního podniku a nikoliv — jak bohužel zhusta se stávalo, — aby české peníze byly cizáckými špekulacemi z drahé naší vlasti za hranice vyváženy.

Tito spolkové však jsou nejen pro zaopatřování dítek, nýbrž i otcové sami mohou sobě bezstarostnou budoucnost zaopatřiti; protože již při vstoupení byli

sobě vyhradili právo, aby konečný výtěžek, ačkoliv vlastně pojištěnému dítěti připadnouti má, proto přece jenom k jich vlastním rukoum byl vyplacen.

Podle stanov ostatních pojišťovacích společností pozbylo každé pojištění vkladů svou platnost, jakmile pojištěný se stal vojákem a *poněvadž nyní podle všeobecného zákona branného každý vojákem býti musí*, nemohl by tedy ani jediný mužský do spolků pro vzájemné dědění vstoupiti. „Slavia“ však změnila své stanovy v ten rozum, *že jest každému členu dáno na vůli, aby sobě zaopatřil platnost pojištění vkladů i pro ten případ, že by ve válce zemřel a to může učiniti každý tím způsobem, když zároveň při uzavírání pojištění zaplatí o jednu třetinu větší pojistné. Tuto výhodu poskytuje ze všech pojišťoven jenom „Slavia.“*

Protož by nemělo býti v širé naší vlasti ani jediné rodiny, kteráž by se nesúčastnila v spolcích pro vzájemné dědění, *kteréž slučující páskou vzájemnosti všeslovanské* na tisíce osob v rodinné jedinou, jsou zdrojem blaha všestranného!

E. Pojištění proti škodám z ohně a krupobití.

Zhoutné požáry anebo krupobití, jež co rok ubohou vlasti naší navštěvují a mnohdy celý majetek zničí a majitele na hůl žebráckou přivádějí, jsou největším zlem, jež hospodáře našeho potkati může.

Tomu následku dá se však snadno předejiti, pojistí-li se u „Slavie“, která seč možná o to pečuje, aby veškerá náhrada úplně a beze srážky nahrazena

býti mohla. V pojišťování škod z požáru počala „Slavia“ raziti zcela novou dráhu, kteráž se zvláště jeví v poskytování příspěvků na náčiní a sbory hasičské i opravy staveb.

Zníť článek 5. stanov odboru IV. banky „Slavie“ následovně:

Příspěvky na náčiní hasičská a na sbory hasičské, jakož i na opravení staveb obnášeti budou po 1000 zl. r. m., kterýmižto podělovány budou toliko ony obce, v nichž jest ve „Slavii“ pojištěno aspoň 10 čísel popisných s nejmenším kapitálem 5000 zl. rak. m.

Podílení příspěvky těmito děje se ve valné hromadě tím způsobem, že dle nadřečené výminky jména obcí, v nichž jest ve „Slavii“ pojištěno aspoň 10 čísel popisných, vložena budou do osudí a tolik jmen z něho vytaženo, kolik tisíců obnáší dotýčný 35 perc. výtěžek. Příspěvek vylosovaný odevzdán bude okresnímu zastupitelstvu neb jinému sboru samosprávnému od výboru „Slavie“ požádanému, kterýž ve srozumění se zastupitelstvem obecním obrátí příspěvek k účelu nadřečenému, při čemž mu bude přední zřetel bráti na pojištěnce „Slavie“ a předložiti usnešení ku konečnému schválení výboru „Slavie.“

Pojišťování smí se díti vždy jen dle skutečných cen, a nesmí nikdy býti zdrojem zisku.

K tomu cíli ustanovuje „Slavia“ v každém okresu své důvěrníky pro pojišťování staveb, movitostí a zásob všelikého druhu. Důvěrníky pro pojišťování staveb jsou oprávnění stavitelé a zkoušení mistři tesařští; pro pojišťování movitostí a zásob, obecní starostové.

„Slavia“ co ústav národní a společný majetek všech svých členů, rozděljuje každý rok veškerý čistý výtěžek věrně dle stanov svým pojištěncům (výtěžek na příklad od 15. května až do 31. prosince r. 1869 obnášel podle jednatelských zpráv banky „Slavie“ zl. 35.136·88 kr.) a jsouc založena českými penězi, podporuje výhradně jen české podniky. Tak na př. zakoupila jen do konce prosince 1870 za 100.000 zl. zástavních listů hypoteční banky království českého, akcií živnostenské banky a rolnických cukrovarů, doufajíc, že jen tehdy blahobyť u nás se uhostí, budeme-li svorně ústav tento podporovati, šíříce hojným přistupováním počet členů.*)

Jen hojným účastenstvím a podporou všestrannou vykvétati budou veškeré národní podniky, a protož, drazí přátelé, spočujme se všickni, v jednotě leží síla, *jedna budiž naše snaha, jakož jest jeden náš cíl — u Boha.*

*) Přihlášky do veškerých odborů pojišťovacích přijímá generální ředitelstvo v Praze, generální zastupitelstvo pro Moravu a Slezsko u pána J. S. Vurma v Olomouci, jakož zastupitelstva ve všech městech okresních a čelnějších obcích v zemích koruny Svatováclavské.

